

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทรรศน์ ๗

ISSN-P 2392-5507
ISSN-O 2673-0030

ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2564
Vol.8 No. 3 September - December 2021

Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทรรศน์ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU

ISSN : 2392-5507, E-ISSN : 2673-003

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัย ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา การศึกษา การบริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาศาสตร์ การสอนสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย และการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นเพียงผู้เดียว และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน

(กำหนดออก เดือนเมษายน)

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

(กำหนดออก เดือนสิงหาคม)

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม

(กำหนดออก เดือนธันวาคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุรธมเมธากรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
พระราชสุตถาภรณ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

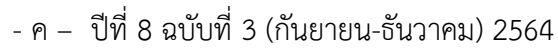
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระเมธาวิสัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ ศิริวรรณ	W.H.Taft University
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทรเรือง	มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ เป่าวงศากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ดร.เสนห์ เดชวงค์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา

[illegible]

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

ศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา หุ่นวิไล

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุฑม บัญศรีตัน

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ

ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายจัดการ

พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ผศ.ดร.

พระสุรชัย สุรชโย, ดร.

พระมหาเผด็จ จิรกุลโล, ดร.

ดร.ทองดี ศรีตระการ

นางสาวณัชชา อมราภรณ์

นางสาวอรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล

ฝ่ายศิลป์

นางสาวณัชชา อมราภรณ์

นายประวิทย์ ชัยสุข

เจ้าของ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น 5 ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8284

พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ผศ.ดร. โทรศัพท์ : 095-542-6695 Email: yannawat.bud@mcu.ac.th

นางสาวณัชชา อมราภรณ์ โทรศัพท์ : 061-6142498 Email: natcha.ama@mcu.ac.th

ตั้งแต่ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2562) วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปแบบวารสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว
สามารถดาวน์โหลดได้ที่ :

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2564 ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) รอบที่ 4 พ.ศ. 2563-2567 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ให้เป็น “วารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)” โดยกองบรรณาธิการได้ปรับปรุงรูปแบบบทความให้สมบูรณ์มากขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาในการเข้ารับการประเมินคุณภาพวารสารในรอบต่อไป

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) 2564 ฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความทั้งหมด จำนวน 30 เรื่อง โดยแบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง ซึ่งกองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพของบทความตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียนบทความที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ และหวังว่าจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านบทความทุกท่านในโอกาสต่อไป และกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้อนุเคราะห์ในการอ่านประเมินต้นฉบับ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่าน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีน้อมรับเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

บรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	ฉ
บทความวิจัย Research Articles :	
การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT OF THE FLOATING-MARKET COMMUNITY IN RATCHABURI PROVINCE พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวิฑฒโก (อุกฤษโซค) Phrakhrupalad Suravut Sirivaddhako (Ukitchock)	1
ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา THE LEADERSHIP OF THE ABBOTS EFFECTING OPERATION OF STANDARD NATIONAL BUDDHISM OFFICE OF TEMPLES IN MUEANG CHACHOENGSAO DISTRICT CHACHOENGSAO PROVINCE พระมหาสมพงษ์ ภูมิพันธ์ Phamaha Somphong Phumiphan กัญญกร เอี่ยมพญา Kanporn Aiempaya นิวัตต์ น้อยมณี Niwat Noymanee	13
รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา MODEL FOR ORGANIZING ACTIVITIES TO PROMOTE LEARNING BUDDHISM ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GARAVADHAMMA OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS UNDER OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA พระมหาชัยชนะ พุฑธเมธี (กิร์มย์) Phramaha Chaichana Buddhamedhi (Kirum) บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Sudhipong Srivichai	26
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE SCIENCE OF SIMPLE MACHINES BY THE 5Es OF INQUIRY-BASED LEARNING OF SECONDARY EDUCATION YEAR 2 STUDENTS ธนาตล สมบูรณ์ Tanadol Somboon	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย AN INVESTIGATION OF FAITHFULNESS MODEL FOR BUDDHIST IN SCANDINAVIA COUNTRIES พระปลัดกล้าณรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) PhrapaladKlanarong Nyanaviro (Tanodkaew) พระมหาสมบัติ ธนปญโญ PhramahaSombat Dhanapaṅḡo สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai พระมหาเผด็จ จิรกุลโล (จงสกุลศิริ) PhramahaPadet Chirakulo (Jongsakulsiri)	48
การนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ ROBOT CLUSTER DEVELOPMENT POLICY IMPLEMENTATION ชาคริต อภินรเศรษฐ์ Chakrit Abhinorasaeth กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat	58
การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL INSTRUMENT SKILLS OF THE UNDERGRADUATE STUDENT ON THE EDUCATIONAL CURRICULUM BY USING THE PROJECT-BASED LEARNING FOR SUPPORTING STUDENT'S SKILLS IN THE 21ST CENTURY ทิพย์ ขำอยู่ Thip Khumyoo อัครวัฒน์ วงศ์จิตติคุณ Akkrawat Wongthitikun สมยศ เผือดจันทิก Somyot Phaudjantuk	73
รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน MODEL OF CHARACTER DEVELOPMENT BASED ON THE FIVE PRECEPTS FOR SECONDARY STUDENTS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION ณรินรัตน์ ชัยศิริ Narinrat Chaisiri พระมหาสมบัติ ธนปญโญ Phramaha Sombat Dhanapaṅḡo ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka	85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ THE RESULTS OF LEARNING ACTIVITIES USING COMPUTER – ASSISTED INSTRUCTION AND GOOGLE CLASSROOM ON DESIGN PUBLIC RELATION INFOGRAPHIC MEDIA ACCORDING TO GAGNE’S EVENTS OF INSTRUCTION FOR GRADE "8" ^"th" STUDENTS นิชาภัทร อมรพันธุ์ Nichapat Amonpun ดุษิต ขาวเหลือง Dusit Khawloueng สิรวรรณ จรัสวีวัฒน์ Sirawan Jaradrawiwat	99
การศึกษารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย A STUDY OF MIGRAINE TREATMENT MODEL WITH THAI TRADITIONAL MEDICINE จิราพร เทาด่านจาก Jiraporn Taodanjak ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์ Siwamong Tansuwanwong ยั้งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert กนกอร เพียรสูงเนิน Kanokorn Piansoongnern	112
การพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY NETWORK ADMINISTRATION OF ROYAL THE AWARDED BUDDHIST ORIENTED SCHOOLS ราตรี รัตนโสภะ Ratee Rattanasopha สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano	120
รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย MODEL OF BEHAVIOR DEVELOPMENT OF THE YOUTHS BASED ON SACCA PRINCIPLES FOR TEMPLES IN THAILAND แม่ชีชิรประภา เพ็ชรกิจ MaecheeSiraprapa Phetkit อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch	133

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 LEARNING MANAGEMENT THROUGH 7E LEARNING CYCLE MODEL WITH GRAPHIC ORGANIZERS TO DEVELOP ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL ABILITY ON ECONOMIC KNOWLEDGE OF MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS อนงค์ ตามสายสุด Anong Tamsaysud คมสัน ตรีไพบูลย์ Komsan Treepiboon ปริญญญา ทองสอน Parinya Thongsorn	143
การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย PRODUCTION OF THAI TRADITIONAL MEDICINE GRADUATES: BACKGROUND SCHOOL OF TRADITIONAL AND ALTERNATIVE MEDICINE, CHIANG RAI RAJABHAT UNIVERSITY ชนาภา ไวลาพี Chanapa Wailapee กันยานุช เทาประเสริฐ Kanyanoot Taoprasert ยິงยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์ Siwapong Tansuwanwong	157
ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา STUDENTS CARE AND PROMOTION SYSTEM ACCORDING TO BUDDHADRAMMA FOR SCHOOLS UNDER OFFICE OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA โยธิกา เลิศรัตยากุล Yotika Loesrattayakul พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch	166

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป AN INVESTIGATION OF ADMINISTRATIVE NETWORK MODEL OF THAI MONASTIC GROUP IN EUROPE. พระมหาวิวัต ฌาเนสโก (ศิริรัตน์) PhramahaWiwat Jhanesako (Sirirat) พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Sudhipong Srivichai พระมหาเผด็จ จิรกุลโล (จงสกุลศิริ) PhramahaPadet Chirakulo (Jongsakulsiri)	180
กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา BUDDHIST MARKETING STRATEGY FOR SCHOOLS UNDER OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA นิภาภัทร ปรากฏผล Nipapath Prakotpol สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Sudhipong Srivichai ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch	188
การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ POLICY IMPLEMENTATION OF REMEDIAL MEASUREMENT TO ASSIST SME'S BUSINESS AFFECTED BY THE COVID-19 SITUATION สมศักดิ์ อัครศรีวรรณนท์ Somsak Atsawasriworanan กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat	201
การพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา INNOVATIVE DEVELOPMENT IN ADMINISTRATION OF CHARITY SCHOOLS IN BUDDHISM พระวิเชียร สิริภทโท (ประทุมมินทร์) PhraWichearn Siripaddho (Pratummin) สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch	216

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม EFFECTIVE ADMINISTRATION MODEL OF DHAMMA PRATICE CENTERS พระอาทิตย์ สีลเตโช (สุข ณ วังไทร) PhraArthit Siratecho (Suk na wangsai), สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon, พระมหาสมบัติ ธนปญโญ Phramaha Sombat Dhanapaṅḡo	225
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร A MODEL FOR LEARNING MANAGEMENT ON THERAVADA BUDDHIST TEMPLE SCULPTURES IN BANGKOK พระครูวิฑูรสุทธกิจ (ชาญณรงค์ ติกขญาโณ) PhrakhruiWitoonsunthomkij (Channarong Tikāyāno) สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo	236
สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา STUDY THE PRESENT STATES AND PROBLEMS OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROMOTION OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ฉันทนา ภูมมา Chantana Phumma, สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka	247
การประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบ จากโควิด-19 EVAUATION OF MEASURES TO PROVIDE REMEDIAL ASSISTANCE TO INSURED EMPLOYEES AFFECTED BY COVID-19 ทนงศักดิ์ อินเสนา Thanongsak Insenā กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat	256

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร LANGUAGE AND CULTURE OF LAO KRANG COMMUNITY IN PHICHIT PROVINCE ธัมทวัฒน์ พิลึก Tumtawat Piluek วีระกาญจน์ กนกกมลเลิศ Weerakarn Kanokkamares เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์ Ruengdet Pankhuenkhat	270
การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมในรายวิชาการอาหารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 THE DEVELOPMENT OF TEAMWORK SKILL IN COOKING COURSE USING COOPERATIVE LEARNING APPROACH FOR GRADE 8 STUDENTS จุไรรัตน์ อนันต์ไพฑูรย์ Jurairad Ananpaitoon เตชาเมธ เพียรชนะ Techameth Pianchana	278
การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย AN INVESTIGATION OF LEARNING MANAGEMENT MODEL TO CREATE RELIGIOUS HEIRS OF THE THAI BUDDHIST SANGHA พระมหาวุฒ สุธะฐิติโก (บุญเสนอ) PhramahaWoot Suvuddhiko (Boonsaner) อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon พระมหาเผด็จ จิรกุลโล (จงสกุลศิริ) PhramahaPadet Chirakulo (Jongsakulsiri)	290
การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ACCESSING FUNDING AND PROBLEMS OF COMMUNITY ENTERPRISE ENTREPRENEURS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE ศศินันท์ ศาสตรสาระ Sasinan Sastsara กอบชัย เมฆดี Kobchai Mekdee	298

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	314
A STUDY OF ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON BUDDHIST PRINCIPLE OF HOME ECONOMIC TECHNOLOGY FACULTY, RAJAMANGALA TECHNOLOGY UNIVERSITY	
ธัญนันท์ อบถม Thanyanun Obthom	
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo,	
ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka	
ประมวลรายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ	324
THE COMPILATION OF THAI MEDICINAL PLANTS USING TISSUE CULTURE METHOD PROPAGATION	
ศราวุฒิ ทับช่วยขวา Sarawut Thapchuaikhwa	
วนิษา ปันฟ้า Wanisa Punfa	
จักรกฤษณ์ คณารีย์ Chakkrit khanaree	
กันยานุช เทาประเสริฐ Kanyanoot Taoprasert	
ยິงยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert	
บทความวิชาการ Academic Articles :	
“ผัวเมีย” : ความหลากหลายทางความหมาย	337
/phǔa/ /mia/ : THE DIVERSITY OF MEANING	
ภัสร์วริญญ์ เอี่ยมสอาด Bhasrvarin Iamsa-ard	
วิลัยศักดิ์ กิ่งคำ Wilaisak Kingkham	
ภาคผนวก	349
- กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ	350
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ	352
- ระเบียบการส่งต้นฉบับ	353
- จริยธรรมการตีพิมพ์	358

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี*
CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT OF THE FLOATING-MARKET COMMUNITY
IN RATCHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสุรภูมิ สิริวฑฒโก (อุกฤษฺโข) Phrakhrupalad Suravut Sirivadḍhako (Ukitchock)

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: M.A.Ratchaburi1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี 2) ออกแบบแนวทางพัฒนานวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และ 3) สร้างสรรค์ต้นแบบนวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีข้อมูลสำคัญได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 23 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้เป็นฐานคิดสำคัญในออกแบบและสร้างสรรค์ต้นแบบนวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน พร้อมทั้งนำไปทดสอบระดับภาคสนาม โดยอาสาสมัคร 30 คน วิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานรายตัวชี้วัดร่วมกับสถิติอ้างอิงตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เป็นต้น 2) การออกแบบแนวทางพัฒนานวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า แนวทางพัฒนานวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก และ 3) ต้นแบบนวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี คือ ต้นแบบนวัตกรรมการจัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก ณ พิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบ QR Code แบบครบวงจรที่ลิงค์ไปยัง YouTube และเว็บไซต์ที่เก็บข้อมูล เสมือนเป็นพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ปลุกชีวิตพิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม ให้พลิกฟื้นขึ้นมาเป็น “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต”

คำสำคัญ: การจัดการ, มรดกทางวัฒนธรรม, ชุมชนตลาดน้ำ

Abstract

The purposes of this research article were 1) analyzing the cultural heritage management procession of the floating-market community in Ratchaburi province, 2) designing of innovative development method to cultural heritage management of the floating-market community in Ratchaburi province, and 3) creating the model innovation in cultural heritage management of the floating-market community in Ratchaburi province. This research was an operational research with the important data obtained from in-depth interviews and specific group discussions from 23 people by a specific random method according to the characteristics of representation of an appropriate sample group. The data were analyzed by trying to maintain the original phrases in order to serve as a base for analysis and design the model for innovation in cultural heritage management of the floating-market community that consistent with community's need then tested with 30 participants who were volunteers from floating market then analyzing the performance process by each indicator together with reference statistics to find the fact from the practice of the form of action research. The findings of this research were following: 1) The cultural heritage management procession of the floating-market community in Ratchaburi province found that the strength was having Buddhism as a tool to raise awareness in conservation, etc. 2) The designing of innovative development method to cultural heritage management of the floating-market community in Ratchaburi province found that the innovative development method to cultural heritage management of the floating-market community that compatible with community's need was an innovation community cultural heritage learning resource management in Damnoen Saduak floating market, and 3) the model innovation in cultural heritage management of the floating-market community in Ratchaburi province was an innovation community cultural heritage learning resource management in Damnoen Saduak floating market as a model of exhibiting innovation of cultural heritage in Damnoen Saduak community at Watchotthayakaram Museum which was characterized as a unified QR Code system that linked to YouTube and a website that stored information like an electronic museum and revitalized the Watchotthayikaram Museum as a "Living Museum".

Keywords: Management, Cultural Heritage, Floating-Market Community

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรม เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง มรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติและกฎหมายประเทศต่างๆ ทั้งในแถบทวีปยุโรปและเอเชียได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภท คือ มรดกทาง วัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) เช่น โบราณวัตถุ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดีงานจิตรกรรม เป็นต้น และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) หรือตามกฎหมายไทยที่เรียกว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นต้น แม้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมทั้งสองประเภทจะมีความหลากหลายในตัวเองอยู่มากก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถแบ่งแยกเนื้อหางานทั้งสองประเภทได้ชัดเจนเด็ดขาด เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาโดยตลอด โดยเฉพาะงานจับต้องได้ซึ่งเป็นรูปธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากแนวความคิด ความเชื่อ และทักษะเทคนิคอันเป็นลักษณะนามธรรมของงานจับต้องไม่ได้ ลักษณะดังกล่าวจึงก่อให้เกิดความไม่หลากหลายในความ หลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น แสดงให้เห็นความโดดเด่นของพัฒนาการทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับและถ่ายทอดสืบมา อันจะนำไปสู่การคุ้มครองและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมสืบไป (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, 2559)

มรดกทางวัฒนธรรมจึงมิได้เป็นเพียงโบราณสถาน อาคาร พื้นที่ประวัติศาสตร์ และสวน เท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมดรวมทั้งระบบนิเวศ เป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมและความสำเร็จของมนุษย์ในอดีต และเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (Feilden B.M. & J. Jokilehto, 1998)

ประการสำคัญ คือ มรดกทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศชาติ จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ 40% เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการท่องเที่ยวทุกประเภทที่เกิดขึ้นทั่วโลก สอดคล้องกับที่ สมัชชาแห่งสหประชาชาติระบุถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในทุกหนทุกแห่ง เพื่อให้ตระหนักถึงมรดกอันยาวนานของอารยธรรมต่างๆ นำไปสู่ความเข้มแข็งของสันติภาพในโลกที่ดีขึ้น (อังกา บูรพา โชติช่วง, 2563)

โดยนัยนี้ หากพิจารณาในบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี พบว่ามี “ชุมชนตลาดน้ำ” ซึ่งเป็นชุมชนที่อาศัยมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพ หรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีความผูกพันกับสายน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังกล่าวนี้นี้ สืบเนื่องจากการที่ตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นที่จังหวัดราชบุรี ควบคู่กับการเกิดคลองดำเนินสะดวก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้ขุดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2409 เพื่อให้ประชาชนใช้สัญจรไปมา กระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2510 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ จึงส่งผลให้ตลาดน้ำมีชื่อเสียงในระดับโลก (ราตรี โตเพ่งพัฒน์, 2543) กระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี มี 4 แห่ง ได้แก่

1. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

2. ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก (ตลาดเก่า) ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

3. ตลาดน้ำคลองลัดพลี ตลาดน้ำคลองลัดพลี ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

4. ตลาดน้ำหลักห้า ตั้งอยู่ที่ ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บ่งชี้ว่า แม้ตลาดน้ำจะมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในการเติบโตนั้นมีปัจจัยหลายประเด็นเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่ คือ ปัญหาสภาพแวดล้อม หรือปัญหาการมุ่งเน้นการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคเป็นหลักมากกว่าการวางแผนใช้ประโยชน์ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงปัญหาการรักษาวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงและผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นกล่าวนี้ข้างต้น จึงทำให้มั่นใจได้ว่า หากมีการพัฒนานวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงก็จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งย่อมสร้างผลกระทบในการใช้มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการสร้างอาชีพหรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อออกแบบแนวทางพัฒนานวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อสร้างสรรค์ต้นแบบนวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย พระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

2.2 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย พระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้นำองค์กรภาค

ประชาชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

3. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้นำไปตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาและนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข โดยผลการคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.70

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนานวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และนำไปสู่การสร้างสรรค์ต้นแบบนวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เน้นการการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางของการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

3.3 แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) สำหรับค้นหาความจริงในรอบวิธีการปฏิบัติงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “ต้นแบบกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาต แนะนำตัวผู้วิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แล้วจึงนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายกันไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) กิจกรรมอบรมต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน เป็นการวิเคราะห์

กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิงใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

1.1 จุดแข็ง (S-Strengths) พบว่า มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างอาชีพหรือรายได้จากการท่องเที่ยว มีกระบวนการถ่ายทอดเอกลักษณ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น มีความร่วมมือและเสียสละของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเข้มแข็ง และมีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชน

1.2 จุดอ่อน (W-Weaknesses) พบว่า เยาวชนในพื้นที่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ขาดความร่วมมือในการรณรงค์สร้างจิตสำนึกอย่างจริงจังจากกลุ่มนายทุน ปัญหาการย้ายถิ่นฐานของคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ ขาดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษที่มีประสิทธิภาพ การกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และการทำลายมรดกทางวัฒนธรรมโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนในชุมชน

1.3 โอกาส (O-Opportunity) พบว่า รัฐบาลมีนโยบายให้การสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ ศักยภาพด้านภูมิประเทศ และมีความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม

1.4 อุปสรรค (T-Threat) พบว่า ขาดการสนับสนุนบุคลากรภาครัฐที่มีทักษะในการปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ขาดการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม การทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังไม่เข้มแข็งอย่างแท้จริง และผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา Covid-19

2. การออกแบบแนวทางพัฒนานวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

แนวทางพัฒนานวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ได้แก่ นวัตกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ที่มีลักษณะเป็นต้นแบบนวัตกรรมการจัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก ณ พิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม โดยปรับใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมการสมัยใหม่ เพื่อยกระดับการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีทางวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ยกระดับการจัดการหรือวิธีการบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่นั้นเอง

3. การสร้างสรรค์ต้นแบบนวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ต้นแบบนวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี คือ “นวัตกรรมการจัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก” โดยมีลักษณะเป็นนวัตกรรมการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ยกระดับการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ QR Code แบบครบวงจร ที่ลิงค์ไปยัง YouTube และเว็บไซต์ที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ

คลองดำเนินสะดวก วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนชาวคลอง และบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่เก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก จำนวน 8 ชิ้นงาน เสมือนการปลูกชีพพิพิธภัณฑที่ชวนเขาให้ฟื้นคืนกลับมาเป็น “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” ให้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของเด็กและเยาวชน และเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวกที่ทันสมัย ทั้งแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจด้านมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำด้วย ทั้งนี้ ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านบริบท (Context Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 และด้านผลผลิต (Product Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) กิจกรรมพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ด้าน	ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)	μ	σ	ระดับ
1	บริบท (Context Evaluation)	4.34	0.459	มาก
2	ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	4.41	0.355	มาก
3	กระบวนการ (Process Evaluation)	4.35	0.412	มาก
4	ผลผลิต (Product Evaluation)	4.47	0.407	มาก
รวม		4.39	0.321	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

นวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ได้แก่ นวัตกรรมจัดการแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ที่มีลักษณะเป็นต้นแบบนวัตกรรมจัดการแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก ณ พิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม โดยปรับใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อยกระดับการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีทางวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ยกระดับการจัดการหรือวิธีการบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่

แสดงให้เห็นว่า ต้นแบบนวัตกรรมจัดการแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก เกิดขึ้นจากความต้องการนวัตกรรมที่สามารถนำองค์ความรู้ เรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวคลองดำเนินสะดวก เผยแพร่ไปสู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวาง ยกย่องแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น เพื่อตอกย้ำสำคัญและความตระหนักรู้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นความสนใจในการวิจัยวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม การฟื้นฟูวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การถ่ายทอดวัฒนธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามให้ดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืนโดยสอดคล้องกับฐานคติ ความเชื่อ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของชาวชุมชนตลาด

น้ำในจังหวัดราชบุรีได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย จากผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ถูกเลือกมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ หอไตรปิฎก โดยจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกหอไตรปิฎกมากที่สุด คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งเหตุผล คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกมีความผูกพันกับโบราณสถานแห่งนี้ ด้วยสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านเองและยังเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวัยสูงอายุว่า หอไตร พวกเขายกเป็นคนช่วยกันสร้างนะลงเงินคนละ 1 บาท ลองคิดดูนะว่า 1 บาทสมัยก่อนจะมีค่าเยอะขนาดไหน คนไหนมีเงินเยอะหน่อยก็ลงเยอะ ช่วยกันจนสร้างหอไตรที่นี้ได้ และที่สำคัญหอไตรแห่งนี้ยังเป็นสถานที่ที่เก็บคัมภีร์ไบลานที่บ้านทีกเกี่ยวกับประวัติ คำสอนต่าง ๆ ที่สามารถสื่อรากเหง้าความเป็นมอญของเขาได้

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัยชาญ จารุกัลส (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการวัฒนธรรมในชุมชนชาวไทยยวนรอบวัดหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี จากผลการวิจัยพบว่า มีนวัตกรรมองค์ความรู้เรื่องประวัติความเป็นมาของชาวไทยยวนบริเวณรอบวัดหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะองค์ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมข้าว อันประกอบไปด้วย ประเพณี พิธีกรรม และคติความเชื่อของชาวไทยยวนบริเวณรอบวัดหนองโนเหนือ เมื่อได้แนวทางการจัดการวัฒนธรรมข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ ในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่ โครงการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ โครงการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Face book การทำนาของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่สู่สาธารณะชนในวงกว้าง และโครงการจัดทำสื่อนิทรรศการเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมการทำนาปลูกข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ ทำให้เกิดแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมข้าวของชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือ และสร้างความตระหนักรับรู้วัฒนธรรมให้กับชาวไทยยวนบ้านหนองโนเหนือให้ปรากฏขึ้นในอย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับที่ณัฐวดี นุ่มมี (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันของหน่วยงานและเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต จากผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินงานในขอบข่าย 8 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม การฟื้นฟูวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การถ่ายทอดวัฒนธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรม การเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยได้มีการนำวิธีการ เครื่องมือ และเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย อันเป็นจุดแข็งในการจัดการของเครือข่ายที่สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมไทยอื่นๆ ได้

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของคทาเทพ พงศ์ทอง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรบุรี ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้บูรณาการวงจร Deming (PDCA) และขับเคลื่อนผ่านกลไก “คชสร” (ครอบครัว ชุมชน ศาสนา รัฐ) ดังนี้ 1) การวางแผน Plan เช่น การประเมินความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่มผู้นำกิจกรรม การวางแผนการดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากร การพิจารณาอุปสรรคและการสนับสนุน การเสนอโครงการและอื่นๆ 2) การปฏิบัติตามแผน Do จำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรม เป็น 3 แนวทาง ได้แก่ (A) อนุรักษ์ รื้อฟื้น ต่อยอด ในกิจกรรมที่มีแนวโน้มจะสูญหายหรือสามารถ

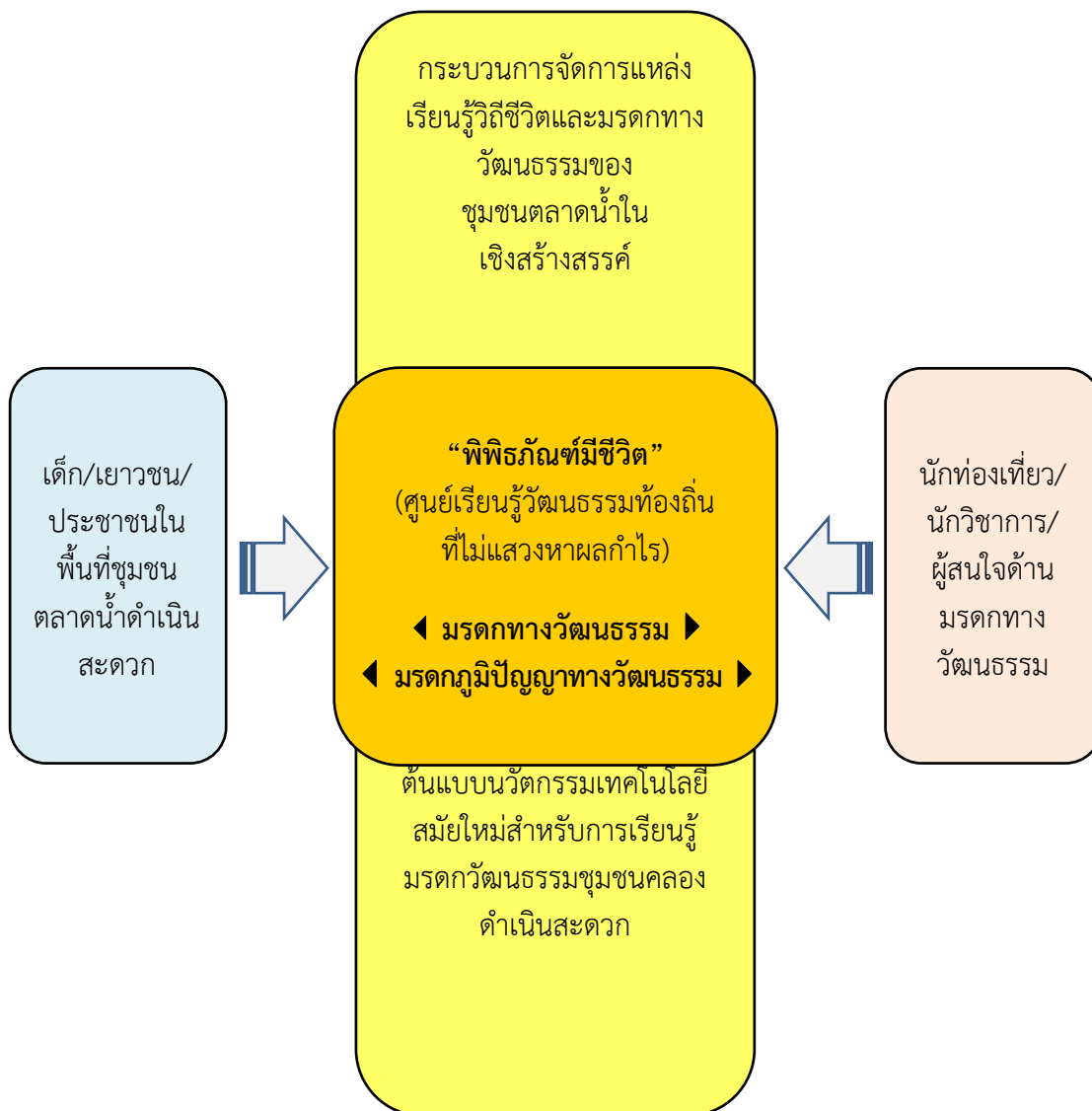
พัฒนาได้ (B) เผยแพร่ ในกิจกรรมที่ยังดำรงอยู่แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ (C) สืบสาน ในกิจกรรมที่มีความเป็นไปได้ที่จะประชาสัมพันธ์ออกสู่สาธารณะ 3) การตรวจสอบ Check ประเมิน จากสรุปผลการจัดกิจกรรมสามารถแยกประเมินตามแผนย่อยที่ละขั้นตอนและแยกตามฝ่าย และ 4) การปรับปรุงการดำเนินการ Act มีการบันทึกและเก็บทะเบียนประวัติการจัดกิจกรรม จัดทำคู่มือและฐานข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะและวางแผนเพื่อการจัดในครั้งต่อไป และยังสอดคล้องกับที่สุนทร ศรีหนองบัว (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสวาท ตำบลสวาท อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมชุมชน โดยได้มีการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดไชยศรี ให้มีจุดเด่นอยู่ที่การจัดแสดงวัตถุทางศาสนา พระพุทธรูปไม้ คัมภีร์ใบลาน หีบธรรม ตาลปัตรเก่า กระจกดาบสาธุลุลาย วัตถุทางชาติพันธุ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา เครื่องครัว เครื่องมือ ทอผ้า และเครื่องมือจับสัตว์ของชาวบ้านจำนวนมาก ซึ่งทำให้วัดไชยศรีกลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในอีกมิติหนึ่ง คือ เป็นการรวมเอาอดีตของบ้านและของวัดมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งทั้งชาวบ้านและชาววัดร่วมมือกันจัดการจนเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหม่ของจังหวัดขอนแก่น เกิดเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนในการแสดงตัวตน และเอกลักษณ์ของชุมชนให้คนนอกชุมชนยอมรับ และช่วยยึดโยงสายสัมพันธ์ทางเครือญาติของคนในชุมชนให้เข้มแข็งและยาวนานต่อไปอีก

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิรินิภา จาดชนบท (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์: ศึกษาผ่านการออกแบบผ้ากลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากผลการวิจัยพบว่า การนำนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ให้เกิดการค้าขายเพื่อสืบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าเหล่านี้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง โดยสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากงานฝีมือที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชนเผ่า และอาศัยช่องทางการตลาดสมัยใหม่ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมของตนที่สามารถเป็นอาชีพหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตตนและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน ผลพลอยได้ที่ตามมาอีกทางหนึ่ง คือ ทำให้ การประกอบสัมมาอาชีพของชนเผ่าต่างๆ ที่มีความเสี่ยงในการทำผิดกฎหมายลดลง เช่น การค้าขายยาเสพติดตามแนวรอยต่อขุนเขา ตัดไม้ทำลายป่า เป็นต้น ซึ่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของตนที่มีอยู่จากภูมิปัญญาให้ทำมาหากินเลี้ยงชีพได้นี้ สามารถฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามให้ดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับที่ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนลาหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการวิจัยพบว่า ชาวลาหู่มีภูมิปัญญาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมความเชื่อของตนไว้ผ่านวาทกรรมคำสั่งสอนถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่เป็นผู้สร้างขึ้น สร้างหอแห่ ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์รวมความรู้ทางด้านความเชื่อและพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรม การบูชาผีบรรพบุรุษที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนให้สอดคล้องกับความเชื่อ ตลอดจนกำหนดพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่คอยตักเตือนให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์และวิถีที่ควรปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของชาวลาหู่ ภูมิปัญญาที่ชาวลาหู่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมานี้ ถูกหล่อหลอม บ่มเพาะด้วยครอบครัวและสังคม ทำให้เกิดเป็นค่านิยมกตัญญูกตเวทิต การให้ความเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนพ่อแม่และผู้สูงอายุ นำไปสู่การเกิดค่านิยมร่วมเป็นบรรทัดฐานของสังคมลาหู่ และส่งผลต่อระบบเกื้อกูลภายในชุมชน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ต้นแบบนวัตกรรมการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี คือ ต้นแบบนวัตกรรมการจัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก พิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ลิงค์ไปยังแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติคลองดำเนินสะดวก วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนชาวคลอง และบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม เสมือนเป็นพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ พลุกซิวพิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม ให้พลิกฟื้นขึ้นมาเป็น “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” สรุปลงองค์ความรู้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

ต้นแบบนวัตกรรมจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เป็นต้นแบบนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่สำหรับการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนคลองดำเนินสะดวก ซึ่งเป็นผลผลิตจากกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบครบวงจรที่ลิงค์ไปยังแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติคลองดำเนินสะดวก วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนชาวคลอง และบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม

ต้นแบบนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่สำหรับการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนคลองดำเนินสะดวก เป็นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ยกระดับการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก เชิงสร้างสรรค์ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เชื่อมโยงฐานข้อมูลที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่เก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม ซึ่งเป็นสถานที่จัดแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก ในลักษณะของศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่แสวงหาผลกำไร

ประการสำคัญ คือ ต้นแบบนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่สำหรับการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนคลองดำเนินสะดวกนี้เสมือนการปลูกชีพิพิธภัณฑที่ซบเซาให้ฟื้นคืนกลับมาเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของเด็กและเยาวชน และเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวกที่ทันสมัยแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจด้านมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

การนำผลผลิตกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีไปใช้ควรต่อยอดการประยุกต์ใช้ต้นแบบนวัตกรรมจัดการแสดงผลงานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนคลองดำเนินสะดวก โดยบูรณาการร่วมกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพหรือแหล่งที่มาของรายได้ในระยะยาวแก่คนในชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่หรือพัฒนาทางกายภาพและภูมิสถาปัตยกรรมของพิพิธภัณฑ์วัดโชติทายการาม โดยฐานะเป็นศูนย์การเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวคลองดำเนินสะดวก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้สามารถสร้างผลกระทบต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางและสอดคล้องกับความต้องการเชิงพื้นที่ ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาภูมิสถาปัตยกรรมโดยเครือข่ายนักวิชาการชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- คทาเทพ พงศ์ทอง. (2560). **ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรรัฐ ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชัยชาญ จารุกุลส์. (2562). **การบริหารจัดการวัฒนธรรมในชุมชนชาวไทยยวนรอบวัดหนองโนเหนือ ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชาคริต สิทธิฤทธิ์. (2559). **จับต้องได้-จับต้องไม่ได้: ความไม่หลากหลายในความหลากหลายของมรดกทางวัฒนธรรม**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 8 (2). 141.
- ณัฐวดี นุ่มมี. (2561). **การจัดการวัฒนธรรมเพอรานากันของหน่วยงานและเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนในจังหวัดภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีรพงษ์ บุญรักษา และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร. (2559). **การจัดการวัฒนธรรมชุมชน: ภูมิปัญญาในการเสริมสร้างความมั่นคงผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชุมชนลาหู่ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่**. วารสารศิลปกรรมบูรพา. 19(1). 109-110.
- บุรพา โชติช่วง. (2563). **มรดกวัฒนธรรมเพื่อท่องเที่ยว “รายได้” หรือ “ภัยคุกคามมรดก”**. แหล่งที่มา <https://siamrath.co.th/n/15282> สืบค้นเมื่อ 15 ธ.ค. 2563.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557). **การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรายน้อย**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ราตรี โตเพ่งพัฒน์. (2543). **ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศิรินิภา จาดชนบท. (2555). **การจัดการวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์: ศึกษาผ่านการออกแบบผ้ากลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร ศรีหนองบัว. (2560). **การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Feilden B.M. & J. Jokilehto. (1998). **Management Guidelines for World Heritage Sites**. Rome: N.P.

ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนา
แห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา*

THE LEADERSHIP OF THE ABBOTS EFFECTING OPERATION OF STANDARD
NATIONAL BUDDHISM OFFICE OF TEMPLES IN MUEANG CHACHOENGSAO
DISTRICT CHACHOENGSAO PROVINCE

¹พระมหาสมพงษ์ ภูมิพันธ์ Phamaha Somphong Phumiphan,

²กัญญกร เอี่ยมพญา Kanporn Aiemphaya, ³นิวัตต์ น้อยมณี Niwat Noymanee

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

E-mail: Phong6810@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส 2) ระดับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และ 4) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัด 214 รูป ได้มาโดยการกำหนดขนาดของตัวอย่างจากตารางของเครซีและมอร์แกน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้แก่ การมีพรหมวิหารธรรม รองลงมาคือ การเป็นธรรมาธิปไตย การรู้หลักสัปบุริสธรรม การเป็นกัลยาณมิตร การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีความรู้ความสามารถ 2) การดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การสาธารณูปการ รองลงมาคือ การเผยแผ่ การปกครอง การสาธารณะสงเคราะห์ การศาสนศึกษา ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การศึกษาสงเคราะห์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านการเป็นกัลยาณมิตร และด้านความรู้ความสามารถส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สามารถร่วมกันทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานได้ร้อยละ 63.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, เจ้าอาวาส, การดำเนินงานตามมาตรฐาน, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

Abstract

The purposes of this research article were 1) the level of leadership of the abbot 2) the level of operation according to the standards of the National Bureau of Buddhism 3) the relationship between the leadership of the abbot With the implementation of the standards of the National Buddhism office and 4) the leadership of the abbot That affect the implementation of the standards of the National Buddhism office The sample group used in this research was the abbots, vice abbots, assistant abbots. and the monks number sample of were 214 It is obtained by determining the sample size from the tables of Crazy and Morgan. And simple sampling Research instruments Including questionnaires the statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation. Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis. The research results were found that; 1) Leadership of the Abbot overall and each aspect is at a high level. Sort the mean from descending: The aspect of having divine virtue, followed by the virtue of sovereignty. Knowledge of the principle of Sapphuristhamma as a friend. Field of vision the part with the lowest mean was competence. 2) Operation according to the standards of the National of Buddhism Office Overall and each aspect is at a high level. In descending order, the mean was public utilities, followed by propagation. Administrative Public welfare Religious education the part with the lowest mean was education work. 3) The relationship between the leadership of the abbot. With the implementation of standard National of Buddhism Office There was a large positive correlation, statistically significant at the .05 level. 4) Leadership of the Abbot In terms of being kingship and being knowledgeable and able to affect the implementation standard of the National Buddhism Office standards. Can jointly predict the implementation of the standards of the National Bureau of Buddhism, 63.9% With statistical significance at the .05 level.

Keywords: Leadership, Abbot, Standard Operations, National Buddhism Office

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพราะประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา ดังนั้น พุทธศาสนาจึงเป็นแกนแท้ของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, หน้า 5) คือ วัดเป็นสถานที่ให้บรรพชาอุปสมบทกุลบุตรเป็นพระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยทางวัดได้จัดสถานที่และบริเวณให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาดร่มรื่นน่าทัศนา เป็นที่ใช้จัดงานเทศกาลและมหรสพสำหรับชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางบริหารหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะใช้เรียกลูกบ้านมาประชุมกันเพื่อบอกแจ้งกิจกรรม ด้วยเหตุนี้ วัดจึงเป็นสถานที่สาธารณะเพื่อให้พระสงฆ์และประชาชนได้รับประโยชน์และความสุขในทุกๆ ด้าน โดยมีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลาง (พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน), 2548, หน้า 62)

นอกจากนี้ วัดในส่วนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ในชุมชนชาวไทยส่วนใหญ่จะมีวัดประจำหมู่บ้าน บทบาทของพระสงฆ์ในอดีตคือการให้การศึกษา วัดจึงเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาของชุมชน พระสงฆ์มีหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านการศึกษา โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยใช้ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ในการจัดการศึกษา (พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์, 2559, หน้า 114) ด้วยเหตุนี้ วัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, หน้า 4)

หากพิจารณาในด้านการบริหารจัดการนั้น วัดมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลและบริหารจัดการวัดให้ดำเนินไปด้วยดีเพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม พร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามภารกิจของคณะสงฆ์ให้สมบูรณ์ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล และมาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ คือ 1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561, หน้า 6-7)

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสมีภารกิจที่เป็นหน้าที่ต้องรับผิดชอบการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน แต่ปัญหาที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพที่สำคัญที่สุด คือ ยังมีเจ้าอาวาสบางส่วนที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้เพียงพอในการให้คำแนะนำสั่งสอนประชาชน ไม่มีการสนับสนุนด้านการศึกษา ไม่ให้คำแนะนำไม่อบรมสั่งสอนด้านพระธรรมวินัย จึงขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ

ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม (พระสมบัตินิ สุธทวิเลิศพงศ์ และ วรเดช จันทศร, 2561) เมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของทุกคน แม้แต่ในวัด ดังนั้น เจ้าอาวาสในฐานะผู้นำของวัดจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถบริหารจัดการกิจการวัดเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ดังที่ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), 2551, หน้า 283) กล่าวว่า วัดจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุข ก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติหรือภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสเป็นสำคัญว่าจะจัดการดูแลรักษาจับจ่ายใช้สอยทรัพย์สินของวัดให้ถูกต้องเหมาะสมและให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพสูงสุด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำโครงการการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรฐานการพัฒนาวัดโดยเริ่มจากการพัฒนาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมสนับสนุนให้วัดเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองไปสู่คุณภาพและความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการกับทุกภาคส่วน เพิ่มประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการพัฒนาวัด สู่ความเป็นมาตรฐานและเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาตนเองสู่การดำเนินกิจกรรมวัดพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เช่น อุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นต่อไป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

จากข้อมูลปี 2563 วัดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล มีวัดจำนวน 43 แห่ง (วิกิพีเดีย, 2563) พบว่า มีปัญหาหลายด้านที่จำเป็นจะต้องได้รับการดำเนินการแก้ไขและพัฒนา ได้แก่ ปัญหาด้านการสาธารณูปการ วัดบางแห่งขาดสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นและเหมาะสมต่อความเป็นรมณีสถาน บริเวณวัดสกปรก มีแต่ขยะมูลฝอย อาคารและเสนาสนะชำรุดทรุดโทรมขาดบุคลากรที่จะมาช่วยกันดูแลรักษา ปัญหาด้านการปกครอง วัดบางแห่งไม่มีการจัดทำระเบียบเพื่อเป็นแนวทางสำหรับบุคลากรภายในวัด ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ปัญหาด้านการศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ วัดบางแห่งไม่มีการจัดการหรือส่งเสริมให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมภายในวัดแก่พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนทั่วไป ปัญหาด้านการเผยแผ่ วัดบางแห่งขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเทศน์ การสอนธรรมแก่ประชาชน ปัญหาด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดบางแห่งเกิดความขัดแย้งกับชาวบ้าน จึงทำให้วัดขาดความเป็นศูนย์กลางที่จะให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ด้านต่างๆ แก่ประชาชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2561) จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าวัดบางแห่งในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ยังขาดการดำเนินงานตามมาตรฐานที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดไว้

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยในฐานะเจ้าอาวาสรูปหนึ่งของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสให้เกิดประสิทธิผลจนได้รับการยอมรับจากพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนและทั่วไป และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาวัดให้มีคุณภาพ และเป็นไปตามเกณฑ์การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัดของวัดในเขตอำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 470 รูป และมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัดของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 214 รูป ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Moran (1970, p. 608) จากนั้นจำแนกประชากรตามตำบล โดยใช้วิธีการเทียบบัญชีไตรยางค์แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจนครบตามจำนวน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามตามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) แบบสอบถามตามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทราจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าอาวาส พระลูกวัด และวัด ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เกี่ยวกับประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลและดำเนินการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาวิจัย 2) บันทึกเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ออกหนังสือของความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระลูกวัด (กลุ่มตัวอย่าง) ด้วยตนเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้จัดเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง รวมจำนวน 214 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3) นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) 3) วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 4) วิเคราะห์

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัด ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (pearson's product moment correlation coefficient) 5) วิเคราะห์ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธีแบบขั้นตอน (stepwise) แล้วจึงนำตัวแปรที่มีนัยสำคัญไปสร้างสมการพยากรณ์

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

สรุปผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรกคือ ด้านการมีพรหมวิหารธรรม รองลงมาคือ ด้านการเป็นธรรมาธิปไตย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้ายคือ ด้านการมีความรู้ความสามารถ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา	n = 214			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. การรู้หลักของสัปบุริธรรม	3.95	.90	มาก	3
2. การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล	3.89	.88	มาก	5
3. การมีความรู้ความสามารถ	3.86	.90	มาก	6
4. การมีพรหมวิหารธรรม	3.98	.91	มาก	1
5. การเป็นกัลยาณมิตร	3.91	.90	มาก	4
6. การเป็นธรรมาธิปไตย	3.96	.92	มาก	2
เฉลี่ยรวม	3.92	.86	มาก	

2. ระดับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

สรุปผลการศึกษาระดับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ รองลงมาคือ ด้านการเผยแผ่ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้ายคือ ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมือง ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา	n = 214			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. การสาธารณูปการ	3.97	.84	มาก	1
2. การปกครอง	3.79	.88	มาก	3
3. การศาสนศึกษา	3.74	1.02	มาก	5
4. การศึกษาสงเคราะห์	3.48	1.06	มาก	6
5. การเผยแผ่	3.83	.84	มาก	2
6. การสาธารณสงเคราะห์	3.74	.97	มาก	4
เฉลี่ยรวม	3.76	.85	มาก	

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมาก ($r_{xy} = .796$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสและการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

(n = 214)

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X	Y
X ₁	1.00							
X ₂	.915*	1.00						
X ₃	.923*	.909*	1.00					
X ₄	.884*	.882*	.887*	1.00				
X ₅	.904*	.877*	.909*	.899*	1.00			
X ₆	.868*	.859*	.865*	.868*	.905*	1.00		
Y	.755*	.750*	.773*	.728*	.787*	.757*	.796*	1.00

* ≤ .05

4. ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สรุปผลการศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังตารางที่ 4-5

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

(n = 214)

Modal	SS	df	MS	F	Sig
Regression	95.809	1	95.809	346.110*	.000
Residual	58.685	212	.277		
Total	154.494	213			

* ≤ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อไป ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

(n = 214)

ตัวแปร	b	S.E. _b	B	t	Sig
a (Constant)	.771				
ด้านการเป็นกัลยาณมิตร (X_5)	.458	.094	.486	4.890*	.000
ด้านการมีความรู้ความสามารถ (X_3)	.310	.093	.331	3.334*	.001
$a = .771$					
$R = .799, R^2 = .639, S.E._{est} = .514, F = 346.110, p \leq .05$					

* ≤ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่สามารถร่วมกันทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ด้านการเป็นกัลยาณมิตร (X_5) และ ด้านการมีความรู้ความสามารถ (X_3) ที่ร่วมกันทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายการผันแปรการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร้อยละ 63.9 ($R^2 = 0.639$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องราวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากการศึกษาเรื่องราวะผู้นำของเจ้าอาวาสของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุวัฒน์ สุวตฺตโน (2556) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าระดับบทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับพระครูปลัดกิตติวัฒน์ (คชา ปญฺญารโ) (2554) ได้วิจัยเรื่องการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าอาวาสวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสแล้วก็มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วยคุณธรรมแห่งการเป็นเจ้าอาวาสที่ดี มีความมุ่งมั่นที่จะยังประโยชน์ตน และประโยชน์ของวัดให้สำเร็จลุล่วง สอดคล้องกับแนวคิดของพระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล) (2551) ที่กล่าวว่า วัดจะเจริญดีมีความมั่นคง และสันติสุขก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมภารเจ้าวัด คือเจ้าอาวาส มีหลักการบริหารที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแก่นสารยังสารประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้สำเร็จด้วยดีและมีประสิทธิภาพสูงเพียงใด

2. จากการศึกษาการดำเนินงานตามมาตรฐานของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับพระมหาธนทรัพย์ คงสิน (2557) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมของวัดในอำเภอนาทม จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพสำนักปฏิบัติธรรมของวัดในอำเภอนาทม จังหวัดตาก ตามเกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณเตียร คล้ายแก้ว (2552) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ภายในวัด มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และการที่เจ้าอาวาสจะบริหารวัดให้บรรลุผลสำเร็จไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้นั้น เจ้าอาวาสจึงต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำ เพราะการที่เจ้าอาวาสประกอบด้วยภาวะผู้นำ คือ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความสามารถ มีพรหมวิหารธรรม เป็นกัลยาณมิตร และถือธรรมเป็นใหญ่นั้น ย่อมส่งผลต่อการดำเนินงานด้านต่างๆ ของวัดอย่างแน่นอน และสอดคล้องกับที่ พระชลญาณมุนี (สมโภช ธมฺมโกโช) (2561) กล่าวว่า ภาวะ

ผู้นำที่ดีส่งผลให้ผู้นำทำหน้าที่และแสดงบทบาทได้อย่างโดดเด่น มีประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรนั้นๆ

4. จากผลการศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ด้านการเป็นกัลยาณมิตร และด้านการมีความรู้ความสามารถร่วมกันทำนุบำรุงการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายการผันแปรการดำเนินงานตามมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ร้อยละ 63.9 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้

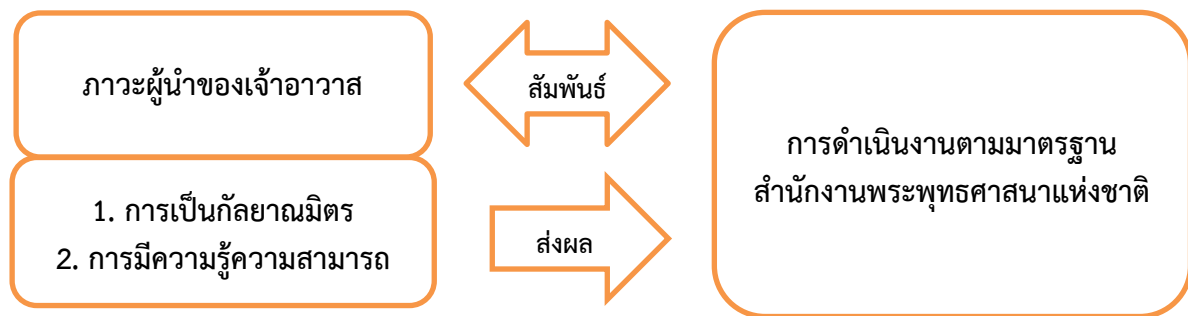
1) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านการเป็นกัลยาณมิตรส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา สอดคล้องกับพระมหาสมชาย สิริปัญโญ (2558) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้บริหารสามารถสร้างความเข้าใจ และรู้ถึงความต้องการของประชาชน สร้างความเป็นภาวะผู้นำและมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ปรับปรุงแก้ไขการบริหารในส่วนที่มีข้อผิดพลาด รับฟังปัญหาประชาชน สามารถสื่อสารและ สนองความต้องการของประชาชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการเป็นกัลยาณมิตรเป็นคุณธรรมที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับผู้ผู้นำในทุกองค์กร เจ้าอาวาสวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วยคุณธรรมเหล่านี้ คือ เป็นผู้น่ารัก น่าเคารพบูชา เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นที่พึ่งทางใจ ให้ความอบอุ่นใจ แก่ผู้อยู่ในปกครอง พุดจาไม่เหตุผล แนะนำสั่งสอนพระธรรมวินัยที่ลึกซึ้งถูกต้องและตรงประเด็นชักจูงให้ทำแต่ในสิ่งที่ เป็นประโยชน์จึงส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านการมีความรู้ความสามารถส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา สอดคล้องกับพระครูรัตนภทรคุณ (2562) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของวัดในจังหวัดปทุมธานี ศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของวัดในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ การมีความรู้ความสามารถในการบริหาร จัดการองค์กร การวางแผน การสั่งการ และการควบคุมภายในวัด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่เจ้าอาวาสมีความรู้ความสามารถในการ กำหนดวัตถุประสงค์ของงาน ริเริ่มโครงการที่เป็นประโยชน์ วางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน แบ่งงานและ มอบหมายงานให้แก่บุคลากร ย่อมส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสอดคล้องกับพระราชญาณวิสิฏฐ์ (เสริมชัย ชยมงคโล) (2551) ที่กล่าวว่า ในการบริหารงานวัดให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพสูงด้วยค่าลงทุนต่ำประหยัดและคุ้มค่า ผู้บริหารวัด คือ พระภิกษุเจ้าอาวาส จะต้องประกอบไปด้วยความรู้ความสามารถ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติของวัดในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ให้เกิดประสิทธิผลจนได้รับการยอมรับจากพุทธศาสนิกชนที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนและทั่วไป และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการพัฒนาวัดให้มีคุณภาพ และเป็นไปตามเกณฑ์การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต่อไป ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส กับการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และ 4) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านการเป็นกัลยาณมิตร และด้านการมีความรู้ความสามารถส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านการมีความรู้ความสามารถมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย เพราะฉะนั้น เจ้าอาวาสจึงควรพัฒนาในด้านความรู้ความสามารถและแสดงความรู้ความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์

1.2 การดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พบว่า ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านการศึกษาสงเคราะห์มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงควรจัดให้มีกิจกรรมด้านการศึกษาสงเคราะห์ให้มากขึ้น

1.3 ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสด้านความสัมพันธ์ พบว่า ด้านการเป็นกัลยาณมิตร สามารถส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นอันดับสุดท้าย เจ้าอาวาสจึงควรสร้างความเป็นกัลยาณมิตรกับพระลูกวัดและพุทธศาสนิกชนทั่วไปให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาเรื่อง การรู้จักหลักสัปปริสธรรมของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2.3 ควรศึกษาเรื่อง การเป็นกัลยาณมิตรของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (क्षा ปญฺญาโร). (2554). การบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูรัตนภักทคุณ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของวัดในจังหวัดปทุมธานีศึกษาเฉพาะกรณีวัดในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 11(2).
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์. (2559). การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. 1(1). 108-119.
- พระชลญาณมุนี (สมโภช ธมฺมปฺภโช). (2561). ภาวะผู้นำเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนตติ้งเฮาส์.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน). (2548). ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- พระมหาธนทรัพย์ คงสิน. (2557). แนวทางการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมของวัดในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามเกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระมหามณเฑียร คล้ายแก้ว. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระมหาสมชาย สิริปัญโญ. (2558). การบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 3(2). 79-97.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). (2551). การบริหารวัด. นครปฐม: เพชรเกษมพิมพ์.
- พระสมบัติ สุขทวีเลิศพงศ์ และวรเดช จันทศร. (2561). ประสิทธิภาพของการบริหารกิจการคณะสงฆ์. แหล่งที่มา <https://www.tcithaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/116226> สืบค้นเมื่อ 27 ต.ค. 2561.
- พระสุวัฒน์ สุวทมน. (2556). บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). รายชื่อวัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา. แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/รายชื่อวัดในจังหวัดฉะเชิงเทรา> สืบค้นเมื่อ 22 ส.ค. 2563
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2561). ข้อมูลทางพระพุทธศาสนา จังหวัดฉะเชิงเทรา. แหล่งที่มา http://css.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=148&Itemid=125 สืบค้นเมื่อ 22 มิ.ย. 2561.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). ราชกิจจานุเบกษา 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measuremen*. 30(3). 608.

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6
ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*

MODEL FOR ORGANIZING ACTIVITIES TO PROMOTE LEARNING BUDDHISM
ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GARAVADHAMMA OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS UNDER OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

¹พระมหาชัยชนะ พุทฺธเมธี (กิร์มย์) Phramaha Chaichana Buddhamedhi (Kirum),

²บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart, ³สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chaibie2529@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 381 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) เสนอรูปแบบ ด้วยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ 1) หลักการ 2) ปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ 3) กระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 เจาะใจความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบ, กิจกรรม, หลักภาวะธรรม, นักเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article aimed to propose a model for organizing activities to promote learning Buddhism according to the principles of Garavadhamma VI of secondary school students under Office of Secondary Educational Service Area. Mixed methods research was designed, and there were 3 research steps: 1) to study the condition of teaching and learning activities in Buddhism, and a questionnaire was used for collecting data from 381 samples. The data were analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean and standard deviation; 2) the model was developed by interviewing 10 key informants, and the data was analyzed by content analysis; and 3) the model was proposed with focus group discussion of 10 experts. Data was analyzed by content analysis. Results showed that a model for organizing activities to promote learning Buddhism according to the principles of Garavadhamma VI of secondary school students under Office of Secondary Educational Service Area consisted of Part 1 Preface which were 1) Environment, 2) Principles, 3) Objectives; Part 2 Model which were 1) Principles, 2) Follow Buddhist duties and manners, 3) Management process; Part 3 Implementation Procedures which were 1) Structure, 2) Decision Making, 3) Assessment Guidelines; and Part 4 Conditions for Success.

Keywords: Model, Activity, Garavadhamma, Secondary School Students.

บทนำ

สิ่งสำคัญสูงสุดที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยคุณภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ โดยมีการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคน สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ทั้งการดำรงชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมพลังสร้างสรรค์พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้

ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารด้วยเทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ที่เน้นคุณภาพของมนุษย์ในสังคม ในด้านวัตถุและค่านิยม การเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้เกิดปัญหาของชีวิตขึ้นตามมามากมาย เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการสร้างฐานะทางครอบครัวให้สมบูรณ์ไม่ได้ และปัญหาการเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรม ด้านวัฒนธรรม ปัญหาที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาที่ส่งผลทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจตามมา และส่งผลกระทบให้เกิดเป็นปัญหาทางด้านสังคมต่อไปซึ่งจะพบว่าประชาชนในชาติกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ เพราะว่าความเจริญทางด้านจิตใจพัฒนาไม่ทันความเจริญทางด้านวัตถุจากการเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่สภาพปัญหาที่รุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งมีปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด คือ ปัญหาทางด้านจิตใจเป็นปัญหาพื้นฐานของปัญหาอื่นๆ เพราะจิตใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้คนเราทำกรรมต่างๆ ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ให้ข้อคิดเตือนใจเกี่ยวกับปัญหาชีวิตว่า เป็นเพราะกรรมหรือการกระทำของตนเอง ข้อนี้ พระพุทธองค์ทรงได้ยืนยันไว้ในจุฬามณีวาทศสูตรว่า กรรมย่อมจำแนกสัตว์เลวและประณีตได้ (อง.อรรถ (ไทย) 23/ 581/251)

การพัฒนาคนให้มีศักยภาพและคุณภาพสูงที่จะแสวงหาและใช้ประโยชน์จากความรู้จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องมีการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีหลักธรรม รู้จักพึ่งพาตนเอง และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา ถือว่าผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่การเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์รักธรรมชาติ ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และเจตคติของผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นส่วนกลาง ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนการของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ผู้บริหารจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ให้เป็นผู้มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษาอบรม พัฒนาผู้เรียนเยาวชนของชาติ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ

การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เด็กนักเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากปัจจุบันคุณธรรมจริยธรรมในสังคมลดน้อยลงไปมาก คนในสังคมเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น การอบรมสั่งสอนเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครู-อาจารย์ และพ่อ-แม่ ผู้ปกครองต้องดูแลเอาใจใส่ หากเด็กได้รับการเลี้ยงดู หรืออบรมสั่งสอนอย่างไรก็จะเป็นอย่างนั้น ซึ่งครู-อาจารย์ถือเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้เด็กนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นคนดีของสังคม พ่อ-แม่ ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กต้องคอยดูแล ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น เมื่อทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมก็จะมีความสุขเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่เอาเปรียบใครพกผูกติดเกาะเบียดต่างๆ ที่วางไว้ เป็นการช่วยสร้างสังคมที่น่าอยู่ต่อไป (พิระพงษ์ สายเชื้อ, 2559)

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ ขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และเน้นการสอนโดยการบอกและให้เด็กท่องจำ เน้นวิชาความรู้มากกว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวได้ ขณะเดียวกันครูได้รับการพัฒนายังไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2534) ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความซาบซึ้งพอที่จะนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพทางจิตจึงมักจะส่งผลออกมาว่า เยาวชนไทยขาดระเบียบวินัย ดิฉันทะเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาทกัน

ในพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มากมายซึ่งหลักการะธรรมมี 6 ประการคือ ความเคารพในพระพุทธเจ้า เคารพในพระธรรม เคารพในพระสงฆ์ เคารพในการศึกษา เคารพในการปฏิสันถาร และเคารพในความไม่ประมาท ความเคารพเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจมีความอ่อนน้อม ไม่แข็งกระด้าง ความที่จิตมีความอ่อนน้อมเป็นจิตที่ยังความเจริญให้เกิดขึ้น เหมือนกันกับต้นไม้ที่มีรากอ่อน เปลือกอ่อน มีกระพ้ออ่อน มียอดอ่อน เรียกว่าส่วนของต้นไม้ เป็นการรับความเจริญทำให้ต้นไม้มีความเจริญ มีความสดชื่น มีความเขียวชอุ่ม ลำต้นก็ย่อมมีความเจริญเติบโต มีความเจริญขึ้นโดยลำดับ หากว่าขาดความอ่อน ต้นไม้หมดความเจริญ จะต้องอยู่ตัวและจะยังความอับเฉาลงไปโดยลำดับ คือหมดความเจริญเมื่อหมดความเจริญแล้วไม่เพียงแต่เท่านั้น มันจะต้องทุพลภาพลงไปตามลำดับถึงกับต้องตายต้องโค่น ต้องล้ม

ลงไป ฉันทิโกที่ดี คนเราที่มีจิตแข็งกระด้างเป็นคนที่หมดความเจริญ มีแต่ความเสื่อม มีแต่ความเสีย เกิดแต่ความผิด คิดแต่ความชั่ว เป็นคนที่เกินไปเพื่อความเสื่อมอย่างเดียว ฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในความเคารพมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและสามารถแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้ ดังนั้น การเรียนการสอนโดยนำกิจกรรมต่างๆ เข้ามาช่วยในการสอนนั้นเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและยังเป็นการเสริมสร้างทักษะแนวคิดพัฒนาการดำรงอยู่ในสังคมเพราะการเรียนโดยใช้กิจกรรมเข้ามาส่วนในการสอนนั้นเป็นการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมกิจกรรมยังเป็นที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจในงานต่างๆ ที่ทำขึ้นเป็นพัฒนาการทางหนึ่งของนักเรียนได้คิดได้วิเคราะห์ฝึกตนให้เป็นผู้รู้ทันเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทันสมัยเพราะสังคมในยุคปัจจุบันนี้มีความหนาวยาวรวดเร็วถ้ายังมีการเรียนการสอนที่ยังเหมือนเดิมทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายไม่สนุกสุดใสร่าเริงทำให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพจึงมีการจัดกิจกรรมเสริมขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อนำหลักภาวะธรรม 6 ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริม แก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและถาวรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีแหล่งข้อมูลเป็นหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website มีเครื่องมือเป็นแบบศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 381 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) มีเครื่องมือเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 2) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การยกร่างเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีแหล่งข้อมูลเป็นเอกสารวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษา มีเครื่องมือเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการระดม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นต้น ความแตกต่างระหว่างนักเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน

2. หลักการ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ หลักการจัดกิจกรรมที่ดีว่า คือ ตรงกับความต้องการของเด็ก กำหนดเป้าหมายชัดเจน เทคนิควิธีการหลากหลาย วัดและประเมินผล

3. วัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ 1) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน 2) เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน 3) เพื่อชักจูงและแนะนำเด็กให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 4) เพื่อพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในด้านศีลธรรมจรรยา มารยาทอันดีงาม

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. หลักการ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นจัดบุคลากร ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม ขั้นควบคุม ขั้นประเมินผลและการนำหลักการพระธรรม 6 มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดกิจกรรม 2) การจัดบุคลากร 3) การปฏิบัติตามกิจกรรม 4) การควบคุมการจัดกิจกรรม 5) การประเมินผลการจัดกิจกรรม 6) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักการพระธรรม 6

2. ปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ 1) หน้าที่ชาวพุทธหรือเหล่าพุทธบริษัท 4 มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระศาสนาให้มั่นคง โดยปกป้องพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ รวมทั้งวัฒนธรรม 2) มารยาทชาวพุทธ กิริยาวาจาที่ถือว่าสุภาพเรียบร้อย มารยาทชาวพุทธ กิริยาวาจาที่สุภาพเรียบร้อยที่พุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติ

3. กระบวนการจัดการ วิธีการดำเนินงาน และกิจกรรมที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมเพื่อปฏิบัติการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ 1) กิจกรรมเพื่อปฏิบัติการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนด 2) กิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน อันเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีปกครองตนเอง วิธีปกครองตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีที่สุดในที่สุดด้วยความสุข

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. โครงสร้าง ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผลซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกปฏิบัติกิจกรรม อย่างต่อเนื่องทุกปีจนจบการศึกษาตามกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร

2. การตัดสินใจ กระบวนการเลือกที่ได้พิจารณาและประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและนักเรียนต้องปฏิบัติตามหลักการพระธรรม 6 ประการ คือ 1) สัตถุการวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า 2) อัมมการวตา ความเคารพในธรรม 3) สังฆการวตา ความเคารพในสงฆ์ 4) ลิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา 5) อัปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาท 6) ปฏิสันถารการวตา ความเคารพในปฏิสันถาร

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นต้น ความแตกต่างระหว่างนักเรียน คุณลักษณะของผู้บริหารและครูผู้สอน 2) หลักการ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น โดยได้แก่ หลักการจัดกิจกรรมที่ดีว่า คือ ตรงกับความต้องการของเด็ก กำหนดเป้าหมายชัดเจน เทคนิควิธีการหลากหลาย วัดและประเมินผล 3) วัดดูประสงค์เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเป็นประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน เพื่อสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน เพื่อชักจูงและแนะนำเด็กให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในด้านศีลธรรมจรรยา มารยาทอันดีงาม สอดคล้องกับ ปิยะนาถ บุญมีพีพิธ (2551) สรุปผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การเตรียมการตามกระบวนการจัดการความรู้ 2) การนิเทศติดตามผล 3) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมในการทำงานของบุคลากร 6) การวางแผน 7) การติดต่อสื่อสาร 8) การสร้างความรู้ 9) การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วยหลักการ คือ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นจัดบุคลากร ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม ขั้นควบคุม ขั้นประเมินผลและการนำหลักภาวะธรรม 6 มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ การวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดบุคลากร การปฏิบัติตามกิจกรรม การควบคุมการจัดกิจกรรม การประเมินผลการจัดกิจกรรม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักภาวะธรรม 6 รวมถึงกระบวนการจัดการ วิธีการดำเนินงานและกิจกรรมเพื่อปฏิบัติการให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย อนันต์เอียร (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน 2 มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น และการขัดเกลากจิตใจ เช่น การทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดีให้กับเยาวชน เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบที่จะช่วยให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผลซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2) การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกที่ได้พิจารณาอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของรูปแบบ 3) แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและนักเรียนต้องปฏิบัติตามหลักภาวะธรรม 6 ประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุพลวุฒิก (ทวนชัย สุภโร) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการเรียนการสอนสร้างศรัทธาด้วยพลังแรงขบภายใน การหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนซึ่งถือว่าการนำหลักพุทธธรรม

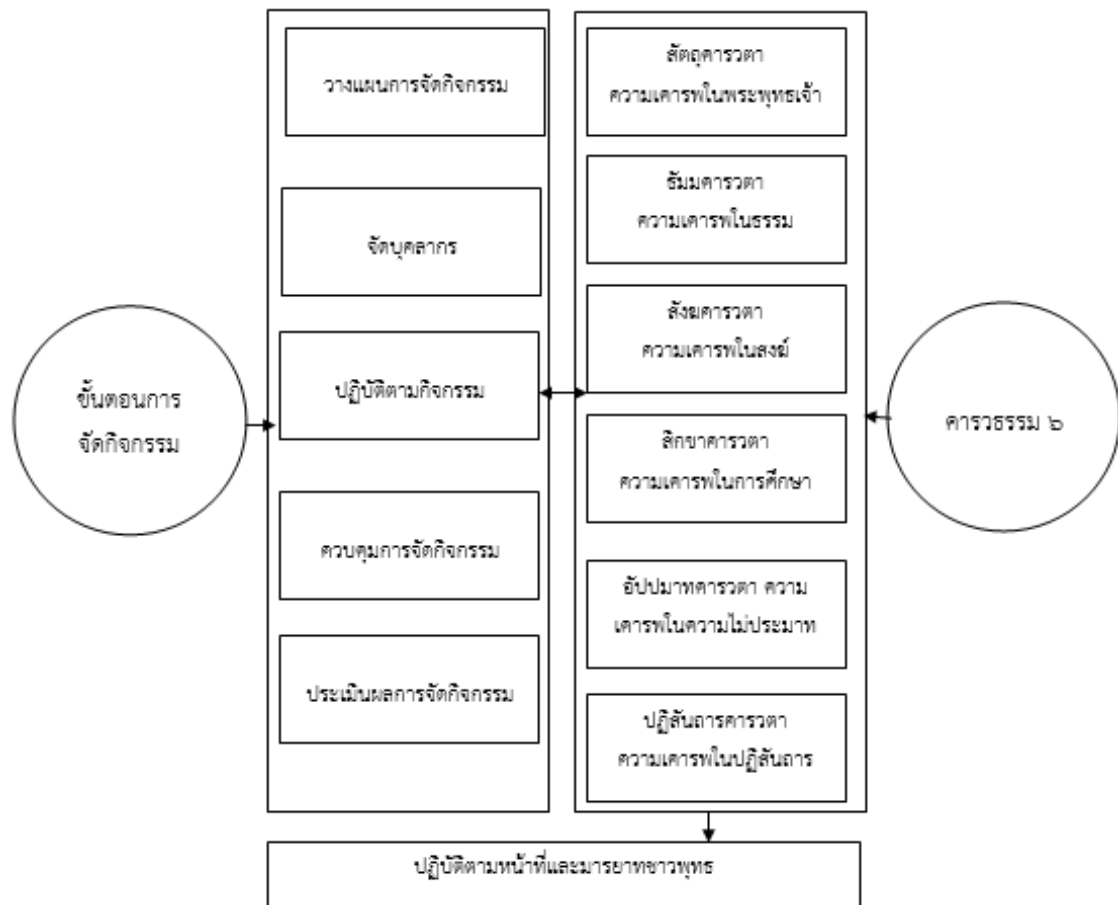
มาบูรณาการเข้าการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้ สร้างรูปแบบการเรียนรู้แนวใหม่ โดยยึดหลักวิชาการนำหน้าด้วย พุทธธรรมจะทำให้ผู้เรียนได้ทั้งวิชาความรู้ทางโลกและเข้าใจหลักธรรมน้อมนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ด้วย

ส่วนที่ 4 เจาะไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของสถานศึกษา

จากผลการวิจัยดังกล่าว รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลัก การระชาธรรม 6 ผู้สอนปลูกฝังให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธ คือ สนใจศึกษาหลักธรรมคำ สอนอยู่เสมอและนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งการรักษาศีล การปฏิบัติธรรม และการเจริญสมาธิ ช่วยเผยแพร่ หลักธรรมคำสอน โดยอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน หรือเผยแพร่ในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์หรือสื่อ ต่างๆ เท่าที่จะทำได้ ไม่ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำกิจนอกเหนือพุทธบัญญัติ ส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ที่มีวัตรปฏิบัติ น่าเลื่อมใสศรัทธา ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบในพระธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติ โดยจัดกิจกรรมทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัดและประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างวัด สถานศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน รวมทั้งมี ส่วนร่วมอนุรักษ์พุทธวัฒนธรรมต่างๆ ในสังคมไทย สอดส่องดูแลมิให้เกิดการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นเหยียด หยาม ลบหลู่ ทำลาย หรือบิดเบือนพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว และปฏิบัติ ตามหลักการระชาธรรม คือ การถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือโดยการมองเห็น คุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้องด้วยความจริงใจ 6 ประการ คือ ความเคารพ ในพระพุทธเจ้า ความเคารพในธรรม ความเคารพในสงฆ์ ความเคารพในการศึกษา ความเคารพในความไม่ ประมาท และความเคารพในปฏิสันถาร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตาม หลักการระชาธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีขั้นตอนการจัด กิจกรรม 5 ขั้นตอน คือ วางแผนการจัดกิจกรรม จัดบุคลากร ปฏิบัติตามกิจกรรม ควบคุมการจัดกิจกรรม และ ประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยมีหลักการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการระชาธรรม 6 คือ สัตถุการวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า ธรรมการวตา ความเคารพในธรรม สังฆการวตา ความเคารพในสงฆ์ สิกขาการวตา ความเคารพในการศึกษา อปปมาทการวตา ความเคารพในความไม่ประมาทปฏิสันถารการวตา ความเคารพใน ปฏิสันถารต้อนรับ ซึ่งผู้จัดและผู้ปฏิบัติให้คำนึงถึงการปฏิบัติตามหน้าที่และมารยาทชาวพุทธเพื่อให้การจัดการ เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติที่ดงามส่งเสริมทักษะวิชาความรู้ควบคู่กับ ความประพฤติที่ดีงามของชาวไทยพุทธอย่างสมบูรณ์แบบ สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวิเคราะห์หาข้อมูลการจัดกิจกรรมโดยการสำรวจความต้องการการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักคุณธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่น่าสนใจ สามารถจูงใจผู้เรียนให้เกิดความรู้ เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษานวัตกรรมจัดการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักคุณธรรม 6 ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบการจัดการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักคุณธรรม 6 ของนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์.
- ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูสุพลวุฒิกร (ทวนชัย สุภโร). (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนนทบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ เตชวโร (ทองเพ็ชร). (2558). รูปแบบการจัดการการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2534). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วีรชัย อนันต์เจียร. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี: คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . (2543). กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการ
จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*
THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE SCIENCE OF SIMPLE
MACHINES BY THE 5Es OF INQUIRY-BASED LEARNING OF
SECONDARY EDUCATION YEAR 2 STUDENTS

ธนาตล สมบูรณ์ Tanadol Somboon

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: drtanadol99@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียน 126 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้ (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถพัฒนาความก้าวหน้าทางการเรียนได้อยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 73.02 สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วิทยาศาสตร์, เครื่องกลอย่างง่าย, การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น

Abstract

This research article to identify progress in the science of simple machines by the 5Es of inquiry-based learning of secondary education year 2 students, To compare the academic achievement and satisfaction of secondary education year 2 in the science of simple machines of secondary education year 2 students who learn by using the 5Es of inquiry-based learning and who learn by using conventional learning. The samples used in the experiment were secondary education year 2 students of Sainoi Secondary School, Sainoi district in Nonthaburi Province. used to select the sample in 3 classrooms, totally 126 students. The instruments used for data collection consisted of (1) 5Es model of learning management, (2) Learning achievement test and (3) Student satisfaction survey. Statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test. The finding from the study revealed that (1) The science of simple machines by the 5Es of inquiry-based learning of secondary education year 2 students could develop the learning progress in the science at a high level, accounted for 73.02% which was in harmony with the set hypothesis, (2) The academic achievement and satisfaction of secondary education year 2 students by the 5Es of inquiry-based learning was higher than the science by the conventional learning of secondary education year 2 students, with the statistical significance level of 0.01

Keyword: Academic Achievement, Science, Simple Machines, The 5Es of Inquiry-Based Learning

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ ใช้ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศ ประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณ และความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และมีคุณธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่

หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้นำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และจิตวิทยาศาสตร์ ในปัจจุบันปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรนั้นมีสาเหตุหลายประการแต่ที่พบมากที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุด ปัจจุบันความก้าวหน้าทางทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีพัฒนาการและความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ในยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาส่งผลให้การเรียนการสอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการในการจัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ (Learning Environment) ให้มีลักษณะหรือบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Require Learner Participation) ในกิจการเรียนการสอน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ได้ตามอัตราความก้าวหน้าของตนเอง ตามความถนัดและความสนใจ

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) เป็นการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน (The 5 E's of Inquiry-Based Learning) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ โดยการแสวงหาและศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีครูผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกและสนับสนุน ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง ตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างเป็นอิสระ ทำให้การเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการสังเกตการเรียนการสอนในรายกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องงานและพลังงาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถทำแบบฝึกหัด และแบบทดสอบที่กำหนดไว้ซึ่งเนื้อหาในหน่วยการเรียนนี้ส่วนมาก เน้นความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์และการนำไปใช้ (กฤษทวีพรเดช และคณะ, 2550) และจากการสอบค่าเฉลี่ย O-NET ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2560-2562 พบว่าในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์โดยภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการทดลองจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับวิธีการแก้ปัญหการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนในหน่วยการเรียนรู้งานและพลังงาน เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย เพราะเป็นการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการกระทำที่เป็นประสบการณ์ตรง ผู้วิจัยจึงสนใจนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเปรียบเทียบกับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งเชิงทดลอง (Quasi-Experimental Design) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยและ

1. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ
 - 1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ได้ทำการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 3 ห้องเรียน ในแต่ละห้องมีนักเรียนจำนวน 42 คน รวมนักเรียนที่เข้าร่วมการทดลองมีทั้งหมด จำนวน 126 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักเรียน
4. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
 - 4.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้
 - 1) ศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ทฤษฎีเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ หลักการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แนวคิดวิเคราะห์จุดประสงค์ เนื้อหา หลักสูตร และเทคนิคการสอน
 - 2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และเนื้อหา
 - 3) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) โดยเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน มีดังนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง คาน จำนวน 1 คาบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พื้นเอียง จำนวน 1 คาบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง รอก จำนวน 1 คาบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ลิ้ม จำนวน 1 คาบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สกรู จำนวน 1 คาบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ล้อและเพลลา จำนวน 1 คาบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 5

ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา (Explore) ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explain) ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ (Elaborate) และ ขั้นที่ 5 ขั้นประเมิน (Evaluation)

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นมา ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ด้านการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล แล้วเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไข

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) ดังนี้ 5 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมมากที่สุด 4 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมมาก 3 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมปานกลาง 2 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมน้อย และ 1 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์แปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

6) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงด้านเนื้อหา ด้านการสอน ด้านการวัดและประเมินผล มาปรับให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

7) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เหมาะสม ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เรื่อง	เวลา (คาบ)
1	เครื่องกลอย่างง่าย : คาน	1
2	เครื่องกลอย่างง่าย : พื่นเอียง	1
3	เครื่องกลอย่างง่าย : รอก	1
4	เครื่องกลอย่างง่าย : ลิ่ม	1
5	เครื่องกลอย่างง่าย : สกรู	1
6	เครื่องกลอย่างง่าย : ล้อและเฟลา	1
รวม		6

4.2 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก 10 ข้อ กำหนดค่าการให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน

1) ศึกษาแนวทาง ทฤษฎี และหลักการ สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ และการวัดผลและประเมินผล

2) วิเคราะห์เนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้เรื่องงานและพลังงาน

3) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

4) ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index Of Congruence: IOC) ได้ข้อสอบที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ทุกข้อ

6) นำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

7) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 45 คน และศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2563 โรงเรียนไทรน้อย

8) นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 และอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.4-1.0 (ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ, 2554) และค่าหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson มีค่าเท่ากับ

9) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปใช้กับกลุ่มทดลอง

4.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผล และวิธีการสร้างแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม

2) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยกำหนดรายการประเมิน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลในการประเมินความพึงพอใจที่มีวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) คือ 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง พึงพอใจมาก 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย และ 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายไว้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง พึงพอใจในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง พึงพอใจในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

3) ตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำแบบประเมินความพึงพอใจ ให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบลักษณะของข้อความสอดคล้องกับของข้อคำถามวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทุกข้อ

5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไข แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

6) นำแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

5.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวิธีการเรียนและข้อตกลงต่างๆ ในการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

5.2 ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนเพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ก่อนเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

5.3 ให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

5.4 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน หลังจากจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es)

5.5 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนำผลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

5.6 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

5.7 สำหรับกลุ่มการสอนโดยวิธีปกติ ผู้วิจัยได้สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เวลา 6 ชั่วโมง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์

6. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

6.1 ค่าสถิติพื้นฐาน การหาค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มประชากร

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ 1) วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด และค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจ 2) หาค่าความยากของแบบทดสอบ 3) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ 4) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้วิธีแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) 5) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค 6) ศึกษาคุณภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย 7) การหาค่าความก้าวหน้าทางการเรียน (Normalized gain, <g>) และ 8) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent Samples

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการหาความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียน และความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย

ผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ก่อนเรียน)		ผลรวมของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (หลังเรียน)		ความก้าวหน้าทางการเรียน <g>	
คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	<g>	ร้อยละ
168	40.00	352	83.81	0.7302	73.02

จากตารางที่ 2 พบว่า ความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (g) เท่ากับ 0.7302 แสดงว่านักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) สามารถพัฒนาความก้าวหน้าทางการเรียนได้อยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 73.02 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเครื่องกลอย่างง่าย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ

คะแนน	n	$\bar{x}$	S.D.	t-test	Sig.
การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es)	42	8.38	1.08	19.85**	0.000
การเรียนรู้แบบปกติ	42	7.05	0.79		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย ที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) กับการเรียนรู้แบบปกติ

ความพึงพอใจ	การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es)		การเรียนรู้แบบปกติ		t-test	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.65	0.49	4.10	0.58	2.30	.000
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.58	0.56	3.97	0.59	2.35	.000
3. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้	4.60	0.55	3.92	0.59	2.07	.000
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.60	0.54	4.04	0.60	2.52	.000
รวมเฉลี่ย	4.60	0.53	4.01	0.59	2.31	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มีความพึงพอใจมากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มีความก้าวหน้าทางการเรียนมีค่าเท่ากับ 0.7302 (g) คิดเป็นร้อยละ 73.02 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนนั้นเน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด และมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหา พร้อมทั้งมีกิจกรรมการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน ข้อความที่ทำให้เข้าใจง่าย น่าสนใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ คงหนองลาน และเฉลิมพร ทองพูน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ 7E วิชาเคมีเพิ่มเติม เรื่องสารละลาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

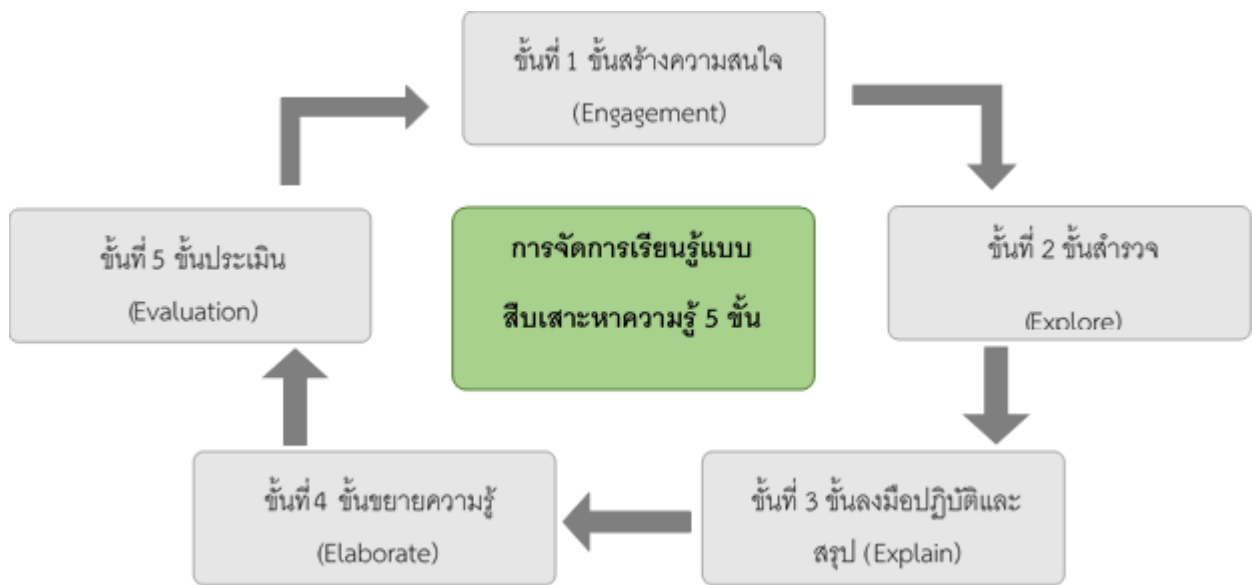

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย คิดเป็นร้อยละ 83.81 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนนั้นเน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการกระบวนการคิด และมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหา ข้อความที่ทำให้เข้าใจง่าย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิธิดา ล้านสา (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนให้ความสนใจ และมีส่วนร่วมในการในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างสนุกสนาน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5E) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล พิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สนุก และมีความเข้าใจในเนื้อหา มีเกมให้นักเรียนได้เล่นสลับกับเนื้อหา ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ คงหนองลาน และเฉลิมพร ทองพูน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ 7E วิชาเคมีเพิ่มเติม เรื่องสารละลาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้องค์ความรู้ใหม่คือ 1. นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 73.02 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเครื่องกลอย่างง่าย โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น (5Es) มีความพึงพอใจโดยรวมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้นั้นเน้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการกระบวนการคิด และมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหา พร้อมทั้งมีกิจกรรมการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน ข้อความที่ทำให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีความยืดหยุ่นในด้านของเวลาให้มีความเหมาะสมในแต่ละกิจกรรม

1.2 ควรมีการเตรียมความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้มีความพร้อมและมีจำนวนเพียงพอต่อนักเรียน

1.3 ในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรเน้นทักษะในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีความสุข

1.4 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเทคนิคการในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการสอนในรูปแบบอื่น

2.2 ควรนำเทคนิคการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ไปใช้ในกลุ่มสาระที่เน้นการปฏิบัติฝึกทักษะ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา การงานอาชีพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2553). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณ์ เพ็ชรทวีพรเดช และคณะ (2550). สอดยอดวิธีสอนวิทยาศาสตร์นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- จิราภรณ์ คงหนองลาน และเฉลิมพร ทองพูน (2557). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ 7E วิชาเคมีเพิ่มเติม เรื่องสารละลาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 20(3).
- ธีรศักดิ์ อุ่ณอามณ์เลิศ. (2554). วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร บุษยาม ศรีสะอาด. (2542). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติพื้นฐาน (O-NET) ปี ก า ร ศึ ก ษ า 2562. แ ห ล ง ที่ ม า <https://bet.obec.go.th/New2020/wp-content/uploads/2020/06/onet-p3m3m62562.pdf>. สืบค้นเมื่อ วันที่ 24 ม.ค. 2564.
- สุวธิดา ล้านสา. (2558). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และจิตวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย*
AN INVESTIGATION OF FAITHFULNESS MODEL FOR BUDDHIST
IN SCANDINAVIA COUNTRIES

¹พระปลัดกล้าณรงค์ ญาณวีโร (โตนดแก้ว) PhrapaladKlanarong Nyanaviro (Tanodkaew),
²พระมหาสมบัติ ธนปโยธ Phramaha Sombat Dhanapañño, ³สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong
Srivichai, ⁴พระมหาเผด็จ จิรกุล (จงสกุลศิริ) Phramaha Padet Chirakulo (Jongsakulsiri)
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
E-mail: kla_narong@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียด้วยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 รูป ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 17 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ใช้แบบประเมินรูปแบบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย 300 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนนำ ตัวแบบ และขั้นตอนการนำไปใช้ มีภาพรวมการตรวจสอบอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง

คำสำคัญ: รูปแบบ, การสร้างศรัทธา, พุทธศาสนิกชน, ประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย

Abstract

The purpose of this research article was to investigate a faithfulness model for Buddhists in Scandinavia countries. Mixed methods research was designed, and there were three steps in this research method. Step 1: Study the current situation and problems of Buddhist in Scandinavia countries by interviewing 6 key informants using purposive sampling. Step 2: Develop a model by focus group discussion of 17 experts using purposive sampling. Step 3 investigate and propose a faithfulness model for Buddhists in Scandinavia countries from 300 Buddhists in Scandinavia countries. Data were analyzed by statistical analysis consisted of frequency, percentage, mean and standard deviation. Results of the research found that the investigation of faithfulness model for Buddhist in Scandinavia countries consisted of 3 parts which were introduction, the model, and the implementation process. The overall investigation was at a high level. When considering each aspect, it was at a high level in all aspects, namely feasibility, suitability, usefulness and correctness.

Keywords: Model, Faithfulness, Buddhist, Scandinavia Countries

บทนำ

ในปัจจุบันศาสนาพุทธได้รับความสนใจแพร่หลายทั้งภายในประเทศไทย และในต่างประเทศ เพราะคนชาติที่พึ่งทางใจจึงหันมาศึกษาธรรมะจากการนั่งสมาธิภาวนาและศึกษาคำสอนของพระพุทธศาสนา รวมทั้งการอยากออกบวชเป็นพระ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าคนสนใจมาก แต่ผู้สอนที่มีความรู้จริงยังมีน้อย ปัญหานี้ อาจจะทำให้พุทธศาสนาเจริญเติบโตช้าลง ปัจจุบันนี้ชาวต่างชาติสนใจพุทธศาสนาจำนวนเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน คนไทยก็สนใจนับถือศาสนาอื่นเช่นกัน ในต่างประเทศคนเป็นทุกข์ทางใจมากขึ้น แต่ไม่มีวิธีที่ดีในการแก้ไข เมื่อได้ศึกษาพุทธศาสนาก็เห็นว่าเป็นคำสอนที่ดี ในทวีปยุโรปเป็นทวีปที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 6 จากทั้งหมด 7 ทวีป มีความเป็นมาที่ยาวนานมีศาสนาคริสต์เป็นศาสนาหลัก ศาสนาพุทธจึงเป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับชาวยุโรป ลักษณะทั่วไปของคนยุโรปมีวัฒนธรรมแสวงปัญญาจึงค่อนข้างเข้ากันได้ดีกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้ความเสรีทางความคิด สนับสนุนการใช้เหตุผลเกิดขึ้นเพื่อความสุขแก่มหาชนเป็นการเกิดประโยชน์ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังพระพุทธดำรัสในวันที่ส่งพระพุทธรูป 60 องค์ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในยุคแรก มีความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่พวกทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสอง รูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน (วิ.มहा. (ไทย) 4/32/40)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปในหลายๆ พื้นที่ทั่วโลกทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักและมีผู้ศรัทธาเลื่อมใสเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และเมื่อพระพุทธศาสนาแผ่ขยายออกไปยังประเทศใดแล้ว ได้ลงหลักปักฐานมั่นคงในที่นั้นก็เกิดจากการสร้างศรัทธาของพระภิกษุสงฆ์ในประเทศนั้นๆ ออกไป จนเกิดการสร้างอารามที่พัก เกิดวัดวาอารามที่บำเพ็ญกุศลปฏิบัติธรรม การสร้างศรัทธาจึงมีความจำเป็น ต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในประเทศนั้นๆ อย่างยิ่ง ในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียมีวัดในพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท

ทั้งมหานิกายและธรรมยุติที่มีความสำเร็จในด้านการเผยแผ่ สิ่งปลูกสร้าง และการบริหารการจัดการตามแบบอย่างวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อมารองรับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ (เดโช แชน้ำแก้ว, 2562)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบในกลุ่มสแกนดิเนเวีย นางเคเทรีนา เทาท์แมน ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์สวีเดน ผู้เชี่ยวชาญโบราณคดีสวีเดน บรรยายประวัติการค้นพบพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ทองเหลือง ศิลปคันธาระ สันนิษฐานสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 6 ยุคแรกการสร้างพระพุทธรูปในแคว้นคันธาระ ประเทศปากีสถานในปัจจุบัน พระพุทธรูปค้นพบในปี พ.ศ. 2449 พร้อมทั้งสิ่งของสักการะมากมายอยู่รอบบริเวณที่ขุดค้นพบบนเกาะเหลโม ภาษาสวีเดน แปลว่า เกาะศักดิ์สิทธิ์ เกาะหนึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองหลวงสวีเดน กรุงสต็อกโฮล์มปัจจุบัน จากหลักฐานการค้นพบดังกล่าว สันนิษฐานได้ว่า ชาวไวกิงรู้จักพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามประเพณีพระพุทธศาสนาแล้ว ยุคไวกิงอยู่ในระหว่าง พ.ศ. 1300 -1800 ชาวไวกิงโบราณ ได้แก่ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ได้แก่ สวีเดน นอร์เวย์ ฟินแลนด์ และเดนมาร์ก พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์สวีเดนจัดเป็นพิพิธภัณฑ์สะสมเรื่องราวไวกิงมากที่สุดของโลก เพราะมีสิ่งของเกี่ยวกับไวกิงมากกว่าสิบล้านชิ้น นับได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักและมีคนนับถือในกลุ่มชนชาวไวกิงมากกว่าหนึ่งพันสองร้อยกว่าปี และจากหลักฐานการค้นพบดังกล่าวทำให้รู้ว่า พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปถึงดินแดนขั้วโลกเหนือเส้นทางไกลสุดในการเดินทางเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมีวัดพระพุทธศาสนาอยู่ในทุกประเทศ (วัดสระเกศ, 2559)

ประเทศในแถบสแกนดิเนเวียขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบของหลายประเทศทั่วโลก เนื่องมาจากคุณภาพชีวิตของประชากร การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ ความเท่าเทียมกันทางสังคมของประชาชน รวมถึงขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ประเทศเหล่านี้ ยังขึ้นชื่อเรื่องความโปร่งใส ไม่มีปัญหาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนและยังได้รับการจัดอันดับให้เป็นกลุ่มประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลกอีกด้วย โดยเบื้องต้น ชาวสแกนดิเนเวียเป็นกลุ่มชนแบบ minimalist หรือพวกที่ใช้ชีวิตเรียบง่ายสบายๆ คำนึงถึงคนรอบข้าง และเคารพในสิทธิเสรีภาพของคนอื่น ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของชาวสแกนดิเนเวียที่เห็นได้ชัด คือ การมีแนวคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้ชีวิตโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ หรือส่งผลกระทบต่อธรรมชาติให้น้อยที่สุด ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวียให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากเป็นพิเศษ จนถึงขั้นเป็นตัวตั้งตัวตีในการจัดอบรม จัดประชุมสัมมนา และรณรงค์แคมเปญอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ จนทำให้แนวคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่กระจายไปทั่วโลก (Voice online, 2556) นอกเหนือจากลักษณะนิสัยของชาวสแกนดิเนเวียแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่ง ก็คือ ลักษณะสังคมที่เปิดกว้างและให้เสรีภาพทางการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและการอดทนอดกลั้นกับความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและศาสนา รวมถึงยอมรับให้ผู้อพยพจากชาติอื่นเข้ามาอาศัยในประเทศอย่างไม่รู้สึกแบ่งแยก ก็ถือเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งของสังคมชาวสแกนดิเนเวีย สอดคล้องกับคำสอนของพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าและวิถีชีวิตของชาวพุทธที่ดำรงตนอยู่ในศีลธรรม รักความสงบ มีชีวิตที่เรียบง่าย จึงเป็นกลุ่มประเทศที่เหมาะสมแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองอยู่ในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย อย่างยั่งยืนคงไม่เกิดจากพระธรรมทูตไทย หรือคนไทยที่มาอาศัยอยู่อย่างแน่นอน เพราะไม่ว่าจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่มาอยู่ มาอาศัย มาปฏิบัติศาสนกิจ ก็ทำให้พระพุทธศาสนาปักหลักไม่ได้ ถ้าคนใน

พื้นที่ยังไม่มีศรัทธา การที่พระพุทธศาสนาในพื้นที่เจริญก้าวหน้าด้วยคนในพื้นที่นั้นเองก็จะแพร่หลายมั่นคงกว่า การที่คนต่างพื้นที่ต่างประเทศมาบริหารจัดการ คนนอกพื้นที่ไม่อาจทำอะไรได้มากนัก ข้อสำคัญคือการสร้างคนพื้นที่ให้มีความรู้ในเรื่องของพระพุทธศาสนาและสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้องไม่ผิดเพี้ยนและมีศรัทธามุ่งมั่นที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยความเสียสละไม่มีผลประโยชน์มาเป็นตัวเร่งบังคับ (พระมหาโพธิวงศาจารย์, 2558)

ผู้วิจัยได้ตระหนักดีว่าในการดำเนินการปลูกฝังศรัทธาขององค์กรพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นย่อมมีรูปแบบกระบวนการในการดำเนินงานตามความถนัด แต่มีหลักการในการสร้างศรัทธาตามหลักคำสอนในพระไตรปิฎกเป็นแนวทาง ซึ่งต้องทำทั้งการถ่ายทอดคำสอนที่ผู้ปฏิบัติสามารถวัดผลได้เองและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติ รวมถึงการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างและรักษาศรัทธาให้เกิดแก่คนไทยในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียที่เป็นกองเสี้ยมหลักและคนพื้นที่ที่จะมาเป็นพุทธศาสนิกชนและเป็นกัลยาณมิตรให้คนในพื้นที่สืบต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สมบูรณ์เกี่ยวกับการสร้างศรัทธาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยงานวิจัยนี้จะได้นำมาเพื่อใช้งานขยายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นไป อันจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่พระพุทธศาสนา ชาวพุทธ และชาวโลกสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยการการศึกษาตำรา เอกสาร บทความวิชาการ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง มีเครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยยกร่างพัฒนารูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย และจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง มีเครื่องมือการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยตรวจสอบรูปแบบด้วยการใช้แบบประเมินกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย 300 คน ด้วยการเลือกเจาะจง มีเครื่องมือการวิจัยคือแบบประเมินรูปแบบ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประกอบด้วย ส่วนนำ ตัวแบบ และขั้นตอนการนำไปใช้ ทำการตรวจสอบใน 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ตัวแบบของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อมของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม

2. หลักการของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบการดำเนินงาน

1) คณะกรรมการบริหารสมาคมแต่งตั้งคณะทำงานของการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

2) ประชุมคณะทำงานเกี่ยวกับทิศทางนโยบายและมาตรการการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในการวางแผนการจัดการร่วมกัน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม

3) ร่วมจัดทำงบประมาณ ตรวจสอบงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ดำเนินการในจัดการการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน อย่างเป็นระบบ สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

4) ประชุมชี้แจงคณะสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และชุมชนเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน ร่วมจัดการการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนตามแผนงานที่กำหนดร่วมกันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

5) ดำเนินการจัดการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนร่วมกัน โดยมีการประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมและเผยแพร่ให้แก่สาธารณชนต่อไปในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

2. กระบวนการดำเนินการ

1) ด้านปฏิบัติกิจกรรมสม่ำเสมอของการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ

2) ด้านรอบรู้แตกฉานในธรรมะเพื่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ

3) ด้านการปฏิบัติความดีพื้นฐานสากล ๕ ประการเป็นนิสัยเพื่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ

4) ด้านการปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร เพื่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้

1. โครงสร้างของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์

2. การตัดสินใจของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์

3. แนวทางการประเมินของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ผลการตรวจสอบรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย พบว่า รูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียประกอบด้วย ส่วนนำ ตัวแบบ และ ขั้นตอนการนำไปใช้ ทำการตรวจสอบใน 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ผลจากการตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบ 3 ส่วน 1) ส่วนนำ 2) ตัวแบบ และ 3) ขั้นตอนการนำไปใช้ พบว่า ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ แสดงว่าในส่วนของส่วนนำ มีความสอดคล้องต่อความต้องการ และความสนใจ ต่อการพัฒนาการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการจัดกิจกรรมของวัด พบว่า ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียโดยรวม อยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากตามลำดับ แสดงว่าในส่วนของตัวแบบนั้น มีความเหมาะสมตามแนวคิดทางทฤษฎีทางวิชาการและมีความสอดคล้องครอบคลุมตามสภาพความเป็นจริงต่อวิธีการดำเนินงานของการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ชัดเจน มีความเป็นไปได้กับบริบทของวัด สามารถนำไปพัฒนา ปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพในการทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธาได้ และพบว่า ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ ของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากตามลำดับ แสดงว่า สอดคล้องกับความต้องการต่อการสร้างศรัทธา และสร้างความมั่นใจ ความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับตัวแบบ และมีวิธีดำเนินงานที่ชัดเจนต่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย

กระบวนการดำเนินการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนกิจกรรม 2) ด้านการเรียน การสอน และการสอบตอบปัญหาธรรมะ 3) ด้านการพัฒนาปรับปรุงความดีพื้นฐานสากล 5 ประการ และ 4) ด้านการทำหน้าที่กัลยาณมิตร โดยผลการตรวจสอบกระบวนการของรูปแบบ พบว่า การวางแผนกิจกรรม โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ แสดงว่ามีความเป็นไปได้มากที่จะใช้เป็นกระบวนการดำเนินการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน เป็นอันดับแรก เพราะแต่ละวัดย่อมมีกิจกรรมในการสวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็นเป็นประจำอยู่แล้ว และยังมีกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาทุกเทศกาล ทุกวัดเหมือนกันอยู่แล้ว ส่วนความเหมาะสมขึ้นกับบริบทของแต่ละวัดว่าจะมีมากน้อยเพียงใด ด้านการเรียน การสอน และการสอบตอบปัญหาธรรมะเพื่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ แสดงว่าแต่ละวัดควรจัดให้มีการเรียน การสอน และการจัดสอบตอบปัญหาธรรมะ หรือการแสดงธรรม การสนทนาธรรม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีความศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถนำธรรมะไปปฏิบัติให้

ชีวิตมีความสุขความเจริญได้ตามสมควรแก่การปฏิบัติของบุคคลนั้น ด้านการพัฒนาปรับปรุงความดีพื้นฐานสากล 5 ประการเพื่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ แสดงว่า พุทธศาสนิกชนควรที่จะพัฒนาตนเองตามหลักความดีพื้นฐานสากล 5 ประการ เหมาะที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดความเคยชินในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างศรัทธาในตนในความดีที่ปฏิบัติ เพื่อความสุขของตนและครอบครัว และด้านการทำหน้าที่กัลยาณมิตรเพื่อการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ ตามลำดับ แสดงว่า พุทธศาสนิกชนนอกจากจะมีศรัทธาในการทำความดีด้วยตนเองแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ชักชวนบุคคลรอบตัวให้มาศึกษาหลักการแห่งการทำ ความดี ชักชวนให้มาทำความดี สร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในสังคม

ส่วนขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า โครงสร้างของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ การตัดสินใจของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ และแนวทางการประเมินของรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย โดยภาพรวม พบว่า ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ PGLA ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

PGLA เป็นการสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย มีรายละเอียดดังนี้

P = Perform activities regularly การปฏิบัติกิจวัตรกิจกรรมสม่ำเสมอ พระภิกษุมีกิจวัตรที่แตกต่างจากการบริหารเวลาในชีวิตประจำวันของคฤหัสถ์ คฤหัสถ์จะต้องเรียนรู้ว่าเป้าหมายชีวิต คือ การบรรลุพระนิพพาน เมื่อพวกเขาได้รู้ถึงเป้าหมายนี้แล้วก็จะพยายามทำให้เรื่องการแสวงหาทางวัตถุและการอบรมจิตใจให้บริสุทธิ์ ไปด้วยกันได้ เมื่อตื่นนอนก็สวดมนต์ท้าวไตรเช้า และทำสมาธิ เพื่อให้ได้ความสงบใจ เตรียมจิตใจให้พร้อมสำหรับการเผชิญปัญหาในชีวิตและธุรกิจการงาน ก่อนเข้านอนสวดมนต์และนั่งสมาธิอีกครั้งหนึ่ง

เพื่อชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาดบริสุทธิ์ และพบความสงบ ปลอดภัยจากความคิดและความเคร่งเครียดในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้เป็นข้อพึงปฏิบัติของชาวพุทธที่แท้จริง ในวันสำคัญทางศาสนา คฤหัสถ์ก็จะมาวัดสมาทานศีล ฟังธรรม เจริญสมาธิภาวนา สร้างบุญกุศล (ความดี) และรักษาศีล

G = Global Merit 5 การปฏิบัติความดีพื้นฐานสากล 5 ประการเป็นนิสัย คือ คุณลักษณะพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนต้องมี เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ และพัฒนาสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งความดีพื้นฐานสากล 5 ประการนี้ หากพระภิกษุและพุทธศาสนิกชนฝึกอยู่เป็นประจำจะทำให้มีพื้นฐานเบื้องต้น ที่จะพัฒนาตนเองนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีศรัทธายึดมั่นในพระรัตนตรัย ทำให้มีจิตใจที่ผ่องใส และจะทำให้มีนิสัยบัณฑิตที่มีคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานที่ดีต่อไป เป็นการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วย 1) ความสะอาด ปราศจากสิ่งแปลกปลอม อันจะทำให้เสียคุณภาพ 2) ความเป็นระเบียบ ความเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถูกลำดับ เป็นแถว เป็นแนว ไม่ขัดขวาง ไม่สับสน 3) ความสุขภาพ ความสามารถในการควบคุมกิริยาทางกาย วาจาให้เป็นปกติ ไม่ทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกในทางไม่ดี 4) ความตรงต่อเวลา ความสามารถในการควบคุมตนเอง ในการ เริ่ม ทำ เลิกงานให้เป็นไปตามที่กำหนด 5) การมีสมาธิ ความสามารถในการควบคุมจิตใจ อารมณ์ให้ตั้งมั่นเป็นหนึ่ง เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ผ่องใสขึ้นจากภายใน

L = Learned clearly in Dharma รอบรู้แตกฉานในธรรมะ การศึกษาธรรมะเบื้องต้นนั้นเราสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรที่เรียกว่า นกธรรม หรือธรรมศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับคือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก มีการสอบวัดผลทุกปี หากวัดมีครูพระสอนพระปริยัติธรรมที่มีความรู้ความสามารถ ย่อมก่อให้เกิดศรัทธากับพุทธศาสนิกชนที่มาศึกษาพระปริยัติ อันจะนำไปสู่ความศรัทธาต่อการปฏิบัติ เมื่อได้ศึกษาพุทธประวัติ หลักธรรม หลักศาสนพิธี และวินัยของชาวพุทธ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเรียน การสอน และการสอบวัดประเมินผล และหากทั้งพระภิกษุและพุทธศาสนิกชนมีความรอบรู้แตกฉานในธรรมะก็ย่อมจะเป็นการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นและไม่เสื่อมศรัทธาไปจากใจ

A= Acting as a True Friend ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร การทำหน้าที่กัลยาณมิตรจะต้องเป็นคนพูดดีและพูดเป็น กล่าวคือ คนพูดเป็นนอกจากเตรียมเรื่องมาดีแล้วจะต้องเป็นผู้ที่คิดให้รอบคอบและมีสติ ก่อนที่จะพูด และมีการกลั่นกรองคำพูดให้ละเอียดอ่อนเสียก่อนแล้วจึงค่อยพูด เพราะการใช้คำพูดหากสามารถอธิบายได้ยิ่งละเอียดอ่อนลึกซึ้งเท่าไรก็ยังสามารถทำให้เกิดความประทับใจคนฟังได้ลึกและได้นาน ตรงกันข้ามคำพูดยิ่งหยาบเท่าไรก็กลับจะทำให้เกิดความระคายทั้งหู ระคายทั้งใจมากขึ้นเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีการนิเทศ ติดตาม ให่วัดในต่างประเทศรายงานผลการปฏิบัติงานของวัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนงบประมาณ ปรับปรุงและพัฒนา พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น และควรสร้างเครือข่ายชุมชนพุทธะ ขยายฐานเครือข่ายด้วยการขยายบ้านกัลยาณมิตรออกไปให้ทั่ว

1.2 เจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการพัฒนากุศลกรของวัดของตนเอง และควรให้กรรมการวัดหรือกรรมการสมาคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันและตระหนักถึงความสำคัญ

ของการสร้างสรรค์ของพุทธศาสนิกชนในการทำหน้าที่พระธรรมทูตและคฤหัสถ์ธรรมทูต และควรจัดกิจกรรมการบรรพชา อุปสมบท บวชนกขัมมะ ปฏิบัติธรรมเป็นเนืองนิตย์ในทุกโอกาสของวันสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพระธรรมทูตเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ของพุทธศาสนิกชนในต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จันทิมา พูลทรัพย์. (2558). ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน วัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เดโช แชน้ำแก้ว. (2562). พุทธศาสนาในยุโรป: ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 4(2). 1-17
- ธรรมะไทย. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก. แหล่งที่มา <http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/index.php> สืบค้นเมื่อ 3 ม.ค. 2563.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์. (2558). มุมมองการพัฒนาวัดไทยในสหภาพยุโรปในปัจจุบันและอนาคต. วารสารสหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.). 2. 80.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดสระเกศ. (2559). ชาวไวคิงนับถือพระพุทธศาสนาในยุคไวคิง. แหล่งที่มา <https://www.watsrakesa.com/content/12077/ชาวไวคิงนับถือพระพุทธศาสนาในยุคไวคิง> สืบค้นเมื่อ 1 พ.ค. 2562
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุรัตน์ พักน้อย และอินทกะ พิริยะกุล. (2561). ภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในมุมมองของพุทธศาสนิกชนชาวไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. 5(3). 636-653.
- Voice online. (2556). ทำไมสแกนดิเนเวียจึงเป็นประเทศต้นแบบของประเทศทั่วโลก. แหล่งที่มา <https://www.voicetv.co.th/read/67883> สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 2562

การนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ* ROBOT CLUSTER DEVELOPMENT POLICY IMPLEMENTATION

¹ชาคริต อภินรเศรษฐ์ Chakrit Abhinorasaeth,

²กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra, ³สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht,

⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: cabhinorasaeth@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถหาข้อมูลเชิงลึกทำให้มีน้ำหนัก ความน่าเชื่อถือจากผู้ให้ข้อมูลที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ และมีความเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมหุ่นยนต์เป็นอย่างดี ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐระดับสูง ผู้บริหารภาครัฐระดับกลาง สมาคมผู้ประกอบการ ผู้บริหารระดับสูงภาคเอกชน นักวิชาการภาครัฐ และนักวิชาการภาครัฐและภาคเอกชน รวมจำนวน 19 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาและผลักดันพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ โดยตั้งเป้าว่าปี 2569 จะเป็นผู้นำส่งออกหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในภูมิภาคอาเซียน การพัฒนาหุ่นยนต์ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองภาคบริการ เกษตร การผลิตยา เครื่องดื่ม การแปรรูปอาหาร โลจิสติกส์ ยานยนต์ และไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนไทยในการผลิตหุ่นยนต์ การบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างสถาบันต่างๆ เพื่อพัฒนาด้านทักษะและวิชาการ การส่งเสริมและผลักดันหลักสูตรการเรียนการสอน การสร้างและพัฒนาครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเพื่อผลิตบุคลากรขับเคลื่อนอุตสาหกรรม การเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการผลิตหุ่นยนต์ไทย มีการพัฒนาบุคลากร การเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะ การสร้างภาคีเครือข่าย ส่งเสริมการลงทุนให้กับภาคอุตสาหกรรมต่างๆ มาตรการด้านการลงทุนร่วมกันระหว่างผู้ผลิต ภาครัฐ และสถาบันการเงิน ด้านผู้ใช้ มีมาตรการด้านการลงทุนด้านภาษี สำหรับกิจการที่นำระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้านผู้ผลิต มีมาตรการยกเว้นภาษีนำเข้าชิ้นส่วนหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ การสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐ และสถาบันการเงินในประเทศ การมอบสิทธิประโยชน์ให้กิจการที่ใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติและเป็นประเภทกิจการที่ปีโอเปิดให้การส่งเสริม มีเงินทุนให้เปล่า มาตรการทางภาษีโดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี มาตรการภาษีสำหรับผู้ซื้อ ได้แก่ การหักลดหย่อนภาษีเงินได้ การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล และมาตรการภาษีสำหรับผู้ผลิต ได้แก่ การยกเว้นภาษี

*Received: May 28, 2021, Revised: June 23, 2021, Accepted: June 25, 2021.

เงินได้นิติบุคคล 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ปัญหาการขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ภาคการผลิตของไทยไม่ให้ความสำคัญในการนำระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้งาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญ ยังไม่สามารถพัฒนาระบบเทคโนโลยีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่มีความซับซ้อนในระดับสูงได้เอง

คำสำคัญ: การดำเนินนโยบาย, การพัฒนา, คลัสเตอร์หุ่นยนต์

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the robot cluster development policy implementation and 2) to study problems and obstacles to robot cluster development policy implement. This research was a qualitative research. This was a method that could gain insights into weight. reliability from key informants who had chosen a purposive selection from knowledgeable people. expertise, experience and strong relevance in the robotics industry, including senior government executives, middle-level government executives, entrepreneurship association, executive level of the private sector, government academics, scholars in the government and private sectors, totaling 19 key informants. The results found that: 1) Thailand industrial needs aimed to develop and promote robot clusters. It aimed that B.E.2026 will be the leading exporter of robots and automation in the ASEAN region. Robot development according to industrial needs to encourage robotics and automation operators to develop products that were responsive to the agricultural service, pharmaceutical, beverage, food processing, logistics, automotive and electrical and electronic sectors. Promotion and development of the potential of Thai people in the production of robots. Integrating cooperation between various institutions to develop skills and academics promoting and driving teaching and learning curriculum, creating and developing competent teachers to produce personnel to drive in the robot industry. Enhancing the capability of the country to produce Thai robots with human resource development, dissemination of knowledge in robotics and automation technology, establishment of a specific agency, establishing network partners, promoting investment in various industrial sectors. Mutual investment measures between manufacturers, government and financial institutions by the user side had tax investment measures for business that adopt automation and robots to improve production efficiency. The manufacturers had exempted tariffs on robotic parts and automation. Government funding and domestic financial institutions providing benefits to businesses that used robots and automation and was a category that the BOI promotes and free funds. Tax measures by providing tax incentives user tax measures include income tax deductions, corporate income tax exemption. And tax measures for manufacturers included the corporate income tax

exemptions. 2) Problems and obstacles were problems of lack of cooperation between various sectors. Thai manufacturing sectors were not concerned with the introduction of automation and robots, lack of knowledgeable, competent and skilled personnel, unable to develop on their own systems, technology, robots and automation of high complexity.

Keywords: Robot Cluster, Development, Policy Implementation

บทนำ

แนวคิดที่จะเพิ่มผลผลิตโดยการใช้หุ่นยนต์เข้ามามีใช้ในระบบการผลิตในปัจจุบันนี้มีรากฐานการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือ การปฏิวัติอุตสาหกรรมในอดีตซึ่งเกิดขึ้นที่ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรกโดยการประดิษฐ์เครื่องจักรเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมการทอผ้า โดย John K. (1733) แห่งเมืองแลงคาเชียร์ได้ประดิษฐ์เครื่องจักรที่ช่วยให้ช่างทอผ้าสามารถผลิตผ้าได้มากกว่าเดิมถึง 2 เท่า (Daniel J. I. 2009) ในการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งนั้นเกิดปัญหาการว่างงานก็เพราะการทอผ้าซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจหลักของอังกฤษได้มีการใช้เครื่องจักรทอผ้าแทนคนจึงสร้างสภาวะการว่างงานสูงในประเทศอังกฤษ และมีแนวโน้มที่ชัดเจนขึ้นจากทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์หรือทฤษฎีวิทยาศาสตร์การจัดการของ Taylor F. W. (1886) โดยเน้นการใช้เวลาเข้ามาเป็นตัวแปรหลักในการบริหารแรงงานมีการจับเวลาการทำงานมาตรฐานเทียบกับเวลาการทำงานของแรงงาน แรงงานที่ทำงานต่ำกว่ามาตรฐานอาจถูกพิจารณาเลิกจ้างและมีการหาแรงงานใหม่ หรือการใช้เครื่องจักรมาทดแทนแรงงานในยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้อุตสาหกรรมสามารถผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้นโดยที่ต้นทุนต่ำลง โดยเฉพาะเมื่อระบบอุตสาหกรรมนำหุ่นยนต์อุตสาหกรรมเข้ามามีในระบบการผลิต ทำให้ส่งผลกระทบต่อแรงงานที่มีอยู่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทั้งการผลิต การสื่อสาร เกิดการเคลื่อนย้ายทุนและสินค้าระหว่างประเทศ

ดังนั้น ผู้ประกอบการทั้งหลายจำเป็นต้องปรับวิธีการในการดำเนินธุรกิจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน โดยแนวทางหนึ่งที่ผู้ประกอบการเลือกใช้ คือ การนำหุ่นยนต์ที่มีความสามารถทำงานได้เหมือนกับมนุษย์เข้ามาทำงานทดแทนแรงงานมนุษย์ หรือต้องการเพิ่มการผลิตให้มากขึ้น หุ่นยนต์จึงเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในอุตสาหกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับแรงงานจำนวนมาก (Kernaghan K., 2014) โดยการนำหุ่นยนต์อุตสาหกรรมที่สามารถทำงานทดแทนมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีนี้จะส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือเครื่องจักรเข้ามาทดแทนและทำให้แรงงานตกงาน (Biman, D., 2001) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีการลดต้นทุนแรงงานมากกว่าการหาประโยชน์ใหม่ๆ จากการใช้แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานไร้ฝีมือซึ่งมีโอกาที่จะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์อุตสาหกรรมได้มาก เพราะหุ่นยนต์อุตสาหกรรมสามารถทำงานซ้ำๆ ได้งานที่เสี่ยงภัยอันตรายและงานที่สกปรก ลักษณะการทำงานจะจ้างแรงงานที่มีฝีมือเพิ่มมากขึ้น เพื่อทำงานร่วมกับหุ่นยนต์อุตสาหกรรมสำหรับในอนาคตอันใกล้แรงงานที่มีทักษะจะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้แนวโน้มการเกิดสภาวะการว่างงานของแรงงานจากการทดแทนแรงงานของหุ่นยนต์อุตสาหกรรมขึ้นได้

เมื่อประเทศไทยก้าวสู่โมเดล Thailand 4.0 สิ่งที่รัฐบาลต้องการผลักดันในอุตสาหกรรม New S - Curve ก็คือ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ โดยเชื่อมั่นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมหุ่นยนต์จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของไทยให้พ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางขึ้นต่ำมาสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้ขั้นสูงซึ่งการผลักดันคลัสเตอร์

หุ่นยนต์ถือเป็นอีกหนึ่งนโยบายเร่งด่วนที่ภาครัฐกำลังให้ความสำคัญอย่างมากในขณะนี้ เมื่อภาครัฐประกาศให้ประเทศไทยมุ่งสู่ Thailand 4.0 ปฏิเสธไม่ได้ว่าการหันมาใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติเป็นสิ่งสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยจำนวน 85% ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมไทยต่างให้ความสำคัญและต้องการนำเทคโนโลยีอัตโนมัติมาใช้ในอุตสาหกรรม เพราะเห็นว่าเทคโนโลยีนี้จะช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมของตนเองให้ตอบรับกับโมเดล Thailand 4.0 และทำให้อุตสาหกรรมของตนเกิดการพัฒนาด้านขีดสุด ดังที่ ดร.ชิต เหล่าวัฒนา ที่ปรึกษาสถาบันวิทยาการหุ่นยนต์ภาคสนาม (FIBO) และคณะอนุกรรมการเร่งรัดนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษคลัสเตอร์หุ่นยนต์ ได้บรรยายพิเศษในงานสัมมนา ASSEMBLY & AUTOMATION 2016 ว่า “หากมองประเทศเพื่อนบ้านของไทยแล้วจะเห็นว่าหลายๆ ประเทศ อาทิ มาเลเซีย จีน เวียดนาม ต่างกำหนดแนวนโยบายหลัก โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งอนาคต ดังนั้น คำถามที่ว่า การใช้เทคโนโลยีหุ่นยนต์มีประโยชน์อย่างไร จึงเป็นคำถามที่ค่อนข้างล้าสมัยเมื่อเทียบกับคำถามที่ว่า จะทำอย่างไรให้อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ไทยเกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นคำถามสำคัญที่ภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องเร่งหาคำตอบเพื่อให้โมเดล Thailand 4.0 ไม่เป็นเพียงความฝันอีกต่อไป” เพราะถึงแม้จะมีความพยายามผลักดันให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีหุ่นยนต์ภายในประเทศ แต่ตามสภาพความเป็นจริงแล้วกลับพบว่า ผู้ประกอบการยังคงเลือกที่จะนำเข้าหุ่นยนต์อุตสาหกรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาจากอุตสาหกรรมใหญ่ในประเทศที่มีความต้องการใช้หุ่นยนต์ เช่น บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ วงเงินลงทุน 20,000 ล้านบาท เอสซีจี ประมาณ 5,000 - 6,000 ล้านบาท ปตท. 2,000 ล้านบาท แต่ละอุตสาหกรรมมีวงเงินลงทุนมหาศาล หากประเทศไทยไม่สร้างคลัสเตอร์หุ่นยนต์ บริษัทที่กล่าวมาข้างต้นก็จำเป็นต้องนำเข้าหุ่นยนต์จากต่างประเทศมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งวิธีที่จะทำให้คลัสเตอร์หุ่นยนต์เกิดขึ้นจริง จึงต้องนำความต้องการหรือดีมานด์เป็นตัวตั้ง (Pull Model) จากการคาดการณ์การลงทุนของบริษัทใหญ่ๆ ทั้ง บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ เอสซีจี หรือ ปตท. ซึ่งให้เห็นถึงดีมานด์หรือความเหตุนี้เองวิธีที่จะทำให้คลัสเตอร์หุ่นยนต์เกิดขึ้นจริง จึงต้องนำความต้องการหรือดีมานด์เป็นตัวตั้ง (Pull Model) จากการคาดการณ์การลงทุนของบริษัทใหญ่ๆ ทั้ง บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ เอสซีจี หรือ ปตท. ที่ชี้ให้เห็นถึงดีมานด์หรือความต้องการภายในประเทศ (Modern Manufacturing, 2558)

ดังนั้น เพื่อให้นโยบายและความหวังเกี่ยวกับหุ่นยนต์เกิดขึ้นในยุค Thailand 4.0 ได้อย่างแท้จริง ภาครัฐจึงต้องผลักดันให้เกิดคลัสเตอร์หุ่นยนต์ เพื่อตอบสนองความต้องการที่มีอยู่ โดยการสนับสนุนด้านเงินทุนในรูปแบบกองทุน การร่วมทุน และสิทธิประโยชน์ทางภาษี อาทิ การหักค่าใช้จ่าย หักค่าเสื่อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการใช้ผู้ผลิตที่เป็นบริษัทคนไทย ซึ่งถือเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการซื้อขายชิ้นส่วนหุ่นยนต์ที่ผลิตภายในประเทศ และไม่ทำให้เงินจำนวนมหาศาลตกไปอยู่ในมือผู้ผลิตต่างประเทศในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ได้จากเอกสารประเภทต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 19 คน ได้แก่ ผู้บริหารภาครัฐระดับสูง ผู้บริหารภาคเอกชนระดับสูง สมาคมที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการภาครัฐ และนักวิชาการภาคเอกชน

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้ทำมาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยตนเองโดยการติดต่อนัดหมายขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงไว้แล้ว

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Miles and Huberman, 1987) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึกมาอ่านหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความ ซึ่งใช้วิธีการแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการตั้งข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์

6.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลโดยใช้ตาราง (Table) ในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ข้อ รวมถึงปัจจัยความพร้อมที่เป็นสิ่งสนับสนุนหรืออุปสรรคเพื่อความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

6.3 การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก

(Themes) และ กลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล

7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลักรวมทั้งตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์

8. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีความสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด มีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด และการสังเกตซึ่งบางครั้งอาจจะเกิดความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับ ความปลอดภัย และเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

8.1 ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

8.2 ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูลของตนเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

8.3 การนำเสนอข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูล

9. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาแบบบรรยายและพรรณนาสรุป (Descriptive Research) ข้อมูลการนำเสนอในภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

1. การนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ

1.1 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้นำความต้องการของภาคอุตสาหกรรม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในอนาคต ผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ปัญหาด้านแรงงาน การลดและควบคุมต้นทุนการผลิต ราคาหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่ลดลง ความต้องการใช้ของผู้ประกอบการ วงเงินการลงทุนและนำเข้า การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาและผลักดันพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ โดยตั้งเป้าว่าปี 2569 จะเป็นผู้นำส่งออกหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในภูมิภาคอาเซียน

1.2 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้พัฒนาหุ่นยนต์ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองภาคบริการ เกษตร การผลิตยา เครื่องดื่ม การแปรรูปอาหาร โลจิสติกส์ ยานยนต์ และไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ เนื่องจากมีแนวโน้มความต้องการจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้

1.3 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนไทยในการผลิตหุ่นยนต์ การบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างสถาบันต่างๆ เพื่อพัฒนาด้านทักษะและวิชาการ การส่งเสริมและผลักดันหลักสูตรการเรียนการสอน การสร้างและพัฒนาครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเพื่อผลิตบุคลากรขับเคลื่อนอุตสาหกรรม การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการเพื่อเป็นพื้นที่ให้บุคลากรได้แสดงความสามารถ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านเงินทุนสำหรับการศึกษาต่อในต่างประเทศ การวิจัย และการพัฒนาต่อยอด

1.4 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้มีการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการผลิตหุ่นยนต์ไทย มีการพัฒนาบุคลากร การเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ การสร้างและพัฒนา System Integrator การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อผลักดันอุตสาหกรรม การดำเนินกิจกรรมและโครงการเพื่อผลักดันอุตสาหกรรม สร้างภาคีเครือข่าย ส่งเสริมการลงทุนให้กับภาคอุตสาหกรรมต่างๆ นำระบบเทคโนโลยีอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้ การออกมาตรการการสนับสนุนผู้ประกอบการคนไทยในการผลิตและออกแบบระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์

1.5 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้กำหนดมาตรการด้านการลงทุนร่วมกันระหว่างผู้ผลิต ภาครัฐ และสถาบันการเงิน ด้านผู้ใช้ มีมาตรการด้านการลงทุนด้านภาษีสำหรับกิจการที่นำระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้านผู้ผลิต ขณะนี้รัฐบาลกำลังจะออกมาตรการยกเว้นภาษีนำเข้าชิ้นส่วนหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติเพื่อนำเข้ามาประกอบเป็นหุ่นยนต์ภายในประเทศ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุน และกระตุ้นการใช้ระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ให้แพร่หลายในวงกว้าง

1.6 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีการสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐ และสถาบันการเงินในประเทศ การมอบสิทธิประโยชน์ให้กิจการที่ใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติสามารถขอรับการส่งเสริมได้ โดยกิจการที่ขอรับสิทธิจะต้องเป็นประเภทกิจการที่ปิโอไอเปิดให้การส่งเสริมเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีเงินทุนให้เปล่า โครงการ Delta Angel Fund ที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมร่วมกับ บริษัทเดลต้า อีเลคโทรนิคส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) มอบให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ ในสาขาอุตสาหกรรมเป้าหมาย

1.7 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีมาตรการทางภาษีโดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี มาตรการภาษีสำหรับผู้ซื้อ คือ การหักลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 50 ของเงินลงทุน การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในสัดส่วนร้อยละ 100 ของเงินลงทุน 3 ปี กรณีมีการใช้เครื่องจักรที่มีการสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรระบบอัตโนมัติในประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของมูลค่าเครื่องจักรที่มีการปรับเปลี่ยน มาตรการภาษีสำหรับผู้ผลิต ได้แก่ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 8 ปี สูงสุด 13 ปี กรณีอยู่ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะได้ลดหย่อนภาษี 50% อีก 5 ปี

2. ปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ ได้แก่ ปัญหาการขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ภาคการผลิตของไทยไม่ให้ความสำคัญในการนำระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้งานเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และเชี่ยวชาญ ยังไม่สามารถพัฒนาระบบเทคโนโลยีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่มีความซับซ้อนในระดับสูงได้เอง ภาครัฐยังไม่มีกำหนดมาตรฐานของการผลิตหุ่นยนต์ ขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านห้องปฏิบัติการทดสอบ เครื่องมือทดสอบที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ขาดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ

1.1 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้นำความต้องการหรือดีมานด์ของอุตสาหกรรม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในอนาคต ผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ปัญหาด้านแรงงาน การลดและควบคุมต้นทุนการผลิต ราคาหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่ลดลง ความต้องการใช้ของผู้ประกอบการ วงเงินการลงทุนและนำเข้า การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาและผลักดันพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ โดยตั้งเป้าว่าปี 2569 จะเป็นผู้นำส่งออกหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในภูมิภาคอาเซียน สอดคล้องกับการวิจัยของอรนุช ก่อเกื้อสืบสาย (2560) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัจจัยและผลกระทบของนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 ที่มีต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทย งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยและผลกระทบของนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 ที่มีต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทย เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน กำลังก้าว เข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรืออุตสาหกรรม 4.0 เป็นการยกระดับอุตสาหกรรมจากเดิมที่ใช้แรงงานคน มาเป็นอุตสาหกรรมการผลิตทั้งอัตโนมัติหรืออัตโนมัติเต็มรูปแบบ เพื่อเพิ่มมูลค่าของ การผลิตสินค้า ขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งงานวิจัยนี้เริ่มต้นจากการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลของกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน และหาปัจจัยที่ โดยใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน และหาปัจจัยที่ มีผลกระทบของนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (PESTLE Analysis) ซึ่งผลการทดลองพบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่ทำให้มีความสำคัญมาเป็นอันดับแรก ในเรื่องของความต้องการเทคโนโลยีและเครือข่ายที่ปลอดภัยและการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใน กระบวนการผลิต ปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมา คือปัจจัยด้านกฎหมาย ในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การผลิตและออกแบบ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องต้องการเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านเศรษฐกิจในเรื่องความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันประเทศไทยเข้าสู่อุตสาหกรรม 4.0 อย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้ในส่วนของผู้ประกอบการขนาดเล็ก จะต้องพัฒนาทักษะของบุคลากรในแต่ละด้าน มุ่งเน้นในเรื่องเทคโนโลยีและเครือข่ายการปรับปรุงระบบกระบวนการผลิต เพื่อเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลง นโยบายอุตสาหกรรม 4.0

1.2 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้พัฒนาหุ่นยนต์ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองภาคบริการ เกษตร การผลิตยา เครื่องดื่ม การแปรรูปอาหาร โลจิสติกส์ ยานยนต์ และไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ เนื่องจากมีแนวโน้มความต้องการจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ สอดคล้องกับการศึกษาของจุฑาทิพ คล้ายทับทิม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายคลัสเตอร์ของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา กับโอกาสของประเทศไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นโยบายคลัสเตอร์ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชามีจุดมุ่งหมายเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขันให้กับประเทศไทย ในขณะที่การเข้าร่วมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทย การดำเนินนโยบายคลัสเตอร์จะสร้างโอกาสแก่ไทยในการขยายการส่งออก ตลาด รายได้ และเป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้า นโยบายคลัสเตอร์ยัง

จะเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนไทย ที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบสูงมีโอกาสขยายตลาดและลูกค้าภายในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้การย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สูงขึ้น ดังนั้น นโยบายคลัสเตอร์จะสร้างโอกาสที่ดีให้แก่ประเทศไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1.3 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนไทยในการผลิตหุ่นยนต์ การบูรณาการความร่วมมือกันระหว่างสถาบันต่างๆ เพื่อพัฒนาด้านทักษะและวิชาการ การส่งเสริมและผลักดันหลักสูตรการเรียนการสอน การสร้างและพัฒนาครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถเพื่อผลิตบุคลากรขับเคลื่อนอุตสาหกรรม การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการเพื่อเป็นพื้นที่ให้บุคลากรได้แสดงความสามารถ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านเงินทุนสำหรับการศึกษาต่อในต่างประเทศ การวิจัยและการพัฒนาต่อยอดสอดคล้องกับการศึกษาของจีรศักดิ์ เยาววิรัชกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการนำระบบการผลิตแบบอัตโนมัติมาใช้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร สถานประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ และความพร้อมในการติดตั้งระบบอัตโนมัติว่ามีสภาพเป็นอย่างไร และส่งผลอย่างไรต่อขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ด้วยระบบอัตโนมัติ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการ 360 ราย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง การวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักมาตรฐานในการพยากรณ์ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าการติดตั้งระบบอัตโนมัติในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์นั้น มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนดีมากเพราะช่วยให้เพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการผลิต อีกทั้งภาครัฐให้การสนับสนุนดีมากในการนำระบบการผลิตแบบอัตโนมัติมาใช้ ขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ด้วยระบบอัตโนมัติให้ได้ผลอยู่ในเกณฑ์ดีมากซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมในการติดตั้งระบบอัตโนมัติ การสนับสนุนของภาครัฐ ความพร้อม ของบุคลากร และความพร้อมของสถานประกอบการตามลำดับ สถานประกอบการมีความพร้อมที่จะนำระบบ การผลิตอัตโนมัติมาใช้โดยต้องมีการฝึกอบรมทักษะแรงงาน

1.4 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้มีการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการผลิตหุ่นยนต์ไทย มีการพัฒนาบุคลากร การเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ การสร้างและพัฒนา System Integrator การจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อผลักดันอุตสาหกรรม การดำเนินกิจกรรมและโครงการเพื่อผลักดันอุตสาหกรรมสร้างภาคีเครือข่ายส่งเสริมการลงทุนให้กับภาคอุตสาหกรรมนำระบบเทคโนโลยีอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้ในการออกมาตรการการสนับสนุนผู้ประกอบการคนไทยในการผลิตและออกแบบระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์ สอดคล้องกับการวิจัยของกิตติพงษ์ พุ่มโกชนา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนาแขนกลอุตสาหกรรมแบบจับ-วาง ชนิด 3 แกน ที่ควบคุมตำแหน่งการเคลื่อนที่ได้แบบป้อนกลับด้วยสัญญาณอนาล็อก ที่ควบคุมการทำงานด้วย พีแอลซี ที่ใช้ในงานการผลิตแบบอัตโนมัติ เพื่อตอบ รับการเข้าสู่อุตสาหกรรม 4.0 งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและพัฒนาแขนกลอุตสาหกรรมแบบจับ-วาง ชนิด 3 แกน ที่ควบคุมตำแหน่งการเคลื่อนที่ได้แบบป้อนกลับด้วยสัญญาณอนาล็อก ที่ควบคุมการทำงานด้วย ด้วยพีแอลซี ที่ใช้ในงานการผลิตแบบอัตโนมัติ โดยออกแบบให้แต่ละแกนป้อนกลับแรงดันเพื่อใช้ในการควบคุมตำแหน่งการเคลื่อนที่ในแต่ละแกน เพื่อทดแทนการใช้งาน

เซอร์โวที่มีราคาสูง ทำให้ต้นทุนการสร้างแขนจับวางสามแกนถูกลง และยังทำงานได้ใกล้เคียงในลักษณะของการควบคุมตำแหน่ง โดย แต่ละแกนสามารถควบคุมการเคลื่อนที่ไม่ที่ แกน x 80 cm แกน y 60 cm แกน z 30 cm ความเร็ว ในการเคลื่อนที่ สูงสุด 20 cm/วินาที ยกน้ำหนักสูงสุด 0.5 kg

1.5 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยได้กำหนดมาตรการด้านการลงทุนร่วมกันระหว่างผู้ผลิต ภาครัฐ และสถาบันการเงิน ด้านผู้ใช้ มีมาตรการด้านการลงทุนด้านภาษีสำหรับกิจการที่นำระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้านผู้ผลิต ขณะนี้รัฐบาลกำลังจะออกมาตรการยกเว้นภาษีนำเข้าชิ้นส่วนหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติเพื่อนำเข้ามาประกอบเป็นหุ่นยนต์ภายในประเทศ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุน และกระตุ้นการใช้ระบบอัตโนมัติและ หุ่นยนต์ให้แพร่หลายในวงกว้างสอดคล้องกับการศึกษาของสุรเดช จงวรรณศิริ (2559) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลงทุน ในหลักทรัพย์ของนักลงทุนบุคคล การวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักลงทุนและบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีต่อความตั้งใจลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียน ที่นักลงทุนสนใจ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีลักษณะเป็นนักลงทุนบุคคลที่มีประสบการณ์ ความรู้ และความตระหนักในการวางแผนการลงทุนอย่างเป็นระบบ จำนวน 460 คน ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการเชิงโครงสร้าง ปรากฏอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะของนักลงทุนตามระดับ ความสามารถในการรับความเสี่ยง แหล่งข้อมูลที่นักลงทุนให้ความสนใจ การรับรู้ต่อปัจจัยทางการ บริหารของบริษัท และความคาดหวังต่อผลการดำเนินงานของบริษัทและหลักทรัพย์ ที่มีต่อความ ตั้งใจลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทของนักลงทุน นอกจากนี้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงสำรวจในข้อมูลชุดเดียวกัน ปรากฏผลที่แสดงถึงกระบวนการตัดสินใจของนักลงทุนไทยที่จะ พิจารณาลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทที่สนใจด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ใน 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานของบริษัท กลยุทธ์การดำเนินงานของบริษัท และผลการดำเนินงานของบริษัท และ หลักทรัพย์ โดยผลการวิเคราะห์ทางสถิติของตัวแบบที่พัฒนาขึ้นและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักลงทุนบุคคล สามารถแสดงอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ต่อความตั้งใจลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนควรได้ ตระหนักความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อบริษัทผ่านการลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัททั้งปัจจุบันและอนาคตต่อไป

1.6 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีการสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐ และสถาบันการเงินในประเทศ โดยการมอบสิทธิประโยชน์ให้กิจการที่ใช้หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติสามารถขอรับการส่งเสริมได้ โดยกิจการที่ขอรับสิทธิจะต้องเป็นประเภทกิจการที่บีโอไอเปิดให้การส่งเสริมเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีเงินทุนให้เปล่า โครงการ Delta Angel Fund ที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมร่วมกับ บริษัทเดลต้า อีเลคโทรนิคส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) มอบให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ ในสาขาอุตสาหกรรมเป้าหมายสอดคล้องกับการศึกษาของจิรศักดิ์ เยาว์วัชสกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการนำระบบการผลิตแบบอัตโนมัติมาใช้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากร สถานประกอบการ การสนับสนุนของภาครัฐ และความพร้อมในการติดตั้งระบบอัตโนมัติว่ามีสภาพเป็นอย่างไร และส่งผลอย่างไรต่อ ขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ด้วยระบบอัตโนมัติ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจาก

ผู้ประกอบการ 360 ราย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง การวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักมาตรฐาน ในการพยากรณ์ด้วยสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีความเห็นว่าการติดตั้งระบบอัตโนมัติในการผลิต ชิ้นส่วนยานยนต์นั้น มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนดีมากเพราะช่วยให้เพิ่มผลผลิตและประสิทธิภาพในการผลิต อีกทั้งภาครัฐให้การสนับสนุนดีมากในการ นำระบบการผลิตแบบอัตโนมัติมาใช้ ชี้ความสามารถในการผลิต ชิ้นส่วนยานยนต์ด้วยระบบอัตโนมัติให้ได้ผล อยู่ในเกณฑ์ดีมากซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมในการติดตั้งระบบ อัตโนมัติ การสนับสนุนของภาครัฐ ความพร้อม ของบุคลากร และความพร้อมของสถานประกอบการ ตามลำดับ สถานประกอบการมีความพร้อมที่จะนำระบบ การผลิตอัตโนมัติมาใช้โดยต้องมีการฝึกอบรมทักษะ แรงงาน

1.7 การส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยมีมาตรการทางภาษี โดยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี มาตรการภาษีสำหรับผู้ใช้ คือ การหักลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 50 ของ เงินลงทุน การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในสัดส่วนร้อยละ 100 ของเงินลงทุน 3 ปี กรณีมีการใช้เครื่องจักรที่มี การสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรระบบอัตโนมัติในประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของมูลค่า เครื่องจักรที่มีการปรับเปลี่ยนมาตรการภาษีสำหรับผู้ผลิต ได้แก่ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 8 ปี สูงสุด 13 ปี กรณีอยู่ในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก จะได้ลดหย่อนภาษี 50% อีก 5 ปี สอดคล้องกับ การศึกษาของภาวภูษณี วุฒิผาดร และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่องผลของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีต่อการ ส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในการศึกษาเชิงปริมาณได้ นำสมการแกรวิต (Gravity Equation) มาใช้เป็นเครื่องมือในการคาดการณ์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ได้คำนึงถึงปัจจัยที่มีผลต่อ FD ในประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่ อัตรา ภาษีเงินได้นิติบุคคลของไทย อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เบื้องต้นของประเทศไทย ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และการส่งออกของประเทศไทย โดยจัดทำ แบบจำลอง 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบปกติ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจาก ต่างประเทศกับปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศโดยใช้สมการในรูป Logarithm (2) รูปแบบ ที่กำจัดค่าคงที่ออกจากสมการรูปแบบปกติ (Regression Through origin) (3) รูปแบบที่ใช้ทดสอบว่าการ ลงทุนโดยตรงที่เข้ามาในประเทศไทยเป็นการลงทุนระยะสั้นหรือระยะยาว โดยการเพิ่มตัวแปร Lag ของอัตรา แลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐเพิ่มเข้าไปในสมการรูปแบบปกติ และ (4) รูปแบบที่ใช้ทดสอบว่าอัตรา การเจริญเติบโตในอดีตส่งผลกระทบต่อความตัดสินใจของนักลงทุนต่างชาติในการมาลงทุนในประเทศไทย หรือไม่ โดยเพิ่มตัวแปร Lag ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นของประเทศไทยเพิ่มเข้าไปใน สมการรูปแบบปกติ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า รูปแบบสิทธิประโยชน์ทางภาษีแต่ละรูปแบบส่งผลต่อกำไร จากการลงทุนที่ต่างกัน ทำให้มีผลต่อการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติที่ต่างกัน โดยรูปแบบสิทธิ ประโยชน์ทางภาษีมี่ทั้งในรูปแบบที่ง่าย อาทิ มาตรการยกเว้นภาษีเป็นการชั่วคราว (Tax Holiday) จนถึง รูปแบบสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ซับซ้อน เช่น การให้เครดิตภาษี (Tax Credit) จากการศึกษาพบว่า ประเทศ กำลังพัฒนาทั้งหมดที่ได้มีการสำรวจล้วนมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูด FDI โดยแต่ละประเทศมีการ ออกมาตรการทางภาษีที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางเศรษฐกิจและโครงสร้างสาธาณูปโภค ภายในประเทศ โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่า นักลงทุนต่างชาติส่วนใหญ่ยังคำนึงถึงมาตรการและสิทธิ

ประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนที่พึงได้รับเมื่อต้องมีการเปรียบเทียบประเทศที่ต้องการไปลงทุนตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป แต่จะพิจารณาปัจจัยอื่นนอกจากภาษีว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นจึงจะพิจารณาถึงปัจจัยทางภาษี ดังนั้น สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อดึงดูดการลงทุนในประเทศจึงยังมีความจำเป็นสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่จะดึงดูดนักลงทุนให้เลือกมาลงทุนในประเทศ

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ โดยปัญหาการขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ภาคการผลิตของไทยไม่ให้ความสำคัญในการนำระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์มาใช้งานเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และเชี่ยวชาญ ยังไม่สามารถพัฒนาระบบเทคโนโลยีหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติที่มีความซับซ้อนในระดับสูงได้เอง ภาครัฐยังไม่มี การกำหนดมาตรฐานของการผลิตหุ่นยนต์ ขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านห้องปฏิบัติการทดสอบ เครื่องมือทดสอบ ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ขาดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับ การศึกษาของภาณุวัฒน์ ตรียางกูรศรี (2559) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิรูปอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรมผ่านกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐ หน่วยงานวิจัยและ ภาคเอกชน เพื่อหาทางตอบโจทย์และพัฒนางานวิจัยสู่เชิงพาณิชย์นั้นพบว่า ประเด็นสำคัญที่หายไปในระบบ การพัฒนางานวิจัยของไทยมีอยู่ 2 ประเด็น คือ (1) โจทย์งานวิจัยและพัฒนาของนักวิจัยไม่สอดคล้องกับ ภาคอุตสาหกรรม ทั้งที่เกิดจากการที่นักวิจัย ที่ไม่เข้าใจความต้องการของภาคอุตสาหกรรมแล้ว ภาคอุตสาหกรรมเอง ก็ไม่สามารถสร้างโจทย์งานวิจัย ด้านเทคโนโลยีได้ เพราะภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็น แบบรับจ้างผลิต (OEM) ที่ไม่ได้พัฒนาหรือ ออกแบบผลิตภัณฑ์เอง และ (2) การขาดการบริหารการเชื่อมโยง งานวิจัยสู่ภาคอุตสาหกรรมแบบบูรณาการ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่นำผลการศึกษาไปผลิตเป็นชิ้นงาน ต้นแบบ การออกแบบเพื่อการผลิต การทดสอบตามมาตรฐานและการทดสอบตลาด ซึ่งมีขั้นตอนมากและใช้ งบประมาณค่อนข้างสูง จึงเห็น งานต้นแบบหรือ Prototype นวัตกรรมมีจำนวนมาก แต่หางานที่ออกมาสู่เชิง พาณิชย์ได้ยากเพื่อตอบโจทย์ Missing Link ทั้งสองข้อ กลไกสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบ Innovation to Industry Platform เป็นแพลตฟอร์มที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงหน่วยงานวิจัย หน่วยงานการศึกษา ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมทุกระดับไปจนถึงผู้นำเทคโนโลยีระดับโลก ผ่านองค์ประกอบ ทั้ง 4 ส่วน ได้แก่ (1) Portal ศูนย์กลางในการประสานงาน สร้างเครือข่าย และเสาะแสวงหาความร่วมมือ ระหว่างผู้นำ อุตสาหกรรมระดับโลกและระดับประเทศ กับเครือข่าย SMEs ในประเทศ (2) Innovation Center ศูนย์สาธิต และฝึกอบรมร่วมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการรับและถ่ายทอดเทคโนโลยีและ นวัตกรรมใหม่ๆ ระหว่าง Global Players และ SMEs รวมถึงการพัฒนาและบ่มเพาะให้เกิดนวัตกรรม (3) Shared Resource Services แหล่งรวมบริการเครื่องมือ เครื่องจักรต่างๆ ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ และบุคลากรที่มีทักษะสูง เพื่อสรรค์สร้างนวัตกรรม และ (4) Financial Program โปรแกรมและนโยบายสนับสนุนทางการเงิน ผ่าน ช่องทางต่างๆ จากภาครัฐ ภาคเอกชน สู่ SMEs เพื่อเชื่อมโยงนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยมีศูนย์ปฏิรูป อุตสาหกรรมสู่อนาคตเป็นตัวอย่างสำคัญในการบูรณาการการทำงานเพื่อแก้ปัญหาและขับเคลื่อนงานวิจัยให้ ไปสู่เชิงพาณิชย์ได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเครื่องจักรหรือชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศไทยที่นำมาเป็นองค์ประกอบในหุ่นยนต์หรือเครื่องจักรทำให้สามารถลดต้นทุนได้ เพราะชิ้นส่วนในประเทศไทยมีราคาถูกกว่าหุ่นยนต์หรือชิ้นส่วนที่มาจากต่างประเทศและทำให้สินค้าที่ได้มีคุณภาพเช่นกัน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

การนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติ อันเป็นกระบวนการจัดการและในการนำนโยบายการพัฒนาคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไปปฏิบัติไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่

1. ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมไทยในการนำหุ่นยนต์มาใช้งานอุตสาหกรรม
2. การพัฒนาหุ่นยนต์ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาหุ่นยนต์เพื่อผลิตหุ่นยนต์ใช้งานอุตสาหกรรมตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมไทย
3. การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนไทยในการผลิตหุ่นยนต์ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนไทยในการผลิตหุ่นยนต์ โดยรัฐบาลไทยร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการผลิตหุ่นยนต์

4. การเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการผลิตหุ่นยนต์ไทย ความสามารถในการแข่งขันของประเทศว่าขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตหุ่นยนต์ของไทยที่จะสร้างนวัตกรรมและยกระดับ (Upgrade) ให้ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่งทั่วโลก

5. การกำหนดมาตรการด้านการลงทุนร่วมกันระหว่างผู้ผลิต ภาครัฐ และสถาบันการเงิน การทำสัญญาระหว่างภาครัฐ กับบริษัทที่มุ่งหวังกำไร และสถาบันการเงิน

6. การสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐและสถาบันการเงินในประเทศ การที่ภาครัฐและสถาบันการเงินในประเทศให้การสนับสนุนด้านเงินทุนแก่ผู้ผลิตในภาคอุตสาหกรรมหุ่นยนต์

7. การกำหนดมาตรการทางภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษี สิทธิและผลประโยชน์ทางภาษีอากร เช่น การลดหย่อนภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ภาษีมูลค่าเพิ่ม (ภาษีการค้า) และภาษีศุลกากรที่รัฐบาลของแต่ละประเทศกำหนดใช้ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนไทยและต่างชาติมาลงทุนในอุตสาหกรรมหุ่นยนต์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปดำเนินการ ดังนี้

1.1 กระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเข้าใจและเห็นความสำคัญ เพื่อสร้างความต้องการและตลาดในประเทศให้เกิดเพิ่มมากขึ้น

1.2 สร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้งานกับผู้ผลิต

1.3 วางมาตรฐานและคุณภาพของระบบอัตโนมัติและหุ่นยนต์

1.4 ออกมาตรการด้านการเงินและสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการ

1.5 พัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ในเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อค้นพบมาพัฒนาปรับปรุงเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมหุ่นยนต์

2.2 ควรมีการศึกษาวิธีการนำนโยบายพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมหุ่นยนต์อย่างเป็นรูปธรรมว่าจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใด และจะดำเนินการอย่างไร

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรมหุ่นยนต์

2.4 ควรศึกษาต่อยอดในประเด็นการพัฒนาหุ่นยนต์ตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม การเพิ่มขีดความสามารถของประเทศในการผลิตหุ่นยนต์ไทย และการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนไทยในการผลิตหุ่นยนต์ เพื่อที่ภาครัฐอาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ พุ่มโกชนา. (2561). การศึกษาและพัฒนาแขนกลอุตสาหกรรมแบบจับ-วาง ชนิด 3 แกน ที่ควบคุมตำแหน่งการเคลื่อนที่ได้แบบป้อนกลับด้วยสัญญาณอนาล็อก ที่ควบคุมการทำงานด้วย พีแอลซี ที่ใช้ในงานการผลิตแบบอัตโนมัติเพื่อตอบรับการเข้าสู่อุตสาหกรรม 4.0. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- จิรศักดิ์ เขียววิชสกุล. (2561). ความพร้อมในการนำระบบการผลิตแบบอัตโนมัติมาใช้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย. แหล่งที่มา <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/1257> สืบค้นเมื่อ 22 ม.ค. 2562.
- จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2559). นโยบายคลัสเตอร์ของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กับโอกาสของประเทศไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารการเมืองการปกครองธรรมาภิบาล. 6(2). 220.
- ภาณุณี วุฒิมิตาตร และคณะ. (2557). ผลของการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีต่อการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย. รายงานการวิจัย. กรมสรรพากร.
- ภานุวัฒน์ ตริยางกูรศรี. (2559). แนวทางการปฏิรูปอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านกลไกสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- สุรเดช จอจวรรณศิริ. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลงทุนในหลักทรัพย์ของนักลงทุนบุคคล. ดุษฎีนิพนธ์การจัดการดุขภูภัณชิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อรนุช ก่อเกื้อสืบสาย. (2560). การศึกษาปัจจัยและผลกระทบของนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 ที่มีต่ออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ของไทย. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณชิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Biman, D. (2001). **Physics: An Introduction (Other Edition)**. New York: Addison Wesley.
- Daniel, J. I. (2009). **Engineering Vibration**. 3rd ed. Ohio: The Ohio State University.
- John, K. (1 7 3 3). **Inventor of the Flying Shuttle**. New Opportunities Fund. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kernaghan, K. (2014). **The Responsible Public Servant**. 2nd ed. Canada: Institute of Public Administration of Canada.
- Modern Manufacturing. (2558). **Thailand 4.0' กับความหวังปั้นคลัสเตอร์หุ่นยนต์ไทย....ฝันเพื่องหรือเรื่องจริง**. แหล่งที่มา <https://www.mmthailand.com/thailand-4-0คลัสเตอร์หุ่นยนต์/> สืบค้นเมื่อ 22 ม.ค. 2562.
- Taylor, F. W. (1886). The Relative Value of Water Gas and Gas from the Siemens Producer for Melting in the Open-Hearth Furnace. **Transaction American Society of Mechanical Engineering**. VII. 669 (B).

การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21*

DEVELOPMENT OF THE EDUCATIONAL INSTRUMENT SKILLS OF THE UNDERGRADUATE STUDENT ON THE EDUCATIONAL CURRICULUM BY USING THE PROJECT-BASED LEARNING FOR SUPPORTING STUDENT'S SKILLS IN THE 21ST CENTURY

¹ทิพย์ ขำอยู่ Thip Khumyoo, ²อัศววัฒน์ วงศ์ฐิติคุณ Akkrawat Wongthitikun,

³สมยศ เผือดจันทิก Somyot Phaudjantuk

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยสวนดุสิต Suan Dusit University, Thailand.

Email: somyot1907@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) แบบฝึกทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผล และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในงานวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐานที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.68/84.50 2) การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2, 4, 8 และ 9 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน, การพัฒนาทักษะ, การจัดการเรียนรู้, นักเรียน

Abstract

The purposes of this research article were 1) to investigate the effectiveness of the Project-Based Learning Lesson Plan (PJBLLP) in the educational learning measurement and evaluation subject, 2) to develop the instrument skills of the undergraduate students in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education by using the PJBLLP that supported students in the 21st Century skills between before and after instruction, and 3) to study the student's satisfaction toward instruction by using the PJBLLP that supported students in the 21st Century skills. Samples were the undergraduate students in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education at Suan Dusit University that registered in the educational learning measurement and evaluation course among 30 students. Research instruments were 1) the PJBLLP plan, 2) the achievement test of the development of the instrument skills, 3) the evaluation form of the student's satisfaction of the undergraduate students. Mean, standard deviation, and t-test were employed. The results showed that: 1) The effectiveness of the PJBLLP in the educational learning measurement and evaluation course was high and meet the standard criteria at level of 83.43/84.67. 2) The development of the instrument skills of the undergraduate students in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education using the PJBLLP that supported students in the 21st Century skills was shown that after the instruction by using the Project-Based learning was higher than before instruction significantly of 0.01. 3) The student's satisfaction toward instruction by using the PJBLLP that supported students in the 21st Century skills by using the PJBLLP was very high especially in the PJBLLP 2, 4, 8 and 9.

Keywords: Project-Based Learning Lesson Plan, Development of the Instrument Skills, Learning Management, Student

บทนำ

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-based learning) ถูกนำมาใช้ในแวดวงการศึกษาระยะหนึ่งแล้วในหลากหลายสาขาวิชาและในประเภทที่แตกต่างกันไป ซึ่งการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานต้องจัดเตรียมนักศึกษาให้ประยุกต์ใช้ทักษะในการปฏิบัติโดยการให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในโลกของความเป็นจริงและเป็นการสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในการเรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลจะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการวัดและประเมินผล ประเภทเครื่องมือวัดผลและประเมินผล กระบวนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดผล และการหาคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผล นอกจากนี้แล้วยังคงมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ประกอบกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเป็นการจัดเตรียมนักศึกษาให้มีโอกาสที่หลากหลายในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตในยุคศตวรรษที่ 21 (Larmer & Mergendoller, 2020) ซึ่งนักศึกษาจะได้เรียนรู้ว่าวิธีการทำงานร่วมกัน (Collaboration) การแสดงออกถึงความคิดอย่างเป็นระบบ (Ideas) การคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) และวิธีการจัดการแก้ไขปัญหา (Solving-problems) ซึ่งการเรียนรู้แบบผ่านโครงการเป็นฐานจะช่วยให้ นักศึกษาได้เรียนรู้ที่หลากหลาย (Mantzember, Gonzales & Nascimento, 2019) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสร้างข้อสอบที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการได้รับทักษะผ่านการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานในการเรียนรู้รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ครูและผู้บริหารต้องการ (เบญจมาศ พุทธิมา, 2561) ซึ่งการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน จะเปิดโอกาสอย่างมากมายให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในหลากหลายสาขาวิชาในห้องเรียน ซึ่งจะเปิดเผยทักษะที่ซ่อนเร้นอยู่ออกมาของนักศึกษาเพื่อใช้ประโยชน์ให้ประสบผลสำเร็จ (Chin, 2014)

ทักษะในศตวรรษที่ 21 ถูกกำหนดไว้เป็นจุดเน้นในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ประกอบด้วย 3Rs8Cs ซึ่ง 3Rs ได้แก่ การอ่าน (Reading) เขียนได้ (Writing) และคิดเลขเป็น (Arithmetic) และสำหรับ 8Cs ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative and Innovative skills) ทักษะการทำงานเป็นทีม ความร่วมมือ และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 16) และจากทักษะในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด คือ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 6-7) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา 3) ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ สื่อ และเทคโนโลยี 4) ทักษะการสื่อสาร 5) ทักษะชีวิตและอาชีพ (วิภาวดี ศิริลักษณ์, ปกรณ์ ประจันบาน, เทียนจันทร์ พาณิชน์ผลินไชย, 2557, หน้า 155-165) ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (Mismatching) อย่างไรก็ตาม ปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษาไทยยังมีปัญหาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะคุณภาพของคนไทยในทุกกลุ่มวัยที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ

นอกจากนี้แล้วพบว่า ปัญหาการบริหารงานการวัดและประเมินผลทางการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมาก คือ การขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการศึกษา กระบวนการสร้างเครื่องมือวัดผล และการหาคุณภาพของเครื่องมือ (ราเมฆ ลางกระโทก, เทพพร โลมารักษ์ และศรีเพ็ญ พลเดช, 2561, หน้า 627-628) ซึ่งสอดคล้องกับเบญจมาศ พุทธิมา (2561, หน้า 67) ได้ศึกษาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษาของครูผู้สอนโดยใช้เทคนิคการเสริมพลังอำนาจ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลเป็นเรื่องที่ทำทนายและน่าสนใจ

ดังนั้น การวัดและประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ถือว่าเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้เรียนว่ามีความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสากล โดยที่การประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องทำควบคู่ไปกับการประเมินการเรียนรู้ในห้องเรียน กรอบการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แบบใหม่ได้แสดงขอบเขตที่เป็นแก่นของการประเมิน 5 มิติ ได้แก่ การเรียนรู้ ความเข้าใจ การสร้าง การสำรวจ และการ

แบ่งปัน เป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างความท้าทายใหม่ให้แก่ผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จำเป็นต้องเรียนรู้และแสดงสมรรถภาพตามมาตรฐานหลักทางวิชาการ นอกจากนี้แล้วในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า ต้องการให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 11)

จากความสำคัญของการวัดและประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เรียนวิชาการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อให้ได้เครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษาที่สะท้อนพฤติกรรมบ่งชี้ทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม สำหรับนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามช่วงวัย และเป็นแนวทางในการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปในอนาคต รวมทั้งเป็นการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่ พ.ศ. 2560-2579 ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ในการพัฒนาเกณฑ์การประเมินทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยผลการวิจัยที่ได้จะสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติใหม่และพัฒนาองค์ประกอบของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ให้เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ปีการศึกษา 2562
2. เพื่อพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน สำหรับส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest Posttest Design โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์หลักสูตร 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ 4) ประเภทเครื่องมือวัดและประเมินผล 5) ความตรง 6) ความเที่ยง 7) การหาค่าความยากและอำนาจจำแนก 8) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 9) สถิติสำหรับการวัดและประเมินผล และ 10) การให้คะแนน การตัดเกรด และการรายงานผล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้อง รวมทั้งสิ้น 60 คน และดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้อง จำนวน 30 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และความพึงพอใจของนักศึกษา

4. สมมุติฐานการวิจัย 1) ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ในรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2562 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 (E1/E2) 2) ทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้โครงงานเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนในรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2562 อยู่ในระดับมาก

5. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) แบบฝึกทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผล และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาปริญญาตรี ที่เรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 6 ด้าน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวิจัย และด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน ประเมินความสอดคล้องกับจุดประสงค์การวัด (ค่า IOC) และปรับปรุงตามคำแนะนำ ได้ค่า IOC = 0.67-1 และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ปริญญาตรี สาขาอื่นที่เรียนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเป็น 0.88

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ประชุมชี้แจงนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับขั้นตอนการสอน กิจกรรม สื่อ และแนวการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 2) ให้นักศึกษาทำแบบประเมินทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลก่อนเรียนเพื่อเก็บข้อมูลไว้วิเคราะห์ 3) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างไว้ เก็บข้อมูลไว้สำหรับการวิเคราะห์ 4) เมื่อสอนครบแต่ละแผน ให้นักศึกษาทำแบบประเมินทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลหลังเรียน และสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแผนการสอนเป็นรายแผน เก็บข้อมูลไว้สำหรับการวิเคราะห์ 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล 6) นำข้อมูลไปวิเคราะห์

7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลที่หาได้จากการวิเคราะห์หาคุณภาพเครื่องมือ ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค (Cronbrach) และวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และ 2) ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

8. การแปลผลการวิเคราะห์ ดำเนินการ โดยอาศัยเกณฑ์ ดังนี้

8.1 การแปลผลการวิเคราะห์คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีคุณภาพ ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีคุณภาพ ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีคุณภาพ ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีคุณภาพ ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีคุณภาพ ระดับน้อยที่สุด

8.2 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเทียบกับเกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

8.3 การแปลผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน รายวิชาการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2562 โดยภาพรวม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐานที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงเท่ากับเกณฑ์ 80/80 (E1/E2) โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.68/84.50 เมื่อพิจารณารายแผน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงเท่ากับเกณฑ์ทุกแผน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

ร้อยละเฉลี่ยของคะแนนโดยใช้โครงงานเป็นฐานรายแผนการจัดการเรียนรู้										ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบหลังเรียน
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	84.67
83.83	83.50	84.16	83.50	83.33	83.50	84.00	83.50	84.16	83.33	
ประสิทธิภาพของกระบวนการ = 83.68										ประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 84.50

2. การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า คะแนนการพัฒนาศักยภาพการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 รายวิชาการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา พบว่า ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทักษะการสร้างเครื่องมือการวัดผลของนักศึกษาก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าคะแนนความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลหลังเรียนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ($M = 25.07$, $S.D. = 2.45$) สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ของนักศึกษา ($M = 17.07$, $S.D. = 2.89$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตโดยใช้
โครงการเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21

การทดสอบ	N	คะแนน	M	S.D.	t	p
ก่อนสอน	30	40	17.07	2.89	22.24	.00**
หลังสอน	30	40	25.07	2.45		

** $\alpha = .01$

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาในรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษา มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2, 4, 8 และ 9 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นอกนั้นพบว่าอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้แผนการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานจำแนกตามรายแผน

ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	ระดับความพึงพอใจ ของนักศึกษา		ความหมาย	ลำดับ ที่
	M	S.D.		
1. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.45	0.75	มาก	5
2. การวิเคราะห์จุดประสงค์หลักสูตรและจัดทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร	4.57	0.69	มากที่สุด	1
3. การวิเคราะห์ตัวชี้วัดกับพฤติกรรมผลการวัด	4.44	0.94	มาก	8
4. การเขียนข้อสอบ	4.56	0.84	มากที่สุด	2
5. การหาคุณภาพ	4.33	0.76	มาก	10
6. การหาความยาก	4.45	0.77	มาก	6
7. การหาอำนาจจำแนก	4.44	0.53	มาก	7
8. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้	4.53	0.57	มากที่สุด	3
9. สถิติสำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.52	0.63	มากที่สุด	4
10. การให้คะแนน การตัดเกรด และการรายงานผล	4.33	0.66	มาก	9
รวมเฉลี่ย	4.48	0.72	มาก	

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน รายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยภาพรวม พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้แบบฝึกปฏิบัติเป็นฐานที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงเท่ากับเกณฑ์ 83.68/84.50 เมื่อพิจารณาแผนพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงเท่ากับเกณฑ์ทุกแผน (80/80) เนื่องจากผู้สอนมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 15 ปี จึงมีความชำนาญและเชี่ยวชาญการสอนรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองเพื่อแก้ไขจุดอ่อนของนักศึกษาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลเป็นระยะเวลายาวนาน รวมทั้งมีการแจ้งผลการเรียนรู้

หลังจากมีการตรวจและแก้ไขงานในแต่ละครั้งให้นักศึกษาทราบ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและเห็นคุณค่าของการเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้สอนได้จัดเตรียมเวลาว่างนอกชั้นเรียนไว้คอยให้คำปรึกษาสำหรับการค้นคว้า ชี้แนะ และแนะนำการสร้างเครื่องมือวัดเป็นรายกลุ่มเพื่อช่วยเหลือทุกวันทำการไว้ให้ด้วย เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเข้าพบและปรึกษา แนะนำการค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ในการค้นหาแนวทางการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ รวมทั้ง ผู้สอนได้จัดเตรียมตัวอย่างงานวิจัยการสร้างเครื่องมือวัดผลไว้ให้ดู และทำกิจกรรมด้วย ส่งผลให้ระหว่างเรียนนักศึกษาเข้าใจเรื่องที่เรียนได้ดี เท่ากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นทำการสอบอีกครั้ง และเมื่อกลับมาประเมินอีกครั้ง พบว่า นักศึกษายังคงมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนดีเท่ากับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดิม

2. การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คณะกรรมการพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้แผนการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะการจัดการเรียนรู้เปิดกว้างให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติและกระทำจริง โดยอาศัยตัวอย่างงานสร้างเครื่องมือวัดผลที่ครูผู้สอนจัดทำมาให้ เพื่อประกอบการสอนและนักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในทุกสัปดาห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดเป้าหมายในการสอนเป็นรายสัปดาห์ที่นักศึกษาได้รับรู้เป้าหมายของตนเองด้วยในการทำโครงงานเป็นฐานเพื่อสร้างข้อสอบหาคุณภาพข้อสอบ ความยาก และค่าอำนาจจำแนก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลฉัตร กล่อมอิม (2560) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นของกระบวนการวิจัยที่เริ่มต้นด้วยการเข้าใจปัญหาหรือตั้งเป้าหมาย พบว่า ผู้สอนจะกระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายที่สนใจให้ชัดเจน โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้า การสังเคราะห์ และประเมินปัญหา เพื่อสร้างทางเลือกในการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ครอบคลุม และสามารถวัดและประเมินผลได้

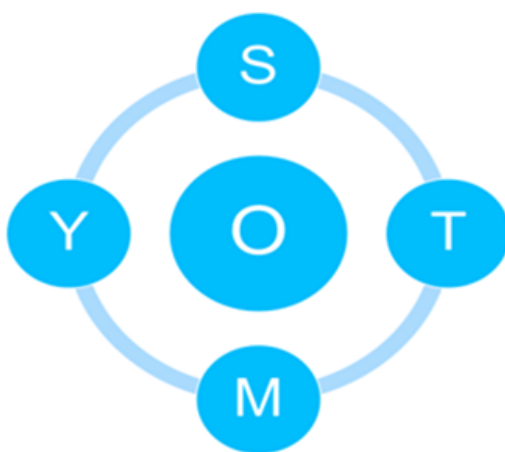
3. ความพึงพอใจของนักศึกษาในรายวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน โดยภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2, 4, 8 และ 9 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนั้น พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาได้เน้นย้ำว่า การจัดการเรียนรู้แบบให้ปฏิบัติสร้างเครื่องมือวัดผลจริงและทดลองใช้จริงที่ให้นักศึกษาทำโครงการ (Project) ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาอยากรู้ อยากเห็นด้วยตนเองและใช้วิธีการจัดการเวลาเพื่อแก้ปัญหาที่ท้าทาย (Challenge) รวมทั้ง การให้คำแนะนำย้อนกลับที่ถูกต้องในการทำโครงการ (Feedback) และอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาที่ประสบ พบเห็น และได้กำหนดและเสนอทางเลือกเพื่อออกแบบวิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ทั้งนักศึกษาและผู้สอนต้องเตรียมตัวเรียนและเตรียมการสอน รวมทั้งใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังนั้น จะมีความเครียดในระยะแรก (Anxiety) และต่อมาจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ในระยะที่สอง (Encourage) ระยะที่สามนักศึกษายากเข้ามาร่วมเรียนรู้ (Get involve learning) ต่อมาในระยะที่สี่นักศึกษาต้องการยืนยันความรู้ ความเข้าใจจากการปฏิบัติจริงทำให้เกิดการตีความของตัวนักศึกษาเองจึงเกิดความไม่แน่ใจ (Experiencing uncertain) ดังนั้น จึงต้องการการยืนยันข้อค้นพบใหม่จากผู้สอนว่า แปลความได้ถูกต้อง (Interpretation new finding) ในลักษณะที่ข้อสอบข้อใดใช้ได้ หรือต้องตัดทิ้งไป ในระยะที่ห้า คือ การสร้างมุมมองใหม่ (New perspective developed) อันเนื่องมาจากประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ (Practice-based learning) ระยะที่หก

คือ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (involved questioning assumption) ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบลงลึกและคิดไตร่ตรอง (Critical reflection) และระยะสุดท้ายหรือระยะที่เจ็ด คือ กระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมืออาชีพ (Professional development)

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวางแผนการสอนอย่างมีกลยุทธ์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ (Strategic planning) มีการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ (Objectives) ของหลักสูตร ตัวชี้วัด และคำอธิบายรายวิชาเพื่อประเมินพฤติกรรมทางการศึกษาที่ต้องการวัดผล (Measurement) จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test blueprint) และผลิตเครื่องมือวัดผล (Yield) ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสอบถาม ซึ่งสรุปเป็นภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต เพื่อส่งเสริมทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 คือ SOMYOT Approach มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic planning: S) เป็นกระบวนการของการวางแผนที่เริ่มตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การกำหนดเป้าหมาย การจัดกิจกรรม และสิ้นสุดกระบวนการคือผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งผู้เรียนจะต้องศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียนมองเห็นเป้าหมายสุดท้ายที่กำหนดไว้ตามที่ต้องการ ซึ่งเกิดจากการฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้เพื่อวางแผนการสอนและสร้างเครื่องมือวัดผล ทั้งนี้ในระยะแรกเริ่มอาจจะเกิดความเครียดทั้งผู้เรียนและอาจารย์ผู้สอน ดังนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมรับความเครียด (Anxiety) ที่เป็นผลเกิดจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียนในระยะแรกของการเริ่มใช้การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน

2. วัตถุประสงค์ (Objectives: O) เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมทางการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีของ Bloom's taxonomy ให้เป็นการกระทำที่สามารถกำหนดเป็นวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการของการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวัดผลและ

คำกริยาที่บ่งบอกหรือตัวชี้วัดพฤติกรรมทางการศึกษาที่ต้องการวัด ได้แก่ ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ (สร้างสรรค์) และประเมิน เช่น อธิบาย ให้ความหมาย แสดง สาธิต และประยุกต์ใช้ เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนสามารถใช้คำกริยาที่บ่งชี้พฤติกรรมทางการศึกษาและ/หรือที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว เขียนเป็นข้อคำถามในแบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสัมภาษณ์ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง และตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้และทำการเขียนข้อคำถาม (Items) ได้แล้วจะทำให้ผู้เรียนมั่นใจและเกิดแรงกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ (Encourage)

3. การวัดผล (Measurement: M) เป็นการกำหนดตัวเลขหรือปริมาณให้กับสิ่งที่ต้องการวัด หรือคุณลักษณะหรือตัวแปรที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ผู้เรียนต้องนำหลักการวัดผล (Moral) มาประยุกต์ใช้ให้สามารถสร้าง/พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่ดีและสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งเป้าหมายไว้เพื่อต้องการวัด (Fair) ซึ่งการวัดในลักษณะนี้จะต้องมีวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง และเป็นตัวแทนของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดตามวัตถุประสงค์ ซึ่งวัดกี่ครั้งก็จะได้ผลเหมือนเดิมหรือได้คะแนนหรือตัวเลขเหมือนเดิม/คงที่ เรียกว่า ความเที่ยง (Reliability) ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลด้วย

4. ผลผลิต (Yield: Y) เป็นผลตอบแทนที่เกิดจากการเรียนรู้มากย่อมได้รับผลตอบแทนที่เป็นความรู้มากขึ้นตามลำดับ เพราะการเรียนรู้ (Learning) เป็นกระบวนการทางสติปัญญา (Cognitive Domain) ที่ต้องฝึกฝน โดยมีพื้นฐานจากความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ (สร้างสรรค์) และประเมินผล (ตามลำดับ) เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างผลผลิตที่เป็นข้อสอบ หรือแบบทดสอบ หรือแบบสอบถามแล้ว อาจเกิดความไม่แน่ใจว่าถูกต้องและ/หรือตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้เรียนจึงต้องการยืนยันความรู้ ความเข้าใจจากการปฏิบัติจริงทำให้เกิดการตีความของตัวและเกิดความไม่แน่ใจ (Experiencing uncertain) ดังนั้น จึงต้องการการยืนยันข้อค้นพบใหม่จากอาจารย์ผู้สอนว่า ผู้เรียนแปลความหมายได้ถูกต้อง (Interpretation new finding) ในลักษณะที่ข้อสอบข้อใดใช้ได้ หรือข้อสอบข้อใดที่ต้องตัดทิ้งไป จึงทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดของมุมมองใหม่ (New perspective developed) อันเนื่องมาจากประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ (Practice-based learning)

5. รับผิดชอบร่วมกัน (Ownership: O) การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) มีความหมายต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Meaningful) โดยผู้เรียนจะต้องได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ที่จะพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลหรือแบบทดสอบที่ดีที่ได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้เอง และ 2) มีเป้าหมายต่อการการศึกษา (Goals of education) ที่ผู้สอนรับผิดชอบเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรและรายวิชาที่สอน รวมทั้งก่อให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (involved questioning assumption) ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบลงลึกและคิดไตร่ตรอง (Critical reflection) ที่นำไปสู่กระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมืออาชีพ (Professional development)

6. การกำหนดตารางการวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint: T) เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Students learning outcomes) ตามแผนที่วางไว้ในแต่ละรายวิชาที่เชื่อมโยงแบบทดสอบและผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา รวมทั้งช่วยให้เกิดความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ที่เป็นสิ่งที่จำเป็นประการหนึ่งในการหาคุณภาพของเครื่องมือวัดผลที่เรียกว่า Index of Item of Congruence (IOC) ที่เกิดจากการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามหรือข้อสอบที่ความสอดคล้องของ

กับวัตถุประสงค์ ซึ่งจะต้องมีค่ามากกว่า 0.50 จึงจะถือว่าใช้ได้ เมื่อผู้เรียนได้เห็นประโยชน์ของการสร้างข้อคำถามหรือข้อสอบที่ดีแล้วจะทำให้ผู้เรียนอยากเข้ามาร่วมเรียนรู้ (Get involve learning)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน สามารถนำไปใช้สอนในวิชาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น คณะครุศาสตร์ และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ควรให้การสนับสนุนและนำไปใช้เป็นแนวทางการสอนในรายวิชาอื่นๆ

1.2 คณะกรรมการพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้แผนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลของนักศึกษาปริญญาตรี ดีขึ้น แต่อาจารย์ผู้สอนต้องคอยกำกับ ดูแล และให้การช่วยเหลือนักศึกษาบางคนอย่างใกล้ชิดเมื่อนักศึกษาไม่เข้าใจในการทำกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 ก่อนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ อาจารย์ผู้สอนต้องศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรและคำอธิบายรายวิชาที่จะนำมาใช้จัดการเรียนรู้ให้เข้าใจและเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม เพราะเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่จะมีความเครียดในระยะแรก (Anxiety) และต่อมาจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ในระยะที่สอง (Encourage) ระยะที่สาม นักศึกษาอยากเข้ามาร่วมเรียนรู้ (Get involve learning) ต่อมาในระยะที่สี่ นักศึกษาต้องการยืนยันความรู้ ความเข้าใจจากการตีความของตนเองโดยการยืนยันจากผู้สอน (Interpretation new finding) ในระยะที่ห้าคือการสร้างมุมมองใหม่ (New perspective developed) อันเนื่องมาจากประสบการณ์จริงจากการเรียนรู้ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ระยะที่หก คือ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Involved Questioning Assumption) ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบลงลึกและคิดตรึงตรอง (Critical Reflection) และระยะสุดท้ายหรือระยะที่เจ็ด คือ กระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัย (Identified a Process of Constructing new Knowledge Through Research) เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมืออาชีพ (Development Dialogue Within the Professional)

1.4 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนงบประมาณ สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระดาษสำหรับการพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ รายงานการวิจัย วารสาร หรือสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ และเผยแพร่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้ขยายผลในรายวิชาอื่นๆ โดยมีการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบ Profession Community Learning

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเจาะลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะนักศึกษาวิชาชีพครูระดับปริญญาตรีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กมลฉัตร กล่อมอ้อม. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning): รายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาครู. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 11(2). 179-192.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เบญจมาศ พุทธิมา. (2561). พัฒนาสมรรถนะการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษาของครูผู้สอนโดยใช้เทคนิคการเสริมพลังอำนาจ. **วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ**. 8(14). 57-72.
- ราเมฆ ลางกระโทก เทพพร โลมารักษ์ และศรีเพ็ญ พลเดช. (2561). ปัญหาและแนวทางในการบริหารงาน วัตถุประสงค์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. แหล่งที่มา <http://www.dspace.bru.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/3961>. สืบค้นเมื่อ 19 ก.ค. 2563.
- วิภาวี ศิริลักษณ์ ปกรณ์ ประจัญบาน เทียมจันทร์ พานิชพลินไชย. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 16 (4). 155-165.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร: พรินทรวรรณกราฟฟิค.
- Chin, W. (2014). **Effects of Project-based learning in High School Geometry**. From https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/100534/1/Chin_William_r.pdf Retrieved March, 20, 2020.
- Larmer, J. & Mergendoller, J. R. (2020). **8 Essentials for Project-based learning**. From <https://static1.squarespace.com/static/530e32e2e4b02530e32e2e4b02e9cbe11317b/t/54b044c9e4b0265c9838432f/1420838089897/8+PBL+Essentials.pdf>. Retrieved March, 20, 2020.
- Mantzember, D. E., Gonzales, R. L. & Nascimento, L. F. M. (2019). Students' engagement through practice-based learning methodology and Community Services. **The International Journal of Management Education**. 17(2). 191-200.

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*

MODEL OF CHARACTER DEVELOPMENT BASED ON THE FIVE PRECEPTS FOR SECONDARY STUDENTS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION

¹ณรินรัตน์ ชัยศิริ Narinrat Chaisiri, ²พระมหาสมบัติ ธนปญโญ Phramaha Sombat Dhanapañño

³ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: narinrat6565@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 1) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 381 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 คือ 1) พัฒนารูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) ตรวจสอบรูปแบบด้วยแบบประเมิน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน 286 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ สติสัมปชัญญะ สัมมาอาชีวะ เมตตากรุณา กามสังวร และสัจจะวาจา อยู่ในระดับปานกลาง 2) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) บริบทของสถานศึกษา ส่วนที่ 2 ตัวแบบ คือ 1) ศีล 5 2) คุณลักษณะตามหลักศีล 5 3) กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 4) โครงการ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ คือ 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาคุณลักษณะ, หลักศีล 5, นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the state of problems of characteristics based on the 5 precepts of secondary school students, 2) to develop the model of character development based on the 5 precepts, and 3) to propose a model of character development based on the five precepts for secondary students under the Jurisdiction of the office of the private education commission. Mixed methods research was used for the design, and there were 3 steps of research method which were step 1 study the state of problems of characteristics based on the 5 precepts of secondary school students using 1) the questionnaires with 381 teachers, and data was analyzed by using statistics such as mean, percentage, and standard deviation, and 2) interview 5 key informants, and analyze the data with content analysis. Step 2 develop the model of character development based on the 5 precepts which were 1) develop the model by using focus group discussion of 12 experts, analyze the data by content analysis, and 2) validate the model with the evaluation form. The sample consisted of 286 school administrators who analyzed the data with statistics such as mean, percentage and standard deviation. Step 3 propose a model of character development based on the five precepts for secondary students under the Jurisdiction of the office of the private education commission. Results of the research revealed that 1) the state of problems of characteristics based on the 5 precepts of secondary school students in the overall level were at a high level. When considering each aspect, four aspects were shown at high level which were consciousness, right livelihood, benevolence, Kam Sangworn, and verbal truth was at a moderate level. 2) The development of the model of character development based on the 5 precepts is at a high level, and 3) a model of character development based on the five precepts for secondary students under the Jurisdiction of the office of the private education commission consisted of 4 parts, which were part 1 Introduction which were 1) Principles, 2) Objectives, 3) Context of educational institutions; Part 2 Model which were 1) 5 precepts, 2) characteristics according to 5 precepts, 3) process development of the characteristics according to the 5 precepts, 4) Project; Part 3 Implementation of the model which were 1) preparation, 2) implementation, 3) evaluation; and part 4 success conditions.

Keywords: Model, Character Development, Five Precepts, Secondary Students

บทนำ

ในสภาพสังคมปัจจุบัน พฤติกรรมและอารมณ์ของบุคคลในสังคมมีความรุนแรงเพราะขาดการพัฒนาทางด้านพฤติกรรม ทางด้านร่างกาย และจิตใจ พฤติกรรมยังเป็นผลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่หล่อหลอมมา โดยแต่ละคนไม่อาจจะเลือกสิ่งแวดล้อมของตนได้ พฤติกรรมจึงมีทั้งที่สังคมยอมรับและไม่ยอมรับ เช่น ปัญหาพิษสุราเรื้อรัง สิ่งเสพติด การฆ่าคน เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ, 2549, หน้า 13) อย่างไรก็ตามถ้าเราได้ดูข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ ฟังจากวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งมักจะพบเรื่องวุ่นวายนานัปการ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง การว่างงาน การลักขโมยการฆ่าข่มขืนกระทำความผิด ประกอบอาชญากรรม การทำร้าย อัตตะวินิบาตตนเอง และการติดสิ่งเสพติด การฉ้อโกง การขายบริการทางเพศในกลุ่มเยาวชน ปัญหาเด็กวัยรุ่นยกพวกตีกัน นักศึกษายกพวกตีกัน เป็นต้น (จำลอง ดิษยวณิช, 2544, หน้า 4) จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วน คนไทยส่วนใหญ่นั้นนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลายาวนาน โดยถือเป็นสถาบันหลัก และเอกลักษณ์ของชนชาติเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาเป็นเวลาช้านานซึ่งหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นมุ่งส่งเสริมให้มีการคิดอย่างมีเหตุผลและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552, หน้า 2)

ความสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านร่างกายจิตใจและสังคมจึงมีหลักการที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก สุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้ใดมีสุขภาพสมบูรณ์ สามารถควบคุมร่างกายและจิตใจได้เป็นอย่างดี จิตจะทำหน้าที่ควบคุมและสั่งการทำงานทุกอย่างของร่างกายให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (รังสรรค์ แสงสุข และคณะ, 2544) ของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข พระพุทธศาสนามีหลักศีล 5 ที่เรียกว่า เบญจศีล เป็นแนวทางเบื้องต้นเพื่อบ่มเพาะคุณธรรมจึงจะสามารถขัดเกลานิสัยใจคอให้มนุษย์มีความประณีตยิ่งขึ้น มีความประพฤติ และการกระทำที่พึงมารู้จักยับยั้งชั่งใจทุกการกระทำ คำพูด ก็ต้องไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อน (บุญมี แท่นแก้ว, 2547) ถ้าสังคมขาดการควบคุมด้วยศีล ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นด้วยกายบ้าง ทางทรัพย์สินบ้าง มนุษย์จะรู้สึกหวาดหวั่น สะพรึงกลัวไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ถ้าสังคมควบคุมด้วยศีลไม่ประทุษร้ายกัน ด้วยกายและวาจา สังคมของเราน่าอยู่ มีความสงบสุขร่มเย็น (วสิน อินทสระ, 2549) ดังนั้น ศีล แปลว่า ปกติ เย็น ระเบียบวินัย เป็นต้น กล่าวคือ ผู้มีศีลต้องมีกายวาจาและใจเย็นสบายไม่เร่าร้อนด้วย รากะ โทสะ และโมหะ เป็นผู้มีกายสุจริต วาจาสุจริต และมนัสสุจริตศีล 5 จึงเป็นข้อปฏิบัติที่มีประโยชน์ต่อสังคม จึงจำเป็นต้องเข้าใจในศีล 5 เพื่อเป็นประโยชน์แก่คนรักษาเอง และเพื่อความสงบสุขของสังคมด้วย (พระเทวินทร์ เทวินโท, 2544)

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เยาวชนและคนไทยไม่สามารถรักษาศีล 5 เพราะสังคมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงภายใต้เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันเยาวชนและสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการใช้ความรุนแรง มีพฤติกรรมความเสี่ยงด้านศีลธรรม กระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ปัญหาสังคมหลายด้านยังรุมล้อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัยส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่สั่งมาตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาแวดล้อมต้องขาดความมั่นคงจนเกิดปัญหาต่างๆ ของสังคมตามมา ปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญนอกจากครอบครัวชุมชนแล้ว สถานศึกษานับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งเพราะนอกจากเป็น

แหล่งของการศึกษาเรียนรู้ทางวิชาการแล้วสถานศึกษายังต้องเป็นจุดเริ่มต้นในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามให้กับเยาวชนเพื่อให้ได้รูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของเยาวชนให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการกับสังคมในยุคโลกาภิวัตน์และเสรีนิยม ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างเยาวชนของประเทศให้มีคุณธรรมและเป็นผู้บำนาของประเทศในอนาคต

ดังนั้น ศีลจึงเป็นรากฐานของการยึดถือปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา การมีศีลถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้นักชยมีความแตกต่างจากสัตว์เดียรฉาน พระพุทธองค์ท่านทรงบัญญัติศีลไว้เพื่อให้นักชยอยู่ในสภาวะปกติตามสภาวะเดิมไม่เบียดเบียนกัน ศีลเป็นปกติของมนุษย์เป็นข้อยึดถือปฏิบัติที่ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขและเกื้อกูลต่อกัน การไม่เจตนาละเมิดระเบียบ ไม่เจตนาล่วงเกินเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามองแต่อาการการกระทำศีลก็คือความไม่ละเมิด ไม่เบียดเบียน อีกอย่างหนึ่ง ศีลอยู่ที่ความสำรวมระวัง คอยปิดกั้นหลักเว้นไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น ถ้ามองให้ลึกที่สุดสภาพจิตของผู้ไม่คิดจะละเมิดไม่คิดจะเบียดเบียนคนอื่นด้วยกายวาจาใจ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2542) เหตุนี้ ในการจะส่งเสริมคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของเยาวชนจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในหลักของศีล 5 และการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของเยาวชนจึงมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตนตามหลักของศีล 5 เพื่อก่อให้เกิดความเป็นปกติสุขของเยาวชนและสังคม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมา นักศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อสามารถนำประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน และเพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ให้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตและชาวพุทธสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุดทั้งต่อตนเองและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและเพื่อสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยการแจกแบบสอบถาม ซึ่งประชากรในการวิจัย คือ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 41,534 คน และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552, หน้า 45) ซึ่งเป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2.1 การจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 12 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องศีลธรรมและพฤติกรรมเยาวชน 2) นักวิชาการด้านศาสนาและจิตวิทยา และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ

2.2 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นประชากร 756 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) ซึ่งเป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร จำนวน 286 คน และนำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยการแก้ไข ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และทำวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในภาพรวม ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในภาพรวม

(n = 381)

คุณลักษณะตามหลักศีล 5	สภาพเป็นจริง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. เมตตากรุณา	3.63	1.03	มาก	3
2. สัมมาอาชีวะ	3.64	0.92	มาก	2
3. กามสังวร	3.58	0.63	มาก	4
4. สัจจะวาจา	3.49	0.60	ปานกลาง	5
5. สติสัมปชัญญะ	3.74	0.68	มาก	1
รวม	3.62	0.77	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากน้อยไปหามาก คือ สภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ด้านสติสัมปชัญญะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.68) ด้านสัมมาอาชีวะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.92) ด้านเมตตากรุณา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 1.03) ด้านกามสังวร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.63) และด้านสัจจะวาจา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 0.60)

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) บริบทของสถานศึกษา ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของศีล 5 2) คุณลักษณะตามหลักศีล 5 3) กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 4) โครงการ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

1. หลักการ 1) ทำให้นักเรียนเกิดสภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ตั้งมา โดยลำดับจนถึงจุดสูงสุดของชีวิต 2) ทำให้นักเรียนอยู่ในโรงเรียน สังคมหรือชุมชนนั้นด้วยดี สังคมสงบ เรียบร้อย 3) ทำให้นักเรียนเกิดการฝึกหัดขัดเกลา ปรับการแสดงออกทางกายวาจาให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันด้วยดี

2. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้นักเรียนมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์รวมไปถึงสังคมโดยรวม 2) เพื่อให้นักเรียนทุกคนเคารพกรรมสิทธิ์ของตนเองและผู้อื่น 3) เพื่อป้องกันความวุ่นวายเบียดเบียน

กันเรื่องของกาม 4) เพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของกันและกัน และเพื่อความสามัคคี ประรณาดิตต่อกัน ด้วยจริงใจ 5) เพื่อให้นักเรียนตระหนักรู้ถึงคุณค่าของทุกข้อเกิดแต่การบริโภคอย่างไม่มีสติ ดูแลสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อตัวเองและสังคม

3. บริบทของสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 และการดำเนินกิจการของสถานศึกษา 1) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น สวยงาม มีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย และไม่มีมลภาวะ 2) สถานที่ที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จากสิ่งที่มีในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. องค์ประกอบของศีล 5

1) ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการฆ่าสัตว์ มี 5 องค์ประกอบ คือ (1) สัตว์มีชีวิต (2) รู้ยู่สัตว์มีชีวิต (3) มีจิตคิดจะฆ่า (4) มีความพยายามในการฆ่า (5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

2) ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขา ไม่ได้ให้ มี 5 องค์ประกอบ คือ (1) ของผู้อื่นหวงแหน (2) รู้ยู่ว่าเขาหวงแหน (3) มีจิตคิดจะลัก (4) มีความพยายามลัก (5) ลักของได้ด้วยความพยายามนั้น

3) ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจจารา เวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการประพฤติดีกในกาม มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด (2) จิตคิดจะเสพ (3) มีความพยายามในการเสพ (4) ยังมรรคคืออวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

4) ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) เรื่องไม่จริง (2) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (3) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน นั้น (4) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

5) ศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและยาเสพติด มี 5 องค์ประกอบ คือ (1) สิ่งนั้นเป็นของเมา (2) จิตใคร่จะดื่ม (3) มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม (4) กลืนให้ล่องลำคองลงไปจะดื่มกิน ดม เสพ (5) ดื่มกิน ดม เสพ ให้ล่องลำคองจุมกเข้าไป หรือฉีดเข้าไปในร่างกายเส้นเลือด

2. คุณลักษณะตามหลักศีล 5 เป็นลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีคุณลักษณะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) คุณลักษณะตามหลักศีลข้อที่ 1 เมตตากฎา ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนทำลายตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย (1) นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนโดยให้คำแนะนำใน การทำบ้านเสร็จทันเวลา (2) นักเรียนอยู่ในอาการสงบสำรวมและให้อภัยเพื่อน เมื่อถูกเพื่อนรังแก (3) นักเรียน มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนที่อ่อนแอกว่า (4) นักเรียนมีจิตคิดสงสารเพื่อน ระวังความโกรธหรือคิดทำร้ายเพื่อน เมื่อเพื่อนใช้วาจาไม่สุภาพหรือล้อเลียน (5) นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยจิตเมตตา (6) นักเรียนช่วยเหลือ เพื่อนเมื่อเพื่อนได้รับความเดือดร้อน (7) นักเรียนให้คำแนะนำเพื่อนในทางที่ดีเพื่อให้ห่างไกลทางที่ผิด (8) นักเรียนยินดีและชื่นชมเมื่อเพื่อนได้รับรางวัลและคำชม (9) นักเรียนนั่งสมาธิและแผ่เมตตาให้กับสรรพสัตว์ ทุกๆ วัน (10) นักเรียนมีความพยายามและตั้งใจเรียนอย่างเต็มที่

2) คุณลักษณะตามหลักศีลข้อที่ 2 สัมมาอาชีวะ การไม่ถือเอาของผู้อื่นที่มีได้ให้หรือไม่ลักขโมยของผู้อื่น ประกอบด้วย (1) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพสุจริต (2) นักเรียนใช้ของเพื่อนหลังจากได้รับอนุญาตแล้วเท่านั้น (3) นักเรียนหลีกเลี่ยงคบเพื่อนที่ชอบถือเอาของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต (4) นักเรียนมีความรักและเห็นคุณค่าทรัพย์สินของโรงเรียนและของผู้อื่น (5) นักเรียนยินดีในสิ่งที่ตนมีตนได้ เว้นขาดการขโมยสิ่งของผู้อื่น (6) นักเรียนคืนเงินทองที่พ่อค้าทอนเกินมา ให้พ่อค้าทันทีที่ได้รับเงินทอนเกินมา (7) นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่อประกอบอาชีพที่สุจริตในอนาคต (8) นักเรียนรู้จักระบอบความอยากได้ข้าวของของผู้อื่นลงได้ทุกครั้งที่เกิดขึ้น (9) นักเรียนสะสมออมเงินของตนเองเพื่อซื้อหาของที่ตนเองชอบใจ (10) นักเรียนรักเห็นคุณค่าและหวงแหนข้าวของส่วนตัวของตนเอง

3) คุณลักษณะตามหลักศีลข้อที่ 3 กามสังวร ความไม่ประพฤติดนในกามทั้งหลาย ความสำรวมระวัง รู้จักยับยั้ง ชังใจ ระมัดระวัง ควบคุมตนในทางกามารมณ์ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ประกอบด้วย (1) นักเรียนมีความรัก ความเมตตาและปรารถนาดีแบบพี่น้องกับเพื่อนชายหญิง ขณะที่อยู่ในวัยเรียน (2) นักเรียนรู้จักการสำรวมกิริยาทางกาย วาจา และใจให้เรียบร้อยอยู่เป็นปกติ (3) นักเรียนใช้ปัจจัยสี่ตามมีตามได้เหมาะสมทางไกลสิ่งของฟุ่มเฟือยและยั่ววนต่อเพศตรงข้าม (4) นักเรียนสำรวมใจระบอบความคิดปรุงแต่ง หลงใหลในรูปร่างหน้าตาเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับที่ได้พบเห็น (5) นักเรียนเลือกคู่อุปถัมภ์ที่มีประโยชน์ งดเว้นสื่อ สิ่งพิมพ์ ภาพลามกอนาจาร (6) นักเรียนมีวาจาสุภาพ หลีกเลี่ยงการพูดจาส่อไปในทางลามกอนาจาร (7) นักเรียนรู้จักระบอบระวังตนในการเลือกคบเพื่อนทั้งชายและหญิง (8) นักเรียนรู้จักหลีกเลี่ยงการเข้าไปสู่สถานที่ที่ไม่เหมาะสมและเป็นอันตรายทางเพศต่อตนเอง (9) นักเรียนรู้จักพิจารณาความควร ไม่ควรในการใช้เวลาและสถานที่ที่ตนเองจะไปอยู่ทุกขณะ (10) นักเรียนมีความตระหนักรู้ในภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากกามารมณ์ที่ผิดพลาด

4) คุณลักษณะตามหลักศีลข้อที่ 4 สัจจะวาจา การไม่พูดเท็จ โกหกหลอกลวงตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งและทำลายผู้อื่น ประกอบด้วย (1) นักเรียนละเว้นการพูดเพ้อเจ้อ การพูดบิบบ้างคับผู้อื่น (2) นักเรียนปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับครูและผู้ปกครองเสมอ (3) นักเรียนพูดแต่คำสุภาพละเว้นการพูดส่อเสียดและยุยงให้เพื่อนแตกแยก (4) นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสมอ (5) นักเรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นเสมอ (6) นักเรียนมีความซื่อสัตย์ในการสอบ (7) นักเรียนเห็นว่าการพูดความจริงทำให้เรามีความมั่นใจและความสง่างาม (8) นักเรียนเว้นจากการพูดโกหกหลอกลวงทำร้ายหรือทำลายผู้อื่น (9) นักเรียนพูดแต่คำจริงสุภาพด้วยจิตเมตตาในเวลาที่เราควรพูดเสมอ (10) นักเรียนหมั่นศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองในด้านการพูดที่ดีเสมอ

5) คุณลักษณะตามหลักศีลข้อที่ 5 สติสัมปชัญญะ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ไม่เสพของมีนเมา ปราศจากความประมาทหลังพลดมัวเมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ ประกอบด้วย (1) นักเรียนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับโทษร้ายของสุรายาเสพติดและของมีนเมาอื่นๆ (2) นักเรียนมีสติรอบคอบเว้นขาดจากการดื่มสุรายาเสพติดและเครื่องดื่มมีนเมาอื่นๆ (3) นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับการซื้อขายสุรายาเสพติดและของมีนเมาอื่นๆ (4) นักเรียนมีสติสัมปชัญญะเป็นผู้มีความเพียร (5) นักเรียนร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด (6) นักเรียนรักษาเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัวด้วยการทำความดี (7) นักเรียนมีความภาคภูมิใจตนเองที่หลีกเลี่ยงการเสพสุราสารเสพติดและของมีนเมา (8) นักเรียนเห็นว่าการเสพสุรายาเสพติดและของมีนเมาอื่นๆ คือหนทางแห่งความเสื่อม (9) นักเรียนเห็นว่าการเสพสุรายาเสพติด

ติดและของมีนเมาอื่นๆ เป็นต้นเหตุของการกระทำผิดศีลข้ออื่นๆ (10) นักเรียนตั้งใจงดเว้นการเสพยาเสพติดและของมีนเมาอื่นๆ ที่ทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ

3. กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การสร้างความตระหนัก การสร้างความตระหนักของคุณลักษณะตามหลักศีล 5 เป็นการปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมอย่างถูกต้องและสามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติ หลักการสร้าง ความตระหนักจึงต้องให้นักเรียนมีความเข้าใจหลักศีล 5 และเบญจธรรมได้อย่างถูกต้อง รู้ถึงความบกพร่อง สิ่งที่เป็นข้อบกพร่องและสาเหตุ กระบวนการสร้างความตระหนัก อาจกระทำ ได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยจัดประชุมเป็นประจำ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนทราบและมีส่วนร่วมในการหาวิธีป้องกัน หรือลดปัญหา ร่วมกันเพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีกิจกรรม ส่งเสริมความตระหนักในเรื่องศีล 5 อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจรวมถึงการกำหนดนโยบายของโรงเรียน

2) การจัดเตรียมสถานที่ การจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการ เป็นการแสดงถึงความพร้อมในการกิจกรรม การอำนวยความสะดวกให้แก่วิทยากร และสามารถทำให้นักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการเกิดความประทับใจ ส่งผลให้การจัดบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถแสดงบทบาท สมมุติ การแบ่งงานและให้ความสำคัญขององค์ประกอบในการจัดกิจกรรม ตั้งแต่บทบาทการเป็น ผู้จัดกิจกรรม วิทยากร ผู้เกี่ยวข้องด้านต่างๆ และสามารถจัดสถานที่ในการจัดกิจกรรมได้ อย่างเหมาะสม

3) การเตรียมสภาพแวดล้อม การเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศกระตุ้นให้นักเรียนความอยากเข้าร่วมกิจกรรม และ นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมโดยเฉพาะกิจกรรมเกี่ยวกับศีล 5

4) จัดเตรียมข้อมูลคุณลักษณะ การจัดเตรียมข้อมูลคุณลักษณะตามหลักศีล 5 เป็นเครื่องมือ สำคัญเครื่องมือหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการต่อจากที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาเรียบเรียงแล้ว กระบวนการ สำคัญ คือ การจัดเตรียมข้อมูลใช้ในการเพื่อจัดหาระดับความรู้ความเข้าใจตามหลักศีล 5 ของนักเรียน เมื่อคัดกรองแล้วอาจพบข้อสังเกต ประเด็นที่สำคัญหรือปัญหาซึ่งสามารถเขียนเป็นข้อเสนอแนะ ในการจัด กิจกรรมหรือโครงการให้เหมาะสมตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

4. โครงการ หรือ กิจกรรมที่จะพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 สำหรับนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โครงการโรงเรียนรักษาศีล 5 เชิงคุณภาพ ครอบคลุมรอบบ่อน คือ โครงการนำธรรมะสู่ภาคปฏิบัติ ฝึกฝนพัฒนาให้เป็นนิสัย โดยรณรงค์ให้นักเรียนหมั่นทำ กิจวัตรความดีจนเป็นนิสัย ดังนี้ 1) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ 1 คุณลักษณะที่ทำให้เด็กมีเมตตา กรุณา คือ โครงการรักสัตว์ในโรงเรียน 2) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ 2 คุณลักษณะที่ทำให้เด็กรักและดูแลของตนเองและ ผู้อื่น คือ โครงการของหายได้คืน 3) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ 3 คุณลักษณะที่ทำให้เด็กมีความรักเพื่อน คือ โครงการวัยเรียน วัยใส หัวใจสุขภาพ 4) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ 4 คุณลักษณะที่ทำให้เด็กมีสำนึก คือ โครงการคิดก่อนพูด และ 5) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ 5 คุณลักษณะที่ทำให้เด็กมีสติสัมปชัญญะ คือ โครงการ เฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในโรงเรียน

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้

1. การเตรียมการ 1) กำหนดพื้นที่ในการจัดทำกิจกรรม 2) กำหนดคุณสมบัติผู้เข้าร่วมกิจกรรม 3) กำหนดโครงการและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5

2. การดำเนินงาน 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษากำหนดนโยบาย 2) ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม (3) นักเรียนเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3. การประเมินผล 1) ประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนการดำเนินกิจกรรม 2) ประเมินระหว่างการทำกิจกรรม 3) ประเมินผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ 1) ปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา และ 2) การมีส่วนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน สถานศึกษาและชุมชน

2.2 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จากแบบประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง และในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

3. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) หลักการ ตามหลักของศีล 5 ซึ่งมีเจตนารมณ์มุ่งให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขไม่เบียดเบียนกัน ยังครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม และสภาพแวดล้อมอีกด้วย 2) วัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 3) บริบทของสถานศึกษา ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนทั่วประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบท

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของศีล 5 ประกอบด้วย มีเจตนา มีความพยายามลงมือปฏิบัติ กระทำสำเร็จ 2) คุณลักษณะตามหลักศีล 5 ศีลเป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งมีลักษณะตามหลักเบญจธรรมซึ่งประกอบด้วย (1) เมตตากรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญและความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ (2) สัมมาอาชีวะ การหาเลี้ยงในทางสุจริต (3) กามสังวร ความสังวรในกาม ความสำรวมระวัง รู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส (4) สัจจะวาจา การกล่าวคำสัตย์ ความซื่อตรง และ (5) สติสัมปชัญญะ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ผึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท 3) กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 มี 3 ประการ คือ (1) ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ตั้งงาม โดยลำดับจนถึงจุดสูงสุดของชีวิต (2) ทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบเรียบร้อย สมาชิกต่าง ดำรงอยู่ด้วยดี และมุ่งหน้าปฏิบัติกิจของตนได้โดยสะดวก (3) ทำให้เกิดการฝึกหัดขัดเกลาตนเอง ทำให้กิเลสเบาบางลง ด้วยการควบคุมยับยั้งสังวร ปรกการ

แสดงออกทางกายวาจาให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันด้วยดี 4) โครงการการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ได้สภาพปัญหาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สภาพปัญหาที่มีความจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 โดยภาพรวม พบว่ามีความสำคัญลำดับที่ 1 คือ คุณลักษณะตามหลักศีล 5 ด้านสัจจะวาจา คือ ไม่พูดเท็จ โกหก หลอกลวงต้อรอนประโยชน์หรือแก่งแย่งและทำลายผู้อื่น ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขเพราะการที่นักเรียนพูดเท็จ หลอกลวงทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเกิดจากการพูดคำหยาบ ไม่ให้เกียรติคนอื่น และพูดโกหก ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันเป็นยุควัตถุนิยมและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้เยาวชนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนห่างไกลจากศีลธรรม ซึ่งก่อการทะเลาะวิวาทจนถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิตส่งผลกระทบต่อการใช้ร่วมกันในสังคม จากสภาพปัญหาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวงจร เพิ่มผล (2555) ได้ทำการวิจัยพบว่า การละเมิดศีล 5 คือปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นมนุษย์ควรอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรมต้องสร้างจิตสำนึกในการรู้ผิดชอบชั่วดีได้

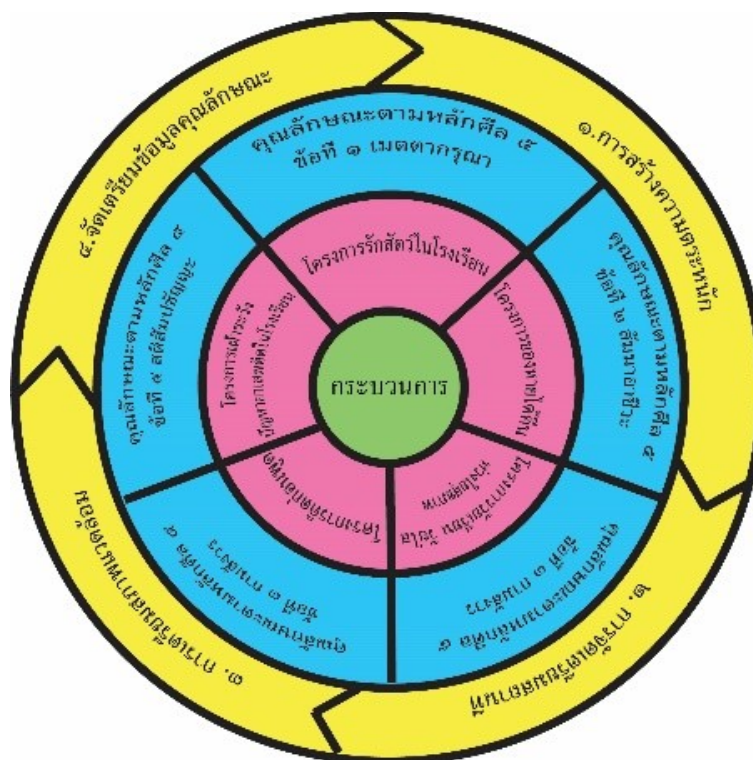
2. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบรูปแบบด้วยการแจกแบบสอบถาม นำมาปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอรูปแบบ จากการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับนิรมล เตียงพิทยากร (2560) ได้ทำการวิจัยพบว่า การตรวจสอบรูปแบบมีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

3. การพัฒนารูปแบบคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยได้อำนาจประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) บริบทของสถานศึกษา ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของศีล 5 2) คุณลักษณะตามหลักศีล 5 3) กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 4) โครงการ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การดำเนินงาน 3) การประเมินผล ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้อง พระมหาธีรธรรม ธมฺมธีโร (บุญเสริม) (2559) ได้ทำการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเบญจธรรมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ มีองค์ประกอบย่อย

ได้แก่ บริบท หลักการ และวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ องค์ประกอบของการบริหาร กระบวนการบริหาร และกิจกรรม ส่วนที่ 3 การนำไปใช้ องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การควบคุม ประเมินผล ส่วนที่ 4 เงื่อนไข ได้แก่ ความสำเร็จของรูปแบบ

องค์ความรู้การวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สรุปลองค์ความรู้การวิจัย คือ กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย มีคำอธิบายได้ดังนี้

กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน 1) การสร้างความตระหนัก 2) การจัดเตรียมสถานที่ 3) การเตรียมสภาพแวดล้อม 4) จัดเตรียมข้อมูล คุณลักษณะ มีรายละเอียดดังนี้ กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน แสดงถึงการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ซึ่งสามารถรักษาศีลข้อใดข้อหนึ่งก่อนหรือหลังก็ได้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการเรียงลำดับข้อ แต่จะดูที่โครงการ โดยใช้คุณลักษณะตามหลักศีล 5 คือ คุณลักษณะศีล 5 ข้อที่ 1 เมตตา กรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ คุณลักษณะศีล 5 ข้อที่ 2 การหาเลี้ยงในทางสุจริต คุณลักษณะศีล 3 ความสำรวมในกาม ความสำรวมระวัง รู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ไม่ให้

หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสคุณลักษณะศีล 5 ข้อที่ 4 การกล่าวคำสัตย์ ความซื่อตรงคุณลักษณะศีล 5 ข้อที่ 5 สติสัมปชัญญะ หมายถึง ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท เมตตากรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะวาจา และสติสัมปชัญญะ ทั้ง 5 ข้อ ขับเคลื่อนกระบวนการด้วยการสร้างความตระหนัก การจัดเตรียมสถานที่ การเตรียมสภาพแวดล้อม และจัดเตรียมข้อมูลคุณลักษณะเพื่อให้เห็นคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียน ได้ชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การกำหนดรูปแบบการพัฒนา แล้วนำไปดำเนินการ จัดทำโครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ให้กับนักเรียน ซึ่งโครงการ กิจกรรมที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยครั้งนี้มีหลายโครงการ ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรเลือกใช้โครงการ กิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนในสถานศึกษา

1.2 ครูและผู้บริหาร ควรมีบทบาทในการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ของนักเรียนในสถานศึกษาของตนเอง และควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้าใจตรงกันและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 แบบยั่งยืน

1.3 หน่วยงานต้นสังกัด ควรมีการนิเทศติดตามให้สถานศึกษารายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาของตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เห็นผลอย่างต่อเนื่อง

1.4 สถานศึกษา ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน และขอความสนับสนุนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามหลักศีล 5 โดยมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนทั่วประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบท จึงควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักศีล 5 ด้านการแก้ปัญหาของนักเรียนในสถานศึกษา

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปโดยการพัฒนาตัวบ่งชี้หรือคุณลักษณะตามหลักธรรมอื่นๆ เช่น หลักไตรสิกขา สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). **พระไตรปิฎกศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำลอง ดิษยวณิช. (2544). **จิตวิทยาของความดับทุกข์**. เชียงใหม่: กลางเวียงการพิมพ์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ปิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นิรมล เตียงพิทยากร. (2560). **รูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา**. คุชชินิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2547). **พระพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอ.พรินต์ติ้ง เฮ้า.
- พระเทวินทร์ เทวินโท. (2544). **พุทธจริยศาสตร์ จริยศาสตร์ และจริยธรรม**. นนทบุรี: สหมิตรพรินต์ติ้ง.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2542). **พจนานุกรมพุทธศาสนฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรธรรม ธมมธีโร (บุญเสริม). (2559). **รูปแบบการบริหารการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเบญจธรรมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา**. คุชชินิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ แสงสุขและคณะ. (2544). **ความรู้คู่คุณธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วงศ์กร เพิ่มผล. (2555). **ศีล 5 : มิติอารยธรรมสากล**. คุชชินิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรม.
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- สุพัตรา สุภาพ. (2549). **ปัญหาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม
เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย*

THE RESULTS OF LEARNING ACTIVITIES USING COMPUTER – ASSISTED
INSTRUCTION AND GOOGLE CLASSROOM ON DESIGN PUBLIC RELATION
INFOGRAPHIC MEDIA ACCORDING TO GAGNE’S EVENTS OF
INSTRUCTION FOR GRADE 8th STUDENTS

¹นิชาภัทร อมรพันธุ์ Nichapat Amonpun, ²ดุสิต ขาวเหลือง Dusit Khawloueng

³สิราวรรณ จรัสรวีวัฒน์ Sirawan Jaradrawiwat

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University, Thailand

E-mail: nichapleng001@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชลกันยานุกูล จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 84.85 / 80.40 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับห้องเรียนออนไลน์ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย เรื่องการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, กูเกิ้ลคลาสรูม, อินโฟกราฟิก

Abstract

The purposes of this research were 1) to find the efficiency of the learning activities using computer - assisted instruction and google classroom on design public relation infographic media according to Gagne's events of instruction for grade 8th students according to the standard criterion of 80/80, 2) to compare learning achievement between pretest and posttest scores on design public relation media according to Gagne's events of instruction for grade 8th students who were studied using the computer - assisted instruction and google classroom. The samples consisted of 50 students who were selected for cluster random sampling. The research instruments were; 1) computer - assisted instruction and google classroom according to Gagne's events of instruction. 2) 6 lesson plans with using computer - assisted instruction and google classroom according to Gagne's events of instruction. 3) learning achievement test. The statistics used for data analysis were means, standard deviation, and t-test dependent. The results of this research were as follows: 1) The Learning Activities using Computer - Assisted Instruction and Google Classroom on Design Public Relation Infographic Media According to Gagne's Events of Instruction for grade 8th students has an efficiency E1/E2 level of 84.85 / 80.40 which met the set standard criterion. 2) The comparison of the pretest score and the posttest score showed that the posttest score of learning achievement was significantly higher than the pretest score at the .05 level.

Keywords: Learning Activities, Computer-Assisted, Google Classroom, Infographic

บทนำ

จากการศึกษาสถานการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 พบว่า ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดด ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก จากการเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรม 4.0 หรือที่เรียกกันว่า Thailand 4.0 ที่ต้องการผลักดันให้ประชากรสามารถเข้าถึงข้อมูล มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร และระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ (Mobile Learning) มาใช้มากขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดงานเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับต่างๆ ปรับหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของ ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและ การแข่งขันอย่างเสรีแบบไร้พรมแดนในยุคเศรษฐกิจและสังคม 4.0 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และสามารถช่วยให้นักเรียนมีศักยภาพเพิ่มขึ้นและดึงดูดความสนใจในการรับข้อมูลและเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นซึ่งระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของโลกซึ่งกำลังมุ่งสู่การศึกษาที่อาศัยเทคโนโลยีใหม่ๆ

และปัจจุบันสื่อคอมพิวเตอร์ นับว่าเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทรงพลังที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายในการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ในงานของตนเองได้ โดยการผลิตบทเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นิยมใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ และคำนึงถึง ความเข้าใจ ความต้องการ และเข้าใจธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายที่และไม่เกิดความเบื่อหน่าย เมื่อเข้าไปเรียนแล้วอยากศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนเพิ่มเติม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเพิ่มความรู้ให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ไพโรจน์ ตีรณธนากุล, ไพบูลย์ เกียรติโกมล และ เสกสรรค์ แยมพิณิจ, 2546, หน้า 9)

การนำห้องเรียนออนไลน์ หรือ Google classroom มามีส่วนร่วมในการเพิ่มประสิทธิภาพให้การเรียนการสอนที่สามารถให้ผู้เรียนหรือผู้ที่ต้องการศึกษา สามารถเรียนรู้ได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองและทบทวนบทเรียนได้โดยไม่ปิดกั้น และยังสามารถติดต่อสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะความคิดเห็นได้อย่างเรียลไทม์ เปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือให้ครูผู้สอนสามารถใช้ประโยชน์ในการสั่งงานและเก็บรวบรวมผลงานต่างๆ ของนักเรียน อีกทั้งช่วยให้นักเรียนสามารถส่งงานได้ ทันทีผ่านทางระบบออนไลน์ ตรวจสอบที่ได้มอบหมาย และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้ได้ศึกษาเพิ่มเติมทุกเมื่อ (เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม และสุภณิดา สุตสวาท, 2555)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับบทเรียนและการเรียนการสอนแบบปกติ รวมถึงการประยุกต์ใช้กับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรม การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ บทเรียนที่นำเสนอองค์ความรู้ครบทุกขั้นตอน จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ กล่าวคือ บทเรียนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจและเกิดแรงจูงใจอยากติดตามบทเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคงทนทางการเรียนในการจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าบทเรียนที่ผู้เรียนเห็นว่าไม่น่าสนใจ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ 9 ประการ ของกานเย่ ได้แก่ 1) แรงเร้าความสนใจ 2) วัตถุประสงค์ 3) ทบทวนความรู้เดิม 4) นำเสนอเนื้อหาใหม่ 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ 8) ทดสอบความรู้ใหม่ 9) สรุปนำไปใช้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนและบทเรียนซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การนำเสนอเนื้อหาและจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (มนต์ชัย เทียนทอง, 2554)

จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการสร้างเว็บไซต์เบื้องต้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนขาดทักษะการปฏิบัติการออกแบบทำให้ได้ผลงานที่ไม่เป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ กล่าวคือ นักเรียนนำข้อมูลหรือตัวอักษรจำนวนมากมาใช้โดยไม่คัดกรองใจความสำคัญของเนื้อหา นำข้อความจำนวนมากมาใส่ไว้ในภาพเดียว ขาดความชัดเจนในเนื้อหาที่จะสื่อ ขาดการจัดวางองค์ประกอบที่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหาข้อมูลล้นและด้วยเหตุที่พื้นที่ในการจัดวางมีอย่างจำกัดทำให้ตัวอักษรหรือข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้นเกิดปัญหา เช่น ตัวอักษรที่ต้องการสื่อสารมีขนาดเล็กมากยากที่จะอ่านเนื่องจากพื้นที่ไม่เพียงพอ หรือตัวอักษรใช้พื้นที่มากเกินไปทำให้สื่อขาดความสวยงามน่าสนใจ เป็นต้น พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสร้างเว็บไซต์เบื้องต้น อยู่ที่ 54.16 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ของประกันคุณภาพที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ของการประเมินคุณภาพของผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนชลกันยานุกูล (โรงเรียนชลกันยานุกูล, 2560)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุ๊กกิลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย มาใช้ในการแก้ปัญหา เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาวิธีการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิก นำข้อมูลที่มีเนื้อหาปริมาณมากซับซ้อนมาจัดระเบียบข้อมูลเล่าเป็นเรื่องราวหรือนำเสนอด้วยภาพได้ในหน้าเว็บไซต์โดยสื่อความหมายได้ครบถ้วนชัดเจนตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ห้องเรียนออนไลน์ หรือ Google classroom ที่เปรียบเสมือนแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาบททวนบทเรียน และตรวจงานที่ได้รับมอบหมาย ตั้งคำถามและสอบถามบทเรียนที่ผู้เรียนสงสัยกับครูผู้สอนได้ทุกเมื่อ อีกทั้งครูผู้สอนสามารถนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนให้ข้อเสนอแนะและแจ้งผลคะแนนได้ทันที พร้อมกับศึกษาเทคนิคการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ 9 ขั้น ของกานเย คือ เร้าความสนใจ แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ทบทวนความรู้เดิม นำเสนอความรู้ใหม่ ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ กระตุ้นการตอบสนอง ให้ข้อมูลย้อนกลับ ทดสอบความรู้ใหม่ และสรุปและนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสามารถนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุ๊กกิลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุ๊กกิลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุ๊กกิลคลาสรูมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-group Pretest-posttest Design) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชลกันยานุกูล จากจำนวนทั้งหมด 13 ห้อง นักเรียนทั้งหมด 650 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชลกันยานุกูล จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)
2. ตัวแปรที่ศึกษา 1) ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุ๊กกิลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย 2) ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ ประสิทธิภาพ และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในรายวิชาการสร้างเว็บไซต์เบื้องต้น ง22212 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่อง อินโฟกราฟิกคืออะไร 2) เรื่อง หลักการออกแบบภาพอินโฟกราฟิก 3) เรื่อง องค์ประกอบการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก 4) เรื่อง การเลือกใช้สีที่เหมาะสม 5) เรื่อง การสร้างเว็บไซต์รูปแบบอินโฟกราฟิก 6) เรื่อง การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิกแบบเคลื่อนไหว

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลารวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรม การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ได้แก่ เร่งเร้าความสนใจ บอกวัตถุประสงค์ ทบทวนความรู้เดิม นำเสนอเนื้อหาใหม่ ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ ทดสอบความรู้ใหม่ และสรุปและนำไปใช้

5. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 ผู้วิจัยได้แนะนำขั้นตอนการใช้บทเรียนและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ให้แก่ผู้เรียน

5.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว

5.3 ดำเนินการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก จำนวน 6 แผนฯ ละ 2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ และเมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละหน่วยและ ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบท้ายหน่วย

5.4 เมื่อผู้เรียนเรียนครบทั้ง 6 แผนแล้ว ให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันที่ทดสอบก่อนเรียน จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้จากการสอบมาวิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

6.2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย จำนวน 6 แผนฯ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

6.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ประกอบการเรียนรู้เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ได้แก่แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.2 – 0.8 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.23 – 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ โดยแต่ละบทเรียนจะมีแบบฝึกหัดระหว่างเรียน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

7.1 ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้เดิม

7.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้และศึกษาในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) เรื่อง อินโฟกราฟิกคืออะไร 2) เรื่อง หลักการออกแบบภาพอินโฟกราฟิก 3) เรื่อง องค์ประกอบการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก 4) เรื่อง การเลือกใช้สีที่เหมาะสม 5) เรื่อง การสร้างเว็บไซต์รูปแบบอินโฟกราฟิก 6) เรื่อง การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิกแบบเคลื่อนไหว

7.3 ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดิม เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8.1 สถิติเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) หาค่าความสอดคล้องในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ 2) หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ 3) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ 4) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค และ 5) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson formula)

8.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

9.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

9.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ โดยใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test dependent)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80

ผลการศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ปรากฏผลดังในตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของของกระบวนการ (E1) ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่

(n = 50)

หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	E1(%)
1. อินโฟกราฟิกคืออะไร	5	234	4.68	93.6
2. หลักการออกแบบภาพอินโฟกราฟิก	5	202	4.04	80.8
3. องค์ประกอบการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก	5	227	4.54	90.8
4. การเลือกใช้สีที่เหมาะสม	5	212	4.24	84.8
5. การสร้างเว็บไซต์รูปแบบอินโฟกราฟิก	10	420	8.4	84
6. การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิกแบบเคลื่อนไหว	10	384	8.04	80.4
คะแนนจากแบบทดสอบระหว่างเรียน	40	1679	33.94	84.85

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบในแต่ละหน่วยของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ มีค่าร้อยละเฉลี่ยของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 84.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

ตารางที่ 2 ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่

(n = 50)

ผลการศึกษา	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	E2(%)
คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน	20	804	16.12	80.40

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย มีค่าร้อยละเฉลี่ยของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 80.40 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

ผลการเปรียบเทียบคะแนนการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย

คะแนนได้จาก	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	t	p
แบบทดสอบหลังการเรียนรู้ (Post-test)	50	20	16.08	1.65	17.33*	.000
แบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ (Pre-test)	50	20	9.14	2.36		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนหลังเรียน เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชลกันยานุกูล ที่ได้รับการสอนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย มีประสิทธิภาพ 84.85 / 80.40 โดยมีค่าร้อยละคะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนหรือประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 84.85 และค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน หรือประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 80.40 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถทบทวนและลงมือปฏิบัติตามได้จริง ผู้เรียนจึงมีอิสระในการเรียนและการใช้งานได้มากขึ้น บทเรียนมีสีสันและรูปแบบที่น่าสนใจ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน บทเรียนมีลักษณะเหมือนเกม มีความ เข้าใจ สร้างสรรค์

และสามารถดึงดูดความสนใจในการเรียนรู้เนื้อหาในแต่ละบทเรียนได้อย่างไม่น่าเบื่อ โดยยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ คือ เร้าความสนใจ แจ่มชัดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ทบทวนความรู้เดิม นำเสนอความรู้ใหม่ ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ กระตุ้นการตอบสนอง ให้ข้อมูลย้อนกลับ ทดสอบความรู้ใหม่ และสรุปและนำไปใช้ จึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สามารถนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ไปใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติรัตน์ แก่นนคร (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเปี่ยมสุวรรณวิทยา ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีคุณภาพในระดับดีมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.70 และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.68/85.35 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภเศรษฐ์ พึ่งบัว (2562) การพัฒนาบทเรียนออนไลน์วิชาอินเทอร์เน็ต ด้วยแอปพลิเคชัน Google classroom สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1มีค่าเท่ากับ 82.06, E2 มีค่าเท่ากับ 81.10

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้น ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา และด้านคุณภาพสื่อ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ทั้งในด้านเนื้อหา ภาษา และกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกัน คือ เก่ง ปานกลาง และอ่อน และผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองนอกเวลาเรียน ซึ่งสามารถใช้งานผ่านอุปกรณ์ใดๆ ที่สามารถเข้าเว็บไซต์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้ ทั้งคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์มือถือแบบ สมาร์ทโฟน ผู้เรียนจึงมีอิสระในการเรียนและการใช้งานได้มากขึ้นและรวบรวมเนื้อหาในบทเรียนไว้ครบถ้วนจึงทำให้ผู้เรียนมีความชอบและสนใจที่จะหาความรู้และพัฒนาทักษะ

ด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกุเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ เป็นบทเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ จึงสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและใฝ่รู้ที่จะศึกษาและนำกลับไปอ่านทบทวนในภายภาคหน้า มีสีสันและการออกแบบที่ทันสมัยเหมาะสมกับวัยผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนจดจำบทเรียนได้ง่าย โดยผู้เรียนสามารถโต้ตอบ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนได้นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสริมแรงในลักษณะของการให้รางวัล การให้คำชมเชย การให้กำลังใจ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนที่ได้รับคะแนนสูงมีความขยัน เอาใจใส่การเรียนมากขึ้น เพื่อรักษาระดับคะแนนของตน ส่วนนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำก็จะตั้งใจเรียนและพยายามทำคะแนนให้สูงขึ้นกว่าเดิม ด้วยความตั้งใจ และยังฝึกฝนพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะการสร้างผลงาน

และเมื่อนักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง นักเรียนก็จะเกิดความรู้ภาคภูมิใจและพยายามสร้างสรรค์งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ดียิ่งขึ้นต่อไปจึงส่งผลให้มีคะแนนหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลนาถ ประทุมเทา (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องหลักการทำงานและบทบาทของคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลจากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองละกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองมีผลการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ควรมีขั้นตอนอย่างน้อย 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความสนใจ กระตุ้นหรือทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน
 2. แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาเนื้อหาที่ตนยังขาดความเข้าใจ ช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามจุดประสงค์
 3. ทบทวนความรู้เดิม ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น
 4. นำเสนอความรู้ใหม่ การนำเสนอด้วยข้อความรูปภาพ เสียง หรือแม้กระทั่ง วิดีทัศน์ ผู้สอนควรพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด
 5. ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ ชี้แนะให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่ไปผสมผสานกับความรู้เก่าที่เคยได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น
 6. กระตุ้นการตอบสนอง ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 7. ให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้สอนและผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารได้โดยตรง สามารถติดตามก้าวหน้า และสามารถให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนได้
 8. ทดสอบความรู้ใหม่ ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้นๆ
 9. สรุปและนำไปใช้ เป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้ายที่บทเรียนจะต้องสรุปมโนคติของเนื้อหาเฉพาะประเด็นสำคัญๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากศึกษาเนื้อหาผ่านมาแล้ว แนะนำแนวทางให้ผู้เรียนได้ศึกษาหรือนำไปประยุกต์ใช้กับงานอื่นต่อไป
- จากผลการวิจัย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ถึงร้อยละ 90 เช่น เนื้อหาเรื่องที่ 1 เรื่อง อินโฟกราฟิกคืออะไร และเนื้อหาในเรื่องที่ 3 เรื่อง องค์ประกอบการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก แสดงว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถใช้งานได้ดีและมีประสิทธิภาพกับเนื้อหาบทเรียนที่เป็นทฤษฎีหรือบทเรียนที่มีลักษณะเป็นความรู้ความจำ ซึ่งสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนได้จริงและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างดี ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านการพัฒนาความสามารถทางการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิก ด้านการจัดองค์ประกอบของสื่อที่เหมาะสม และพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบดังกล่าว ดังนั้น ครูควรศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับภูเก็ลคลาสรูม ให้เข้าใจ เพื่อจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และนำไปใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 นักเรียนสามารถนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ไปใช้ในการเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระทั้งในและนอกเวลาเรียนตามความพร้อมและความสนใจ

1.3 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเสริมให้กับนักเรียนในกรณีที่นักเรียนขาดเรียน หรือนักเรียนที่เรียนรู้ช้าไม่ทันเพื่อนได้

1.4 ผู้สอนควรศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ให้เข้าใจให้ชัดเจนก่อนที่จะนำไปใช้กับนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้ช่วยดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความคงทนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ว่านักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับงานอื่นๆต่อไปได้หรือไม่

2.2 ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้เรียนมีประสิทธิภาพทางการเรียนในเนื้อหาเรื่อง อินโฟกราฟิกมีประสิทธิภาพเท่ากับ 93.6 ซึ่งมีคะแนนสูงที่สุด และในเนื้อหาเรื่อง องค์ประกอบการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก อยู่ที่ 90.8 เป็นอันดับสอง ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาคูณลักษณะภายในตัวสื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับกูเกิ้ลคลาสรูม เรื่อง การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบอินโฟกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ ว่าเพราะเหตุใดจึงทำให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มาก

2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางการเรียนการสอนที่ทันสมัย หลากหลาย และทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในตัวเนื้อหาของบทเรียนมากขึ้น

2.4 ควรศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนและช่วยเหลือผู้เรียนในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีความก้าวหน้า และการใช้งานบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบว่านักเรียนมีพื้นฐานการใช้งานไม่เท่ากัน ครูจึงควรแนะนำแนวทางการใช้งาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และแก้ปัญหาในเรื่องข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลาเรียนได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กุลนาถ ประทุมเทา. (2554). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง หลักการทำงานและบทบาทของคอมพิวเตอร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม และสุภนิตา สุดสวาท. (2555). การพัฒนาชุดฝึกอบรมออนไลน์เพื่อการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับครูในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ฐิติรัตน์ แก่นนคร. (2557). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง คำศัพท์ภาษาอังกฤษพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเปี่ยมสุวรรณวิทยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ไพโรจน์ ตีรณธนากุล, ไพบุลย์ เกียรติโกมล, เสกสรรค์ แยมพิณิจ. (2546). การออกแบบและผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2554). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- โรงเรียนชลกันยานุกูล. (2560). รายงานคุณภาพผู้เรียน ปีการศึกษา 2560. ชลบุรี: โรงเรียนชลกันยานุกูล. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

การศึกษารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย*

A STUDY OF MIGRAINE TREATMENT MODEL WITH THAI TRADITIONAL MEDICINE

¹จิราพร เทาด่านจาก Jiraporn Taodanjak, ²ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงศ์ Siwapong Tansuwanwong,³ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert, ⁴กนกอร เพ็ชรสูงเนิน Kanokorn Piansoongnern^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

E-mail: Kg1997@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยในการเป็นแนวทางในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษา มีวิธีการวิจัยได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านความรู้ของโรคไมเกรนในทางการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย และ 2) การถอดประสบการณ์การรักษาจากแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์แผนไทย ผลการวิจัยพบว่า สามารถแบ่งความรู้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ความรู้ภาคทฤษฎีของโรคไมเกรนทางการแพทย์แผนไทย คือ อาการปวดศีรษะข้างเดียว และอาการตามัวที่มีความคล้ายคลึงกับอาการหนึ่งของโรคไมเกรนทางการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยมีสาเหตุจากธาตุลมแปรปรวนอันเนื่องมาจากการติดขัดของลมในร่างกาย ร่วมกับปัจจัยกระตุ้น เช่น แสงแดด อากาศร้อน/เย็น ทำให้ลมและเลือดลมกำเริบในกล้ามเนื้อหลัง สะบัก และบ่า-คอ ส่งผลต่อลมที่ไปเลี้ยงบริเวณศีรษะเกิดการติดขัดคั่งอั้น ทำให้ผู้ป่วยมีอาการปวดศีรษะข้างเดียว ปวดตุบๆ ตามจังหวะการเต้นของหัวใจ ร่วมกับมีลักษณะกล้ามเนื้อบ่า-คอแข็งเกร็ง และความรู้ภาคปฏิบัติของการรักษาใช้หลักการรักษาด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อก่อนการรักษา 2) การกดเส้นและจุดการรักษา และ 3) การฟื้นฟูกล้ามเนื้อภายหลังการรักษา โดยเน้นลดการกำเริบของลมและเลือดลมบริเวณกล้ามเนื้อ เส้นเลือด และเส้นเอ็นบริเวณหลัง สะบัก บ่า-คอ และศีรษะให้ไหลเวียนได้ตามปกติ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยนั้นจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ ตั้งแต่อาการบ่งชี้ สาเหตุการเกิดโรค หลักการและวิธีการรักษา เพื่อให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยได้นำรูปแบบดังกล่าวไปใช้รักษาผู้ป่วยโรคไมเกรนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

คำสำคัญ: โรคไมเกรน, การแพทย์แผนไทย, การรักษาด้วยหัตถเวช

Abstract

This qualitative and action research aimed to determine the migraine treatment model with Thai traditional medicine as a guideline for learning and teaching process. It was undertaken via the methods of related literature reviews and the derivation form of the earned experience treatment of Thai traditional medical (TTM) doctors in the Thai Traditional Medicine Demonstration Hospital. The results revealed that the body of migraine knowledge could be divided into 2 parts: 1) theories and 2) practices. The migraine symptom according to the theoretical knowledge of Thai traditional medicine was one-sided headache and blurred vision which was similar to one of the symptoms of migraine in modern medicine. It was caused by the distorted and jammed wind element in the body, together with other stimulating factors such as sunlight, hot / cold weather. As a result, the wind and blood in the muscles of the back, scapula and shoulder-neck. This affected the wind flows in the blood vessels to the head, causing the patient to have a one-sided headache, throbbing pain and stiff shoulder-neck muscles. The treatment process of Thai traditional medicine was done through Manus therapy with 3 steps: 1) preparing muscles for treatment, 2) pressing the muscles points, and 3) restoring the muscles. This Manus therapy helped relieve the exacerbation of wind and blood penetrating the muscles, veins, and tendons within the back, scapular and shoulder-neck. It made the wind and blood circulation flow normally. Thus, it was productive for learning and teaching process.

Keywords: Migraine, Thai Traditional Medicine, Manus Therapy

บทนำ

ในปัจจุบันพบว่าคนไทยมีอาการปวดศีรษะมากถึงร้อยละ 17.4 โดยแบ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการปวดศีรษะจากโรคไมเกรน ร้อยละ 30.0 อาการปวดศีรษะจากความเครียด ร้อยละ 28.3 และอาการปวดศีรษะจากโรคอื่นๆ อีก ร้อยละ 19.2 (ปรางทิพย์ ล้อดงบัง, รณิดา เดชะ, วัลยา สุนทรา และคนอื่นๆ, 2559) จากการศึกษาสถานการณ์ดังกล่าวพบว่าเกิดจากปัจจัยกระตุ้นที่ส่งผลทำให้เกิดอาการปวดศีรษะ เช่น ความเครียด สภาพเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เป็นต้น โดยอาการปวดศีรษะจากโรคไมเกรนเป็นอาการปวดที่ทำให้เกิดการรบกวนการใช้ชีวิตประจำวัน และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลง เนื่องจากผู้ป่วยมักจะมีอาการปวดศีรษะข้างเดียว ลักษณะอาการปวดตื้อๆ ตามจังหวะการเต้นของหัวใจ ซึ่งแนวทางในการรักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นการรักษาด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการใช้ยาเพื่อบรรเทาอาการปวดศีรษะจากสถานการณ์ข้างต้นและสืบเนื่องจากปี พ.ศ. 2559 กระทรวงสาธารณสุขได้มีการกำหนดให้แพทย์แผนไทยเป็นสาขาหนึ่งในแผนระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) พ.ศ. 2561-2565 โดยกำหนดกลุ่มโรคเป้าหมายให้แพทย์แผนไทยสามารถดูแลรักษาโรคได้ในระดับทุติยภูมิทั้งหมด 4 กลุ่มโรค ได้แก่ โรคอัมพฤกษ์-อัมพาต โรคข้อเข่าเสื่อม ภูมิแพ้ทางเดินหายใจส่วนต้น และโรคไมเกรน (สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2559) อีกทั้งมีกลุ่มผู้ป่วยโรคไมเกรนที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสาธิตการแพทย์

แผนไทยโดยผู้ป่วยโรคไมเกรนส่วนใหญ่ผ่านการตรวจวินิจฉัยและรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันมาก่อนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ของโรคไมเกรนทางการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย เพื่อให้สามารถวางแผนการรักษาผู้ป่วยโรคไมเกรนที่แพทย์แผนไทยมีโอกาสรักษาได้

นอกจากนี้ได้มีงานศึกษาโรคไมเกรนในมิติของการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า การแพทย์แผนปัจจุบันให้คำนิยามโรคไมเกรนไว้ว่า อาการปวดครึ่งซีกของศีรษะ โดยมีอาการข้อบ่งชี้ คือ ปวดศีรษะบริเวณขมับข้างเดียว หรือสองข้าง ลักษณะปวดตื้อๆ ตามจังหวะการเต้นของหัวใจ อาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ตาพร่ามัวร่วมด้วย ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากการอักเสบของเส้นประสาทสมองคู่ที่ 5 ที่เลี้ยงบริเวณศีรษะและใบหน้า รวมถึงมีการหดขยายตัวของหลอดเลือดแดงทั้งภายในและภายนอกกะโหลกศีรษะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการไหลเวียนเลือด โดยมีวิธีการรักษาด้วยการใช้ยาระงับอาการปวดเมื่อทำการเปรียบเทียบความรู้ในตำราการแพทย์แผนไทยพบว่า ไม่ปรากฏชื่อโรคไมเกรน พบเพียงอาการปวดศีรษะข้างเดียวและอาการตามัวในโรคลมปะกังของการแพทย์แผนไทย ซึ่งมีสาเหตุจากการแปรปรวนของลมและเลือดลมภายในร่างกาย โดยเฉพาะที่พัดในทิศทางจากล่างขึ้นบน หรือจากปลายเท้าขึ้นสู่ศีรษะ (ลมอุทังค มาวาตา/ลมเบื้องสูง) เกิดการติดขัดร่วมกับปัจจัยกระตุ้น เช่น แสงแดด อากาศร้อน/เย็นโดยการแพทย์แผนไทยมีองค์ความรู้ในการรักษาด้วยมือ และการใช้ยารสร้อนเพื่อกระจายลมและเลือดลมให้ไหลเวียนได้ตามปกติ (จิราพร เทาด่านจาก, 2563, หน้า 249-255) ทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นแพทย์แผนไทยซึ่งได้ทำหน้าที่ในการตรวจวินิจฉัย บำบัดรักษาโรค ฟั่นฟู ป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนที่ได้รับรู้ไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 (พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556, 2556) จึงได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการรักษาโรค/อาการด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) เพื่อถ่ายทอดให้กับบัณฑิตแพทย์แผนไทยที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต และเพื่อเป็นฐานในการรักษากลุ่มโรคและอาการที่เกิดจากการติดขัดของลมและเลือดลมตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย ครอบคลุมกลุ่มโรคอัมพฤกษ์-อัมพาตที่มีสาเหตุมาจากการติดขัดของลมและเลือดลม ตั้งแต่ระดับของกลุ่มอาการปวด อาการติดขัด และอาการกระด้าง (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, 2562) โดยผสมผสานเทคนิคการรักษาสู่กระบวนการรักษาด้วยหัตถเวช โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตแพทย์แผนไทยสามารถรักษาโรคได้ และปฏิบัติได้ถูกต้องแม่นยำตามกระบวนการวิธีการรักษา ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแผนระบบบริการสุขภาพตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (Service Plan) ที่ได้กำหนดขึ้น

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย เพื่อให้บัณฑิตแพทย์แผนไทยสามารถนำความรู้มาใช้ในการรักษาโรคไมเกรนด้วยกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทย และเพื่อเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพให้กับผู้ป่วยโรคไมเกรน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยในการเป็นแนวทางในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยจากเอกสารตำรา (Documentary Research) อีกทั้งได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการถอดประสบการณ์การรักษาจากแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติการรักษาโรคในโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทยซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความรู้เกี่ยวกับการรักษาโรคไม่เกรน โดยรวบรวมและวิเคราะห์จากตำราทางการแพทย์แผนไทย ที่ได้รวบรวมและจัดทำขึ้นโดยหน่วยงานราชการ อีกทั้งเป็นตำรากลางในการสอบขึ้นทะเบียนผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ตำราเวชศาสตร์ฉบับหลวงรัชกาลที่ 5 ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ ศิลาจารึกวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และตำราการแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเวชกรรมไทย ตลอดจนศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ อาการบ่งชี้ การตรวจวินิจฉัยโรคสาเหตุการเกิดโรค หลักการรักษาและวิธีการรักษาพร้อมสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ผลของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ถอดประสบการณ์การรักษาจากแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติการรักษาโรคในโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทยที่ได้มีโอกาสนำรูปแบบการรักษาโรคไม่เกรนที่ได้รับการพัฒนาไปรักษาผู้ป่วยไม่เกรน โดยได้มีการพัฒนามาจากการประชุมสัมมนาระดมความคิดและกำหนดเป็นข้อตกลงจากทีมแพทย์แผนไทยประจำโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทยวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกรวมจำนวน 20 คน ร่วมกันได้มีการติดตามผลการรักษาผู้ป่วยอาสาสมัครโรคไม่เกรนจำนวน 17 คน จากการรักษาของแพทย์แผนไทยผู้ปฏิบัติการรักษาในโรงพยาบาลสาธารณสุขการแพทย์แผนไทย พร้อมทั้งได้ติดตามผลหลังยุติการรักษาพร้อมสรุปข้อมูลและวิเคราะห์ผลของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบการรักษาโรคไม่เกรนด้วยการแพทย์แผนไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย ได้มุ่งเน้นศึกษารายละเอียดของโรคที่เพียงพอต่อบทบาทหน้าที่ของวิชาชีพแพทย์แผนไทยที่ทำหน้าที่ปฏิบัติรักษาโรค ตั้งแต่การรู้จักโรคเพื่อนำไปสู่การตรวจวินิจฉัย รู้จักอาการข้อบ่งชี้ที่สำคัญเพื่อสามารถนำมาอธิบายถึงสาเหตุการเกิดโรคได้ อีกทั้งต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการรักษาและวิธีการรักษาเพื่อให้สามารถชี้แจงผู้ป่วยและลงมือปฏิบัติการรักษาผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและแม่นยำตามวิธีการรักษาโรคไม่เกรน จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยความรู้ภาคทฤษฎีและความรู้ภาคปฏิบัติที่ใช้เป็นฐานเพื่อให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนและนำไปใช้รักษากรณีศึกษาผู้ป่วยจริงได้ ซึ่งมีรายละเอียดของการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความรู้ภาคทฤษฎีในทางการแพทย์แผนไทย ได้อธิบายถึงอาการปวดศีรษะข้างเดียว และอาการตามัวที่มีความคล้ายคลึงกันกับอาการหนึ่งของโรคไม่เกรนในทางการแพทย์แผนปัจจุบัน มีสาเหตุเกิดจากธาตุลมเกิดการแปรปรวนอันเนื่องมาจากการติดขัดของลมที่ทาบบาทหน้าที่สัมพันธ์กับธาตุลมในร่างกายร่วมกับปัจจัยกระตุ้น เช่น แสงแดด อากาศร้อน/เย็นส่งผลทำให้ลมและเลือดลมกำเริบในกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นที่เกี่ยวข้องกับบริเวณหลัง สะบัก และบ่า-คอ เกิดการหดเกร็งตัวจนเกิดการบีบรัดของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นบริเวณบ่า-คอ ส่งผลทำให้ลมที่ไหลเวียนในหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงบริเวณศีรษะเกิดการติดขัดคั่งอั้น ทำให้ผู้ป่วยมีอาการปวดศีรษะข้างเดียว ลักษณะอาการปวดตุบๆ ตามจังหวะการเต้นของหัวใจ ร่วมกับมีลักษณะอาการกล้ามเนื้อบ่า-คอแข็งเกร็ง ดังนั้นเพื่อคลายความตึงตัวของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นหรือพังผืด สามารถกระตุ้นการไหลของลม

และเลือดลมให้ไหลเวียนได้ตามปกติ โดยใช้สันมือกดบริเวณกล้ามเนื้อหลังสะบัก บ่าคอ เพื่อลดการกำเริบและคั่งอั้นของลมและเลือดลม ร่วมกับการใช้นิ้วมือกดจุดรักษาบริเวณมัดกล้ามเนื้อบ่าคอ และศีรษะเพื่อปรับการไหลเวียนของลมและเลือดลมส่งผลให้กล้ามเนื้อที่กดทับเส้นเลือดและเส้นประสาทลดลงช่วยให้หายจากอาการปวดศีรษะข้างเดียวจากโรคไมเกรน

ส่วนที่ 2 ความรู้ภาคปฏิบัติจากการถอดประสบการณ์การรักษาโรคไมเกรนจากแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษา ซึ่งได้ออกมาเป็นกระบวนการการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยด้วยหัตถเวชจากการบูรณาการการรักษาโดยเริ่มจากองค์ความรู้และประสบการณ์การรักษาของแพทย์แผนไทยผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษา โดยนำความรู้และจุดเด่นของการนวดที่มีการระบุไว้ในหน่วยงานที่มีการบันทึกองค์ความรู้ของแต่ละแห่งนำมาพัฒนาต่อยอด ได้แก่ การนวดฉบับวัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) ที่ได้เน้นการตืดดึง หรือการรีดตามร่องกล้ามเนื้อ ช่องว่างระหว่างเนื้อเยื่อหรือพังผืด การนวดของโรงเรียนอายุรเวท เน้นการเปิดประตูลมการกดจุดสัญญาณ บริเวณเส้นเลือดแดง การนวดแบบโครงการฟื้นฟูการนวดไทยเน้นการกดนวดตามมัดกล้ามเนื้อและการนวดเอาเอ็นแบบพื้นบ้านล้านนาที่เน้นการกดตามมัดกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น ซึ่งนำมาเป็นฐานในด้านการใช้มือกดตามตำแหน่งของร่างกายจนกลายเป็นการรักษาด้วยหัตถเวช โดยได้นำความรู้ของทฤษฎีลมและเลือดลมมาช่วยในการอธิบายสาเหตุการเจ็บป่วยจากลมกำเริบ ซึ่งผู้ศึกษาได้ถอดประสบการณ์จากแพทย์แผนไทยผู้ปฏิบัติการรักษาจากการเก็บข้อมูลด้วยการสอบถามและการสังเกตจนได้กระบวนการรักษาโรคไมเกรนโดยครอบคลุมขั้นตอนการรักษา 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อส่วนหลัง สะบัก และ บ่า-คอ เป็นการใช้นิ้วมือกดคลายบริเวณกล้ามเนื้อหลังและบ่า-คอเพื่อแก้อาการกำเริบของลม และเลือดลมในพังผืดที่แทรกในมัดกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นบริเวณกล้ามเนื้อหลัง และบ่า-คอให้สามารถไหลเวียนได้ตามปกติ

ขั้นตอนที่ 2 การกดเส้นและจุดการรักษาบริเวณบ่า-คอ และศีรษะเป็นการใช้นิ้วมือกดจุดรักษาตามช่องทางการไหลของลมและเลือดลมบริเวณกล้ามเนื้อบ่า-คอ และศีรษะ เพื่อกระจายลม และเลือดลมบริเวณคอ และศีรษะให้สามารถไหลเวียนได้ตามปกติ โดยแพทย์แผนไทยผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาเริ่มทำการรักษาโดยใช้สันมือกดบริเวณเส้นหลัง ซึ่งอยู่บริเวณตำแหน่งกล้ามเนื้อสะบักทั้งสองข้างที่มีอาการเจ็บป่วยเมื่อทำการกดรักษาเส้นหลังเรียบร้อยแล้ว เป็นการกดตำแหน่งกล้ามเนื้อบริเวณบ่า-คอ ในลักษณะกดนิ่ง เพื่อกระจายลมที่ติดขัด คั่งอั้นบริเวณบ่า-คอให้ไหลเวียนได้เป็นปกติ จากนั้นทำการกดรักษาบริเวณเส้นศีรษะ ในลักษณะของการใช้นิ้วมือกดคลึงบริเวณตำแหน่งของศีรษะ และทำการกดจุดศีรษะข้างที่มีอาการ ส่วนในกระบวนการสุดท้ายของการรักษา ในขั้นที่ 2 คือ การกดเส้นใบหน้าเป็นการใช้นิ้วมือในการกดคลึงบริเวณมัดกล้ามเนื้อของใบหน้าข้างที่มีอาการ เพื่อช่วยกระจายลมและเลือดลมบริเวณศีรษะ ใบหน้า ที่กระจุกตัวกันโดยเฉพาะบริเวณขมับจนเกิดการกดทับของรากประสาทให้ไหลเวียนได้เป็นปกติลดอาการปวดศีรษะบริเวณขมับข้างที่มีอาการเจ็บป่วย

ขั้นตอนที่ 3 การฟื้นฟูบริเวณกล้ามเนื้อหลัง สะบัก และบ่า-คอ ภายหลังจากการรักษาด้วยการตืดดึง ยืดกล้ามเนื้อส่วนหลัง สะบัก บ่า-คอ เพื่อปรับสมดุลลมและเลือดลมให้ไหลเวียนไปเลี้ยงบริเวณที่เกิดอาการเจ็บป่วยได้ตามปกติ

การพัฒนารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย ประกอบกับจากการติดตามผลการนำไปใช้รักษาผู้ป่วยอาสาสมัครโดยแพทย์แผนไทยผู้ปฏิบัติการรักษา พบว่าผู้ป่วยอาสาสมัครโรคไมเกรนจำนวน 17 รายเป็นกรณีศึกษา พบว่า กรณีศึกษาที่ใช้ระยะเวลาการรักษาในการรักษาน้อยที่สุดเพียง 3 ครั้ง และกรณีศึกษาที่ใช้ระยะเวลาในการรักษามากที่สุด 9 ครั้ง ซึ่งผู้ป่วยหายจากอาการตามข้อบ่งชี้ของจากโรคไมเกรน

และหลังการยุติการรักษาได้ทำการติดตามผลการรักษาต่อเนื่องเป็นเวลา 4 สัปดาห์ พบว่า ผู้ป่วยไม่มีอาการกำเริบอีกหลังยุติการรักษาใน 4 สัปดาห์ จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.82 ผู้ป่วยไม่มีอาการกำเริบอีกหลังยุติการรักษาใน 3 สัปดาห์ จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.29 และผู้ป่วยไม่มีอาการกำเริบอีกหลังยุติการรักษาใน 2 สัปดาห์ จำนวน 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.88 โดยมีเงื่อนไขของการรักษา ผู้ป่วยจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์แผนไทยผู้ปฏิบัติการรักษา แสดงให้เห็นถึงโอกาสที่จะพัฒนารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอน อีกทั้งเพื่อใช้เป็นฐานในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้กับนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการรักษากรณีศึกษาผู้ป่วยได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

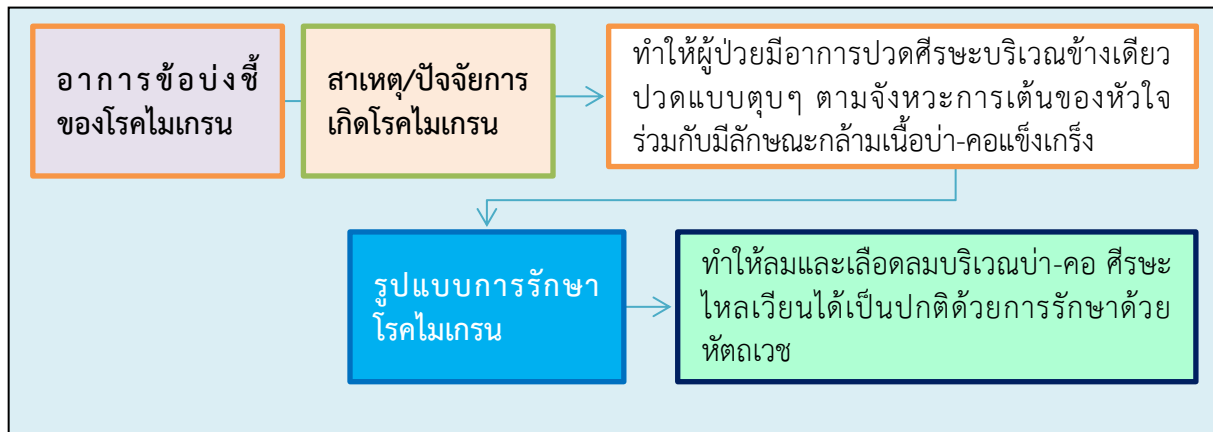
จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย พบว่าการรักษาด้วยหัตถเวช (การรักษาด้วยมือ) ในการรักษาผู้ป่วยเพื่อให้นักศึกษาใช้เป็นแนวทางในการเรียนสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการรักษาด้วยหัตถเวชทั้งหมด 3 ขั้นตอน ตามแนวทางการไหลของลมและเลือดลมทั้งหมด 3 ช่องทาง ได้แก่ เส้นเลือด เส้นเอ็น ช่องว่างระหว่างมัดกล้ามเนื้อเพื่อลดการติดขัดคั่งอั้นของลมและเลือดลม อีกทั้งกระตุ้นการไหลเวียนของลมและเลือดลมให้ไหลเวียนได้เป็นปกติ (กนกอร เพียรสูงเนิน, 2562) มีความสอดคล้องกับการศึกษาผลทันทีของการนวดไทยต่อการบรรเทาอาการปวดในการบำบัดกลุ่มอาการปวดศีรษะจากความเครียดแบบเรื้อรังและไมเกรน พบว่า การนวดไทยและการนวดคลึงเบาๆ ด้วยอัลตราซาวด์ มีผลในการบรรเทาอาการปวดศีรษะและเพิ่มการเคลื่อนไหวบริเวณคอและท้ายทอยได้เพียงเล็กน้อย (สุภารัตน์ สุขโท, อุไรวรรณ ชัชวาลย์, วิชัย อิงพิณิจพงศ์ และคนอื่นๆ, 2555) และยังสอดคล้องกับการศึกษาผลของการนวดต่ออาการปวดศีรษะแบบไมเกรนในผู้ป่วยโรคไมเกรน ที่ผลพบว่า รูปแบบของการนวดบริเวณกล้ามเนื้อบ่า-คอ และรอบๆฐานกะโหลกศีรษะ ประมาณ 30 นาที สามารถเพิ่มการไหลเวียนโลหิตในสมอง ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และช่วยลดอาการปวดศีรษะจากโรคไมเกรนได้ (ภัสราภรณ์ จวบบุญ, 2561) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของรจนา ปุณโณ, นภาพร เอี่ยมละออ, กุณฑล จิรียาบุยกต์เลิศ และคนอื่นๆ (2550) พบว่า การนวดส่งผลทำให้เกิดการยืดหรือผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เมื่อกล้ามเนื้อเกิดการคลายตัวลงในเวลา 15-30 นาที ทำให้หลอดเลือดแดงที่เกิดการบีบจากการตึงตัวของกล้ามเนื้อ ขณะที่ปวดศีรษะคลายตัวลง ส่งผลทำให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น

สรุปได้ว่า การนำรูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาแพทย์แผนไทยต้องมีพื้นฐานของความรู้ครอบคลุมตั้งแต่ อาการบ่งชี้ สาเหตุการเกิดโรค หลักการรักษาและวิธีการรักษา เพื่อให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยได้นำรูปแบบการรักษาโรคไมเกรนไปลงมือปฏิบัติการรักษาผู้ป่วยอาสาสมัครได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย โดยทำการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย ร่วมกับการถอดประสบการณ์การรักษาจากแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษา เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสรุปผลมาจัดทำเป็นรูปแบบในการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยเพื่อให้

นักศึกษาแพทย์แผนไทยมีความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไมเกรน และสามารถนำรูปแบบของการรักษาดังกล่าวไปใช้ในการรักษาผู้ป่วยได้จริง สรุปองค์ความรู้ของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ของการวิจัย มีอธิบายได้ดังนี้

การพัฒนารูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทยเพื่อใช้เป็นฐานในการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยให้สามารถรักษาผู้ป่วยโรคไมเกรนได้ และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจข้อมูลอาการข้อบ่งชี้ สาเหตุการเกิดโรค หลักการและวิธีการรักษา ตามการอธิบายของการแพทย์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำความเข้าใจโรคไมเกรนของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยจึงมีความจำเป็นที่นักศึกษาจะต้องมีความเข้าใจถึงโรคไมเกรนที่แพทย์แผนไทยมีโอกาสนิเวศวิทยาโรคโดยมีเนื้อหาคอบคลุม ได้แก่ นักศึกษาต้องสามารถตรวจวินิจฉัยโรคจากอาการข้อบ่งชี้และสาเหตุที่ผู้ป่วยมีอาการเจ็บป่วยสัมพันธ์กับปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่ออาการของผู้ป่วย โดยผู้ป่วยจะมีอาการบ่งชี้ที่สำคัญ คือ 1) อาการปวดศีรษะบริเวณขมับข้างใดข้างหนึ่ง 2) ลักษณะอาการปวดตื้อๆ ตามจังหวะการเต้นของหัวใจ 3) มีลักษณะกล้ามเนื้อบ่า-คอแข็งเกร็งในข้างที่มีอาการ โดยสาเหตุปัจจัยการเกิดโรคไมเกรนนั้นเกิดจากการแปรปรวนของลมและเลือดลมร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศภายในและภายนอกร่างกาย อีกทั้งปัจจัยกระตุ้นส่งผลทำให้ลมและเลือดลมเกิดการกำเริบในกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นที่เกี่ยวข้องกับบริเวณหลัง สะบัก และบ่า-คอ เกิดการหดเกร็งตัว หากลมเกิดการกำเริบก็ส่งผลให้เกิดการกระตุกตัวกันจนเกิดการบีบรัดของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็นบริเวณบ่า-คอ ส่งผลทำให้ลมที่ไหลเวียนในหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงบริเวณศีรษะเกิดการติดขัดคั่งอั้น เมื่อนักศึกษามีความรู้ในภาคทฤษฎีที่กล่าวในข้างต้น จนสามารถนำความรู้มาใช้ควบคู่กับการปฏิบัติได้ ซึ่งหลักการรักษาโรคไมเกรนนั้นเพื่อคลายความตึงตัวของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น หรือพังผืด กระตุ้นการไหลของลมและเลือดลมให้ไหลเวียนได้ตามปกติ โดยใช้สันมือกดบริเวณกล้ามเนื้อหลังสะบัก บ่า-คอ เพื่อลดการกำเริบและคั่งอั้นของลมและเลือดลม ร่วมกับการใช้นิ้วมือกดจุดรักษาบริเวณมัดกล้ามเนื้อบ่า-คอ และศีรษะเพื่อปรับการไหลเวียนของลมและเลือดลมส่งผลให้กล้ามเนื้อที่กดทับเส้นเลือดและเส้นประสาทลดลงให้หายจากอาการปวดศีรษะข้างเดียวจากโรคไมเกรนด้วยหัตถเวชทางการแพทย์แผนไทยมาประยุกต์ใช้ในการรักษากรณีศึกษาผู้ป่วยได้จริง จากความรู้ดังกล่าวทำให้ได้รูปแบบในการรักษาผู้ป่วยโรคไมเกรนที่นักศึกษาแพทย์แผนไทยมีโอกาสนำมาใช้ในการรักษาผู้ป่วยอาสาสมัครโรคไมเกรนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำได้

ข้อเสนอแนะ**1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้**

ความรู้เกี่ยวกับการนำรูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทย เพื่อเพิ่มโอกาสในการดูแลรักษาผู้ป่วยไมเกรน และยังใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการในการรักษาโรคไมเกรนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการรักษาโรคไมเกรนด้วยการแพทย์แผนไทย ที่ใช้การรักษาด้วยหัตถเวชในเบื้องต้น ดังนั้นจึงควรมีการติดตามผลการนำผลการวิจัยไปใช้กับนักศึกษาแพทย์แผนไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร เพียรสูงเนิน. (2562). การศึกษาเส้นประธานสิบ กรณีศึกษาเส้นกาลทารี. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จิราพร เทาด่านจาก. (2563). โรคไมเกรนในมิติของการแพทย์แผนไทย และการแพทย์แผนปัจจุบัน. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 249-255.
- ปรางทิพย์ ล้อดงบัง, รณิดา เดชะ, วัลยา สุนทรา และคนอื่นๆ. (2559). ผลการให้บริบาลทางเภสัชกรรมตามแนวทางการรักษาผู้ป่วยไมเกรนในร้านยามหาวิทยาลัย: การศึกษานำร่อง. วารสารเภสัชศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 8. 249-260.
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 130 ตอนที่ 10 ก. หน้า 2 (25 มี.ค. 2560).
- ภัสราภรณ์ จวบบุญ. (2561). ผลของการนวดต่ออาการปวดศีรษะแบบไมเกรนในผู้ป่วยโรคไมเกรน. งานมหกรรมวิชาการสาธารณสุขของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (2562). ตำราการนวดรักษาของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- รจนา ปุณโณทก, นภาพร เอี่ยมละออ, กุณฑล จิรียาปยุตต์เลิศ และคนอื่นๆ. (2550). ผลของการนวดต่ออาการปวดศีรษะแบบไมเกรนและความสุขสบายในผู้ป่วยโรคไมเกรน. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 14(4). 76-89.
- สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) พ.ศ. 2561-2565. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภารัตน์ สุขโท, อุไรวรรณ ชัชวาลย์, วิชัย อิงพิณิจพงศ์ และคนอื่นๆ. (2555). ผลทันทีของการนวดไทยต่อการบรรเทาอาการปวดในการบำบัดกลุ่มอาการปวดศีรษะจากความเครียดแบบเรื้อรังและไมเกรน. วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด. 24(2). 220-234.

การพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน*
DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY NETWORK ADMINISTRATION
OF ROYAL THE AWARDED BUDDHIST ORIENTED SCHOOLS

¹ราตรี รัตนโสภะ Ratee Rattanasopha, ²สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai,

³พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: rate.rat@mu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอการพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 176 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน และขั้นตอนที่ 3 เสนอการพัฒนาการบริหารเครือข่าย ด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน สรุปผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน มีองค์ประกอบหลักการ 6 ประการ คือ (1) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน บูรณาการกับทฤษฎีสамัญญาตา (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกบูรณาการกับศีลสามัญญาตา (3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมบูรณาการกับสาธารณโภคี (4) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้บูรณาการกับเมตตาตามโนกรรม (5) การสื่อสารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมบูรณาการกับเมตตาวิจิตรกรรม (6) ความร่วมมือในการขยายเครือข่ายบูรณาการกับเมตตากายกรรม

คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน

Abstract

The objectives of this research articles were to propose the development of Participatory Network Administration of the Royal Awarded Buddhist Oriented Schools. The mixed research method was used in the study. The research procedure was divided into 3 steps which were (1) to study the state of Participatory Network Administration of the Royal Awarded Buddhist Oriented Schools from 176 samples by using questionnaires and analyzed by percentage, mean and standard deviation; (2) to develop the Participatory Network Administration by structured in-depth interviews with 9 key informants and analyzed by

*Received: January 09, 2021, Revised: April 13, 2021, Accepted: April 13, 2021.

content analysis; and (3) to propose the development of Participatory Network Administration of the Royal Awarded Buddhist Oriented Schools by focus group discussion with 9 experts and analyzed by content analysis. Results of the study found that the development of Participatory Network Administration of the Royal Awarded Buddhist Oriented Schools consisted of 6 main principles; (1) co-objective integrated with being endowed with right views along with one's fellows, (2) member participation integrated with keeping without blemish the rules of conduct along with one's fellows, (3) co-administration integrated with sharing any lawful gains with virtuous fellows, (4) co-learning integrated with being amiable in thought, (5) co-communication development integrated with being amiable in word, and (6) participation in network extension integrated with being amiable in deed.

Keywords: Development, Participatory Network Administration, Royal Awarded Buddhist Oriented Schools

บทนำ

ในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมาระบบการศึกษานั้นมีวิวัฒนาการมาตลอดจนถึงปัจจุบันที่มีความเชื่อว่าการศึกษาคือช่วยกำหนดทิศทางของชาติ พัฒนาประชาชนชาวไทยให้มีความพร้อมจะเป็นกำลังสำคัญ สำหรับพัฒนาประเทศให้มีเจริญก้าวหน้า สมัยโบราณระบบการศึกษานั้นเป็นการศึกษาแบบสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ที่ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คน อีกรุ่นหนึ่ง พระมหากษัตริย์ในทุกๆ สมัยต่างมีพระราชกรณียกิจอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นครั้งแรก และพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระเจ้าลิไท) ทรงพระนิพนธ์หนังสือไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสอนศีลธรรมให้ราษฎรประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ละเว้นความชั่ว เป็นต้น มีความสอดคล้องกับการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545, หน้า 2-3)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายตอบสนองวิวัฒนาการดังกล่าวจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบการศึกษานวพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับระบบการศึกษา การเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ที่มีคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริงตามหลักพุทธธรรม โดยจัดการศึกษาเป็นระบบที่ชัดเจน ผ่านการดำเนินงานในด้านวิถิปุทธ ที่เรียกว่า “โรงเรียนวิถิปุทธ” อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5)

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนที่มีแนวทางการเรียนการสอนและการพัฒนาที่เน้นไปในแนวพุทธศาสนา เป็นองค์ประกอบหลักในโรงเรียน โดยมีสาระสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ภาพสรุปโรงเรียนวิถีพุทธ 2) กรอบความคิด รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ และ 3) แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ พัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญาอย่างบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผ่านการพัฒนา “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในทางคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมี วัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหาร, ครูและบุคลากรทางการศึกษาอยู่ร่วมอาศัยกันด้วยความ เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาระบบบริหารภายในโรงเรียน ภายใต้หลักปัญญาธรรม 4 ประการ หมายถึง ธรรมที่จะนำชีวิตคนให้ดำเนินไปสู่ความเจริญ 4 ประการ ได้แก่ 1) สัมปรีชสังเสว (คบหาสมาคมกับ คนดี) 2) สัทธัมมสนนะ (ฟังคำสั่งสอนโดยเคารพ) 3) โยนิโสมนสิการ (ทำจิตให้แยบคายคิดได้ คิดดี คิดเป็น คิดชอบ) 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรม) หลักธรรมนี้เองที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ ให้เป็นโรงเรียนที่สมบูรณ์แบบในทัศนคติได้ทุกโรงเรียนทั่วประเทศไทยเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการศึกษาให้เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ผู้เรียนที่ สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) ให้ความสำคัญต่อโรงเรียนวิถีพุทธและได้กล่าวถึงแนวคิดวิถีพุทธ วิถีธรรม วิถีไทย ว่าโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นสถาบันที่มีความสำคัญทั้งนี้เพราะ พระพุทธศาสนามีความสำคัญมากต่อการศึกษาไทย การศึกษาที่ เรียกร้องว่า ต้องการคุณธรรม จริยธรรมให้พระพุทธศาสนาเพาะเลี้ยงคนตั้งแต่เยาว์วัยให้เกิดความเคยชินกับ ความดี สร้างความรู้สึกนึกคิดให้สูงขึ้นตามวัยและบทบาทหน้าที่ ผู้ใหญ่จึงต้องประคับประคองให้อยู่ในความดี งามไม่หลงจนไม่มีหลักของตัวเอง สิ่งสำคัญ คือ การรักษาความอิสระทางสติปัญญา กลัวตกเป็นทาสทาง สติปัญญาจนลืมนความเป็นไทย โรงเรียนที่กล้าแสดงตนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ จึงเป็นความสำเร็จขั้นหนึ่ง โรงเรียน วิถีพุทธจะเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงความดีงาม งดงามให้แก่ชาติหากเขย่นานไปเด็กไทยจะตกเป็นทาสทางสติปัญญา โรงเรียนวิถีพุทธจึงจะต้องเข้มแข็งแกร่งเพื่อประเทศชาติ

ดังนั้น การที่รัฐบาลมีนโยบายดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธก็เพื่อให้เกิดพลังร่วมกันให้โอกาสพลังให้ สังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถระ), 2542, หน้า 13) นอกจากนี้ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาเริ่มต้นเมื่อ คนกินอยู่เป็น” นั่นคือ การที่เรารู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัย 4 คือ การกินอยู่อย่างพอดี ไม่ขาด ไม่เกิน รู้จักใช้อันตรัย อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างมีสติ ไม่หลง ไม่เบียดเบียน จักเกื้อหนุนให้เราดำเนินชีวิต ที่ถูกต้อง ให้มีการพัฒนาตนเอง เพื่อทำสิ่งดีงามให้ยิ่งขึ้นไป ซึ่งจะมองว่าการศึกษามีใหม่ได้ปรับวิธีการเรียน ตามแนวทางการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธให้เป็นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (อ่างใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2542, หน้า 14) ดังนั้น การจัดการศึกษาแนวโรงเรียนวิถีพุทธจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะพัฒนา ระบบการศึกษาไทยให้พร้อมที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเป้าหมายที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติกำหนด

การดำเนินของโรงเรียนวิถีพุทธในปัจจุบันนี้ ทุกสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการได้นำอัตลักษณ์ โรงเรียนวิถีพุทธ 29 ประการไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านพฤติกรรมครูและนักเรียน 4) ด้านส่งเสริมวิถีพุทธ และ 5) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และในด้านการ เรียนการสอนซึ่งเป็นด้านที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามบริบทของท้องถิ่น ของตนเอง (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2552) อีกทั้งในปัจจุบันนี้ได้แบ่งโรงเรียนวิถีพุทธเป็น 3

ระดับ คือ 1) โรงเรียนวิสุทธิบุตรทั่วไป โรงเรียน 2) โรงเรียนวิสุทธิบุตรชั้นนำ และ 3) โรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน (ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม สถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) ซึ่งโรงเรียนวิสุทธิบุตรเหล่านี้มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

โรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน เป็นระดับการพัฒนาขั้นสูงสุดของโรงเรียนวิสุทธิบุตร แต่ยังคงขาดการรับรู้ของสังคมไทย ประกอบกับการเกิดขึ้นของโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทานยังไม่มากและครอบคลุมพอ มีการบริหารจัดการตามตัวชี้วัด 54 ประการยังไม่ชัดเจนและปัญหาของการดำเนินโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทานมีบริบทแตกต่างกันไปแต่ละภูมิภาค แม้จะมีการพัฒนาตามอัตลักษณ์ 29 ประการ ตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ผู้วิจัยได้มองว่าการพัฒนาโรงเรียนวิสุทธิบุตรในปัจจุบันนี้ยังดำเนินกิจกรรมในแต่ละโรงเรียน อย่างที่เรียกว่าต่างคนต่างทำ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บางโรงเรียนมีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนวิสุทธิบุตรได้น้อยกว่าโรงเรียนอื่น อาจจะเป็นเพราะด้านความพร้อมในการดำเนินงาน ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงงบประมาณจึงมีความจำเป็นในการที่จะต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมให้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน เพื่อให้เกิดการร่วมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายสามารถช่วยพัฒนาโรงเรียนวิสุทธิบุตรให้สามารถดำเนินกิจกรรมตามแนวทางโรงเรียนวิสุทธิบุตรให้มีประสิทธิภาพด้วยสภาพแวดล้อมไปสู่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนวิสุทธิบุตรเป็นฐานเครือข่ายในการดำเนินงานและยกระดับความเป็นโรงเรียนวิสุทธิบุตรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอการพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนา การบริหารเครือข่าย การมีส่วนร่วมโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 - 1.00 และมีค่าเฉลี่ยทั้งฉบับ 0.80 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้โรงเรียนวิสุทธิบุตรชั้นนำ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น คือ 0.988 และนำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 3) แจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน 88 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูผู้โรงเรียนวิสุทธิบุตรพระราชทาน 176 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ด้วยการสัมภาษณ์ 9 ท่าน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 เสนอการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน มี 2 ขั้นตอน คือ 1) ยกร่างการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ด้านความร่วมมือในการขยายเครือข่าย และ 6) ความร่วมมือในการขยายเครือข่ายโดยการบูรณาการกับหลักสราณียธรรม 6 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้านการมีจุดมุ่งหมายร่วมกันกับการบูรณาการกับหลักทฤษฎีสามัญญดา

1.1 หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) สมาชิกมีการประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและวัตถุประสงค์การเป็นเครือข่ายร่วมกันของโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 2) สมาชิกเครือข่ายมีแนวทางร่วมกันในการจัดตั้งเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 3) สมาชิกยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนางาน 4) สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง กำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 5) สมาชิกร่วมกันตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจดำเนินการ

1.2 แนวทางการบูรณาการกับหลักสราณียธรรม 6 คือ ทฤษฎีสามัญญดา ความเป็นผู้มีความคิดเห็นตรงกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน คือ มีความเสมอภาค รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ได้แก่ ไม่อคติ มีความเห็นร่วมกัน ไม่เอาเปรียบกัน ไม่เห็นแก่ตัวรับฟังกติกาสังคม รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข

2. การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกับการบูรณาการกับหลักศีลสามัญญดา

2.1 หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกันและร่วมมืออย่างเต็มที่ 2) เน้นการทำงานเป็นทีม มีการเติมเต็ม แบ่งปันประสบการณ์ 3) สมาชิกร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับเครือข่าย 4) สามารถแสดงบทบาทได้ตามความสามารถและศักยภาพของตนให้บรรลุตามเป้าหมาย 5) นำข้อมูล ข่าวสารมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนานวัตกรรมจนเป็นต้นแบบให้เครือข่ายอื่น

2.2 แนวทางการบูรณาการกับหลักสราณียธรรม 6 คือ ศีลสามัญญดา ความประพฤติเสมอกัน มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความรักใคร่สามัคคี รักษาศีลหรือกฎกติกาของหมู่คณะอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน ประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ได้แก่ ทำงานด้วยความรักใคร่สามัคคี รักษากฎกติกาของหมู่คณะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ไม่เอารัดเอาเปรียบสมาชิกในกลุ่มโรงเรียนวิถีพุทธ

3. การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับหลักสาธารณโภคี

3.1 หลักการมีส่วนร่วม

ก. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 1) มีการประชุมสัมมนาเพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของเครือข่าย 2) ร่วมกันกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม ชัดเจน 3) ร่วมกันวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ของ การดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธให้สอดคล้องกับบริบทของเครือข่าย 4) กำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ 5) ร่วมกันตรวจสอบคุณภาพการดำเนินงานของเครือข่าย

ข. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร ความรู้ ทักษะ กำลังคน สถานที่ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน 2) จัดให้มีการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบ 3) มีการพัฒนาบุคลากรของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยการทำงานเป็นทีม 5) ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชน และผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง

ค. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย 1) ร่วมกันจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการ/งาน/กิจกรรม 2) ร่วมเสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน พัฒนาเครือข่ายให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ 3) มีกิจกรรมการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (4) มีการประชุมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องร่วมกันตรวจสอบการใช้งบประมาณต่างๆ ตามที่ได้รับจัดสรร

ง. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วย 1) มีการจัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) ส่งเสริมให้มีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย 3) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 4) มีการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการงาน 5) มีการจัดทำรายงานผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสมาชิกเครือข่าย

3.2 แนวทางการบูรณาการกับหลักสราณียธรรม 6 คือ สาธารณโภคี ความมีจิตอาสา มีจิตสาธารณะ ได้แก่ คือ มีจิตอาสา มีจิตสาธารณะ สมัคใจทำงานไม่หวังผลตอบแทน ช่วยเหลือกันและแบ่งงานกันทำ ไม่เอารัดเอาเปรียบในหน้าที่การงาน ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรู้ ช่วยเหลือกัน เพื่อแสดงความรัก ความหวังดีของผู้อื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

4. การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหลักเมตตา มโนกรรม

4.1 หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) มีการฟังพาดำและและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของสมาชิก 2) มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย 3) มีการนำเอาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมาพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข 4) มีการนำประสบการณ์ในการทำงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) มีการจัดการองค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.2 แนวทางการบูรณาการกับหลักสราณียธรรม 6 คือ เมตตา มโนกรรม ความมีเมตตาทางใจ เป็นความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกัน ปราศจากทิฐิ ไม่คิดอิจฉาริษยา หรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่องานโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน เพื่อพัฒนางานในการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5. การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมกับหลักเมตตา วจีกรรม

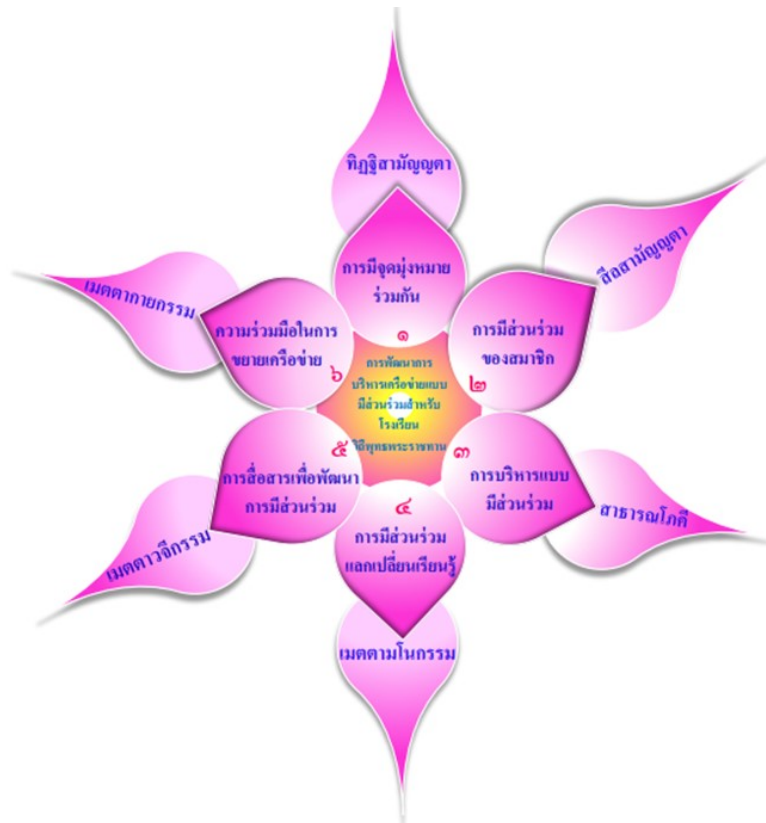
5.1 หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) มีระบบการติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็ว และ
ทันสมัย (2) มีการติดต่อสื่อสารเครือข่ายผ่านระบบออนไลน์ โทรศัพท์ เว็บไซต์ อีเมล โทรสาร จดหมาย เป็นต้น
ด้วยข้อมูลข่าวสารที่ส่งชัดเจนทำให้ผู้รับเข้าใจง่าย 3) มีการติดต่อสื่อสารให้เกิดการรับรู้และยอมรับการทำงาน
ของเครือข่ายที่เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกันได้โดยตรง โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการประสานเครือข่าย 4) มี
การติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อให้มีโอกาสรับรู้ข้อมูล ข่าวสารได้อย่างทั่วถึง 5) มีการ
ติดต่อสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกร่วมมือกันค้นหาเป้าหมายเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อรักษา
สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

5.2 แนวทางการบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 คือ เมตตาวจีกรรม ความมีเมตตาทาง
วาจา การมีวาจาที่ดีสุภาพ อ่อนหวาน มีปิยวาจา พูดจาไม่เหตุผล ได้แก่ ทำงานการสื่อสารเพื่อพัฒนาการมีส่วน
ร่วมต้องประกอบด้วย การไม่พูดให้ร้ายคนอื่นหรือพูดให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจ เดือดร้อนใจ คือพูดแต่สิ่งที่ดี มีเมตตา
ต่อกัน

6. การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้านความร่วมมือในการขยายเครือข่ายกับหลักเมตตา กายกรรม

6.1 หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) มีระบบความสัมพันธ์ต่อความร่วมมือในการขยาย
เครือข่าย 2) มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย 3) มีระบบความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ 4) มีระบบให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา 5) มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่อง

6.2 แนวทางการบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 คือ เมตตาทางกายกรรม ความเป็นผู้มี
การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อ การไม่รังแก ทำร้ายผู้อื่น การอดทน
ต่อกัน ได้แก่ ทำงานด้วยจิตเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลงานโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทานอย่างอดทนต่อกัน
เอื้อเฟื้อต่อกันประสานงานกันเนื่องๆ โดยสรุปการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิถิพุทธ
พระราชทาน ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวิถืพุทธพระราชทาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

การพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถืพุทธพระราชทาน ประกอบด้วย 2 หลักการ ได้แก่ 1) การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถืพุทธพระราชทาน 6 ด้าน คือ (1) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (4) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) การสื่อสารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม (6) ความร่วมมือในการขยายเครือข่าย 2) วิธีการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถืพุทธพระราชทาน ตามหลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ (1) เมตตาทายกรรม (2) เมตตาจกกรรม (3) เมตตาโมกรรม (4) สาธารณโภคี (5) สีสสามัญญตา (6) ทิฏฐิสามัญญตา ทั้งนี้ เนื่องจากการการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถืพุทธพระราชทาน นั้น นอกจากการใช้หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแล้วยังต้องนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการดำเนินงาน ซึ่งหลักสาราณียธรรมนั้น เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี มีความเมตตาต่อกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมี พัฒนสระคู (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จและยั่งยืนโรงเรียนต้องจัดสภาพและองค์ประกอบการเรียนรู้รอบด้านให้ครบทุกด้าน จัดกิจกรรมที่หลากหลายต่อเนื่องที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตนักเรียน และให้เครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน มีส่วนร่วมในการบริหารร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผิดชอบ นอกจากนี้ การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการบริหารโรงเรียนวิถืพุทธ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสวัสดี เพชรบุรณ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการ

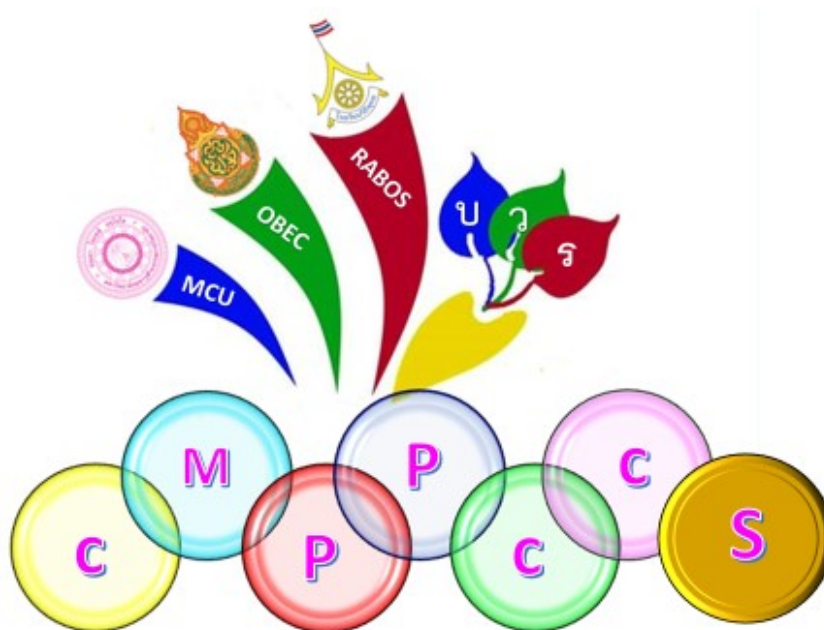
บริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) การพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อม และบรรยากาศโรงเรียน (2) การพัฒนาหลักสูตรใช้การสอนแทรกหรือบูรณาการพุทธธรรม และคุณลักษณะศึกษา และ 2) ผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาไปใช้ พบว่า โดยใช้หลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (2) หลังการใช้หลักสูตรนักเรียนส่วนมากปฏิบัติได้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ (3) ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากขึ้นไป (4) ครูอาสาสมัครร่วมโครงการวิจัยพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความเห็นว่า นักเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมมาทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนได้ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน ประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 4) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ด้านความร่วมมือในการขยายเครือข่าย และ 6) ความร่วมมือในการขยายเครือข่ายโดยการบูรณาการกับหลักสารานิยธรรม 6 และผลการสนทนากลุ่มพบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ตันติยมาศ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้ 1)การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Common aim) 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Member participation) 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory management) 4) การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Participation, sharing, learning) 5) ด้านการสื่อสารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม (Communication for development of participation) และ 6) ความร่วมมือในการขยายเครือข่าย (Cooperation in expanding networks) และใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน คือ หลักสารานิยธรรม 6 ธรรม (Saraniyadhamma) เป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ 1) Mettakayakamma เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) Mettavacikamm เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) Mettamanokamma เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน 4) Sadharanabhogita สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) Silasamannata สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตาม

ระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ 6) Ditthisamannata ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิตีงามเสมอ
กันทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน สรุปลองค์ความรู้การวิจัย คือ CM2P2CS ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย “CM2P2CS”

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย “CM2P2CS” มีอธิบายดังต่อไปนี้

C = Common aim หมายถึง การมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

M = Member participation หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิก

P = Participatory management หมายถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม

P = Participation, sharing, learning หมายถึง การมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

C = Communication for development of participation หมายถึง ด้านการสื่อสารเพื่อ
พัฒนาการมีส่วนร่วม

C = Cooperation in expanding networks หมายถึง ความร่วมมือในการขยายเครือข่าย

S = Saraniyadhamma สาราณียธรรม 6 หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็น
เหตุที่ระลึกถึงกัน, ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน 6

MCU = Mahachulalongkornrajavidyalaya University มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย

OBEC = Office of the Basic Education Commission สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน

บวร = บ้าน วัด โรงเรียน

โดยมีรายละเอียดของ “CM2P2CS” ดังนี้

ขั้นตอนการทำงานของ CM2P2CS นำไปพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับ
โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน การทำงานของ CM2P2CS นั้นมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 C = Common aim ให้สมาชิกในกลุ่มมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

ขั้นที่ 2 M = Member participation ให้สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 3 P = Participatory management สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหาร

ขั้นที่ 4 P = Participation, sharing, learning สมาชิกมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นที่ 5 C = Communication for development of participation สมาชิกใช้สื่อสารเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 6 C = Cooperation in expanding networks สมาชิกมีความร่วมมือในการขยายเครือข่าย

ขั้นตอนการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้ง 6 ประการนี้ นำมาทำงานร่วมกับสารานิยธรรม 6

ขั้นที่ 7 S = Saraniyadhamma สมาชิกใช้สารานิยธรรม 6 ในการดำเนินงาน คือ มีเมตตาต่อกัน ทางกาย วาจา ใจ แบ่งปันกันใช้ มีความเห็นตรงกันและข้อปฏิบัติตรงกัน ได้แก่ 1) เมตตาการุณยธรรม ตั้งเมตตาการุณยธรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2) เมตตาวิจิตรธรรม ตั้งเมตตาวิจิตรธรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3) เมตตาโมกขธรรม ตั้งเมตตาโมกขธรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4) สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ 6) ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิดีงามเสมอกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน

โดยองค์ความรู้จากการวิจัย “CM2P2CS” มีประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ดังนี้

MCU = มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำองค์ความรู้ CM2P2CS นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ 1) นำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำเครือข่ายประชาคมวิถีพุทธ 2) นำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรและบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม ตามแบบองค์ความรู้นี้ 3) นำแนะนำส่งเสริมโรงเรียนวิถีพุทธในระดับต่างๆ 4) นำไปพัฒนากิจการคณะสงฆ์ให้มีความมั่นคง ยืนยันด้วยหลักการมีส่วนร่วม ตามแบบองค์ความรู้นี้

OBEK = สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำองค์ความรู้ CM2P2CS นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ 1) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานทั้งระบบ 2) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของโรงเรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา 3) เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 4) เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายครูกลุ่มต่างๆ

RABOS = โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน สามารถนำองค์ความรู้การมีส่วนร่วมตาม CM2P2CS นี้ไปใช้ได้มากที่สุดเพราะการมีส่วนร่วมพร้อมกับคุณธรรมนี้จะทำให้เกิดความร่วมมือจากครูบุคลากรในสถานศึกษา ด้วยเกิดความร่วมมือของประชาชน ผู้ปกครองด้วย เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเครือข่ายด้วยอันจะทำให้การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานสู่ความสำเร็จและยั่งยืนได้

บ ว ร คือ บ้าน วัด โรงเรียน สามารถนำองค์ความรู้ CM2P2CS นี้ไปใช้ได้ในการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทั้งโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานและองค์กร ส่วนงานของตนคือ โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานก็จะได้นำองค์ความรู้นี้ไปสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและวัดในการพัฒนาการศึกษา

วัดก็เปิดโอกาสให้โรงเรียนและหมู่บ้านชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด ชุมชนเองก็เปิดโอกาสให้โรงเรียนและวัดมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีเมตตากายวาจาใจใช้สมบัติร่วมกัน มีแนวความคิดอุดมการณ์และกติการ่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามประเมินผลโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน และควรจัดทำหลักสูตรการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จริงจัง

1.2 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปพัฒนาเป็นคู่มือดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

1.3 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้ผู้บริหาร และผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน เอาใจใส่อย่างจริงจัง มุ่งมั่นกับการดำเนินการมากขึ้น ติดตาม นิเทศ ให้กำลังใจ และชี้ให้เห็นประโยชน์แท้ของการพัฒนา เนื่องจากงานด้านการปลูกฝังคุณธรรมเป็นงานที่จะเห็นผลระยะยาว หากไม่เอาใจใส่ จริงจัง มุ่งมั่น ก็อาจท้อแท้ก่อนได้

1.4 มหาเถรสมาคมควรมอบหมายกรมการมหาเถรสมาคมรูปหนึ่งมากำกับดูแลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธและออกมติมหาเถรสมาคมให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนวิถีพุทธใกล้วัด

1.5 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรแต่งตั้งกรรมการดำเนินงานวิถีพุทธประจำวิทยาเขต โดยมีโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานในเขตบริการเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย พร้อมจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมด้านอื่นๆ เพื่อพัฒนาการบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานแบบรายโรง

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาการบริหารเครือข่ายของโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทานเพื่อสร้างเครือข่ายอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). **การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟังเป็น**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- รัศมี พัฒนสระคู.(2556). **โรงเรียนวิถีพุทธ: การพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเรียนในภาคอีสาน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริพร ตันติยามาศ. (2550). **รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถระ). (2542). **คำกล่าวสัมโมทนียกถา ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- ส่วนวางแผนและพัฒนาการอบรม สถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **สถิติโรงเรียนวิถีพุทธ**. แหล่งที่มา <http://www.vithebuddha.com/main.php> สืบค้นเมื่อ 16 ส.ค. 2560.
- สวัสดี เพชรบูรณ์. (2550). **การพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสังเวช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1**. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2552). **แนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ**. แหล่งที่มา <http://www.vithebuddha.com> สืบค้นเมื่อ 16 ก.พ. 2561.

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย*
MODEL OF BEHAVIOR DEVELOPMENT OF THE YOUTHS BASED
ON SACCA PRINCIPLES FOR TEMPLES IN THAILAND

¹แม่ชีศิริประภา เพ็ชรกิจ MaecheeSiraprapa Phetkit, ²อินธา ศิริวรรณ Intha Siriwan,
³สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon, ⁴กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
⁴มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University, Thailand
E-mail: phetkit123@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้าอบรม โครงการค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชนในประเทศไทย 380 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอน ที่ 3 เสนอรูปแบบ สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดใน ประเทศไทย เป็นการวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมของกลุ่ม “บวร” คือ บ้าน วัด และ โรงเรียนเพื่อขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนด้วยหลักสัจจะในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างยั่งยืนได้ มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ 3) โครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาพฤติกรรม, เยาวชน, หลักสัจจะ, วัด

Abstract

This research article aimed to propose a model of behavior development of the youths based on Sacca principle for temples in Thailand. Mixed methods research was designed, and there were three research steps consisted of: Step 1 Study the behavior of the youths based on Sacca principle. A questionnaire was used to collect from 380 samples of youths attending the moral camp program for youth in Thailand. The data were analyzed by statistical analysis which were percentage, frequency, mean, and standard deviation; Step 2 the model was developed by interviewing 10 key informants and focus group discussion with 10 experts. Data were analyzed by using content analysis; Step 3 propose a model, a model of behavior development of the youths based on Sacca principle for temples in Thailand. It was a research that can be applied to the participation of the “Bovorn” consisted of houses, temples, and schools, in order to drive the change in youth behavior with the truth to change youth behavior to be good, smart, and sustainable happiness. There were 4 components: Part 1 Introduction, which were 1) Environment, 2) Principle, 3) Objectives; Part 2 Model which were 1) Work system, 2) Management process, 3) The Trisikkha Youth Training Project; Part 3 implementation step which were 1) Structure, 2) Decision Making, 3) Assessment Approach; and Part 4 Conditions for success.

Keywords: Model, Behavior Development, Youths, Sacca Principles, Temples

บทนำ

พฤติกรรมของเยาวชนที่พึงปรารถนาเป็นสิ่งสำคัญต่อสังคมในปัจจุบันพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ศักยภาพของตนเอง โดยเน้นที่การกระทำ เพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา หากเยาวชนมีการกระทำทั้ง ทางกาย วาจา และจิตใจ ย่อมเป็นผู้ประเสริฐได้ เนื่องจากวัยไม่ได้เป็นตัวชี้วัดทางพระพุทธศาสนาเลยว่า คนดีจะต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น เยาวชนก็ทำได้เช่นกัน ดังคำอุปมาอุปไมยว่า “หงส์กระเรียน นกยูง ช้าง ฟาน ย่อมกลัวราชสีห์ทั้งนั้นจะถือว่าเอาร่างกายเป็นประมาณไม่ได้ ฉันท ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น ถ้าแม่เด็กมีปัญญาก็เป็นผู้ใหญ่ได้ คนโง่ถึงร่างกายใหญ่โตก็เป็นผู้ใหญ่ไม่ได้ (ประเวศ วะสี, 2530) เหตุนั้น เมื่อเยาวชนอยู่ในสังคมเป็นผู้ที่มีหลายบทบาทเกิดขึ้นพร้อมกัน การได้รับสถานภาพเป็นลูกเป็นอันดับแรก และมีสถานภาพต่างๆ ต่อมาโดยลำดับ เมื่อเข้าโรงเรียนก็เรียกว่าเป็นนักเรียน นักศึกษา และนิสิต เป็นต้น เมื่อเติบโตขึ้นอีกระดับก็เรียกว่าเป็นพลเมือง เมื่อเข้าสู่พระพุทธศาสนาก็เรียกว่า “พุทธศาสนิกชน” เยาวชนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ในสังคมในฐานะเป็นสมาชิกและเมื่อเติบโตขึ้นก็มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมมากขึ้นเช่นเดียวกัน (พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), 2544) ดังนั้น การที่เยาวชนจะประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ เป็นเยาวชนที่ดี เป็นคนเก่ง จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมจึงเป็นสาเหตุที่สมควรจะพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศที่เน้นมีหลักการสำคัญคือ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

สำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ดังนั้น ภายใต้วิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนี้ จากปัญหาและแนวโน้มบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกและสังคมไทย ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านคุณธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนด้วยวิธีใดก็ตาม สิ่งสำคัญต้องอยู่บนรากฐานของคุณธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่พึงามควรแก่การประพฤติปฏิบัติ การพัฒนาบุคคลโดยใช้คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาคนในชาติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกาย วาจา ใจ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา สมควรให้ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ แก่เยาวชนไทย อันได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่างๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม (นิทรา ฉินไพศาล, 2557)

โดยเฉพาะหลักคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ การรักษาความสัตย์ การพูดจริงทำจริง แสดงออกได้ 5 คือ ประการที่ 1 สัจจะต่อความดี ก็คือ การประพฤติตนเป็นคนเที่ยงแท้ มั่นคงต่อความดีไม่หันเหไปในทางชั่ว ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์เช่นไร ในทางปฏิบัติ ประการที่ 2 สัจจะต่อหน้าที่ คือ การที่ใครก็ตามที่เกิดมาย่อมมีหน้าที่ติดตัวมาด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น จึงควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ประการที่ 3 สัจจะต่อการทำงาน สัจจะต่อการทำงาน ก็คือการตั้งสัจจะลงไปในงาน หมายถึงการทำงานนั้นต้องทำจริง เมื่อมีหน้าที่แล้วก็ย่อมมีงานตามมา คนที่ไม่จริงต่อการทำงาน ประการที่ 4 สัจจะต่อวาจา สัจจะต่อวาจา คือ จริงต่อวาจา นั่นก็คือคำพูดของเราเอง ไม่ว่าจะเป็นการพูดด้วยปาก หรือการเขียน ตลอดจนการแสดงอาการที่เป็นการปฏิญาณต่อผู้อื่นก็ตาม จัดอยู่ในเรื่องของวาจา ประการที่ 5 สัจจะต่อบุคคล สัจจะต่อบุคคล ต้องจริงต่อบุคคล คือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเราจริงต่อบุคคลนั้น หมายถึง การเป็นผู้ที่ประพฤติต่อคนอื่นอย่างสม่ำเสมอ ไม่กลับกลอก และความจริงต่อบุคคลจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยความจริงใจต่อกัน ถ้าเราอยากให้คนอื่นเขาจริงใจต่อเรา เราก็ต้องให้ความจริงกับเขาด้วย (วิทย์ วิศทเวทย์, 2542)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนไทยด้วยหลักสัจจะสำหรับวัดที่มีการพัฒนาและอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความจริงใจต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อหน้าที่การงาน และมีสัจจะวาจาเพื่อเป็นเยาวชนที่สมบูรณ์ สามารถพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติให้มั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้ : พฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ

2. ศึกษาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับเยาวชนที่เข้าอบรมโครงการค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชนในประเทศไทย จำนวน 39,481 คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 380 คน

เครื่องมือ : แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลลัพธ์ที่ได้ : ระดับพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย มีขั้นตอนดังนี้

1. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมอบรมเยาวชน จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย (ฉบับร่างที่ 1)

2. การจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย (ฉบับร่างที่ 2)

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย ด้วยการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้

1.1 สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น อิทธิพลของครอบครัว อิทธิพลของครู อิทธิพลของเพื่อนกลุ่ม อิทธิพลของบุคลากรอื่น อิทธิพลของชุมชน เป็นต้น

1.2 ความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางด้านครอบครัว ปัจจัยทางโรงเรียนและปัจจัยทางชุมชน

2. หลักการ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบความสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยได้แก่ หลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ และหลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับ การอุปนิสัยและทัศนคติของแต่ละบุคคล โดยผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานนั้นควรเริ่มจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ 1) หลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ 2) ลักษณะครอบครัวที่ดี และ 3) บทบาทหน้าที่ขององค์ประกอบของโรงเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 หลักปฏิบัติเพื่อประสบความสำเร็จในพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของผู้เรียน 2) ความพร้อม 3) สถานการณ์ 4) การแปลความหมาย 5) ลงมือกระทำ 6) ผลที่ตามมา 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง

2.2 ลักษณะครอบครัวที่ดี ประกอบด้วย 1) สมาชิกในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน 2) พ่อแม่ที่เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความต้องการของเด็กวัยรุ่น 3) พ่อแม่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 5) ครอบครัวที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับคำอธิบาย 6) คนในครอบครัวสอนให้เด็กวัยรุ่นรู้จักสิทธิและหน้าที่ 7) ครอบครัวที่มีการอบรมสั่งสอน 8) พ่อแม่จะมีเจตคติที่ดีต่อบุตรของตนเอง 9) ครอบครัวที่ไม่ใช้มาตรฐานของผู้ใหญ่มาตัดสินพฤติกรรมของเด็ก 10) พ่อแม่ไม่วิจารณ์หรือทำโทษ เมื่อเด็กมีความอยากรู้อยากเห็น 11) ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจในเรื่องอุดมการณ์ของเด็กที่มีต่อตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติของเขา 12) พ่อแม่ควรตระหนักถึงอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น เมื่อเขามีน้องใหม่ในครอบครัว

2.3 บทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ริเริ่มสนับสนุนและตรวจสอบการทำงานของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนที่ดี 2) ครู เป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติของนักเรียนวัยรุ่นเป็นอย่างดี เข้าใจถึง ความต้องการ ความสนใจของนักเรียนวัยรุ่น และเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนวัยรุ่น

3. วัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์ของการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย ตามหลักอานิสงส์ของการมีสัจจะ ปุณนิสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว เป็นคนหนักแน่นมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้าในการประกอบหน้าที่การงาน ได้รับการเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือยำเกรง ครอบครัวมีความมั่นคง และได้รับเกียรติยศชื่อเสียง

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบงาน การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

1.1 องค์ประกอบของสัจจะ 5 ประการ

1) สัจจะต่อความดี (1) มีความละเอียดใจเมื่อจะทำความผิด (2) เกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว (3) มีศีลธรรมประจำใจ (4) จัดกิจกรรมค่ายคุณธรรม 3 วัน 2 คืน จะมีครูคอยดูแลและให้ความช่วยเหลือโดยปกติแล้วนักเรียนบางคนยังแยกไม่ออกระหว่างความดีความชั่วอย่างชัดเจน นักเรียนบางคนถ้ามีสิ่งจูงใจหรือสิ่งยั่วยุทำให้เกิดเข้าใจผิดว่าสิ่งที่ตนได้ทำไปนั้นดีแต่ความจริงแล้วไม่ดี (5) เน้นกิจกรรมคุณธรรม สวดมนต์ ปฏิบัติธรรมและปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นการบรรยายเสริมคุณธรรม โดยมีครูคอยดูแลนักเรียน โดยนักเรียนส่วนใหญ่ประพฤติตนปฏิบัติตนมั่นคงต่อความดี (6) สิ่งแวดล้อมจึงเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี

2) สัจจะต่อหน้าที่ (1) มีความกตัญญูต่อสถาบัน (2) ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง (3) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน (4) นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมทุกวันก่อนที่จะเข้าอบรมภาคทฤษฎี (5) ครูได้แบ่งหน้าที่ให้แก่เด็กนักเรียนที่ได้เข้าค่ายคุณธรรมแต่ละแผนก แผนกสวดสัติการ แผนกสถานที่ แผนกสื่อเทคโนโลยี แผนกกิจกรรม เป็นต้น (6) นักเรียนซึ่งมีหน้าที่ของความเป็นลูกจะต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ ช่วยกิจการงานบ้าน หน้าที่ของนักเรียนที่มีต่อครูในฐานะลูกศิษย์นั้นก็จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหน้าที่

3) สัจจะต่อการทำงาน (1) ปฏิบัติงานอย่างจริงจังเมื่อได้รับมอบหมาย (2) รับผิดชอบทำงานของตนด้วยความซื่อสัตย์ (3) ไม่ปฏิบัติงานที่ผิดทำนองคลองธรรม (4) มีกิจกรรมเสริมให้กับนักเรียนเกิดสัจจะต่อการปฏิบัติงาน เสริมสร้างรับผิดชอบทำงานของตนด้วยความซื่อสัตย์ เมื่อโรงเรียนเข้าค่ายกิจกรรมหรือมีค่ายคุณธรรมเสริมสร้างการปฏิบัติงานจะแบ่งงานกันเป็นกลุ่มให้นักเรียนร่วมกันรับผิดชอบ (5) ครูและพระอาจารย์คอยช่วยเหลือเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานแก่นักเรียน ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองด้วยตัวของนักเรียนเอง ทำให้เกิดทักษะในการทำกิจกรรม (6) พระภิกษุสงฆ์นั้นจะได้รับความร่วมมือจากครูผู้สอนโดยครูกับพระสงฆ์จะแบ่งการจัดกิจกรรมแต่ละแผนก

4) สัจจะต่อวาจา (1) เมื่อรับปากว่าจะทำอะไรแล้วจะพยายามกระทำตามที่รับปากไว้ให้ได้ (2) รักษาคำพูด พูดอย่างไรทำอย่างนั้น (3) ไม่พูดโกหกเพื่อประโยชน์ของตนเอง (4) นักเรียนจะสำรวมระวังในกิริยาของตนเอง (5) ครูและพระอาจารย์จะให้เด็กปฏิบัติตามคำปฏิญาณก่อนการเข้าค่าย (6) พระวิทยากรจะบรรยายโทษของวจีทุจริต

5) สัจจะต่อบุคคล (1) จริงใจต่อบุคคลอื่นไม่คดโกง (2) ปฏิบัติดีต่อบุคคลอื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย (3) มีสัจจะในกายกรรมทางชั่ว เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ เบียดเบียน เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น (4) ครูและพระวิทยากรที่ได้ปลูกฝังโดยได้จัดกิจกรรมสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม กิจกรรมฟังบรรยายเสริมหลักสัจจะต่อบุคคลอื่น

ต่อผู้มีพระคุณ ต่อเพื่อนร่วมชั้น ต่อเพื่อนมนุษย์ (5) ติดตามประเมินผลต้องอาศัยส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนเพื่อประเมินติดตามผลและนำผลการมีสัจจะของเยาวชนมาปรับปรุงให้เกิดผลที่ดีขึ้นต่อไป (6) ยกตัวอย่างนิทานชาดก

1.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 6 ประการ ได้แก่ 1) เกิดจากตัวเด็กเอง 2) เกิดจากการบีบคั้นทางใจ 3) สภาพแวดล้อมที่เด็กได้รับ 4) กลุ่มเพื่อน 5) สภาพเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนทรุดโทรม เป็นเหตุใหญ่ที่สุดของคดีอาชญากรรมวัยรุ่น 6) สื่อมวลชน

2. กระบวนการจัดการ วิธีการดำเนินงานที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

3. โครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา การกำหนดโครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขาโดยมีโครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมแผนบริหารหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การจัดเตรียมหลักสูตรอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา ขั้นตอนที่ 3 การดูแลติดตามและพัฒนาเยาวชน ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงและพัฒนาแผนบริหารหลักสูตร และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและเผยแพร่หลักสูตรอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. โครงสร้าง ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันที่จะช่วยให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล คือ ปัจจัยทางบ้าน ปัจจัยทางโรงเรียน ปัจจัยทางชุมชน

2. การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกที่ได้พิจารณาอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้วัดในประเทศไทยประสบความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย ไปปฏิบัติดังนี้ 1) ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู พระวิทยากร กลุ่มเพื่อน มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม 2) มีหลักธรรม มีหลักปฏิบัติ มีระบบการอบรม ต้องมีการอบรม อย่างเป็นรูปธรรม และการส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะเห็นชัดเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมหรือโครงการ 3) ต้องมีสถานที่ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่อการผลิตสื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ 4) มีงบประมาณสนับสนุนและรางวัลให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการ

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของอิทธิพลของครอบครัว อิทธิพลของครู อิทธิพลของเพื่อนกลุ่ม อิทธิพลของบุคลากรอื่น อิทธิพลของชุมชน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดในประเทศไทย ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ 3) โครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะได้ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

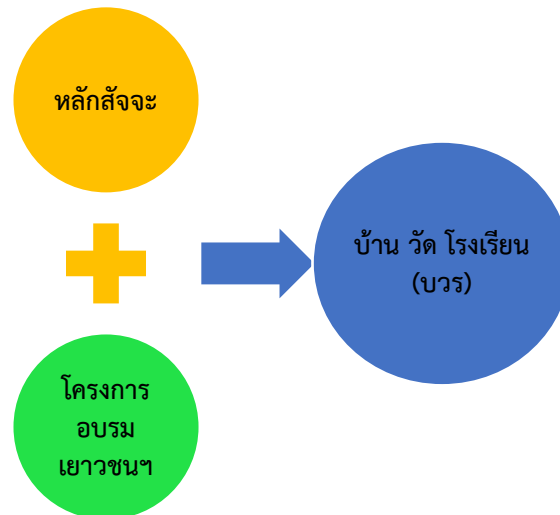

ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมินมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ และ ส่วนที่ 4 เจาะใจความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของอิทธิพลของครอบครัว อิทธิพลของครู อิทธิพลของเพื่อนกลุ่ม อิทธิพลของบุคลากรอื่น อิทธิพลของชุมชน เป็นต้น ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเหมาะสมสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ เกิดจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มีขั้นตอนการวิจัยที่ผสานการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ศึกษาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่เข้าอบรม โครงการค่ายคุณธรรมสำหรับเยาวชนในประเทศไทย 380 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อพัฒนา รูปแบบ โดยโครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการวิจัยที่ผ่าน กระบวนการวิจัยจึงสามารถพัฒนาเยาวชนให้เกิดพฤติกรรมตามหลักสัจจะ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ โครงการพัฒนาเยาวชนในสถานศึกษา ผลการวิจัยได้สอดคล้องกับงานวิจัยของนิทรา ฉันทไพศาล (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษา คือ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความสุภาพ ความสะอาด ความสามัคคี และความมีน้ำใจ มีกิจกรรมเป็นส่วนย่อยในกลยุทธ์พัฒนาเด็กและเยาวชนให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้ องค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง 6 ประการในเบื้องต้น เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ เยาวชนและเป็นคุณความดีที่เยาวชนควรปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระศักดิ์ดา ฉันทโก (สุวรรณทา) (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้เรียนเชิงพุทธบูรณาการ คือ SAKDA MODEL หมายถึง S = Smart Teacher and Student ความทันสมัยของครูและนักเรียน A = Attitude เจตคติที่ดี K = Knowledge วิชาความรู้ D = Dhamma ธรรมะ A = Activity กิจกรรม และผลการวิจัยในขั้นตอนการนำรูปแบบไปใช้และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำ รูปแบบไปใช้นั้นมีส่วนสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนเพราะจะสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือของ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนาที่เรียกรวมกันว่า “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด และ โรงเรียน โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของดลใจ ถาวรวงศ์ ต้นเจริญ (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชนและสื่อมวลชน มีลักษณะร่วมของกระบวนการ ขัดเกลากายทางสังคม คือ การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีเหตุผล 2) สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดใน กระบวนการขัดเกลากายทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) เยาวชนต้นแบบต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การเห็นคุณค่าของความดีงามและการมีบุคคลเป็นหลักยึดทางจิตใจ 4) สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชนและสื่อมวลชน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามหลักสัจจะ สำหรับวัดใน ประเทศไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มบวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียนเพื่อขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนด้วยหลักสัจจะโดยนำไตรสิกขามาบูรณาการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ 1) หลักสัจจะ เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการให้มีให้เกิดขึ้นแก่เยาวชน 5 ประการ ได้แก่ สัจจะต่อความดี สัจจะต่อหน้าที่ สัจจะต่อการทำงาน สัจจะต่อวาจา และสัจจะต่อบุคคล 2) โครงการอบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลัก

ไตรสิกขา 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมแผนบริหารหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การจัดเตรียมหลักสูตร
อบรมเยาวชนตามหลักสัจจะด้วยหลักไตรสิกขา ขั้นตอนที่ 3 การดูแล ติดตามและพัฒนาเยาวชน ขั้นตอนที่ 4
การปรับปรุง และพัฒนาแผนบริหารหลักสูตร และขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลและเผยแพร่ สรุปลงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านสัจจะความดีโดยพัฒนาบุคลากรตัวอย่างและโครงการกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นถึงคุณความดีได้อย่างแจ่มแจ้ง
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านสัจจะต่อหน้าที่โดยส่งเสริมหน้าที่ของบุตรที่ปฏิบัติต่อบิดามารดาเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณเพราะความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี
 - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านสัจจะต่อการทำงานโดยจัดโครงการกิจกรรมด้านคอร์ปชั่นและส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ให้องค์กรมีความซื่อสัตย์สุจริต
 - 1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านสัจจะต่อวาจาโดยพัฒนากิจกรรมและรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนพูดดี มีมารยาทในการพูดเพื่อสร้างสังคมที่พูดดี ทำดี และคิดดี
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเยาวชนตามหลักสัจจะสำหรับค่ายคุณธรรม
 - 2.2 ควรศึกษากระบวนการพัฒนาเยาวชนด้วยหลักไตรสิกขาสำหรับพระวิทยากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- ดลใจ ถาวรวงศ์ ตันเจริญ. (2553). กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัด
ฉะเชิงเทรา. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิทรา ฉันทไพศาล. (2557). กลยุทธ์การบริหารการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษาใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2530). **พระสงฆ์และศาสนิกชนจะกู้ชาติได้อย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมล
คีมทอง.
- พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). (2544). **แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบัน
ครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศักดิ์ดา ฉันทโก (สุวรรณหา). (2558). **รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์
เชิงพุทธบูรณาการ**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2542). **ธรรมะศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. แหล่งที่มา <http://www.moe.go.th/moe/th/home/main.php> สืบค้นเมื่อ 6 ก.ค. 2562.
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุดรธานี:
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12**.
แหล่งที่มา https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue สืบค้นเมื่อ 6
ก.ค. 2562.

การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก
เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์
เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

LEARNING MANAGEMENT THROUGH 7E LEARNING CYCLE MODEL WITH
GRAPHIC ORGANIZERS TO DEVELOP ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ANALYTICAL
ABILITY ON ECONOMIC KNOWLEDGE OF MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS

¹อนงค์ ตามสายสุด Anong Tamsaysud, ²คมสัน ตรีไพบูลย์ Komsan Treepiboon,

³ปริญา ทอสน Parinya Thongsorn

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University, Thailand

E-mail: grays.kku@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 37 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 4) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น, การเขียนผังกราฟิก, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, คิดวิเคราะห์, เจตคติ

Abstract

The objectives of this research were to develop the learning achievement and critical thinking ability on economy to know of Mathayomsuksa 3 students of 7e learning cycle model and graphic organizers on economic. The sample of this research consisted of 37 students studying Mathayomsuksa 3 at Chonkanyanukoon School in semester 1 during the academic year 2019. The research instruments for gathering data were the lesson plans 7e learning cycle model and graphic organizers, an achievement test on subject, the test of critical thinking ability, and a questionnaire on the attitude of students method learning. The collected data was analyzed by percentage, Mean, Standard Deviation, and t-test dependent. The research findings of study were 1) students' learning achievements on economic subject measured after 7e learning cycle model and graphic organizers method were higher than their learning performance measured before at the level of 0.05 significance. 2) students' critical thinking ability on economic subject measured after 7e learning cycle model and graphic organizers method were higher than their learning performance measured before at the level of 0.05 significance. 3) Students' attitude 7e learning cycle model and graphic organizers learning was found at a more level.

Keywords: 7E Learning Cycle, Graphic Organizers, Learning Achievement, Analytical Ability, Attitude

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญตามที่กำหนดไว้ 5 ประการที่ได้กล่าวถึงความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยการพัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน สนับสนุนให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การอ่าน การบำเพ็ญประโยชน์ทางสังคม การดูแลสุขภาพ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การวางแผนชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 68) ซึ่งสอดคล้อง

กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะความรู้และคุณลักษณะจากการเรียนรู้ในห้องเรียนนอกห้องเรียนโดยเน้นการฝึกปฏิบัติมากขึ้น นอกจากนี้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด ทักษะการใช้เหตุผลและทักษะกระบวนการกลุ่มมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 91)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ เนื่องจากการคิดวิเคราะห์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จะมีความสามารถในด้านอื่นๆ เห็นว่าบุคคลทั่วไป ทั้งทางด้านสติปัญญาและการดำเนินชีวิต (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551, หน้า 69) เพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วทุกส่วนของโลกมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์ การแพทย์ สังคมของมนุษย์เริ่มมีความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงนั้นสมาชิกในสังคมต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลก สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขนั้นต้องมีการพัฒนาทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้ และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทักษะชีวิตร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น ตัดสินใจได้อย่างถูกต้องสามารถแก้ปัญหาได้โดยวิธีการที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข (สุนทรสินธพานนท์, 2558, หน้า 7-12) หากนักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะการคิดอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียนจะเป็นนักคิดคือเป็นคนที่ชอบคิดจนเป็นนิสัย เมื่อคิดไปแล้วก็จะกลับมาคิดทบทวน ความคิดอีกครั้ง และพยายามปรับปรุงคุณภาพการคิดอยู่เสมอเป็นคนคิดเป็นระบบระเบียบ มีวิธีคิดหาคำตอบข้อสงสัยได้อย่างเหมาะสมและได้ผลของการคิดเป็นคำตอบที่ดีที่สุดเสมอ (ชนาธิป พรกุล, 2554, หน้า 23) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตเพราะการที่บุคคลจะเติบโตขึ้นเป็นคนที่ดีเก่งนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็กโดยการฝึกให้เด็กคิดบ่อยๆ คิดให้เร็วขึ้นสามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่ว รู้จักพิจารณารายละเอียด เพื่อจะช่วยให้เกิดการคิดรอบคอบขึ้นและการฝึกให้เด็กพูดอธิบายความคิดของตนเองในเรื่องต่างๆ ตามที่ตนเข้าใจจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ว่าตนเข้าใจ ไม่เข้าใจอะไร รู้อะไร ไม่รู้อะไร ทำให้เด็กเกิดความชัดเจนในความคิดของตน ดังนั้นการคิดวิเคราะห์จึงเปรียบเสมือนเข็มทิศกำกับนำไปสู่ทางที่ถูกที่ควรการคิดใดๆ ก็ตามควรจะเป็นไปเพื่อความถูกต้องดีงามเป็นประโยชน์ หากเด็กได้รับการฝึกคิดให้ถูกทาง คิดไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย คิดไปในทางที่เห็นแก่ตัวน้อยลง เน้นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากขึ้นจะช่วยให้เด็กเป็นทั้งคนเก่งและคนดี ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกลอันจะช่วยให้สามารถวางแผนชีวิตและกระทำการสิ่งต่างๆ ได้ดีและประสบความสำเร็จในชีวิต (ทิตินา แคมมณี และคณะ, 2544, หน้า 141-142)

ถึงแม้ว่าวิชาสังคมศึกษาจะเป็นวิชาที่ช่วยพัฒนานักเรียนให้รู้จักคิดวิเคราะห์ แต่จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนชลกันยานุกูล เรื่อง ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา พบว่า เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนมีมาก รูปแบบการสอนส่วนใหญ่เป็นแบบบรรยาย นักเรียนเป็นเพียงผู้รับข้อมูลอย่างเดียว ซึ่งนักเรียนมักจะท่องจำเนื้อหาได้บางส่วน ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริง สังเกตได้จากการที่นักเรียนตอบคำถามได้เพียงคำตอบสั้นๆ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่นอกเหนือจากความรู้ในบทเรียน ไม่สามารถอธิบายและ

ยกตัวอย่างเพิ่มเติมได้ ส่งผลให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจไม่สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำให้ไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะในเรื่องของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2557-2559 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศในรายวิชาสังคมศึกษาแต่ละปีเท่ากับ 46.79, 46.24 และ 49.00 ตามลำดับ ถึงแม้ผลคะแนนจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่คะแนนไม่ถึง 50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (โรงเรียนชลกันยานุกูล, 2560) เนื่องจากข้อสอบ O-NET ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติประกอบด้วยข้อสอบที่ต้องใช้การคิดวิเคราะห์ แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนส่วนมากในรายวิชาสังคมศึกษา ยังเป็นการบรรยายเน้นการท่องจำ มีการเน้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ค่อนข้างน้อยทำให้ผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินจากข้อสอบ PISA ในปี 2015 พบว่า ผลการประเมินของประเทศไทย จากการประเมิน PISA 2000 จนถึง PISA 2015 ผลการประเมินทั้งสามด้านมีแนวโน้มลดลง แม้ว่าช่วง PISA 2009 ถึง PISA 2012 ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์จะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ใน PISA 2015 ทั้งสามด้านกลับมีคะแนนลดลงจาก PISA 2012 โดยการอ่านเป็นด้านที่มีคะแนนลดลงมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยาศาสตร์ ซึ่งทั้งสองด้านลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านคณิตศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558, หน้า 4) จากผลการประเมินการรู้เรื่องการอ่าน (Reading Literacy) ของ PISA 2015 สะท้อนให้เห็นปัญหาเรื่องการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นกระบวนการคิดเชิงลึกที่ผู้เรียนต้องใช้ความสามารถและทักษะในการตั้งสมมติฐาน การสังเกต การสืบค้น และการหาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้น การอ่านจึงเป็นการอ่านเพื่อแยกแยะสาระที่อ่านเกี่ยวกับความสำคัญ ความสัมพันธ์และหลักการในสิ่งที่อ่าน โดยการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ใคร่ครวญ อย่างมีเหตุผล เพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

จากสถานการณ์และปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหาเพื่อช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) มีรากฐานสำคัญมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางเซาปัญญาคของเพียเจต์และวิกิออสกี ซึ่งนักเรียนจะเป็นผู้สืบบทบาทในการเรียนรู้อย่างตื่นตัวและเป็นผู้จัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่างๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้นักเรียนอยู่ในบริบทจริง ซึ่งไม่ได้หมายความว่านักเรียนจะต้องออกไปยังสถานที่จริงเสมอไป แต่เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ หรือข้อมูลต่างๆ ที่เป็นของจริงและมีความสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน โดยนักเรียนสามารถทำการศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ ทดลอง ลองผิดลองถูกกับสิ่งนั้นๆ จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2550, หน้า 90-94) และการเขียนผังกราฟิกจะให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของเนื้อหาและสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้ เมื่อนักเรียนได้สร้างผังกราฟิกด้วยตนเอง นักเรียนจะได้ฝึกฝนกระบวนการคิดต่างๆ ได้แก่ การเปรียบเทียบ การเชื่อมโยง การจำแนก การจัดหมวดหมู่ การจัดระบบความคิด การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยรวบรวม สรุป แสดงความคิด ความรู้ต่างๆ ให้มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ทำให้สะดวกต่อการจดจำข้อมูลเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้ง่ายและยาวนานสอดคล้องกับ (วีชรา เล่าเรียนดี, 2554, หน้า 147) กล่าวว่า การใช้แผนผังมีโนทัศน์สามารถ

ใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิด ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจ สามารถสรุปความหรือสาระสำคัญต่างๆ การใช้และการสร้างแผนผังมโนทัศน์บ่งบอกถึงความสามารถในการคิดรวบยอดเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของความสามารถในการเรียนรู้และทักษะการคิด ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถจะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ มีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นรูปแบบการสอนโดยให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนบรรลุเป้าหมาย และเน้นให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทพร้อมในการเรียนการสอนมากขึ้น กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยส่งผลให้นักเรียนมีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-group Pretest-posttest Design) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชลกันยานุกูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 17 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 740 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนชลกันยานุกูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)
2. ด้านตัวแปรที่ศึกษา 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้
3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) ตลาดกับกลไกราคาในระบบ

เศรษฐกิจ 2) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับปัญหาเศรษฐกิจ 3) แนวคิดเสรีกับระบบสหกรณ์ 4) หน้าที่สำคัญของรัฐบาลต่อระบบเศรษฐกิจ 5) นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย 6) ปัญหาในระบบเศรษฐกิจไทย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยใช้เวลาในการวิจัย จำนวน 14 ชั่วโมง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก ได้แก่ ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบาย และลงข้อสรุปร่วมกับการเขียนผังกราฟิก ขั้นขยายความคิด ขั้นประเมินผล และขั้นนำความรู้ไปใช้

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.23-0.80 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.22-0.55 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.27-0.80 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21-0.61 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 และ 4) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21-0.64 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ 1) แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียน 2) ดำเนินการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 4) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ตามที่กำหนด ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) หาค่าความสอดคล้องในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 2) หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 3) หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ 4) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัก และ 5) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ โดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson formula)

7.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

8. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample 2) วิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample 3) วิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	37	30	22.30	2.40		
ก่อนเรียน	37	30	15.62	2.81	13.58	.000

*p<.05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

2. ผลการศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	37	30	23.08	2.96		
ก่อนเรียน	37	30	12.73	3.77	16.89	.000

*p<.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้			
1.1 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับนำมาใช้ในการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์	4.24	0.60	เห็นด้วย
1.2 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกช่วยลดอัตราการท้อถอยของนักเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์	3.92	0.68	เห็นด้วย
1.3 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์	4.03	0.69	เห็นด้วย
1.4 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกไม่เหมาะสมต่อการนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	3.43	0.99	ไม่แน่ใจ
1.5 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกมีความซับซ้อนและยุ่งยากต่อการนำไปใช้ศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์	3.78	0.79	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม	3.88	0.43	เห็นด้วย
2. ด้านเนื้อหาวิชา			
2.1 เนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์มีจำนวนมากทำให้ยากต่อการจัดการเรียนการสอน	3.78	0.82	เห็นด้วย
2.2 นักเรียนได้ค้นคว้าและศึกษาแหล่งข้อมูลอื่นๆ นอกจากหนังสือแบบเรียนเพียงอย่างเดียว	3.86	0.67	เห็นด้วย
2.3 ลดอัตราการท้อถอยของนักเรียนในวิชาเศรษฐศาสตร์	3.95	0.97	เห็นด้วย
2.4 วิชาเศรษฐศาสตร์มีความน่าเบื่อหน่าย	3.62	0.68	เห็นด้วย
2.5 วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่เรียนรู้ได้ยากมาก	3.84	0.83	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม	3.81	0.45	เห็นด้วย
3. ด้านครูผู้สอน			
3.1 มีความรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างกว้างขวาง ถูกต้องและทันสมัยในวิชาที่สอน	4.35	0.59	เห็นด้วย
3.2 ลักษณะการสอนแสดงถึงการเตรียมการสอน ความตั้งใจในการสอนและความทุ่มเทในการสอน	4.57	0.55	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
3.3 ใช้เทคนิควิธีการสอนที่กระตุ้นความสนใจและก่อให้เกิดการเรียนรู้ การคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา	4.03	0.80	เห็นด้วย

3.4 อธิบายตรงประเด็นและมีการยกตัวอย่างประกอบให้เข้าใจชัดเจน	4.32	0.58	เห็นด้วย
3.5 ส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งเสริมให้มีการคิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้เอง	4.27	0.61	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม	4.31	0.43	เห็นด้วย
4. ด้านผู้เรียน			
4.1 มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเศรษฐศาสตร์มากยิ่งขึ้น	4.00	0.62	เห็นด้วย
4.2 สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในรายวิชาอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี	3.76	0.72	เห็นด้วย
4.3 ได้ร่วมวางแผนการทำงานกับสมาชิกคนอื่นๆ ในห้องเรียนอย่างอิสระและมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้อย่างเต็มที่	4.16	0.65	เห็นด้วย
4.4 รู้สึกเครียดและน่าเบื่อหน่ายอยู่เสมอเมื่อต้องเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากทุกกิจกรรมใช้เวลามากเกินไป	3.86	0.71	เห็นด้วย
4.5 ขาดเสรีภาพทางความคิด เนื่องจากต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่มอยู่เสมอ	4.38	0.64	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยรวม	4.03	0.43	เห็นด้วย
สรุประดับเจตคติรวมของนักเรียน	4.01	0.33	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, $SD = 0.33$) และเมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากมากไปน้อย พบว่า นักเรียน มีเจตคติสูงที่สุดในด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.31$, $SD = 0.43$) รองลงมาคือด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 4.03$, $SD = 0.43$) และด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.43$) ส่วนด้านเนื้อหาวิชา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.45$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ โดยเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้นักเรียนบรรลุเป้าหมาย และทำให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความรู้ด้วยตนเอง และผู้วิจัยได้นำการเขียนผัง

กราฟิกมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนจะทำให้นักเรียนเรียนมองเห็นภาพรวมของเนื้อหา และสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้

ผู้วิจัยเชื่อว่า หากมีการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ต่อไป จะทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวทำให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงความรู้พื้นฐานของนักเรียน และนักเรียนสามารถสรุปความรู้พื้นฐานเดิมร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันแล้วร่วมกันนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์อภิปรายร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม แล้วนำมาเขียนผังกราฟิกร่วมกัน จากนั้นยังมีการนำเสนอแผนผังกราฟิกหน้าชั้นเรียนและให้นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ภายในชั้นเรียนร่วมกันลงข้อสรุปและให้ข้อเสนอแนะกับงานของสมาชิกกลุ่มอื่นๆ โดยหลังจากที่นักเรียนได้ร่วมกันสร้างองค์ความรู้แล้วนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้ดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ต่อไป เช่น การนำเอาความรู้ไปเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้ทราบ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจ มีความกระตือรือร้นและสนุกไปกับการเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับทิตินา แชมมณี (2544, หน้า 301-302) กล่าวว่า ในการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้การฝึกคิด การใช้เหตุผล การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ การค้นหาคำตอบจากเรื่องที่เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษา และสอดคล้องกับประสาธต์ เนืองเฉลิม (2558, หน้า 143-145) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสมาช่วยในการแก้ปัญหาโดยผ่านการเลือกกิจกรรมการทดลองที่เหมาะสมจะเป็นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดีรพี เพ็งด้วง (2561) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยา เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ขั้น ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมสูงกว่าการจัดการเรียนรู้ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการคิดวิเคราะห์ด้านความสำคัญ นักเรียนสามารถอ่านบทความแล้วแยกแยะความสำคัญของเรื่องได้โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมร่วมมากนัก เมื่อเทียบกับการคิดวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์ที่นักเรียนจะต้องวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ทั้งความเหมือน ความแตกต่าง และการวิเคราะห์หลักการที่นักเรียนจะต้องนำข้อมูลบางส่วนของบทความมาเชื่อมโยงกันสร้างเป็นหลักการและอาจจะต้องใช้ความรู้หรือประสบการณ์เดิมเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งถือว่าการคิดวิเคราะห์ด้านความสำคัญ การวิเคราะห์ด้านความสัมพันธ์ การวิเคราะห์หลักการ มีความซับซ้อนขึ้นตามลำดับ

ผู้วิจัยเชื่อว่า หากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกจะทำให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของเนื้อหา และสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้ เมื่อนักเรียนได้สร้างผังกราฟิกด้วยตนเอง นักเรียนจะได้ฝึกฝนกระบวนการคิด

ต่างๆ ได้แก่ การเปรียบเทียบ การเชื่อมโยง การจำแนก การจัดหมวดหมู่ การจัดระบบความคิด การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยรวบรวม สรุป แสดงความคิด ความรู้ต่างๆ ให้มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ทำให้สะดวกต่อการจดจำข้อมูลเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้ง่าย และยาวนาน สอดคล้องกับ วัชรรา เล่าเรียนดี (2554, หน้า 147) กล่าวว่า การใช้แผนผังมโนทัศน์สามารถใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิด ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจ สามารถสรุปความหรือสาระสำคัญต่างๆ การใช้และการ สร้างแผนผังมโนทัศน์บ่งบอกถึงความสามารถในการคิดรวบยอดเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของความสามารถในการเรียนรู้และทักษะการคิด ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวัฒน์ เดชะ (2561) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และการคิดวิเคราะห์ในชีวิตจริง เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น โดยเน้นระดับของการสืบเสาะ พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้นักเรียนเรียนยังมีคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก สาระ เศรษฐศาสตร์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, SD = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปน้อย พบว่า นักเรียนมีเจตคติสูงสุดในด้านครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.31, S.D = 0.43) รองลงมาด้านผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.03, S.D = 0.43) และด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 3.88, S.D = 0.43) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ร่วมกันแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความรู้และทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี มีความ สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อและมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวันวิสา กองเสน (2558) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคงทนในการเรียนรู้และเจตคติต่อการเรียนวิชา ชีวิตวิทยา เรื่อง อาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับ เทคนิคการใช้ผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า เจตคติต่อวิชาชีวิตวิทยาล้างเรียนสูงกว่าก่อน เรียนอยู่ในระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียน ผังกราฟิก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง เศรษฐกิจน่ารู้ ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยองค์ความรู้การวิจัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน อธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม เป็นขั้นที่ครูดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน โดยครูใช้วิธีการ สนทนา การซักถาม ยกตัวอย่าง เหตุการณ์ เพื่อครูจะได้รู้ว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้เดิมเท่าใดและใช้ ในการวางแผนการสอนในขั้นต่อไปได้อย่างเหมาะสม

2. ขั้นสร้างความสนใจ เป็นขั้นที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความสนใจและกระตุ้นให้นักเรียน เกิดความอยากรู้อยากเห็น เพื่อให้นักเรียนเกิดคำถามและข้อสงสัยที่จะนำไปสำรวจและค้นหาคำตอบในขั้นต่อไป

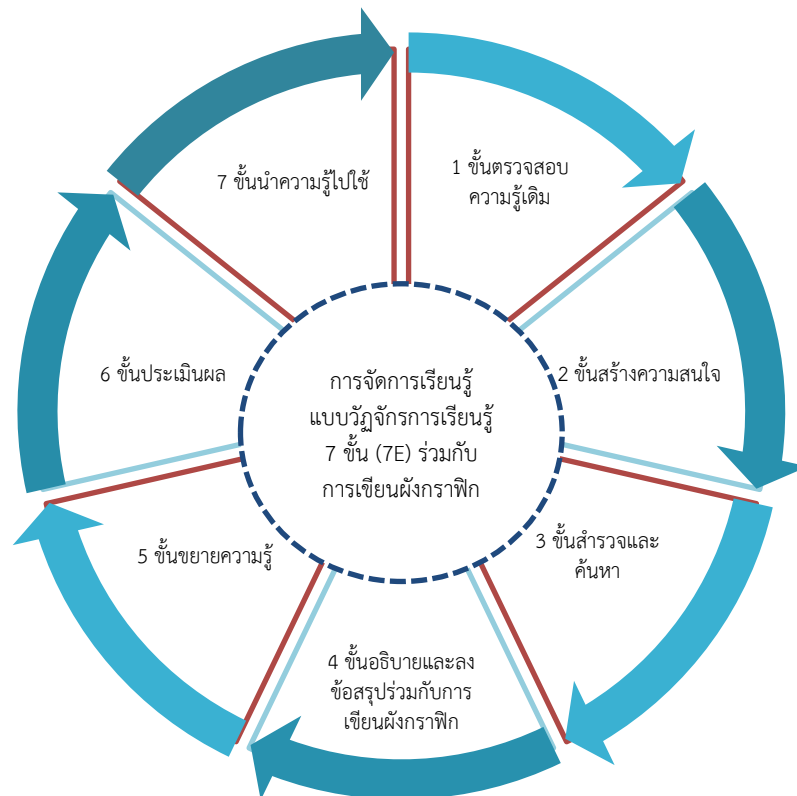
3. ขั้นสำรวจและค้นหา เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนวางแผนกำหนดแนวทางการสำรวจ ตรวจสอบ ตั้งสมมุติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อสนเทศ หรือ ปรากฏการณ์ต่างๆ วิธีการตรวจสอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น ทำการทดลอง ทำกิจกรรมภาคสนาม การศึกษา หาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะใช้ในขั้นต่อไป

4. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก เป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้นำข้อมูลจากการสำรวจมาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล โดยใช้การเขียนผังกราฟิกเข้ามาช่วยจัดระบบความคิด ความรู้หรือข้อมูล สำคัญๆ ให้เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระเบียบในรูปแบบต่างๆ ให้มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ทำให้สะดวกต่อการจดจำข้อมูลเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้ง่ายและยาวนาน และร่วมกันอภิปรายผลอย่างเป็นเหตุผล โดยครูเป็นผู้ส่งเสริมและแนะนำให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

5. ขั้นขยายความคิด เป็นขั้นที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนได้นำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการ อภิปรายร่วมกันในชั้นเรียนหรือแนวคิดที่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมนำไปใช้อธิบายสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่นๆ ซึ่ง จะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงกับเรื่องราวต่างๆ และทำให้เกิดความรู้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น

6. ขั้นประเมินผล ขั้นนี้เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ที่หลากหลายและมีความ เหมาะสมกับนักเรียน ว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างไรบ้าง และมาน้อยเพียงใด โดยครู และนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ และนำไปสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ขั้นนำความรู้ไปใช้ เป็นขั้นที่ครูให้โอกาสนักเรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนมาไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ครูจะเป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ ต่างๆ ที่หลากหลายซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในเรื่องใหม่ๆ ต่อไป สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก อาจจะใช้เวลามากกว่าปกติ เนื่องจากมีขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนหลายขั้น ครูจะต้องให้เวลานักเรียนอย่างเพียงพอ ดังนั้นครูต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเวลาที่มี

1.2 ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และเปิดใจยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของนักเรียนแต่ละคน พร้อมทั้งให้กำลังใจ ชื่นชม เพื่อเป็นการเสริมแรงให้กับนักเรียนและส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียน

1.3 ครูควรใช้ข้อคำถามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการวิเคราะห์ในด้านการวิเคราะห์ความสำคัญ ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์หลักการ ให้ครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 นักเรียนยังยึดติดกับการเขียนแผนผังกราฟิกแบบเดิมๆ ที่นำเอาหัวข้อเรื่องมาเขียนเป็นผังกราฟิกหลักและใส่รายละเอียดหัวข้อย่อยๆ เป็นข้อความยืดยาว ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิก มีรูปแบบการเขียนผังกราฟิกที่หลากหลายรูปแบบ ดังนั้น ครูควรเปิดโอกาสหรือเสนอแนะแนวทางให้นักเรียนได้เลือกใช้แผนผังกราฟิกตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกกับเนื้อหาวิชาอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาและครอบคลุมทุกระดับชั้น

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการเขียนผังกราฟิกมาใช้ในการพัฒนาทักษะสำคัญที่ผู้เรียนพึงมีในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ชนาธิป พรกุล. (2554). **การสอนกระบวนการคิด : ทฤษฎีและการนำไปใช้**. กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์.

ทิตนา แคมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควิธีคิด.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2558). การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรวัตร เพ็งด้วง. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยา เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักร 7 ขั้น ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- โรงเรียนชลกันยานุกูล. (2560). รายงานการวัดประเมินผลทางการเรียนของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ชลบุรี: โรงเรียนชลกันยานุกูล.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2554). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด Thinking skills instructional models and strategies. พิมพ์ครั้งที่ 7. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันวิสา กองเสน. (2558). ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคงทนในการเรียนรู้ และเจตคติต่อการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง อาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศศิวัฒน์ เดชะ. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และการคิดวิเคราะห์ในชีววิทยา เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น โดยเน้นระดับของการสืบเสาะ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). สรุปผลการวิจัย PISA 2015. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2554). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควิธีคิด.

การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์
ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*

PRODUCTION OF THAI TRADITIONAL MEDICINE GRADUATES:
BACKGROUND SCHOOL OF TRADITIONAL AND ALTERNATIVE MEDICINE,
CHIANG RAI RAJABHAT UNIVERSITY

¹ชนาภา ไวลาพี Chanapa Wailapee, ²กันยานุช เทาประเสริฐ Kanyanoot Taoprasert,
³ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert, ⁴ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์ Siwapong Tansuwanwong
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: Chanapa_Wai@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เจาะลึกคณบดีผู้ก่อตั้งวิทยาลัยการแพทย์สรุปผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตของวิทยาลัยการแพทย์ เกิดขึ้นจากการดำเนินภารกิจของคณบดีผู้ก่อตั้ง ในโครงการสังคายนาคณะความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา และมีความต้องการขยายผลการดำเนินภารกิจสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี แต่ด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายวิชาชีพที่ยังไม่รองรับการทำหน้าที่ของแพทย์พื้นบ้าน ทำให้ยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ และในขณะเดียวกันคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยที่ต้องการสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย เพื่อรองรับการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นจุดร่วมของทั้งสองฝ่ายและเกิดเป็นเงื่อนไขข้อตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมที่เกี่ยวข้องคือปัจจัยด้านสถานการณ์ภายนอกทั้งการส่งเสริมจากภาครัฐและความต้องการของประชาชนในการพึ่งพาแพทย์แผนไทยเพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ และปัจจัยด้านกฎหมายที่เอื้อให้มีสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย ประเภท ข และหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในหลักสูตรนี้คือการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา

คำสำคัญ: หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต, การผลิตบัณฑิต, วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Abstract

This qualitative research article aimed to track the background of the graduate production in the bachelor degree of Thai Traditional Medicine program, School of Traditional and Alternative Medicine (STAM), Chiang Rai Rajabhat University. This was undertaken by documentary analysis and in-depth interview with the founding dean of STAM. The results showed that the commencement of the graduate production of STAM arose from the mission of the founding dean on the project of consolidating and revising of Lanna traditional medicine theories and practices in the upper northern Thailand. The outcomes were needed to extend into the development of a bachelor degree program establishment. However, with professional legal limitations that still do not support the functions of traditional medicine (TM) doctors, the traditional medicine Program could not be established. Fortunately, the Thai traditional medicine (TTM) committee also required an institute for yielding of Thai traditional medicine practitioners according to the Healing Arts Practices Act, BE 2542. This coincident point enhanced the establishment of TTM institute leading to a mutual agreement. Besides, some external situations like government promotion, people's needs and legal support also supplemented the establishment of Thai traditional medicine institute, which mainly provided the development of body of TTM knowledge and teaching professors via R and D process.

Keywords: Bachelor of Thai Traditional Medicine, Producing graduates, School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University

บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกนำการแพทย์ดั้งเดิมมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไข ปัญหาสุขภาพและส่งเสริมให้มีการใช้การแพทย์ดั้งเดิมอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ โดยประเทศไทยได้ กลับมาให้ความสำคัญในการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและส่งเสริมการใช้ยาจากสมุนไพร ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 55 ได้ระบุให้ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยให้ เกิดประโยชน์สูงสุด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, หน้า 15) อีกทั้งการให้ความสำคัญกับการ พัฒนากำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา พัฒนาค้นให้มีความรู้ ทักษะ และเตรียมความพร้อมที่จะ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้มีการพัฒนาและสร้างกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกำลังคนด้านสุขภาพ มี มาตรการในการเร่งผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านสุขภาพ โดยพัฒนากลไกการผลิตและประกอบวิชาชีพ ให้ได้มาตรฐาน มีคุณธรรมจริยธรรม และสร้างความเข้มแข็งของบุคลากรด้านสุขภาพ โดยการพัฒนาศักยภาพ เสริมทักษะ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564 มีเป้าหมายให้ประชาชน

สามารถเข้าถึงและใช้บริการระบบการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานปลอดภัย มีมาตรการในการพัฒนาขีดความสามารถทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ (คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ตลอดจนมีการกำหนดตำแหน่งในสายงานการแพทย์แผนไทย ที่มีบทบาทในการรักษาพยาบาล การส่งเสริม การป้องกัน การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสุขภาพ และงานด้านวิชาการต่างๆ ซึ่งมีทั้งระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555) จากการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐ สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งพัฒนาด้านกำลังคน และการให้ความสำคัญต่อการแพทย์แผนไทยที่จะเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน ประกอบกับด้านสถาบันจัดการศึกษาก็หันมาให้ความสำคัญกับและเปิดสอนในสาขาการแพทย์แผนไทยมากขึ้น โดยในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาที่ได้รับรองตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ถึง 21 สถาบัน

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทำให้เกิดการเรียนรู้จากอดีตเพื่อเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบัน ให้เข้าใจถึงปัญหาสาเหตุของปัญหา และผลกระทบจากปัญหา รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาในอดีต ซึ่งสามารถนำความรู้มา กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อปัจจุบันและอนาคต รวมถึงสามารถเป็นแนวทางให้กับผู้สนใจ เปิดหลักสูตรการแพทย์แผนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แพทย์แผนไทยในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการแพทย์แผนไทย 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2545, หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2546 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552, พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2560

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ทศนคติ แนวคิดในการผลิตบัณฑิต โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากคณบดีผู้ก่อตั้งของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. หลังจากรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารจากแหล่งต่างๆ นำมารวบรวมและจัดกลุ่มแยกข้อมูลตามหมวดหมู่ในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับเหตุการณ์และร่องรอยความเป็นมาของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต นำข้อมูลมาเรียบเรียงและ เชื่อมโยงเพื่อให้เห็นข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยบัณฑิตของ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สรุปผลการวิจัย

ความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญา โดยผ่านหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตของ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีจุดเริ่มต้นมาจากการ ดำเนินงานด้านการแพทย์พื้นบ้าน ของ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ โดยผ่านการดำเนินงานของศูนย์วิจัยและ พัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย และศูนย์ประสานงานวิจัย สกว. ภาค เขตเชียงราย-พะเยา- ฝาง สถาบันราชภัฏเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาการแพทย์ พื้นบ้าน

ในปี พ.ศ. 2542-2543 ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ ได้ดำเนินการกิจที่สำคัญ คือ โครงการสังคายนา องค์ความรู้หมอเมือง เพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา โดยร่วมมือกับเครือข่าย แพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอเมือง) ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และฝ่ายวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษา วิจัย สังคายนา ตรวจสอบและพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านให้เป็นระบบในเชิงวิชาการ ภายใต้การ สนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีที่มาจากการเล็งเห็นถึงศักยภาพของ แพทย์พื้นบ้านล้านนาจำนวนหนึ่งที่มีความรู้จริง และมีประสบการณ์ในการดูแลรักษาสุขภาพประชาชน ซึ่งเป็น ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้แพทย์ พื้นบ้านล้านนาขาดโอกาสในการทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย, 2544 : 5) ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของโครงการคือการรวบรวม ชำระ ตรวจสอบ และ จัดระบบองค์ความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา และทำการสังเคราะห์ทฤษฎี การแพทย์พื้นบ้านและเค้าโครงตำรากกลาง เพื่อใช้เป็นตำราอ้างอิงและเป็นที่ยอมรับในด้านกฎหมายและ สามารถเป็นทางเลือกในการดูแลรักษาสุขภาพได้ ซึ่งได้รวบรวมหมอพื้นบ้านที่มีความรู้จริงและที่มีวิชาการ ทำการสังเคราะห์โครงสร้างทฤษฎีการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ผลจากการสังคายนาการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ทำให้สามารถจัดระบบองค์ความรู้ และสามารถจัดทำเป็นตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนาสำหรับเป็นตำรา อ้างอิงกลางจำนวน 4 เล่ม ที่ครอบคลุมทั้งด้านแนวคิด ทฤษฎีของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา กระบวนการสร้าง เสริม ป้องกัน และดูแลรักษาสุขภาพ ด้วยการบำบัดรักษาทางกาย ด้วยอาหารและสมุนไพร และการสร้างเสริม ป้องกัน และดูแลรักษาสุขภาพ ด้วยพิธีกรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการสืบทอดความรู้ของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ให้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 เกิดการขยายผลจากภารกิจในการสังคายนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้าน ล้านนา ด้วยเจตนาของแพทย์พื้นบ้านล้านนาที่ต้องการสืบทอดความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนาให้แก่คนรุ่น หลัง จึงได้มีการปรับปรุงตำราอ้างอิงกลาง โดยจัดทำเป็นตำราฝึกอบรมหมอพื้นบ้าน ในสาขาหมอพิธีกรรม บำบัด สาขาหมอยา และสาขาหมอกายบำบัด และเปิดหลักสูตรการแพทย์แผนไทยสาขาเภสัชกรรมไทย และ

สาขาเวชกรรมไทย ในระดับวุฒิปัตร์ (ประเภท ก.) ตามมาตรฐานหลักสูตรของคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ภายใต้พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ มาตรา 33(1)(ก) โดยมีเนื้อหาที่ผสมผสานระหว่างตำราอ้างอิงของกองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ และผลการวิจัยในด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอเมือง) มาประกอบเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นภาคเหนือ ที่มีระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาเป็นฐานรองรับ จนมีผู้สำเร็จการฝึกอบรมในสาขาเภสัชกรรมไทยและสาขาเวชกรรมไทย จำนวน 120 คน และได้สอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ในด้านศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ที่ดำเนินงานด้านงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง จนสามารถรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดระบบองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งยังได้สร้างเครือข่ายการวิจัยและเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นขึ้น กระทั่งมีความพร้อมในการจัดการศึกษาจึงได้มีการเปิดหลักสูตรระดับปริญญาโท คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาสังคมเพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยท้องถิ่นได้นำประสบการณ์จากการศึกษาวิจัยของตนมาต่อยอดทางวิชาการ

นอกจากนี้ยังมีความพยายามในการพัฒนาหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านระดับปริญญาตรี โดยขยายผลจากภารกิจในการสังคายนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา เพื่อเป็นการสืบทอดองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนาผ่านระบบการศึกษาในระดับปริญญา โดยมีเป้าหมายในการผลิตแพทย์พื้นบ้านล้านนารุ่นใหม่ที่ภาครัฐให้การยอมรับและสามารถเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพสุขภาพให้แก่ประชาชนได้ แต่ในขณะนั้นยังไม่มิกฎหมายวิชาชีพที่รับรองการทำงานบทบาทหน้าที่ของแพทย์พื้นบ้าน ทำให้ยังไม่สามารถเปิดสอนหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านล้านนาได้ ประกอบกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33(1) มีการระบุสาขาการแพทย์แผนไทย มี 3 ประเภท คือ (ก) แพทย์แผนไทยที่ได้รับการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้จากผู้ประกอบโรคศิลปะที่ได้รับอนุญาต (ข) แพทย์แผนไทยที่ได้รับการอบรมจากสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยที่คณะกรรมการวิชาชีพรับรอง (ค) แพทย์แผนไทยที่ได้รับการรับรองจากส่วนราชการและผ่านการประเมินตามเงื่อนไขของคณะกรรมการวิชาชีพ ซึ่งในพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2545 มาตรา 33(1)(ข) ที่ระบุให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะในสาขาการแพทย์แผนไทยต้องได้รับความรู้จากสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยรับรอง เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการสถาบันการศึกษาเพื่อมารองรับการผลิตแพทย์แผนไทยประเภท ข แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่เป็นผู้ริเริ่ม หรือบุกเบิก

ต่อมา คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ซึ่งนำโดย นพ.ชวลิต สันติกิจรุ่งเรือง ประธานกรรมการวิชาชีพ สาขาการแพทย์แผนไทย และ ภก.ยงศักดิ์ ตันติปัญญ รองประธานฯ ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพและภารกิจที่ดำเนินงานในด้านการแพทย์พื้นบ้านล้านนา จึงสนับสนุนและผลักดันให้ศูนย์วิจัยร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและเปิดจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ประเภท ข ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33(1) (ข) และเกิดโครงการจัดตั้งวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านขึ้น โดยพัฒนามาจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านได้นำหลักสูตรการแพทย์แผนไทยระดับวุฒิปัตร์สาขาเวชกรรมไทยและสาขาเภสัชกรรมไทย มาพัฒนาเป็นหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต 4 ปี ที่ครอบคลุมด้านเภสัชกรรมไทย เวชกรรมไทย การนวดไทย และการผดุงครรภ์ไทย ได้เป็นหลักสูตรฉบับแรก โดยใช้ชื่อว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2545 โดยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยทั้งหลักสูตรและสถาบัน ในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ซึ่งทำให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านเป็นสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยตาม

พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33(1) (ข) โดยเปิดรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยรุ่นแรกและจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2546

โดยหลักสูตรฉบับแรกมีแนวทางการพัฒนาหลักสูตร จากการปรับปรุงหลักสูตรการแพทย์แผนไทยระดับวุฒิปัตร์ มาเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี ร่วมกับใช้กรอบแนวคิดจากหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านบัณฑิต และจุดเด่นของการแพทย์พื้นบ้านล้านนาที่มีศักยภาพในการรักษาโรคและให้ความสำคัญทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป้าหมายของหลักสูตรคือการมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาไทย เสริมสร้าง และพัฒนาขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีความสามารถทั้งด้านวิชาชีพและวิชาการ สามารถเป็นแพทย์แผนไทยที่บริหารจัดการวิชาชีพได้ด้วยตนเอง และยังสามารถสืบทอดมรดกทางวิชาชีพให้แก่คนรุ่นต่อไปได้ โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษามีสิทธิ์สอบขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การนวดไทย และการผดุงครรภ์ไทย จากการสัมภาษณ์คณบดีผู้ก่อตั้ง พบว่า เนื่องจากการแพทย์แผนไทยถือเป็นศาสตร์ใหม่ที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในขณะนั้น และยังมีข้อจำกัดอีกหลายด้าน โดยเฉพาะด้านองค์ความรู้และด้านอาจารย์ผู้สอน ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ทำให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ได้นำเอาแนวทางที่ได้จากประสบการณ์ในการส่งคายน้องค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา มาเป็นหลักคิดในการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา

ในปี พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏเชียงรายได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเป็นกฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านเป็นส่วนราชการในระดับคณะวิชา ในชื่อ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนราชการที่เพิ่มใหม่ในโครงสร้างใหม่ของมหาวิทยาลัย และสภามหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งให้ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ เป็นคณบดีคนแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งถือเป็นคณบดีผู้ก่อตั้งวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และในปีเดียวกันได้มีการเสนอขอเปลี่ยนชื่อหลักสูตรจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย เป็นหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต เพื่อให้เป็น อัตลักษณ์เฉพาะของวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2550 : 3) ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ในชื่อหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2546 ซึ่งวิทยาลัยการแพทย์ฯ ยังคงสานต่อภารกิจในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยที่นำร่องในการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ที่มีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยที่สามารถประกอบวิชาชีพการรักษาโรคได้ และเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนซึ่งเป็นเป้าหมายที่สถาบันแห่งนี้ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน เพราะการแพทย์แผนไทยถือเป็นศาสตร์ใหม่ที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชำนาญ เล็กบรรจง (2531) ที่ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมจากวิชาชีพการทำเครื่องถม จนเป็น

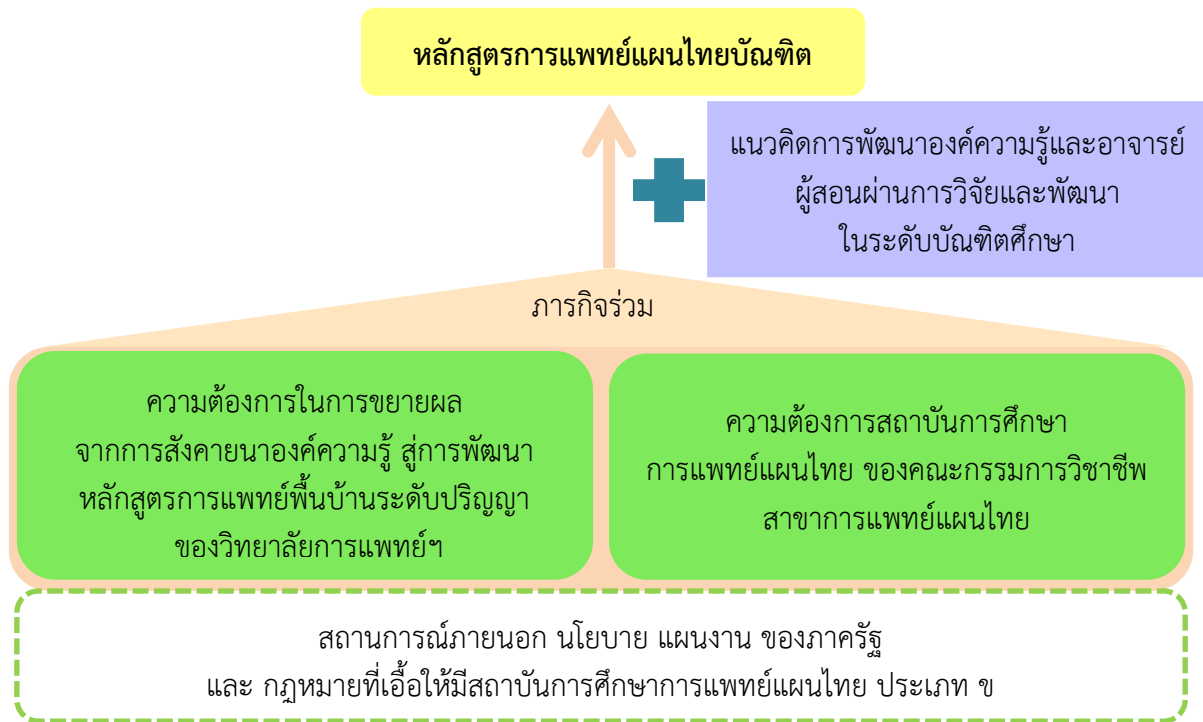
หลักสูตรวิชาชีพพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงนั้นได้มีการคงไว้ซึ่งจุดหมายของหลักสูตร ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำเอาทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้ถึงแม้การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จะประสบกับข้อจำกัดทั้งด้านองค์ความรู้ และด้านอาจารย์ผู้สอน แต่เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพความเป็นแพทย์แผนไทยอย่างครบถ้วนทั้งความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถเป็นทางเลือกของประชาชนและรับใช้สังคมได้อย่างแท้จริง วิทยาลัยการแพทย์ฯ มีหลักสำคัญที่ยึดถือมาตลอดตั้งแต่เริ่มต้น คือการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยให้ร่วมสมัยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร เพียรสูงเนิน (2562, หน้า 77) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาองค์ความรู้ภาคทฤษฎีของการแพทย์แผนไทยนั้นเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถนำความรู้การแพทย์แผนไทยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของวิชาชีพอื่น รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในการเข้ารับการรักษากับการแพทย์แผนไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของของปิณิดา ถนอมศักดิ์ (2558, หน้า 86-87) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความรู้ในเรื่องการวัดและประเมินผลการใช้การนวดไทยเพื่อการรักษาอาการเจ็บป่วยให้สามารถเห็นผลการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่คนไข้ในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ในการรักษาโรคที่เป็นทางเลือกให้กับประชาชน เช่น การรักษาโรคเรื้อนกวางด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย (สายฝน สมภูสาร และคนอื่นๆ, 2562) และการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย (ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และคนอื่นๆ, 2563) เป็นต้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อันเป็นสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยในการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ที่มีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยที่สามารถประกอบวิชาชีพการรักษารโรคได้ และเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน สรุปลองค์ความรู้การวิจัย คือ ความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ผ่านหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตกรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เกิดขึ้นจากการดำเนินภารกิจของคณบดีผู้ก่อตั้ง ในโครงการส่งคานาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา และมีความต้องการขยายผลการดำเนินภารกิจสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี แต่ด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายวิชาชีพที่ยังไม่รองรับการทำหน้าที่ของแพทย์พื้นบ้าน ทำให้ยังไม่สามารถเปิดสอนได้ ประกอบกับความต้องการสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย เพื่อรองรับการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ของคณะกรรมการวิชาชีพสาขารการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 เมื่อทั้งสองเหตุการณ์เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ทำให้กลายเป็นจุดร่วมของความต้อการและเกิดเป็นเงื่อนไขข้อตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานการณ์ภายนอก ประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ นโยบาย และความต้องการพึ่งพาการแพทย์แผนไทยในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน และปัจจัยด้านกฎหมายที่เอื้อให้มีสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย ประเภท ข และหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในหลักสูตรนี้คือการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นฐาน

ประสบการณ์ของคณบดีผู้ก่อตั้งที่ดำเนินการกิจในการสังคายนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา สรุปรูปภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
การศึกษาครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษา หรือต้องการเปิดหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาตรี ซึ่งควรให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาองค์ความรู้และอาจารย์ผู้สอนให้สอดคล้องกับการกับเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตของแต่ละสถาบัน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ควรทำการศึกษาผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยในช่วงเวลาหลังจากการเริ่มต้น เพื่อให้เห็นถึงแนวคิด พัฒนาการและการแก้ปัญหาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยจากเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร เพียรสูงเนิน. (2562). การศึกษาเส้นประธานสิบ กรณีศึกษาเส้นกาลทารี. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบภูมิปัญญาไทยสุขภาพวิถีไท ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564. แหล่งที่มา <http://www.thaihof.org/16766-2/> สืบค้นเมื่อ 20 ต.ค 2563.
- ชำนาญ เล็กบรรจง. (2531). พัฒนาการหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และคนอื่นๆ. (2563). การศึกษาและติดตามผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย. วารสารหมอยาไทยวิชัย. 6(1). 45-54
- ปิณดา ถนอมศักดิ์. (2558). การศึกษาและพัฒนากระบวนการวัดผลและประเมินผลการใช้การนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วย. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 15 (6 เมษายน 2560).
- วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2550). หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2546. เชียงราย: วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (อัดสำเนา)
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย. (2544). โครงการสังคายนาองค์ความรู้หมอเมืองเพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. รายงานการวิจัย. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- สายฝน สมภูสาร และคนอื่นๆ. (2562). ผลการรักษาโรคเรื้อนกวางด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย. วารสารวารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 13(1). 95-101
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2555). มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2. แหล่งที่มา <https://www.ocsc.go.th/job/แพทย์แผนไทย> สืบค้นเมื่อ 12 ธ.ค. 2563.

ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

STUDENTS CARE AND PROMOTION SYSTEM ACCORDING TO BUDDHADRAMMA
FOR SCHOOLS UNDER OFFICE OF PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA

¹โยธิกา เลิศรัตยากุล Yotika Loesrattayakul,

²พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano,

³สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo, ⁴กฤษณา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

⁴มหาวิทยาลัยบูรพา BuraphaUniversity, Thailand

E-mail: parwa192929@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธีด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 357 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 7 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 เสนอระบบ ด้วยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ (1) การส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน (2) สังคหวัตถุ 4 (3) บริบทของโรงเรียน (4) กฎหมาย (5) บริบทของชุมชน 2) กระบวนการ (Process) ได้แก่ (1) กระบวนการส่งเสริมนักเรียน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนาการเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน การส่งต่อนักเรียน (2) การบูรณาการพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา ความมีตนเสมอ 3) ผลลัพธ์ (Output) (1) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน (2) มีเป้าหมาย (3) หลักการ 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ 5) สภาพแวดล้อม (Environment) (1) สภาพแวดล้อมภายนอก (2) สภาพแวดล้อมภายใน

คำสำคัญ: ระบบ, การส่งเสริมดูแลช่วยเหลือ, หลักพุทธธรรม, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research article aimed to propose student care and promotion system of students for educational institutions according to the Buddhist principles under Office of Primary Education Service Area. Mixed methods research combines quantitative research and qualitative research was designed. There were 3 research steps: Step 1: Study student care and promotion system of students for educational institutions under Office of Primary Education Service Area using questionnaires with 357 samples. Data were analyzed by statistical data such as frequency, percentage, mean and standard deviation. Step 2: Developed the system by interviewing 7 key informants, and data analysis was analyzed by content analysis. Step 3: propose the system with focus group discussion with 8 experts, and data was analyzed by content analysis. Results showed that student care and promotion system of students for educational institutions according to the Buddhist principles under Office of Primary Education Service Area consisting of 5 parts. It consisted of 1) Input factors were (1) student care and promotion, (2) Sangahavatthu IV, (3) school context, (4) law, and (5) community context. 2) Process, including (1) process encourage students in 5 areas: knowing each student individually, student screening, promotion and development of students, student protection and assistance, and passing students, (2) Integrating Buddhism, namely Sangahavatthu IV, namely giving, kindly speech, useful conduct, and equality consisting in impartiality. 3) Output consisted of (1) Objective, (2) Goal, (3) Principle, (4) Feedback, and (5) environment of (1) external environment, and (2) internal environment.

Keywords: System, Students Care and Promotion, Buddhist Principle, Elementary School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ รวมทั้งมาตรา 23 (5) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการคือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็นทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2554) นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนแล้ว

การป้องกันและช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็นับว่าเป็นเรื่องสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในปัจจุบันการศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความเจริญงอกงามก้าวหน้าทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ สังคม วัฒนธรรม และสติปัญญา โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงมีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือ อบรมสั่งสอนฝึกฝนจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กเรียนได้เจริญเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 3) คือเป็นคนดี คนเก่ง และมีสุข ดังนั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงต้องหาวิธีจัดกระบวนการทางการศึกษา เพื่อการพัฒนานักเรียนทุกด้าน นอกจากการจัดหลักสูตรพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาในสภาพของสังคมยุคการสื่อสารไร้พรมแดน เราต้องยอมรับว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากในการดำเนินชีวิต การสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลทางความเจริญรุ่งเรืองแล้วยังมีผลกระทบก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการแข่งขันกันในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งปัญหายาเสพติดที่รุนแรง ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความเครียด ความทุกข์ ความวิตกกังวล มีการปรับตัวไม่เหมาะสมซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้น ม.1-3) ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นตอนต้นซึ่งจัดเป็นวัยวิกฤติ เนื่องจากเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและเกิดความสับสนในการปฏิบัติตนต่อเพื่อน (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2550, หน้า 9) จึงมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่า แต่งกายผิดระเบียบ กระด้างกระเดื่อง ไม่มีสัมมาคารวะ เหม่อลอย เก็บตัว เชื่องซึม พูดจาก้าวร้าวไม่สุภาพ โด่เยิง เสียงดัง เอะอะ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุชา จันทน์เอม (2544) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่ขัดต่อสังคมของเด็กไทยโดยทั่วไป คือ การลักเล็กขโมยน้อย การพูดเท็จ การหนีโรงเรียน การดื้อรั้น การขัดขืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ การยกพวกเข้าตีหรือนัดกันไปขกต้อย การเกะกะระรานเด็กเล็กหรือเด็กผู้หญิง การขโมยเงินของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ปัญหาเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการป้องกัน และแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงในอนาคตได้ จากรายงานสถิติของกรมสุขภาพจิต พบว่า ปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน ร้อยละ 30 ของนักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีอาการซึมเศร้า ท้อแท้ และหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2552) นอกจากนี้เยาวชน 1 ใน 10 เท่านั้นที่ได้รับการช่วยเหลือให้เข้าใจปัญหาของตนเองและสามารถใช้ศักยภาพของตนในการแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) มีนักเรียนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและทางอ้อมจากปัญหาดังกล่าว ในการสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน พบข้อมูลนักเรียนมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัว บิดามารดาหย่าร้าง แยกกันอยู่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บิดามารดาอยู่ต่างจังหวัด นักเรียนต้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องหรืออยู่กับตามลำพัง สภาพเช่นนี้ทำให้นักเรียนมีจิตใจว้าวุ่น มีความรู้สึกขาดความอบอุ่น มีผลกระทบต่อด้านการเรียน มาโรงเรียนอย่างมีความสุข ไม่มีสมาธิในการเรียน บางครั้งตื่นสายมาโรงเรียนไม่ทัน บางคนขาดเรียน หนีเรียน ผลการเรียนตกต่ำ นักเรียนเหล่านี้ถ้าถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีเช่น การใช้สารเสพติด หรือไปเที่ยวเตร่

มั่วสุมอาจคล้อยตามได้ง่าย จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาต่างๆ เพื่อให้นักเรียน เรียนอย่างมีความสุข ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทางด้านการส่งเสริมในส่วนที่ดีของนักเรียน ด้านการป้องกันมิให้เกิดปัญหาหรือลุกลามมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยงและสามารถแก้ปัญหาที่นักเรียนในเบื้องต้นได้ โดยให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้ซึ่งแสดงถึงการทำงานที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน เหตุนี้ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งให้นักเรียน บุคลากรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรวจสอบได้ เป็นที่ยอมรับของชุมชน สังคม เพราะถึงแม้ว่าจะได้ดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อสนองนโยบายของสำนักงานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาเพื่อให้ได้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของชุมชน โดยได้นำกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ แต่จากการดำเนินการที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่มีการสำรวจสภาพปัญหาและอุปสรรคที่อาจมีขึ้นได้ อย่างแท้จริง ซึ่งหลักธรรมที่มีความเหมาะสมกับการนำมาบูรณาการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นคือ หลักสังคหวัตถุ 4 (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/42) อันหลักปฏิบัติตนตามหลักจิตวิทยาสังคมเพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบและเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่างๆ คือ 1) ทาน หรือ การให้ปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรปัน เพราะทาน หมายถึง ธรรมทาน หรือการบริจาคทางจิตใจ และอามิสทาน หรือการบริจาคทางวัตถุ 2) ปิยวาจา หรือการเจรจาใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและเหมาะสมแก่สังคมชุมชนทุกชั้น เพื่อให้ชุมชนหรือบุคคลเหล่านั้นเคารพ นับถือ ปิยวาจานี้ใช้กับมิตรสหายของตน ย่อมจะทำให้มิตรสหายเหล่านั้นรักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพอ่อนโยน กับครูอาจารย์ การใช้หลักจริยศาสตร์สังคมในเรื่อง ปิยวาจานั้นผู้ใช้จำเป็นต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตนเองได้ทุกขณะ 3) อตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้น มีหน้าที่ทางมนุษยสัมพันธ์ทุกระดับชั้นมีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4) สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือตัวและให้เข้ากับสังคมของชุมชนได้ทุกชั้น (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร), 2541)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อโรงเรียนและเยาวชนของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีแหล่งข้อมูลเป็นหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website มีเครื่องมือเป็นแบบศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แจกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 357 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) มีเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับระบบส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน และหลักธรรมที่ส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) ผู้บริหาร 2) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสตร์ 3) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 เสนอระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การยกร่างระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีแหล่งข้อมูลเป็นเอกสารวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) ผู้บริหาร 2) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสตร์ 3) ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีเครื่องมือเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลลัพธ์ (Output) 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ 5) สภาพแวดล้อม (Environment) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input)

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหารของโรงเรียนต่างตระหนักถึงความสำคัญ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและให้การสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมตามความเหมาะสม

1.2 ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนัก ในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

1.3 คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

1.4 ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน

1.5 การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะเรื่องทักษะการปรึกษาเบื้องต้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

1.6 ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4) การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน

1.7 หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี โดยหลักการสงเคราะห์ ได้แก่ 1) ทาน การให้ คือ เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดตื้นน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดจนคำแสดงประโยชน์ ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้ยอมตาม 3) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดจนวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

2. กระบวนการ (Process) ได้แก่ กระบวนการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม

2.1 กระบวนการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไข

ปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียนซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาควรมีเกี่ยวกับนักเรียนมี 5 ด้าน คือ ความสามารถ สุขภาพ ครอบครัว สารเสพติด และความปลอดภัย

2. การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี การจัดกลุ่มนักเรียนนี้มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้นและมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาเพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษาไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่ม ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือ

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ได้กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ (1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) (2) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)

4. การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญห โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ 1) การให้การปรึกษาเบื้องต้น การให้การปรึกษากับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลาย ปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง 2) การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหของนักเรียน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหของนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้การช่วยเหลือ มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง

5. การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการ อาจมีบางกรณีที่มีปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้ปัญหาเป็นบอบาบทหนักของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่ง

เท่านั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1) การส่งต่อภายใน 2) การส่งต่อภายนอก

2.2 การบูรณาการหลักพุทธธรรมมาช่วยในการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ สังคหวัตถุ 4 อันเป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูล ประสานใจกัน ประกอบด้วย

1. การพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านทาน การให้ ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอนและคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคล ให้ความรู้ ชี้แนะไปในทางที่ถูกต้อง การแบ่งปัน และเสียสละ สิ่งของเครื่องใช้ให้กันและกัน มีทุนการศึกษาให้นักเรียน การให้อภัยแก่ผู้อื่น การใช้เวลาแก่นักเรียน เคารพสิทธิ หน้าที่ของนักเรียน

2. การพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านปิยวาจา พูดจาอ่อนหวาน ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอนและคำแนะนำที่ด้วยวาจาที่อ่อนหวาน ไพเราะ การพูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่พูดจาถ้อยคำที่ไปกระทบกระทั่งผู้อื่น รู้จักกล่าวขอโทษเมื่อทำผิด รู้จักกล่าวขอบคุณ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. การพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านอัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ ประกอบด้วยประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทรมตนร่างกาย แรงใจ ในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญา ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์

4 การพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านสมานัตตตา การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ประกอบด้วย การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลายกับนักเรียนทุกคน รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย ดำรงตนไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับนักเรียนหรือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ร่วมแก้ปัญหากับนักเรียน โรงเรียน เพื่อความสามัคคีของหมู่คณะ

3. ผลลัพธ์ (Output)

3.1 วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการประสานงานระหว่างกันเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2 มีเป้าหมาย ปัจจัยในการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน และลักษณะของการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.3 หลักการพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนการจัดเตรียม เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือปฏิรูประบบดูแล และหลักการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการพัฒนาโดยการนำเอาสมรรถนะ หรือ ความสามารถที่มีอยู่ในระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาลงมือปฏิบัติ

3.4 มีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ

3.5 โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจนพร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

4.1 นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

4.2 ครู ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนมีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

4.3 ผู้บริหารโรงเรียน รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน หลักสูตรและคุณภาพการจัดการศึกษา มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

4.4 ผู้ปกครอง ชุมชน ตระหนักในการมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลานเป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

4.5 โรงเรียน มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาได้รับการยอมรับการสนับสนุนและความร่วมมือจากบุคลากร จากชุมชนและจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

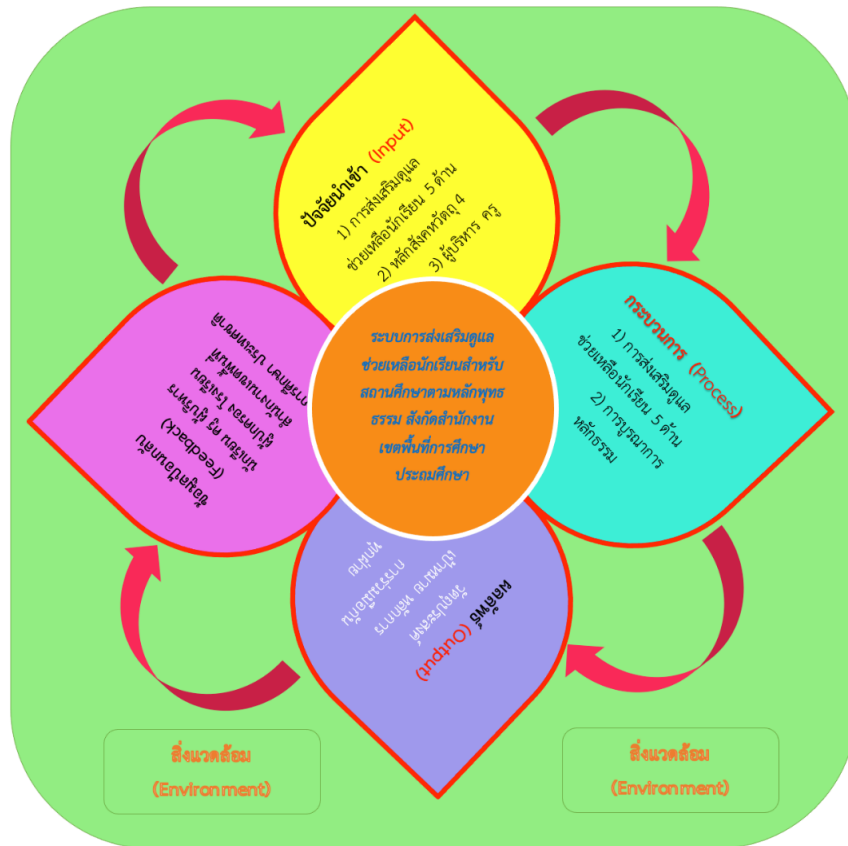
4.6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน พัฒนาคณะความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล/ประเมินผล และการวิจัยที่เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบข้อมูลสารสนเทศ ทั้งข้อมูลระดับบุคคลและระดับโรงเรียน เพื่อใช้พัฒนางานต่อไป

4.7 ประเทศชาติ มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนและลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ ประชาชนมีคุณภาพ และเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

5. สภาพแวดล้อม (Environment)

5.1 สภาพแวดล้อมภายนอก (external environment) 1) สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคมและวัฒนธรรม 2) สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสถานศึกษาโดยตรง ได้แก่ ลูกค้าย คู่แข่งขัน สภาพตลาดแรงงาน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ร่วมลงทุน

5.2 สภาพแวดล้อมภายใน (internal environment) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา โครงสร้างสถานศึกษา ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา วัฒนธรรมของสถานศึกษา รวมทั้งหน้าที่งานต่างๆ (functions) ของสถานศึกษา โดยสรุประบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

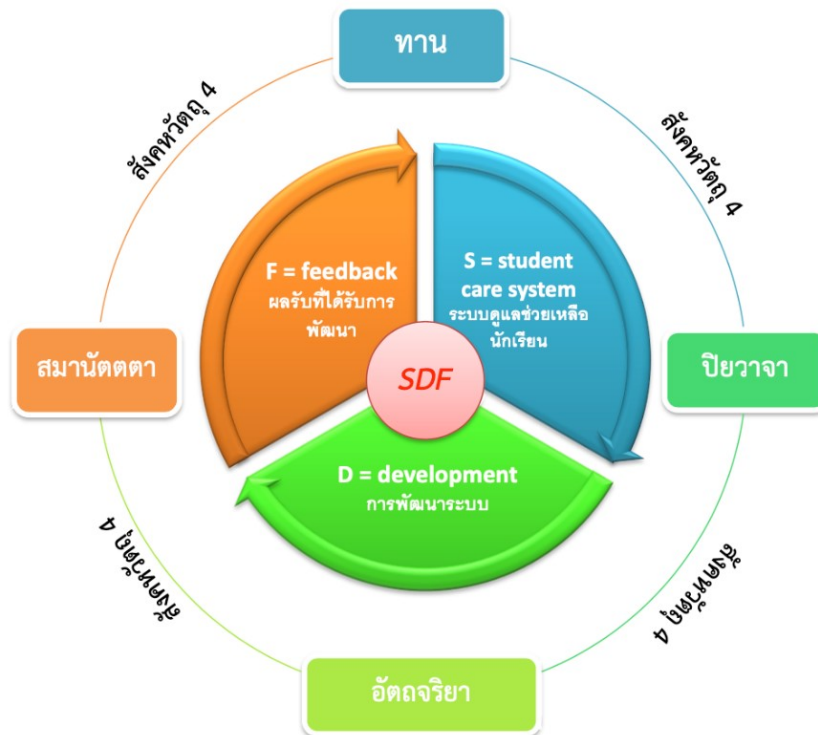
ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ป้อนเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลลัพธ์ (Output) 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ 5) สภาพแวดล้อม (Environment) เป็นผลจากการศึกษาสภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสารและใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากนั้นได้ทำการพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสารและได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และในขั้นสุดท้ายเป็นการเสนอระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการตรวจสอบความเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ได้มีการแก้ไขปรับปรุง

ให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ที่กล่าวว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี ทองงาม (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน ส่วนหลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการกับระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี โดยหลักการสงเคราะห์ ได้แก่ 1) ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาตุดตัมน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ่งใจ คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้ยอมตาม 3) อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, สมศักดิ์ บุญปู (2563, หน้า 1-13) ที่ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมที่นำมาบูรณาการ คือ สังคหวัตถุ 4 อันหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ ผูกไมตรีเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ประสานจิตใจ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา วาจาไพเราะ 3) อตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ และ 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ (1) การส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน (2) สังคหวัตถุ 4 (3) บริบทของโรงเรียน (4) กฎหมาย (5) บริบทของชุมชน 2) กระบวนการ (Process) ได้แก่ (1) กระบวนการส่งเสริมนักเรียน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน การส่งต่อนักเรียน (2) การบูรณาการพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วยทาน การให้ ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา ความมีตนเสมอ 3) ผลลัพธ์ (Output) (1) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน (2) มีเป้าหมาย (3) หลักการ (4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ (5) สภาพแวดล้อม (Environment) (1) สภาพแวดล้อมภายนอก (2) สภาพแวดล้อมภายใน โดยสรุปเป็น “SDF” ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย SDF

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย “SDF” อธิบายได้ดังนี้

S = Student care system คือ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาที่ไม่เหมือนกันหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ครูที่ปรึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นด้วยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูก

2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาด้านแต่กรณี ครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหามาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้นและมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของครูที่ปรึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น ครูที่ปรึกษาจึงควรศึกษาวิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนด้วย การใช้กิจกรรมหลักสำคัญที่ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม และการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

4. การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องให้ความสนใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม ครูที่ปรึกษาจึงควรศึกษาวิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านด้วยการให้การปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน

5. การส่งต่อนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ ครูที่ปรึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น ด้วยการส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

D = Development คือ การพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 อันเป็นธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูล ประสานใจกัน ประกอบด้วยหลักทาน การให้ ด้วยหลักปิยวาจา พูดจาอ่อนหวาน ด้วยหลักอัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ และด้วยหลักสมานัตตตา การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย

F = Feedback คือ ผลลัพธ์ที่รับการพัฒนากระบวนการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นคู่มือการพัฒนากระบวนการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาให้สมบูรณ์

1.2 กระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรนำการพัฒนากระบวนการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ค้นพบจากการวิจัยไปใช้ในระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ละแห่งได้ โดยการปรับให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นแอปพลิเคชันการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เข้าถึงง่ายและทันสมัย

2.2 ควรนำหลักพุทธธรรมอื่นมาบูรณาการกับระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เช่น ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน

2.4 ควรมีการวิจัยและพัฒนาเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการให้คำปรึกษากับครู ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2550). **คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ยูเร็นสอิมเมจกรุ๊ป.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2554). **คู่มือบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สำหรับผู้บริหารโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท), สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, สมศักดิ์ บุญปู. (2563). **การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 7(2). 1-13.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร). (2541). **ธรรมะสร้างเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). **แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.
- สุชา จันทรเฒ. (2544). **วัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- สุมาลี ทองงาม. (2555). **การศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดโค่นอน สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

การตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป*
AN INVESTIGATION OF ADMINISTRATIVE NETWORK MODEL
OF THAI MONASTIC GROUP IN EUROPE

¹พระมหาวิวัฒน์ ฌานเนสโก (ศิริรัตน์) Phramaha Wiwat Jhanesako (Sirirat),

²พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano,

³สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai,

⁴พระมหาเผด็จ จิรกุล (จงสกุลศิริ) Phramaha Padet Chirakulo (Jongsakulsiri)

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: chanespiero10@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป ด้วยการเลือกแบบเจาะจง 2) พัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง 3) ตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ใช้แบบประเมินพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ปฏิบัติศาสนกิจในทวีปยุโรป 58 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่าการตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย 4) การเตรียมการพัฒนา 5) กระบวนการพัฒนา และ 6) การประเมินผลการพัฒนา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความเป็นประโยชน์ และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้

คำสำคัญ: รูปแบบ, เครือข่ายการบริหารงาน, คณะสงฆ์ไทย, ทวีปยุโรป

Abstract

This research article aimed to examine administrative network model of Thai Monastic group in Europe. Mixed methods research was designed and there were 3 steps as follows: 1) to study the condition of the administrative network of Thai Monastic group in Europe by interviewing 10 key informants with purposive sampling. 2) Develop administrative network of Thai Monastic group in Europe with focus group discussion of 17 experts using focus group discussion. 3) Examine and propose administrative network model of Thai Monastic group in Europe. A survey of 58 European pastoral monks was used to assess the data by statistical analysis such as frequency, percentage, mean and standard deviation. Results of the research found that the examination of the administrative network model of Thai Monastic group in Europe consisted of 1) principles, 2) goals, 3) aims, 4) preparation for development, 5) process development and 6) evaluation of development, showed overall in a high level. When considering each aspect, it was found that the highest level was usefulness, and at a high level in 3 aspects, namely correctness, suitability and feasibility.

Keywords: Model, Administrative Network, Thai Monastic Group, Europe

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสมัยที่พระองค์ยังดำรงพระชนม์อยู่นั้น พระองค์ทรงประกาศธรรมด้วยพระองค์เองและให้พระพุทธสาวกที่บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์แล้วแยกย้ายกันออกไปประกาศพระศาสนา สิ่งที่ทำให้การประกาศพระพุทธศาสนาในสมัยนั้นประสบความสำเร็จโดยง่าย พระองค์ทรงประกาศธรรมให้เจ้าลัทธิสมัยนั้น คือ ชฎิล 3 พี่น้องที่มีบริวาร 1,000 คน ยอมบวชในพระพุทธศาสนา และพระเจ้าพิมพิสาร แคว้นมคธและชาวเมืองยอมรับนับถือพระรัตนตรัย ต่อมาพระเจ้าพิมพิสารยังยกที่ให้สร้างวัดเวฬุวัน พร้อมทั้งการสนับสนุนบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ทำให้ชาวเมืองเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแผ่ขยายออกไปยังแคว้นต่างๆ กระแสความต้องการฟังธรรมทั้งพระราชาผู้ครองแคว้น เศรษฐี คหบดี เจ้าลัทธิต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การประกาศพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว (อึ้งใน วิมพา. (ไทย) 4/55/65-66)

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าไปในทวีปยุโรปโดยผ่านทางประเทศกรีซก่อนในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา (บ้านจอมยุทธ์, 2562) เมื่อชาวยุโรปได้ประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย เช่น อินเดีย ศรีลังกา พม่า เขมร ลาว และบางส่วนของจีนเป็นอาณานิคมแล้วก็พบว่า ชาวพื้นเมืองส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักธรรมคำสั่งสอนอันลึกซึ้ง มีเหตุผลถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์จึงบังเกิดความสนใจและเมื่อได้ทำการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ เพิ่มเติมก็ประจักษ์ว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างดีจึงมีการนำหลักธรรมดังกล่าวออกเผยแผ่ในหมู่ชาวยุโรปด้วยกัน เหตุผลที่ทำให้ชาวยุโรปเริ่มสนใจพระพุทธศาสนา ก็เพราะประทับใจหลักการของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนให้บุคคลอย่าเชื่อถือคำสอนของพระองค์โดยทันที จนกว่าจะได้ใคร่ครวญพิจารณาหรือทดลองปฏิบัติดูก่อน เมื่อเห็นผลแล้วจึงค่อยเชื่อ นอกจากนี้ หลักธรรมของ

พระพุทธศาสนาก็เน้นถึงความมีเมตตา กรุณา ความรัก การไม่เบียดเบียนต่อกัน ส่งเสริมเสรีภาพ ภราดรภาพ และความเสมอภาคจึงส่งผลให้มีชาวยุโรปประกาศตนเป็นพุทธมามกะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัดไทยในต่างประเทศมีอายุไม่ถึงร้อยปีหลังจากที่คนไทยได้อพยพมาอยู่ต่างประเทศกันมากขึ้นและรวมกันเป็นปึกแผ่นได้มากขึ้นตามลำดับจึงมีแนวคิดที่จะมีวัดเพื่อเป็นที่ทำบุญและเป็นส่วนกลางสำหรับพบปะกัน เมื่อเห็นว่าเป็นไปได้จึงหาสถานที่ที่พออยู่ได้แล้วนิมนต์พระสงฆ์ไทยที่ตนรู้จักหรือคุ้นเคยมาอยู่ ณ ที่นั้นแล้วขึ้นป้ายว่าเป็นวัด สถานที่ตั้งครั้งแรกอาจเป็นบ้าน เมื่อผู้คนมากขึ้น จึงไปหาที่ใหม่ซึ่งกว้างขวางกว่าเดิม สามารถทำกิจกรรมทางศาสนาได้สะดวกสบาย นิมนต์พระมาอยู่มากขึ้นและก่อสร้างกุฏิ ศาลา อุโบสถขึ้นตามลักษณะวัดในเมืองไทย วัดไทยในต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น คนไทยมีอยู่ที่ไหนก็มักจะมีวัดที่นั่น แต่วัดที่อยู่ในต่างประเทศนั้นมีลักษณะต่างกัน อย่างแรกคือวัดที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวัดตามแบบเมืองไทยนั้นมีไม่มากนัก เป็นวัดที่กำหนดกันขึ้นเองว่าเป็นวัด (พระมหาโพธิวงศาจารย์, 2558) วัดไทยในสหภาพยุโรปประเมินได้ว่าอยู่ในลักษณะเจริญกว้างขวางมากขึ้น ผู้คนในยุโรปรู้จักพระสงฆ์และพระพุทธศาสนามากขึ้น แต่ก็ยังเป็นแบบผิวเผินไม่ละเอียดลึกซึ้งนัก แต่เป็นโอกาสดีของพระสงฆ์ทำให้ไม่มีการต่อต้านการประทุงในการมีวัดและมีพระสงฆ์เข้ามาอยู่ เพียงขอให้ทำไม่ผิดกฎหมายและไม่รบกวนธรรมเนียมนิยมของประเทศหรือท้องถิ่นนั้นๆ ปัจจุบันในสหภาพยุโรปมีวัดไทยจำนวน 92 วัด (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2562)

การที่มาสสร้างวัดอยู่ในต่างประเทศได้นั้น แต่ละวัดอาจมีเป้าหมายเพื่อคนไทยให้คนไทยมีวัดสำหรับทำบุญต่างๆ เหมือนอยู่เมืองไทยจะได้ไม่คิดถึงเมืองไทยนักเป็นการสงเคราะห์คนไทยโดยตรง เพื่อคนต่างประเทศคือให้คนต่างประเทศได้รู้จักพระพุทธศาสนา รู้จักพระสงฆ์รู้จักคนไทยและวัฒนธรรมไทย เป็นการสงเคราะห์คนต่างประเทศ และเพื่อพระพุทธศาสนา คือเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกไปต่างประเทศ กล่าวคือเพื่อประโยชน์ทั้งแก่คนไทย คนในประเทศที่ไปอยู่ และคนทั่วไป เหมือนกับอดีตที่มีพระธรรมทูตจากชมพูทวีปไปยังประเทศสยามและประเทศอื่นๆ การสร้างวัดแบบนี้ขึ้นจึงนิยมมีพระสงฆ์ที่เป็นพระธรรมทูตมาอยู่ปฏิบัติศาสนกิจกัน เมื่อมาสสร้างวัดกันอยู่มากขึ้นย่อมต้องมีการไปมาหาสู่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความร่วมมือในการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมีความคิดที่จะรวมกลุ่มกันให้เกิดความเข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายจึงเป็นวิธีในการสร้างสานความสัมพันธ์เพื่อการมีส่วนร่วมได้อย่างดียิ่งประการหนึ่ง เพราะเมื่อมีการบริหาร การจัดการเครือข่ายที่ดีและมีกิจกรรมร่วมกันย่อมจะทำให้ความเป็นเครือข่ายยิ่งแข็งแกร่งมากขึ้นไปด้วยประโยชน์ของการมีเครือข่ายจะทำให้วัดไทยและชุมชนชาวไทยในทวีปยุโรปได้ช่วยเหลือเกื้อกูล สนับสนุนส่งเสริมกันในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ได้ง่ายขึ้น

การบริหารงานร่วมกันแบบเครือข่ายของคณะสงฆ์ไทยในต่างประเทศนั้น จากสภาพปัจจุบันพบปัญหาอุปสรรคซึ่งเป็นเสียงสะท้อนจากพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานอยู่จึงมีแนวความคิดที่จะจัดตั้งสหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป เริ่มมีสัญญาณว่าจะเกิดขึ้นได้ เมื่อประมาณปลายเดือนเมษายน พ.ศ. 2543 ขณะที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดให้มีการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศในภาคทฤษฎี ได้มีพระเดชพระคุณ พระศรีปริยัติโมลี รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศในขณะนั้น ได้อาราธนาให้พระราชกิตติโมลี ไปเป็นวิทยากรบรรยายถวายความรู้แด่พระภิกษุผู้เข้ารับการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ พระเดชพระคุณ พระศรีปริยัติโมลี ได้เปรยถึงการประชุมสมมนาเชิงปฏิบัติการของ พระธรรมทูตผู้ปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศส่วนภาคพื้นยุโรป และมุ่งประสงค์จะจัดให้มีขึ้น ที่วัดศรีนครินทรวราราม ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จากนั้นจึงได้เพียรพยายามติดต่อกับทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเรื่อยมา

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 จึงมีความคืบหน้าลงตัว (วารสารสหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป, 2553) ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครือข่ายวัดไทยในทวีปยุโรปให้เกิดความเข้มแข็ง เกิดความร่วมมือกันในทุกด้านด้วยการศึกษาองค์ประกอบของการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป วิธีการจัดการเครือข่ายที่ดีมีประสิทธิภาพและการบริหารการพัฒนาเครือข่าย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องการตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรปให้มีการบริหารจัดการเครือข่ายให้เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอการตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป 1) การศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ หนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์ เกี่ยวกับทฤษฎีเครือข่าย กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย ข้อมูลการจัดการคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับรวบรวมแนวคิดการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป โดยใช้เครื่องมือแบบศึกษาเอกสาร เพื่อนำมากรอบแนวคิดในการกำหนดคำถามในแบบสัมภาษณ์ 2) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากกรรมการสมัชชาสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป เจ้าอาวาสหรือผู้ที่ได้รับมอบให้ดำเนินการจัดการองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป โดยพิจารณาจากผลงานการเผยแผ่ในปัจจุบัน จำนวน 10 รูป ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกโดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป โดยพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป โดยใช้แนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป โดยใช้แบบประเมินกลุ่มตัวอย่างพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ปฏิบัติศาสนกิจในทวีปยุโรป จำนวน 58 รูป เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 เป้าหมาย องค์ประกอบที่ 3 จุดมุ่งหมาย องค์ประกอบที่ 4 การเตรียมการพัฒนา 1) การเตรียมการก่อนการพัฒนา 2) การเตรียมการระหว่างการพัฒนา 3) การเตรียมการหลังการพัฒนา องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการพัฒนา 1) หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหาร การพัฒนาเครือข่าย 2) แนวทางการจัดการเครือข่าย 3) องค์ประกอบการพัฒนาเครือข่าย และ 4) บริบทคณะ สงฆ์ไทยในทวีปยุโรป และองค์ประกอบที่ 6 1) หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนา 2) แนวทางการจัดการ เครือข่าย 3) องค์ประกอบสำคัญของเครือข่าย ด้วยหลักการประเมินผลการพัฒนาจากการเรียนรู้ 3 ประการ ได้แก่ การประเมินเชิงพุทธิพิสัย การประเมินเชิงทักษะพิสัย และการประเมินเชิงเจตพิสัย

ผลการตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้าน ความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

หลักการของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรปในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านจากมากไปหาน้อย พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความ เป็นไปได้ ตามลำดับ

เป้าหมายของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ

จุดมุ่งหมายของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรปใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

การเตรียมการพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

กระบวนการพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้าน ความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ

การประเมินผลการพัฒนาของรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีป ยุโรป ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ผลการตรวจสอบรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) เป้าหมาย 3) จุดมุ่งหมาย 4) การเตรียมการพัฒนา 5) กระบวนการพัฒนา และ 6) การประเมินผลการพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ ซึ่งมีหลักการการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปที่จะต้องอาศัยความร่วมมือ ความสามัคคีในการทำงานเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ เป็นการพัฒนาเครือข่ายที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของพระธรรมทูตซึ่งสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ โดยมีหลักธรรมสำคัญในการพัฒนา คือ หลักอปริหานิยธรรม อันเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทย และมีหลักการการพัฒนาเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป คือ หลักการสื่อสาร ถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว หลักการพัฒนาความร่วมมือ ความสามัคคีในการทำงาน เป็นการที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้เข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการงานของคณะสงฆ์ หลักการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ต้องเป็นการพัฒนาความมั่นคงขององค์กร ต้องอยู่ได้ด้วยระบบการบริหารไม่ใช่ตัวบุคคล และหลักพระธรรมวินัยและกฎหมาย เป็นการพัฒนาเครือข่ายที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของพระธรรมทูตซึ่งสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2538) ได้กล่าวไว้ว่า พระธรรมทูตจะต้องเป็นมิตรกับทุกฝ่าย สุดท้ายสำคัญที่สุดคือ เป็นการทำความเพียรทางจิต อยู่ด้วยอารมณ์กรรมฐานอย่างเอาจริงเอาจัง ฝึกความอดทนให้มาก เพราะนั่นเป็นหนทางให้บรรลุเป้าหมายหรืออุดมการณ์อันสูงสุดของพระธรรมทูตสายต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทยทั้งประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของพระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺตโสภโณ) (2547) ได้กล่าวว่า คุณธรรมที่ผู้เผยแผ่พึงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมเพื่อจะได้สอนให้ตรงประเด็นทั้งภาคทฤษฎี (พระปริยัติสัทธรรม) และภาคปฏิบัติ (ปฏิบัติสัทธรรม) ผู้เผยแผ่พุทธธรรม พึงดำรงตนอยู่ในองค์คุณของนักเผยแผ่ที่ดี เพื่อยังศรัทธาความเลื่อมใสและทำให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุด และสอดคล้องกับแนวคิดของพระวิเทศโพธิคุณ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) (2543) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันพระธรรมทูตไม่ใช่เทศน์เป็นอย่างเดียว จะต้องเป็นนักการทูต นักวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย นักจัดกิจกรรม นักบริหาร นักปรัชญา นักการจัดการ นักเขียน นักพูดและนักสังเกตการณ์ คุณสมบัติทั้งหมดนี้พระธรรมทูตต้องมีอยู่ในตัว

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบเครือข่ายการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป อันเป็นการพัฒนาเครือข่ายวัดไทยในทวีปยุโรปให้เกิดความเข้มแข็งเกิดความร่วมมือกันของพระสงฆ์ในต่างประเทศด้วยวิธีการจัดการเครือข่ายที่ดีมีประสิทธิภาพ สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ CCII MODEL มีคำอธิบายดังนี้

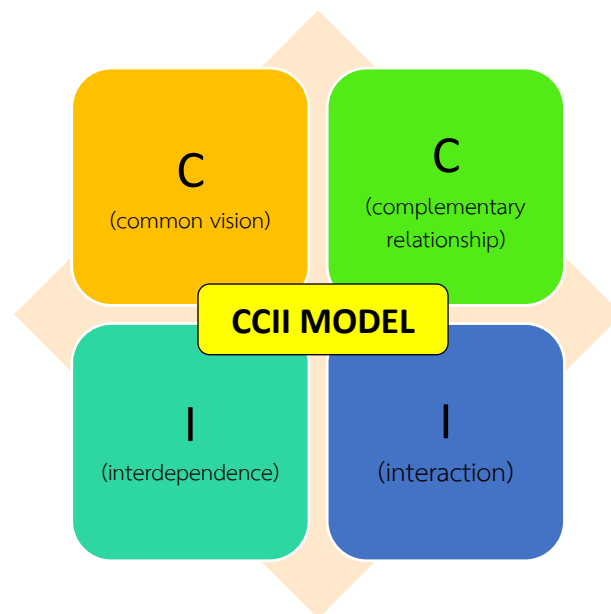
C = common vision การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การที่คณะสงฆ์มองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกันทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ

C = complementary relationship การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การบริหารงานของคณะสงฆ์ที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน

โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ

I = interdependence การเกื้อหนุนพึ่งพากัน เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายคณะสงฆ์ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันทำให้สมาชิกของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นทำให้การดำรงอยู่ของสมาชิกแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกื้อหนุนพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

I = interaction การแลกเปลี่ยน เครือข่ายคณะสงฆ์มีการปฏิสัมพันธ์กัน พระสงฆ์ในเครือข่ายคณะสงฆ์ต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทางการเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2 CCII MODEL

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดโอกาสให้วัดในยุโรปร่วมคิดและแสดงศักยภาพในการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมวางแผนปฏิบัติการการบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรปโดยปราศจากอคติและมีความสามัคคีกัน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการปฏิบัติตามแผนโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยแต่ละฝ่ายจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของคณะสงฆ์ไทยในทวีปยุโรป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการบริหารสหภาพองค์กรพระธรรมทูต

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทย
ในศตวรรษที่ 21

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสหภาพองค์กรพระธรรมทูตที่มีประสิทธิภาพ
ของพระธรรมทูต

เอกสารอ้างอิง

- บ้านจอมยุทธ์. (2562). การเผยแผ่และการนับถือศาสนาในทวีปยุโรป. แหล่งที่มา
https://www.baanjommyut.com/library_2/extension-1/the_propagation_of_buddhism/02.html
สืบค้นเมื่อ 1 มิ.ย. 2562
- พระมหาโพธิวงศาจารย์. (2558). มุมมองการพัฒนาวัดไทยในสหภาพยุโรปในปัจจุบันและอนาคต. **วารสาร
สหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.)**. 2. 41.
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2538). **อุดมการณ์และบทบาทของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
ในยุคโลกาภิวัตน์**, ในอนุสรณ์พระธรรมทูตสายต่างประเทศ (รุ่นที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิเทศโพธิคุณ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ์). (2543). **วิสัยทัศน์การเผยแผ่ในแดนพุทธภูมิ**. กรุงเทพมหานคร: อาทร
การพิมพ์.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2547). วันวิสาขบูชา วันสันติภาพแห่งโลก. **พุทธจักร**. 58(6). 17-19.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วารสารสหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป. (2553). **กำเนิดสหภาพพระธรรมทูตไทย. วารสารสหภาพพระ
ธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.)**. 1(1). 13.
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2562). **ทำเนียบวัดไทยในต่างประเทศ**. แหล่งที่มา
http://www.odc.mcu.ac.th/?page_id=31 สืบค้นเมื่อ 1 มิ.ย. 2562
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุดรธานี: คณะ
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา*

BUDDHIST MARKETING STRATEGY FOR SCHOOLS UNDER OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

¹นิภาภัทร ปราบกุลผล Nipapath Prakotpol, ²สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย Suddhipong Srivichai,
³ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka, ⁴กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
⁴มหาวิทยาลัยบูรพา BuraphaUniversity, Thailand
E-mail: nipapath1991@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธ และ 3) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย คือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาสถานศึกษา ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 394 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของความถี่ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน 2) พัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธ ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน 3) ประเมินกลยุทธ์ ใช้แบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 379 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 4) เสนอกลยุทธ์ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สภาพปัญหาที่มีความต้องการจำเป็น มีความสำคัญลำดับที่ 1 คือ นักเรียนและหลักสูตร ลำดับที่ 2 กระบวนการ ลำดับที่ 3 การสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ลำดับที่ 4 ราคา 2) การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ โดยผลการประเมินกลยุทธ์พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ 3) กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ องค์ประกอบที่ 2 พันธกิจ องค์ประกอบที่ 3 เป้าประสงค์ และองค์ประกอบที่ 4 กลยุทธ์ 1) กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมแบบของผู้เรียน 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการส่งเสริมการศึกษา 4) กลยุทธ์การส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน 5) กลยุทธ์การพัฒนาสรรหาผู้นำทางวิชาการ และ 6) กลยุทธ์การสร้างเชื่อมั่นในคุณภาพสถานศึกษา

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การตลาด, การตลาดเชิงพุทธ, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the problem conditions of educational institutions under Office of Primary Education Service Area, 2) to develop Buddhist marketing strategy, and 3) to propose Buddhist marketing strategies for schools under office of Primary Education Service Area. Mixed methods research was designed and the research steps were 1) to study the problem conditions of schools. A questionnaire was used for collecting data from 394 teachers, and the data were analyzed by statistical methods, namely percentage, frequency, mean, standard deviation, Priority Needs Index (PNI_{modified}) and interviewed 5 key informants. 2) Develop Buddhist marketing strategies with focus group discussion of 9 experts. 3) Evaluate the strategy, the assessment form was used with a sample of 379 educational institute administrators. The data were analyzed by statistical analysis, namely percentage, frequency, mean, standard deviation. 4) To propose strategies. Results indicated that 1) the problem conditions of educational institutions under Office of Primary Education Service Area, the first priority was students and courses, the second was the process, the third was the creation and presentation of physical characteristics, the fourth was price, 2) the development of Buddhist marketing strategies for educational institutions. It consisted of vision, mission, objectives and strategy. The results of the strategy assessment revealed that the component with the highest mean at the highest level was accuracy and usefulness, and at a high level which were appropriateness and feasibility. 3) Buddhist marketing strategy for educational establishments with 4 components: Component 1 Vision, Component 2 Mission, Component 3 Objectives, and Component 4 Strategies which were 1) Marketing Strategies create perfection of learners, 2) Strategies to promote effective use of resources, 3) Strategies for developing educational promotion channels, 4) Strategies for promoting public relations to build school image, 5) Strategies for developing academic leadership recruitment, and 6) Strategies for building confidence in the quality of educational institutions.

Keywords: Strategy, Marketing, Buddhist Marketing, Primary School

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทั่วโลก โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องพัฒนาคนและประเทศชาติให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และในการพัฒนาประเทศนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ทั้งด้านข่าวสารและเทคโนโลยี ด้านบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถและวิทยาการต่างๆ ที่ทันสมัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาประเทศตามแนวทางระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลกดำเนินการในช่วงที่ผ่านมาต่างเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่กลับส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมขึ้น สำหรับประเทศไทย ความเหลื่อมล้ำมีสาเหตุหลัก 3 ประการ ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน คือ 1) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และทรัพย์สินจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลระหว่างพื้นที่ชนบทและในเมือง ระหว่างคนรวยกับคนจน ระหว่างภาคการผลิตอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม หรือกลุ่มอาชีพต่างๆ 2) โอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพโดยเฉพาะ ด้านการศึกษา สาธารณสุข บริการทางการเงิน เกิดความไม่เสมอภาคขึ้น และ 3) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างคนที่มีอำนาจกับคนไม่มีอำนาจส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติ และขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในส่วนของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับความยากจนคือผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าจะมีโอกาสเป็นคนจนสูงและลดลงเมื่อการศึกษาสูงขึ้น เนื่องจากระดับการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างโอกาสการมีงานทำ หรือการประกอบอาชีพ ซึ่งนำไปสู่การสร้างรายได้พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและครอบครัว เห็นได้ว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งซึ่งส่งผลถึงโครงสร้างการกระจายรายได้ในประเทศไทย (พิรญาณ์ วัฒนา, 2564)

การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างเสริมให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดำรงไว้ซึ่งสิ่งที่เหมาะสมดีงาม แม้ประเทศไทยเราจะพัฒนาการศึกษามาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่การพัฒนาที่ผ่านมาก็เป็นไปค่อนข้างช้าไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นผลให้คนไทยในสภาวะปัจจุบันและอนาคตถูกกระแสโลกาภิวัตน์ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทำให้คนไทยและสังคมไทยเริ่มตื่นตัวเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงระบบการเตรียมคนเข้าสู่สังคมยุคใหม่เพื่อสร้างเสริมศักยภาพคนของประเทศให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีทักษะการจัดการ มีคุณธรรม มีค่านิยมที่ดีงาม และรักการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาสมบูรณ์และสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (สมปอง จันทอง, 2552)

การปฏิรูปการศึกษาไทยที่ผ่านมาประสบความสำเร็จพอสมควรในการขยายโอกาสทางการศึกษาจากการที่อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่สูงขึ้น กลุ่มครัวเรือนรวยที่สุดและจนที่สุดสามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้ แต่คุณภาพทางการศึกษายังคงมีความเหลื่อมล้ำอย่างสูงระหว่างโรงเรียนและพื้นที่ที่มีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน คุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะในพื้นที่ยากจนจึงเป็นปัญหาสำคัญของคุณภาพการศึกษาไทย ซึ่งปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนขนาดเล็กคือ 1) ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐน้อยทำให้ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา 2) ต้นทุนต่อหัวสูง สะท้อนความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา และ 3) จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูที่มีต้องสอนหลายวิชาและสอนข้ามชั้น ครูมี

ประสบการณ์ไม่มากและมีอัตราการขยายสูง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลเสียต่อคุณภาพการศึกษาอย่างสำคัญ ดังจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทาง การศึกษาของนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเล็กต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่ามาก ในส่วนของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน โรงเรียนไม่ควรละเลยเนื่องจากการประชาสัมพันธ์เป็น เครื่องมือในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับชุมชน หรือการจูงใจคนในชุมชนให้เห็นถึงประโยชน์ของโรงเรียน อันจะ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีต่อกันในโรงเรียนที่ต้องสร้างความเชื่อถือให้กับประชาชน อีกทั้งยังต้องแข่งขันกับ โรงเรียนอื่นๆ เพื่อจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นและจะได้รับงบประมาณในการสนับสนุนในการจัดการสถานศึกษา อีกด้วย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2557)

ปัจจุบันสถานศึกษาต้องเผชิญความท้าทายในรูปแบบต่างๆ ทั้งพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง ไปความต้องการของผู้ปกครองที่หลากหลาย สภาพสังคมและค่านิยมของชุมชนรอบๆสถานศึกษาที่อาจส่งผล ต่อผู้เรียนผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อกล่าวถึงการตลาดสำหรับสถานศึกษานั้นคนนักที่จะตระหนักถึง ความสำคัญ ในความเป็นจริงแล้ว สถานศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนควรตระหนักถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ ดีต่อชุมชนเพื่อให้ได้การยอมรับ ความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชนซึ่งการเรียนรู้และเข้าใจหลักการ ตลาดจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ โครงการและจัดกิจกรรมได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (True ปลุกปัญญา, 2562)

กลยุทธ์การตลาดเป็นการใช้เครื่องมือการตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า หากผู้บริหาร นำกลยุทธ์การตลาดมาปฏิบัติในการบริหารโรงเรียนจะทำให้ผู้ปกครองเกิดความพึงพอใจอาจจะส่งผลต่อการ ตัดสินใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียน แม้โรงเรียนขนาดเล็กจะดูเหมือนเป็นภาระด้านงบประมาณใน ระบบการศึกษา แต่ถ้ามองในมุมที่กลับกันแล้วก็อาจจะเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมการศึกษาที่เหมาะสมกับ บริบทของชุมชนนั้นๆ ได้เช่นกัน ด้วยพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ส่วนใหญ่คือโรงเรียนเล็กๆที่กระจายตัว อยู่ในชุมชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งถ้าชุมชนเข้มแข็งแล้วเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา ก็อาจเป็นโอกาสดีที่จะ สนับสนุนให้โรงเรียนเติบโตไปตามบริบทของชุมชนนั้นๆ อย่างมีคุณภาพได้ โดยผ่านรูปแบบการพัฒนาที่เป็น รูปธรรมซึ่งได้มีการนำเสนออีกมากมาย (True ปลุกปัญญา, 2562)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อจะได้นำผลการวิจัย นี้ ไปบูรณาการใช้ให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้ประเทศไทยมีสถานศึกษาที่มี คุณภาพพร้อม นำไปสู่การพัฒนานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา
3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยทั้งหมด 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่

1. ศึกษาจากเอกสาร

วิธีดำเนินการวิจัย : ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รวมทั้งข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : จากหนังสือ, ตำรา, บทความ, งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง , เว็บไซต์

เครื่องมือ : แบบการศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : กรอบแนวคิดในการวิจัยและเครื่องมือในการวิจัย

2. ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 400 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 364,068 คน โดยการเปิดตารางของทาโรยามาเน่

เครื่องมือ : แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าร้อยละ และค่าความถี่ ตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ยของความถี่การจำเป็น (PNImodified) ตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. ศึกษาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยกร่างกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : ผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เครื่องมือ : แบบการศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (ฉบับร่างที่ 1)

2. พัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน แบบเจาะจง ที่มีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ : วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (ฉบับร่างที่ 2)

3. ประเมินกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา โดยการแจกแบบสอบถาม

แหล่งข้อมูล : ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน จากประชากร 27,386 คน โดยเปิดตารางของทาโรยามาเน่

เครื่องมือ : แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : วิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ทางสถิติ คือ หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลลัพธ์ที่ได้ : กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (ฉบับร่างที่ 3)

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. แก้ไข ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : 1) อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก 2) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม 3) ผู้วิจัย

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ : วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษา โดยวิธี $PNI_{modified}$ พบว่า ส่วนประสมการตลาดที่มีความต้องการจำเป็นในสภาพปัญหา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็น $PNI_{(modified)}$ อยู่ระหว่าง 0.19-0.28 โดยภาพรวม $PNI_{(modified)} = 0.22$ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสภาพปัญหาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ส่วนประสมการตลาดสำหรับ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา	ค่าเฉลี่ยของ สภาพคาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของ สภาพเป็น จริง (D)	(I – D)	$PNI_{modified}$ (I – D)/D	ลำดับ
1 นักเรียนและหลักสูตร (Product)	4.53	3.53	1.00	0.28	1
2 ราคา (Price)	4.61	3.77	0.84	0.22	4
3 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	4.63	3.90	0.73	0.19	6
4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4.61	3.80	0.81	0.21	5
5 ประชากร (People)	4.62	3.90	0.72	0.18	7
6 กระบวนการ (Process)	4.56	3.60	0.96	0.27	2
7 การสร้างและการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ (Physical evident)	4.59	3.71	0.88	0.24	3
ภาพรวม	4.59	3.74	0.85	0.22	

จากตารางที่ 1 พบว่า การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.19 – 0.28 โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.22$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านนักเรียนและหลักสูตร (Product) ลำดับที่ 2 คือ ด้านกระบวนการ (Process) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical evident) ลำดับที่ 4 คือ ด้านราคา (Price) ลำดับที่ 5 คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ลำดับที่ 6 คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และลำดับที่ 7 ด้านประชากร (People)

2. การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผู้วิจัยได้ยกร่างกลยุทธ์ สนทนากลุ่ม และผลการประเมินกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ โดยมีกลยุทธ์ย่อยประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสร้าง ความสมบูรณ์แบบของผู้เรียน (Learner Perfectionism) 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Useful Resource) 3) กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการส่งเสริมการศึกษา (Knowledge Place) 4) กลยุทธ์การส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน (Public Relation) 5) กลยุทธ์การพัฒนาสรรหาผู้นำทางวิชาการ (Leader Search) 6) กลยุทธ์การสร้างเชื่อมั่นในคุณภาพสถานศึกษา (Assure Quality) โดยรวมเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

3. กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ เป็นโรงเรียนชั้นนำ สู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ 1) ส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความภูมิใจในท้องถิ่น เป็นคนดี เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรับผิดชอบต่อสังคมโลก ยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย อย่างมีความสุข 2) พัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะชีวิต มุ่งเน้นให้มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แสวงหาและสร้างองค์ความรู้เต็มตามศักยภาพ 3) พัฒนาระบบบริหารจัดการของโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหลักสูตรและพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

เป้าประสงค์ 1) นักเรียนมีคุณภาพด้านวิชาการตามมาตรฐานสากล 2) นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามสถานศึกษากำหนด 3) สถานศึกษามีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 4) ครูมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

กลยุทธ์มี 6 กลยุทธ์ย่อย คือ 1) กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมแบบของผู้เรียน (Learner Perfectionism) 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Useful Resource) 3) กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการส่งเสริมการศึกษา (Knowledge Place) 4) กลยุทธ์การส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน (Public Relation) 5) กลยุทธ์การพัฒนาสรรหาผู้นำทางวิชาการ (Leader Search) 6) กลยุทธ์การสร้างเชื่อมั่นในคุณภาพสถานศึกษา (Assure Quality)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของสภาพปัญหาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านนักเรียนและหลักสูตร (Product) ลำดับที่ 2 คือ ด้านกระบวนการ (Process) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical evident) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา จัตรงค์ และอภิชาติ เลนะนันท์ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่าการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 โดยภาพรวม การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า การบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ย 3 ลำดับดังนี้ ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา ด้านการสรุปผลการดำเนินการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง หากไม่มีหลักสูตรแล้วครูผู้สอนก็จะเหมือนกับสอนไปแบบไร้ทิศทาง ซึ่งจุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องกำหนดให้มีหลักสูตรขึ้น หลักสูตรจึงเป็นทั้งข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไร ผู้สอนจะสอนอะไรและอย่างไร และการที่จะให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ได้นั้นจะต้องใช้ตัวกำหนดหรือเกณฑ์เป็นเครื่องมือใน

การวัด ดังนั้นการให้การศึกษาคือการพัฒนา ผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายที่กำหนดจึงต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากโรคไวรัสโคโรนา 2019 กำลังระบาดส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรการเรียนการสอนต้องปรับตามสถานการณ์ สถานศึกษาต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้น ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญมากที่สุด

2. พัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยพบประเด็นที่สำคัญมาอภิปราย ดังนี้

จากด้านพันธกิจของกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ ซึ่งพันธกิจ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้นักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความภูมิใจในท้องถิ่น เป็นคนดี เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรับผิดชอบต่อสังคมโลก ยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย อย่างมีความสุข 2) พัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะชีวิต มุ่งเน้นให้มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร แสวงหาและสร้างองค์ความรู้เต็มตามศักยภาพ 3) พัฒนาระบบบริหารจัดการของโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหลักสูตรและพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย ช่อพฤกษา (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติเข้าสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ หลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำทางในการวัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งจุดมุ่งหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความสำเร็จของชาติถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพคนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศไทยอย่างเต็มที่

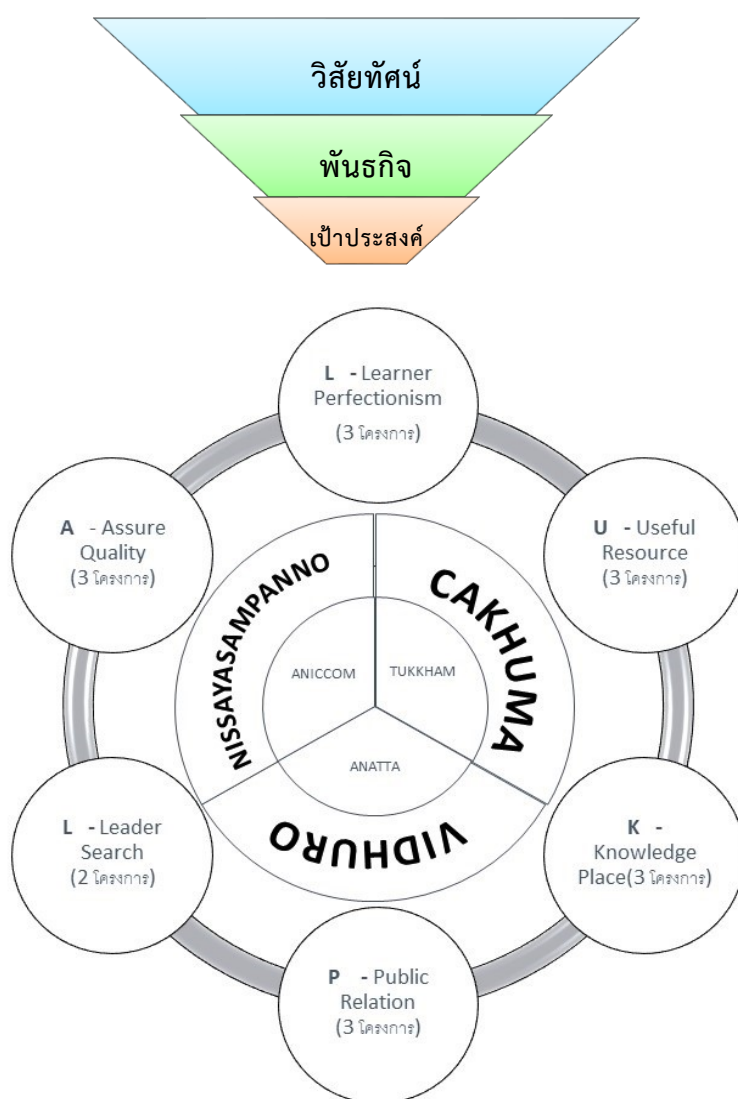
3. กลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ โดยมีกลยุทธ์ย่อย ดังนี้ 1) กลยุทธ์การสร้างวัฒนธรรมแบบของผู้เรียน (Learner Perfectionism) 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Useful Resource) 3) กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการส่งเสริมการศึกษา (Knowledge Place) 4) กลยุทธ์การส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน (Public Relation) 5) กลยุทธ์การพัฒนาสรรหาผู้นำทางวิชาการ (Leader Search) 6) กลยุทธ์การสร้างเชื่อมั่นในคุณภาพสถานศึกษา (Assure Quality) สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริกานต์ สุจิรา (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินงานด้านกลยุทธ์การตลาด ดังนี้ 1) ผลลัพธ์ ผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินงานให้บุคลากรผ่านการอบรมเกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัย ดำเนินงานจัดหลักสูตรแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพจัดประสบการณ์ โดยเน้นคุณธรรม จริยธรรมในทุกด้านสอดคล้องกับพัฒนาการ ทุกด้านของเด็กและจัดกิจกรรมให้วันสำคัญให้กับเด็ก 2) ราคา ผู้บริหารกำหนด ค่าธรรมเนียมการเรียนและค่าธรรมเนียมอื่นๆ ให้อยู่ในอัตรา

เดียวกับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน 3) สถานที่ ผู้บริหารดำเนินงานจัดตั้งโรงเรียนให้อยู่ในย่านที่มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ห้องเรียน สะอาด และมีแสงสว่างเพียงพอ สนามเด็กเล่นมีเครื่องเล่นเหมาะสมต่อการพัฒนาการของเด็ก และจัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นและเป็นธรรมชาติ 4) การส่งเสริมการตลาด ผู้บริหารดำเนินงานจัดงานประจำปีของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนชุมชน และครอบครัว

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถสรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ในการพัฒนาการตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา คือ Nipapath : LUKPLA STRAREGY สามารถสรุปได้ดังนี้

Learner Perfectionism ความสมบูรณ์แบบของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ สุขภาวะ และศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีการขับเคลื่อน 3 โครงการ ดังนี้ 1) โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ 2) โครงการพัฒนานักเรียนด้านสุขภาวะและสุนทรียภาพ 3) โครงการส่งเสริมศักยภาพนักเรียน

Useful Resource การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารการเงิน/งบประมาณอย่างเป็นระบบตรวจสอบได้และคุ้มค่า โดยมีการขับเคลื่อน 3 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการมอบทุนการศึกษา 2) โครงการการบริหารการเงิน/งบประมาณ 3) โครงการรณรงค์รับส่งนักเรียน

Knowledge Place ช่องทางการส่งเสริมการศึกษา ช่องทางในการนำเสนอในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ที่ตั้งสถานศึกษา อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อมของห้องเรียน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยมีการขับเคลื่อน 3 โครงการ ดังนี้ 1) โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลเพื่อการจัดการเรียนการสอน 2) โครงการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม 3) โครงการส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้

Public Relation การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์โรงเรียนด้วยวิธีต่างๆ เช่น การติดป้ายนักเรียนที่ได้ศึกษาต่อในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงหรือนักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันในหลากหลายเวที การประชาสัมพันธ์บนเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ หรือแม้แต่การส่งผู้เรียนหรือบุคลากรของสถานศึกษาเข้าไปช่วยเหลืองานของชุมชน โดยมีการขับเคลื่อน 3 โครงการ ดังนี้ 1) โครงการชุมชนสัมพันธ์ 2) โครงการประชาสัมพันธ์โรงเรียน 3) โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

Leader Search สรรหาผู้นำทางวิชาการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา และการสรรหาบุคลากรโดยมีคุณสมบัติที่ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา โดยมีการขับเคลื่อน 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) โครงการสรรหาและคัดเลือกครูและบุคลากรทางการศึกษาและลูกจ้างชั่วคราว

Assure Quality ความมั่นใจในคุณภาพ การบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างเป็นระบบด้วยผลการประกันคุณภาพและผลงานวิชาการ โดยมีการขับเคลื่อน 2 โครงการ ดังนี้ 1) โครงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) โครงการพัฒนางานวิชาการและทะเบียนวัดผล

ไตรลักษณ์ กฎสำคัญแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นสัจธรรมที่เป็นจริงตลอดมาและตลอดไปโดยสรรพสิ่งในโลกนี้นำมาใช้ในการประเมินตำแหน่งขององค์กร

การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติในสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ตำแหน่งของสถานศึกษาว่าอยู่ในช่วงไหนของวงจรการตลาด โดยในทฤษฎีทางตะวันตกใช้ Product Life Cycle ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์ (Product Introduction) 2) ขั้นตลาดเจริญเติบโต (Market Growth) 3) ขั้นตลาดอิ่มตัว (Market Maturity) และ 4) ขั้นยอดขายตกต่ำ (Sales Decline)

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธธรรม คือ ไตรลักษณ์ นำมาบูรณาการกับกลยุทธ์เพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษา 3 ประการ ได้แก่

1. อนิจจัง สถานศึกษาที่ยังไม่เป็นที่สนใจของผู้ปกครองและชุมชน ทำให้สถานศึกษาต้องทำงานหนัก ไม่ว่าจะเป็นการทำหลักสูตร ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของผู้ปกครองและชุมชน จะเน้นเรื่องการส่งเสริมการตลาดและการสื่อสารให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย การส่งเสริมการตลาดจะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาผ่านสื่อโฆษณาประเภทต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ รวมทั้งการใช้บุคลากรครูในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวและเกิดการยอมรับในสถานศึกษา

2. ทุกข์ การยอมรับในตัวสถานศึกษาจะส่งผลให้จำนวนนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น ในช่วงต้นในการเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาจะได้รับผลตอบแทนจากผู้ปกครองและชุมชนในทางที่ดีค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่มีสถานศึกษาคู่แข่ง แต่มักจะมีโอกาสได้ไม่นานเพราะคู่แข่งขึ้นทั้งหลายจะเริ่มปรับตัว เมื่อเริ่มมีคู่แข่งขึ้นเกิดขึ้น สถานศึกษาจะต้องเปลี่ยนวิธีการในการส่งเสริมการตลาดโดยต้องหันไปเน้นการสร้างความชอบสถานศึกษาให้มากขึ้น เน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนเจาะจงเลือกสถานศึกษาของเรา

3. อนัตตา สถานศึกษาอ้อมตัวนักเรียนกำลังลด เกิดจากผู้ปกครองส่วนใหญ่เริ่มเบื่อหน่ายสถานศึกษา หรือต้องการแสวงหาสถานศึกษาใหม่ สถานศึกษาต้องหาความแตกต่างของตัวเองใหม่ หากไม่ได้รับการแก้ไข ความสนใจของผู้ปกครองและชุมชนเริ่มลดลงเรื่อยๆ อาจเนื่องมาจากคุณภาพของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ผู้ปกครองจึงย้ายบุตรหลานไปโรงเรียนใหม่ทำให้จำนวนนักเรียนลดลง

หุติยาปานิสูตร คุณลักษณะใช้ในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ที่จะทำธุรกิจหรือการขับเคลื่อนของผู้บริหารองค์กร 3 ประการ ได้แก่

1. จักขุมา ปัญญา mong การณ์ไกลหรือมีวิสัยทัศน์ดี เช่น ถ้าเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้ว่าอนาคตของโรงเรียนจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคตในการบริหารงานได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล โดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย

2. วิรูโร จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ มีความสามารถในการบริหารงานของโรงเรียนอย่างเฉลียวฉลาดในงานทั้ง 4 ฝ่าย คือ บริหารงานงบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานวิชาการ

3. นิสสยสัมปันโน พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้ และมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้บุคลากรแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ สุขภาวะ และศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 ควรบริหารการเงินและงบประมาณภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบตรวจสอบได้และคุ้มค่า

1.3 ควรมีช่องทางในการนำเสนอในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยที่ตั้งสถานศึกษา อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อมของห้องเรียน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

1.4 ควรติดป้ายประชาสัมพันธ์นักเรียนที่ได้ศึกษาต่อในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงหรือนักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันในหลากหลายเวที การประชาสัมพันธ์บนเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ หรือแม้แต่การส่งผู้เรียนหรือบุคลากรของสถานศึกษาเข้าไปช่วยเหลืองานของชุมชน

1.5 ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาและการสรรหาบุคลากรโดยมีคุณสมบัติที่ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา

1.6 ควรบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีคุณภาพประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างเป็นระบบด้วยผลการประกันคุณภาพและผลงานวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ของกลยุทธ์การตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการตลาดเชิงพุทธสำหรับสถานศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย ช่อพฤกษา, (2554). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- พิรญาณ์ รณภาพ. (2564). ลดความเหลื่อมล้ำ นำไทยสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน. แหล่งที่มา <https://www.pier.or.th/abridged/2021/06/> สืบค้นเมื่อ 30 ส.ค. 2564.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2557). ข้อเสนอว่าด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาไทย. แหล่งที่มา <http://pokpong.org/wp-content/uploads/education-reform-proposal.pdf> สืบค้นเมื่อ 30 ส.ค. 2564.
- สมปอง จันทคง. (2552). การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com/24541> สืบค้นเมื่อ 30 ส.ค. 2564.
- สิริกานต์ สุจิรา. (2550). ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านกลยุทธ์การตลาดของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาล เอกชน จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุกัญญา จัตุรงค์ และอภิชาติ เสนะนันท์. (2559). การบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7, วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ 9(1). 1473-1487.
- True ปลุภักปัญญา. (2562). กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับสถานศึกษา (Strategic Marketing For School). แหล่งที่มา <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/52234/-edu-teaartedu-teaart-teaartdir-> สืบค้นเมื่อ 21 พ.ย. 2562.
- True ปลุภักปัญญา. (2562). โรงเรียนขนาดเล็ก ภาระหรือโอกาส และรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. แหล่งที่มา <https://www.truelookpanya.com/blog/content/71918/-blog-teaartedu-teaart-> สืบค้นเมื่อ 21 พ.ย. 2562.

การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ*

POLICY IMPLEMENTATION OF REMEDIAL MEASUREMENT TO ASSIST SME'S BUSINESS AFFECTED BY THE COVID-19 SITUATION

¹สมศักดิ์ อัครศรีวรนนท์ Somsak Atsawasriworanan,

²กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra, ³สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht,

⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: atsawasriworanan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเก็บจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเอสเอ็มอี ผู้กำหนดนโยบายของภาครัฐสมาคมธุรกิจเอสเอ็มอี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 18 คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการ ธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ คือ (1) การเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย โดยธนาคารแห่งประเทศไทย มีนโยบายให้สถาบันการเงินของรัฐ และสถาบันการเงินของภาคเอกชนขยายระยะเวลาการชะลอการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและ/หรือดอกเบี้ยได้ไม่เกิน 6 เดือน (2) สินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดสรรสินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) ให้สถาบันการเงินของภาคเอกชนนำไปปล่อยสินเชื่อให้กับธุรกิจ SMEs (3) การให้สินเชื่อใหม่หรือสินเชื่อเพิ่มเติมผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ โดยการให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินทั้งภาครัฐบาลและเอกชนผ่านโครงการต่างๆ (4) การรับฟังเสียงจากผู้ประกอบ โดยมีการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับผลกระทบ ปัญหา อุปสรรคที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์โควิด-19 (5) ความรวดเร็ว ในการออกมาตรการให้ทันต่อสถานการณ์ โดยรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการตาม พ.ร.ก. การช่วยเหลือทางการเงินแก่ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 อย่างเร่งด่วน (6) การรักษาความต่อเนื่องของมาตรการในช่วงที่ได้รับผลกระทบ โดยการขยายเวลาและขยายวงเงินมาตรการความช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ด้านการเลื่อนชำระเงินต้นปล่อยกู้ผ่านภายใต้เงื่อนไขที่ผ่อนปรน และปล่อยสินเชื่อใหม่แก่ลูกค้าเดิมหรือลูกค้าใหม่เพิ่มเติม (7) การร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันดำเนินการเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย ปล่อยกู้ผ่านภายใต้เงื่อนไขที่

*Received: May 28, 2021, Revised: June 23, 2021, Accepted: June 25, 2021.

ผ่อนปรน ปลดปล่อยสินเชื่อใหม่แก่ลูกค้าเดิมหรือลูกค้าใหม่ และ 2) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ผู้ประกอบการบางส่วนไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ต้องไปกู้เงินนอกระบบ จนถูกโกงและถูกเอาเปรียบและระเบียบหลักเกณฑ์ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและมีเงื่อนไขมากมาย ทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนไม่ได้รับความช่วยเหลือจากมาตรการของภาครัฐ

คำสำคัญ: การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือ, ธุรกิจ SME's, ผลกระทบ, โควิด-19

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the policy implementation of remedial measurement to assist the SMEs business affected by the COVID-19 situation. and 2) to study the problems and obstacles in policy implementation of remedial measurement to assist the SMEs business affected by the COVID-19 situation. This research was qualitative by collecting from interviews with 18 key informants who were executives in the public and private sectors involved in SMEs consisted of government policymakers, SME's business association by purposive selection, the tools used for data collection were structured interviews. The results of the study concluded that: 1) Policy implementation of remedial measurement to assist the SMEs business affected by the COVID-19 situation: (1) The deferral of principal and interest payments by Bank of Thailand: There was a policy for public financial institutions and private sector financial institutions to extend the period of deferring repayment of both principal and / or interest by not more than 6 months. (2) Soft loans: Bank of Thailand had allocated soft loans to private financial institutions to lend to SMEs. (3) Granting of new or additional credit through the state-owned financial institution by providing loans through financial institutions both government and private sectors, through various projects (4) The sound of the operator: There was a joint discussion between government agencies and the private sector on the direct and indirect impacts and barriers of the COVID-19 situation. (5) Speed in issuing measures to keep up with the situation: The government and Bank of Thailand had urgently issued measures in accordance with the Financial Aid Act to assist SMEs affected by COVID-19. (6) Maintaining continuity of measures during the affected period by extending time and extending the amount of measures to assist SMEs in deferring of principal payments, loans through under relentless conditions and releasing new credit to existing or new customers. (7) Cooperation between the public and private sectors in which the public and private sectors cooperated in proceeding with the postponement of principal and interest payments, loans through under relentless conditions, releasing new credit to existing or new customers (8) Problems and obstacles: Some operators were unable to borrow money from financial institutions, needed to borrow money outside the system until being cheated and being taken advantage of, and the rules

and regulations were not consistent with the current situation and had many conditions, causing some operators to not receive assistance from government measures.

Keywords: Policy Implementation of Remedial Measurement, SME's Business, Affected, Covid-19

บทนำ

นับตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ประเทศไทยล็อกดาวน์ประเทศเพื่อแก้ปัญหาโรคระบาดโควิด-19 จนถึงปัจจุบันรวม 3 เดือน พบว่ามีจำนวนผู้ติดเชื้อ 3,169 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2563) มีผู้เสียชีวิต 58 ราย โดยพบว่าอัตราการเสียชีวิตนั้นน้อยมากเพียง 1.8% ของจำนวนผู้ติดเชื้อทั้งหมดเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ และหากพิจารณาเฉพาะผู้ติดเชื้อที่มาจากคนในประเทศจะพบว่าไม่มีผู้ติดเชื้อติดต่อกัน 35 วันแล้ว ซึ่งให้ถึงการบริหารจัดการที่ดี โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้ง “ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน” (สำนักงานสาธารณสุข, 2563) อย่างไรก็ตาม ผลของการล็อกดาวน์ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาที่มีต้นทุนทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นไม่น้อยเช่นกัน เช่น ภาครัฐใช้งบประมาณราว 6 แสนล้านบาท ในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการล็อกดาวน์ในช่วงที่ล็อกดาวน์ที่ผ่านมาและหลังสถานการณ์เริ่มดีขึ้นถึงคราวที่ต้องปลดล็อกดาวน์ และภาครัฐยังเตรียมงบประมาณอีก 4 แสนล้านบาท เพื่อที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจและช่วยเหลือภาคธุรกิจ แต่จะช่วยให้เร็วหรือช้ามากหรือน้อยเพียงใดก็คงขึ้นอยู่กับว่าเม็ดเงินลงไปยังอย่างไรและในส่วนใด (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2563) สำหรับภาคธุรกิจคงจะรอคอยให้ภาครัฐมาช่วยเหลืออย่างเดียวยังคงไม่ได้ เพราะการดำเนินธุรกิจ หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีมากพอในการวางแผนธุรกิจหรือตั้งรับกับสถานการณ์แล้วเพียงรายได้หายไปแค่เดือนเดียวก็อาจทำให้ธุรกิจมีปัญหาถึงกับปิดตัวได้ จึงมีความจำเป็นที่ธุรกิจหรือผู้ประกอบการต้องมองเห็นภาพตลาดหลังปลดล็อกโควิด-19 ว่ามีแนวโน้มอย่างไร เพื่อที่จะได้ประเมินสถานการณ์และวางแผนรับมือได้ถูกต้อง

ทิศทางของธุรกิจกลุ่มต่างๆ ที่พอจะให้เห็นภาพได้ชัดเจนนั้นพอจะแยกได้ตามระยะเวลาของกลุ่มธุรกิจดังต่อไปนี้ 1) ธุรกิจที่ฟื้นตัวแล้ว: เป็นธุรกิจที่พึ่งพิงตลาดในประเทศเป็นหลัก ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค บรรจุภัณฑ์ โรงพยาบาล/ คลินิกและยารักษาโรค ฟาร์มไก่ ฟาร์มหมู อาหารสัตว์ ไอทีและสื่อสาร 2) ธุรกิจที่จะฟื้นตัวภายในปี: เป็นธุรกิจที่พึ่งพิงตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศซึ่งจะได้รับอานิสงส์ของการทยอยปลดล็อกดาวน์ของประเทศคู่ค้าต่างๆ ในกลุ่มอาหารและเครื่องดื่ม เคมีภัณฑ์ น้ำมันเชื้อเพลิง เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกล การขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางบกและทางเรือ บริการธุรกิจ และรับเหมาก่อสร้าง 3) ธุรกิจที่ต้องรอเวลาเพื่อจะฟื้นตัวในปีหน้าแล้วยังคงได้รับผลกระทบต่อเนื่องจากโควิด-19 และยังคงถูกผลกระทบจากการล่าช้าของมาตรการต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจบริการและสินค้าประเภทฟุ่มเฟือย ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร ธุรกิจการบิน ธุรกิจบันเทิงและการกีฬา ยานยนต์และชิ้นส่วน อสังหาริมทรัพย์ เฟอร์นิเจอร์ สินค้าแฟชั่น เหล็ก ยางพารา เป็นต้น ส่วนธุรกิจบางประเภท ได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจอื่น โดยเฉพาะธุรกิจบริการ ที่มีปริมาณมากในปัจจุบัน เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว โรงแรมและที่พัก ร้านอาหาร และภัตตาคาร ได้รับผลกระทบก่อนธุรกิจอื่นๆ ซึ่ง SMEs ไทยที่อยู่ในธุรกิจเหล่านี้ได้รับผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา ผลกระทบเหล่านี้แม้ว่าจะสามารถคาดการณ์ได้ถึงรูปแบบและระดับความรุนแรง แต่สิ่งที่คาดการณ์ได้ยากคือ ระยะเวลาของผลกระทบว่าจะยาวนานเพียงใด ความท้าทายจากวิกฤตโรคระบาด COVID-19 ที่มีผลกระทบต่อ SMEs สามารถระบุได้ดังนี้

1. ปริมาณสินค้าและบริการหายไปจากตลาดอย่างรวดเร็ว ในภาวะวิกฤตนี้ปริมาณการผลิตสินค้าและบริการไม่ได้ค่อยๆ ลดลง จากการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ แต่เกิดจากการที่สินค้าและบริการที่เคยมีอยู่ในตลาดหายไปจากการหยุดผลิตและหยุดบริการจากนโยบายรัฐบาลที่ให้เว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งเป็นการลดลงของสินค้าและบริการในโซ่อุปทาน (Disruption in Global Supply Chain)

2. ความต้องการในสินค้าและบริการลดลงจากการที่ผู้บริโภคเกิดการตกใจในวิกฤต ความไม่มั่นใจในนโยบายทางเศรษฐกิจ และการเลิกจ้างงานจากการปิดกิจการชั่วคราวตามข้อ 1 อันส่งผลต่อรายได้ และการใช้จ่ายของผู้บริโภค การซื้อสินค้าและบริการที่มีภาระผูกพันระยะยาว เช่น อสังหาริมทรัพย์ หรือสินค้าทุน มีการชะลอการลงทุนของธุรกิจจนกว่าจะมั่นใจ (Demand Effects Materialize)

3. ผลกระทบย้อนกลับมามีปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ จากการลดลงของความต้องการในข้อ 2 ธุรกิจปรับตัวลดกำลังการผลิตตามความต้องการที่ลดลง จนกระทั่งบางธุรกิจต้องปิดกิจการ ลดภาระค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสภาพคล่องไว้รอให้สภาพเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัว (Feedback Loop into Supply)

SMEs ย่อมาจากภาษาอังกฤษ Small and Medium Enterprises หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” ความหมายของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 กำหนดว่า วิสาหกิจ หมายความว่า กิจการผลิตสินค้า กิจการให้บริการ กิจการค้าส่ง กิจการค้าปลีก หรือกิจการอื่นตามที่ รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา และ วิสาหกิจขนาดกลางหรือวิสาหกิจขนาดย่อม ได้แก่ วิสาหกิจที่มีจำนวนการจ้างงาน มูลค่าสินทรัพย์ถาวร หรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วตามจำนวนที่ กำหนดในกฎกระทรวง ในรายละเอียดแล้ว ความหมายของวิสาหกิจที่ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) กิจการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining) 2) กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail) 3) กิจการบริการ (Service Sector) ครอบคลุมกิจกรรมจำนวนมาก โดยมีการกำหนดขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งกำหนดจากมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ถาวร สำหรับกิจการแต่ละประเภท ดังนี้ 1) กิจการผลิต: ขนาดกลาง ไม่เกิน 200 ล้านบาท ขนาดย่อม ไม่เกิน 50 ล้านบาท 2) กิจการบริการ: ขนาดกลาง ไม่เกิน 200 ล้านบาท ขนาดย่อม ไม่เกิน 50 ล้านบาท 3) กิจการการค้า: ขนาดกลาง ค้าส่ง ไม่เกิน 100 ล้านบาท ขนาดย่อมค้าส่ง ไม่เกิน 50 ล้านบาท ขนาดกลาง ค้าปลีก ไม่เกิน 50 ล้านบาท ขนาดย่อมค้าปลีก ไม่เกิน 30 ล้านบาท และกำหนดจากจำนวนการจ้างงาน สำหรับกิจการแต่ละประเภท ดังนี้ 1) กิจการผลิต: ขนาดกลาง ไม่เกิน 200 คน ขนาดย่อม ไม่เกิน 50 คน 2) กิจการบริการ: ขนาดกลาง ไม่เกิน 200 คน ขนาดย่อม ไม่เกิน 50 คน 3) กิจการการค้า: ขนาดกลาง ไม่เกิน 50 คน ขนาดย่อม ไม่เกิน 25 คน ขนาดกลาง ค้าปลีก ไม่เกิน 30 คน ขนาดย่อมค้าปลีก ไม่เกิน 15 คน

เมื่อมองเห็นภาพการทยอยฟื้นตัวของธุรกิจต่างๆ แล้ว แนวทางของผู้ประกอบการในยามที่ธุรกิจหยุดชะงัก ในธุรกิจ SMEs ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเศรษฐกิจทั้งในด้านปริมาณการจ้างงาน และมูลค่าทางเศรษฐกิจ SMEs ที่รอดจากวิกฤต หรือ SMEs ที่สามารถปรับตัวให้พ้นจากวิกฤตโรคระบาด COVID-19 ได้ จะพบว่าการทำงานต่างๆ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นจากการปรับระบบและวิธีในการทำงาน ลดความรุงรังและขนาดองค์กรลง รวมทั้งความไม่มีประสิทธิภาพที่เคยมีอยู่ในองค์กรก่อนช่วงที่จะเกิดวิกฤตการณ์

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษาวิจัยเรื่องการนำมาตรการช่วยเหลือเยียวยาธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึง

วิธีดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจการดำเนินการของภาครัฐได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการ ธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการนำมาตรการช่วยเหลือเยียวยาธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ได้จากเอกสารประเภทต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ผู้นำที่เป็นผู้บริหารในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเอสเอ็มอี ผู้กำหนดนโยบายของภาครัฐสมาคมธุรกิจเอสเอ็มอี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับนโยบาย กระทรวงการคลัง, ผู้บริหารระดับนโยบาย กระทรวงอุตสาหกรรม, ผู้บริหารระดับสูงสำนักงานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, ผู้บริหารระดับสูงสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ผู้บริหารระดับสูงแห่งประเทศไทย, ผู้บริหารระดับสูงธนาคารออมสิน, ผู้บริหารระดับสูงธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย, ผู้บริหารระดับสูงธนาคารกรุงไทย, ผู้บริหารระดับสูงสมาร์ททัวร์ จำกัด, ผู้บริหารระดับสูงบริษัท ไนน์ ทู แบ็กส์ จำกัด, ผู้บริหารระดับสูงสภาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย, ผู้บริหารระดับสูงสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ผู้บริหารระดับสูงสภาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย, ผู้บริหารระดับสูงประธานสมาพันธ์เอสเอ็มอีไทย, ผู้บริหารระดับสูงประธานสมาพันธ์เอสเอ็มอีภาคเหนือ, ผู้บริหารระดับสูงสมาคมนักประดิษฐ์และนวัตกรรมแห่งประเทศไทย, ผู้บริหารระดับสูงศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ และเศรษฐกิจอาวุโส ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้ทำมาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในการศึกษาค้นคว้า

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย

- 4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 4.2 สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยตนเองโดยการติดต่อนัดหมายขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงไว้แล้ว โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมการ ประกอบด้วยแหล่งที่จะศึกษา ดังนี้

1.1 เมื่อผู้วิจัยได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำรายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาพิจารณาคัดเลือกโดยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา

1.2 ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและทำการคัดเลือกรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

1.3 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และนัดหมายวันเก็บข้อมูล

2. ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้เข้าพากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามรายชื่อที่ได้ทำการคัดเลือกไว้ให้ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จากนั้นแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิ ตลอดจนชี้แจงสิทธิที่ยกเลิกการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทราบ

2.2 เมื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะอธิบายถึงแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ให้เข้าใจว่าประกอบไปด้วยคำถามจำนวนกี่ข้อ และไม่มีการขึ้นาคำตอบ ซึ่งใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อ 1 ตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

6. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด จะเห็นได้ว่าตลอดกระบวนการวิจัยมีทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกเข้าไปในเรื่องส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด และการสังเกตซึ่งบางครั้งอาจจะละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความปลอดภัย คำถามที่ใช้ต้องไม่คุกคามอารมณ์ความรู้สึก และเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูลซึ่งผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

6.1 ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และขออนุญาตจดบันทึกเทปไว้ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูล

6.2 อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

6.3 เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูล

6.4 ตลอดการวิจัยผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ได้

6.5 ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

6.6 ขณะที่สัมภาษณ์หากผู้ให้ข้อมูลเกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น สะเทือนใจ คับข้องใจจนไม่สามารถพูดคุยต่อไปได้ ผู้วิจัยจะยุติการสนทนาและรอนกว่าผู้ให้ข้อมูลพร้อมที่จะพูดคุยต่อ ถ้าผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมหรือประสงค์ที่จะยุติการสนทนา ผู้วิจัยจะยุติการสนทนาและสอบถามผู้ให้ข้อมูลเพื่อเลือกเวลานัดหมายในครั้งต่อไป

6.7 ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูลของตนเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

6.8 ในการนำเสนอข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูลตามความประสงค์ของผู้ให้ข้อมูล

7. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ซึ่งการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) กัน ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้นำวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้วยการรวบรวมวิธีการใช้ผู้สังเกต (Observer) ทฤษฎี (Theory) วิธีการ (Methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical Material) ที่เข้าซ้อนกัน นักวิจัยหวังว่าจะขจัดจุดด้อย หรือ ความลำเอียงภายในและปัญหาที่เกิดจากการใช้วิธีการอย่างเดียวและการใช้ทฤษฎีเดียวในการศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) (สุภางค์ จันทวนิช, 2552) ดำเนินการดังนี้

7.1 การตรวจสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการจดบันทึกภาคสนามมาเรียงเรียงและตีความเพื่อถามย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้ง อันเป็นการตรวจสอบซ้ำทั้งนี้เพื่อยืนยันความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละราย

7.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากแหล่งต่างๆ นั้นถูกต้อง โดยพิจารณาตรวจสอบจากแหล่งของข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคล ซึ่งผู้วิจัยทำการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ร่วมด้วย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปการสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการจดบันทึกภาคสนาม รวมไปถึงข้อค้นพบจากที่ทำการศึกษาลงข้อมูลเอกสารและรายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยการจำแนกและจัดระบบข้อมูลการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยการเปรียบเทียบข้อมูลและการตีความข้อมูล โดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาของ Matthew & Huberman (1994) ดังนี้

8.1 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างเริ่มเก็บข้อมูลจากการสนทนาแบบมีส่วนร่วมและสังเกต

8.2 สรุปข้อมูลภายหลังการสนทนาแบบมีส่วนร่วมโดยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษา

8.3 นำข้อมูลที่สรุปได้มาอธิบายภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษาภายใต้คำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล

8.4 สรุปเป็นโครงสร้างพื้นฐานของปรากฏการณ์เพื่อให้ตรงกับปรากฏการณ์จริงภายใต้การศึกษาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการ ธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย โดยธนาคารแห่งประเทศไทย มีนโยบายให้สถาบันการเงินของรัฐและสถาบันการเงินของภาคเอกชนขยายระยะเวลาการชะลอการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและ/หรือดอกเบี้ยได้ไม่เกิน 6 เดือน โดยในช่วงที่ผ่อนปรนไม่ถือว่าเสียประวัติข้อมูลเครดิต ซึ่งสิทธิ์นี้จะเป็นแบบอัตโนมัติ แต่ถ้าธุรกิจ SMEs ใดไม่ประสงค์เข้าร่วมก็สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ ปัญหาที่พบ คือ ระยะเวลาการเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยสั้นเกินไป ผู้ประกอบการ SMEs อยากให้ขยายระยะเวลาเพิ่มเติม

1.2 สินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดสรรสินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) ให้สถาบันการเงินของภาคเอกชนนำไปปล่อยสินเชื่อให้กับธุรกิจ SMEs นอกจากนี้ยังมีมาตรการช่วยเหลือของสถาบันการเงินรัฐที่ออกมาปล่อยกู้ ปัญหาที่พบคือ ข้อจำกัดเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถขอได้

1.3 การให้สินเชื่อใหม่หรือสินเชื่อเพิ่มเติมผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ โดยการให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ผ่านโครงการต่างๆ ซึ่งแต่ละโครงการจะมีการกำหนดเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป ในด้านคุณสมบัติของผู้ขออนุมัติสินเชื่อ วงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาผ่อนชำระที่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบคือ การดำเนินการมาตรการช่วยเหลือยังไม่ครอบคลุมธุรกิจ SMEs รายย่อยที่ได้รับผลกระทบ

1.4 การรับฟังเสียงจากผู้ประกอบ โดยมีการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับผลกระทบ ปัญหา อุปสรรคที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์โควิด-19 การเสนอแนะมาตรการ และพิจารณาความเป็นไปได้ในมาตรการช่วยเหลือธุรกิจ SMEs รวมถึงการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs

1.5 ความรวดเร็ว ในการออกมาตรการให้ทันต่อสถานการณ์ โดยรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการตาม พ.ร.ก. การช่วยเหลือทางการเงินแก่ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 อย่างเร่งด่วน 3 ด้าน คือ มาตรการด้านการเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย ให้สินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) และการให้สินเชื่อใหม่หรือสินเชื่อเพิ่มเติม ซึ่งเป็นมาตรการที่ออกมาเพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและการเพิ่มสภาพคล่องให้กับ SMEs ในการดำเนินธุรกิจต่อไปได้

1.6 การรักษาความต่อเนื่องของมาตรการในช่วงที่ได้รับผลกระทบ โดยการขยายเวลาและขยายวงเงินมาตรการความช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ด้านการเลื่อนชำระเงินต้น ปล่อยกู้ผ่านภายใต้เงื่อนไขที่ผ่อนปรน และปล่อยสินเชื่อใหม่แก่ลูกค้าเดิมหรือลูกค้าใหม่เพิ่มเติม ขยายเวลาการขอสินเชื่อ รวมทั้งขยายขอบเขตคุณสมบัติของผู้ประกอบการ SMEs และขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมถึงธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.7 การร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันดำเนินการเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย ปลอยกู้ผ่านภายใต้เงื่อนไขที่ผ่อนปรน ปลอยสินเชื่อใหม่แก่ลูกค้าเดิมหรือลูกค้าใหม่ การดำเนินการช่วยเหลือสำหรับมาตรการเครดิตทอเม 30 วัน รวมถึงการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้

2. ปัญหาและอุปสรรคการนำมาตรการช่วยเหลือเยียวยาธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ ได้แก่ ผู้ประกอบการบางส่วนไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันการเงินได้ ทำให้ต้องไปกู้เงินนอกระบบ จนถูกโกง ถูกเอารัดเอาเปรียบ การถูกกลุ่มมิจฉาชีพหลอกลวงว่าจะช่วยเหลือให้ได้สินเชื่อ หรือหลอกว่าโอนเงินผิด จนได้รับความเสียหาย และสูญเสียเงินจำนวนมาก นอกจากนี้ระเบียบ หลักเกณฑ์บางประการยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและมีเงื่อนไขมากมาย ทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนไม่ได้รับความช่วยเหลือ การดำเนินการมาตรการช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ยังไม่พอเพียง ไม่ทั่วถึง และแก้ไขไม่ตรงจุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาการนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือผู้ประกอบการ ธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ

1.1 การเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ย โดยธนาคารแห่งประเทศไทยมีนโยบายให้สถาบันการเงินของรัฐและสถาบันการเงินของภาคเอกชนขยายระยะเวลาการชะลอการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและ/หรือดอกเบี้ยได้ไม่เกิน 6 เดือน โดยในช่วงที่ผ่อนปรนไม่ถือว่าเสียประวัติข้อมูลเครดิต ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นแบบอย่างอัตโนมัติ แต่ถ้าธุรกิจ SMEs ใดไม่ประสงค์เข้าร่วมก็สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ ปัญหาที่พบ คือ ระยะเวลาการเลื่อนชำระเงินต้นและดอกเบี้ยสั้นเกินไป ผู้ประกอบการ SMEs อยากให้ขยายระยะเวลาเพิ่มเติมสอดคล้องกับการศึกษาของสุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์ (2559) ที่ผลการวิจัยพบข้อเสนอว่า ผู้ประกอบการ SMEs จะต้องปรับปรุงการจัดการภายในองค์กรอย่างจริงจัง รวมถึงการปรับปรุงด้านระบบบัญชีและการเงิน อีกทั้งจะต้องเริ่มต้นติดต่อกับสถาบันการเงินเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบการในอนาคต และจะต้องรักษาวินัยทางการเงิน ไม่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจ ด้านธนาคารพาณิชย์จะต้องปรับเปลี่ยนขั้นตอนการวิเคราะห์สินเชื่อให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรที่จะเข้าร่วมกับโครงการของภาครัฐเพื่อสนับสนุนเงินทุนให้กับผู้ประกอบการ SMEs ได้ง่ายขึ้น รวมถึงการจัดอบรมหลักสูตรทางการเงินและบัญชีให้แก่ผู้ประกอบการ SME เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความรู้ในระบบการเงินและบัญชีที่ถูกต้องจะทำให้ผู้ประกอบการ SMEs เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ด้านภาครัฐ หน่วยงานของรัฐ เช่น ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (ธพว.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องให้การสนับสนุนเงินทุนกับผู้ประกอบการโดยตรง แต่ในอดีตที่ผ่านมา ผู้ประกอบการขนาดย่อม มักจะไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจาก ธพว. ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ธนาคารมักจะพิจารณาสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการ SMEs ที่แข็งแกร่งแล้วเนื่องจากผู้บริหารของธนาคารอาจจะกลัวปัญหาด้านหนี้เสีย จึงเป็นสาเหตุใหญ่ที่ ธพว. มักจะให้การสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการ SMEs ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

1.2 สินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดสรรสินเชื่อเงินผ่อนปรน (Soft Loans) ให้สถาบันการเงินของภาคเอกชนนำไปปล่อยสินเชื่อให้กับธุรกิจ SMEs นอกจากนี้ยังมีมาตรการช่วยเหลือของสถาบันการเงินรัฐที่ออกมาปล่อยกู้ ปัญหาที่พบคือข้อจำกัดเรื่อง

หลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถขอกู้ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ พิรญาณ์ เฉลยบุญ (2559) ที่ผลการวิจัยจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า การจัดการปัญหาธุรกิจ SMEs มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ การจัดการปัญหาธุรกิจ SMEs มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย เท่ากับ 0.707 แสดงให้เห็นว่าการจัดการปัญหาธุรกิจ SMEs มีความสัมพันธ์กับคุณภาพรายงานทางการเงินในเชิงบวกหรือมีทิศทางเดียวกัน หากธุรกิจ SMEs มีความสำคัญกับการจัดการปัญหาด้านการตลาดเป็นอันดับหนึ่ง และด้านเทคโนโลยีและการจัดการปัญหาในธุรกิจให้ความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งหากพิจารณาจาก ผลการศึกษาความสัมพันธ์จะเห็นได้ว่า การจัดการปัญหาด้านการตลาดไม่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ดังนั้น หากกิจการต้องการให้รายงานทางการเงินมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ควรเพิ่มความสำคัญให้กับ การจัดการปัญหาด้านการจัดการและรวมถึงด้านเงินทุน ด้านการส่งเสริมจากรัฐและด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพราะจากผลการศึกษาแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับคุณภาพรายงานทางการเงิน

1.3 การให้สินเชื่อใหม่หรือสินเชื่อเพิ่มเติมผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ โดยการให้สินเชื่อผ่านสถาบันการเงินทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ผ่านโครงการต่างๆ ซึ่งแต่ละโครงการจะมีการกำหนดเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป ในด้านคุณสมบัติของผู้ขออนุมัติสินเชื่อ วงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย และระยะเวลาผ่อนชำระที่แตกต่างกัน ปัญหาที่พบคือ การดำเนินการมาตรการช่วยเหลือยังไม่ครอบคลุมธุรกิจ SMEs รายย่อยที่ได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับการศึกษาของธนิษฐ์ รัตนพงศ์ภิญโญ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 45 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุของกิจการต่ำกว่า 5 ปี และใช้เงินลงทุนเป็นเงินทุนของกิจการ วงเงินลงทุนน้อยกว่า 10 ล้านบาท ดำเนินกิจการโดยอาศัยการปรับตัวตามสถานการณ์ 2) ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันไม่ได้ส่งผลต่อภาวะความอยู่รอดและเติบโตให้แตกต่างกัน ยกเว้น อายุของผู้ประกอบการ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกิจการ 3) ปัจจัยองค์การ ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ และปัจจัยภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ต่อภาวะความอยู่รอดและเติบโตของกิจการ และ 4) กลยุทธ์การพัฒนาที่สำคัญ เพื่อความอยู่รอดและเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในเขตจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การจัดการองค์การ การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าและความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ภาครัฐบาลควรกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างมีทิศทางที่ชัดเจนในระยะยาว ขณะเดียวกัน กิจการเหล่านี้ควรมีการร่วมมือกัน ไม่เพียงแต่การแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนา แต่ยังเพื่อการสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด

1.4 การรับฟังเสียงจากผู้ประกอบการ โดยมีการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับผลกระทบ ปัญหา อุปสรรคที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์โควิด-19 การเสนอแนะมาตรการ และพิจารณาความเป็นไปได้ในมาตรการช่วยเหลือธุรกิจ SMEs รวมถึงการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs สอดคล้องกับการศึกษาของปฐมพร ทรงสุโรจน์ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการกู้เงินของผู้ประกอบการ SMEs ด้านแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการมีการระดมทุนในส่วนของเจ้าของและผู้ถือหุ้นรวมถึงกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์มากที่สุด สำหรับปัญหาในการดำเนินธุรกิจส่วนมากเกิดจากปัญหาเรื่องสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียน การกู้ยืมสินเชื่อและสินเชื่อเบิกเกินบัญชีมีมากที่สุดซึ่งเป็นการกู้ยืมเงินระยะสั้นและระยะกลาง ผู้ประกอบการส่วนมากไม่มีอุปสรรคใดๆ ต่อการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์และปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้กับธนาคารพาณิชย์ทุกประการ นอกจากนี้ในส่วนของการ

ผลกระทบของเศรษฐกิจต่อธุรกิจ SMEs ผู้ประกอบการบางรายเห็นว่าเศรษฐกิจต่อผลกระทบการค่อนข้างมากในเรื่องแรงงาน ต้นทุนการผลิต การแข่งขันภายในธุรกิจ ส่วนความคิดเห็นต่อมาตรการรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือ SMEs พบว่า ผู้ประกอบการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และวงเงินค้ำประกันสามารถช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ในการลดภาระด้านวงเงินค้ำประกันไปได้จำนวนหนึ่งแต่ก็ยังไม่พอต่อความต้องการของผู้ประกอบการที่มีอย่างต่อเนื่อง

1.5 ความรวดเร็วในการออกมาตรการให้ทันต่อสถานการณ์ โดยรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการตาม พ.ร.ก. การช่วยเหลือทางการเงินแก่ SMEs ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 อย่างเร่งด่วน 3 ด้าน คือ มาตรการด้านการเลื่อนชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ย ให้สินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรน (Soft Loans) และการให้สินเชื่อใหม่หรือสินเชื่อเพิ่มเติม ซึ่งเป็นมาตรการที่ออกมาเพื่อช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและการเพิ่มสภาพคล่องให้กับ SMEs ในการดำเนินธุรกิจต่อไปได้ สอดคล้องกับพระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจ (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดย มาตรา 15 เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบอันเกิดจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจสั่งให้สถาบันการเงินชะลอการชำระหนี้เงินต้น และดอกเบี้ยของผู้ประกอบวิสาหกิจที่มีวงเงินสินเชื่อกับสถาบันการเงินแต่ละแห่งไม่เกินหนึ่งร้อยล้านบาท หรือลูกหนี้อื่นได้ การชะลอการชำระหนี้ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเจ้าหนี้ผ่อนเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้หรือลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการชะลอการชำระหนี้ ระยะเวลาการชะลอการชำระหนี้ และวิธีการชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยที่ชะลอไว้ ให้เป็นไปตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศกำหนด โดยเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบในวงกว้าง และมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมี มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ของประเทศและเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจ โดยการให้สินเชื่อเพิ่มเติมเพื่อเสริมสภาพคล่อง รวมถึงการชะลอการชำระหนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ประกอบวิสาหกิจ ที่คาดว่าจะลดลงอย่างรุนแรงจากผลกระทบของการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมาตรการดังกล่าวต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันมิให้ภาคธุรกิจเกิดสภาวะการขาด สภาพคล่องหรือผิดนัดชำระหนี้และอาจส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและการทำหน้าที่ด้านสินเชื่อ ของสถาบันการเงิน อันอาจกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจของประเทศซึ่งจะทำให้ปัญหา วิกฤตความรุนแรงและยากต่อการแก้ไขในภายหลัง จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจ จะหลีกเลี่ยงได้ที่จะต้องให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจที่ได้รับผลกระทบ จากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความมั่นคง ในทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

1.6 การรักษาความต่อเนื่องของมาตรการในช่วงที่ได้รับผลกระทบ โดยการขยายเวลาและขยายวงเงินมาตรการความช่วยเหลือธุรกิจ SMEs ด้านการเลื่อนชำระหนี้เงินต้น ปลดปล่อยผ่านภายใต้เงื่อนไขที่ผ่อนปรน และปล่อยสินเชื่อใหม่แก่ลูกค้าเดิมหรือลูกค้าใหม่เพิ่มเติม ขยายเวลาการขอสินเชื่อ รวมทั้งขยายขอบเขตคุณสมบัติของผู้ประกอบการ SMEs และขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมถึงธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม สอดคล้องกับการศึกษาของลัดดาวัลย์ เลขมาศ และแพรวพรรณ อินทรเกษม (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า SMEs ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีปัญหาการดำเนินงานด้านการผลิตมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดซื้อ การขนส่งและสินค้าคงคลัง การตลาด บัญชีและการเงิน และการบริหารจัดการและทรัพยากร

เพื่อให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ 2) ระบบราชการ (Bureaucracy) หมายถึง หน่วยงานของรัฐอันได้แก่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานเทียบเท่าที่มีบทบาทหน้าที่คล้ายเป็นฟันเฟืองหรือกลไกที่จะเชื่อมประสานระหว่างสิ่งที่ฝ่ายการเมืองตัดสินใจกับการสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน 3) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Bureaucrats) ถือว่าบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ 4) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ประชาชนหรือผู้รับบริการ ซึ่งเป็นทั้งผู้ได้รับประโยชน์หรือผู้เสียประโยชน์หรืออาจเรียกว่าผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายนั้นๆ รวมถึงในแง่บุคคลและกลุ่มตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) ผู้นำและภาวะผู้นำ 2) การตัดสินใจ 3) เทคโนโลยี 4) การนำมาตรการช่วยเหลือเยียวยาธุรกิจ SME's สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

การนำมาตรการเยียวยาช่วยเหลือธุรกิจ SME's ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ไปปฏิบัติ อันเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลสำคัญของธุรกิจที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผนทางการดำเนินงาน และควบคุมการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจว่าองค์กรจะสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

1. ผู้นำและภาวะผู้นำ เป็นแนวทางที่ทำให้มีทิศทางในการนำแผนไปใช้และจูงใจคน เพื่อให้การทำงานในฐานะผู้นำสามารถเลือกนำไปใช้กับคนที่มีความแตกต่างกันไปได้ สำหรับรูปแบบภาวะผู้นำนั้นขึ้นอยู่กับทางเลือกและนำไปใช้

2. การตัดสินใจ เป็นกระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญ และเกี่ยวข้องกับ หน้าที่การบริหาร หรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การประสานงาน และการควบคุม

3. เทคโนโลยี เป็นการนำเอากระบวนการ วิธีการ และความคิดใหม่ๆ มาใช้หรือประยุกต์ใช้อย่างมีระบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

4. การนำมาตรการช่วยเหลือเยียวยาธุรกิจ SME's เป็นการนำความช่วยเหลือธุรกิจ SME's ของภาครัฐ โดยการวิเคราะห์สภาพขององค์กร ณ ปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดด้อย โอกาสและอุปสรรค ที่เกิดขึ้นกับทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำไปวิเคราะห์และหาวิธีพัฒนาหรือแก้ไขกับปัญหาที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) สร้างแรงจูงใจให้กับธุรกิจ SMEs ที่มีประวัติการชำระหนี้ ด้วยการลดดอกเบี้ย และการคืนเงินบางส่วน 2) ออกมาตรการยกเว้นภาษีและช่วยเหลือด้านการเงิน 3) การสนับสนุนด้านการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้แก่ผู้ประกอบการ 4) พิจารณาเรื่องหลักเกณฑ์ในการปล่อยสินเชื่อให้ครอบคลุมทั่วถึงผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทุกภาคส่วน 5) ขยายระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือในมาตรการต่างๆ 6) จัดตั้งกองทุนสำหรับช่วยเหลือโดยเฉพาะ 7) กำหนดให้หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจต้องใช้สินค้าผลิตในประเทศไทย 8) การกระตุ้นการใช้จ่ายซื้อสินค้าและการท่องเที่ยวภายในประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการนำนโยบายด้านสาธารณสุขด้านการควบคุมป้องกันโรคระบาดโควิด-19 ไปปฏิบัติ

2.2 ควรทำการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคชุมชนต่อการปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐในการป้องกันโรคระบาดในชุมชน

2.3 ควรทำการศึกษาการประเมินผลมาตรการการเยียวยาช่วยเหลือประชาชนจากสถานการณ์โควิด-19 ในโครงการต่างๆ ของรัฐ

2.4 ควรทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

- ธนิษฐ์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อความอยู่รอดและเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตจังหวัดเพชรบุรี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2563). การทบทวนโครงการใช้เงินกู้ 4 แสนล้าน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของโควิด-19. แหล่งที่มา https://www.prachachat.net/columns/news-548836#_ftn1. สืบค้นเมื่อ 29 มิ.ย. 2563.
- ปฐมพร ทรงสุโรจน์. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการกู้เงินของผู้ประกอบการ SMEs. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิรญาณ์ เฉลยบุญ. (2559). การจัดการปัญหาธุรกิจและคุณภาพรายงานทางการเงิน ของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563). พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจ ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. แหล่งที่มา http://www.oic.go.th/INFOCENTER2/ifunc_list.asp?i=SBFMD.343&b=1&t=@&d=ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ. สืบค้นเมื่อ 12 พ.ย. 2563.
- ลัดดาวัลย์ เลขมาศ และแพรวพรรณ อินทรเกษม. (2562). แนวทางพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ SMEs. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 39(2). 104-122.
- วรเดช จันทรศร. (2548). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สหยาบล้อและการพิมพ์.
- สำนักงานสาธารณสุข. (2563). ไทยไม่พบผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศ 35 วันติด ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ไม่พบติดต่อกัน 46 วัน. แหล่งที่มา https://region3.prd.go.th/region3_ci/topic/news/11609. สืบค้นเมื่อ 5 ก.ค. 2563.
- สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์. (2559). กลยุทธ์การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการ. วารสารวิชาการ RMUTT Global Business and Economics Review. 11(1). 1-14.

การพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา*
INNOVATIVE DEVELOPMENT IN ADMINISTRATION
OF CHARITY SCHOOLS IN BUDDHISM

¹พระวิเชียร สิริภทโท (ประทุมมินทร์) PhraWichearn Siripaddho (Pratummin),

²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo, ³สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon,

⁴กฤษฎา นันทเพ็ชร Krisda Nantapetch

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

⁴มหาวิทยาลัยบูรพา BuraphaUniversity, Thailand

E-mail: phrawichearn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 357 คน มีเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรม ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน มีเครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน มีเครื่องมือการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นตอนที่ 3 เสนอนวัตกรรม สรุปผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ประกอบด้วยนวัตกรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมด้านการบริหารงานวิชาการ 10 นวัตกรรม 2) นวัตกรรมด้านการบริหารงานบุคคล 5 นวัตกรรม 3) นวัตกรรมด้านการบริหารงบประมาณ 5 นวัตกรรม และ 4) นวัตกรรมด้านการบริหารงานทั่วไป 8 นวัตกรรม

คำสำคัญ: การพัฒนานวัตกรรม, การบริหาร, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aimed to propose innovations in administration of charity schools in Buddhism. Mixed methods research consisting of quantitative research and qualitative research was conducted. There were 3 research steps as follows: Step 1 Study the administration condition of charity schools in Buddhism. A questionnaire was used for data collection from 357 administrators and teachers of Buddhist temple charity schools. The research tool was a questionnaire, and data were analyzed with statistics consisted of percentage, frequency, mean, and standard deviation. Step 2 Develop innovation by interviewing 10 key informants, and the research tool was the interview form. Focus group discussions with 10 experts was also conducted, and the tool was questions for the discussions. Data were analyzed by using content analysis. Step 3 to propose innovations, innovation of charity school administration of Buddhist Temples, it was an innovation that promotes higher efficiency and effectiveness of school management. It consisted of 4 types of innovations: 1) 10 Academic management innovations, 2) 5 Human resource management innovations, 3) 3 Budget management innovations, and 4) 8 General management innovations.

Keywords: Innovative Development, Administration, Charity Schools in Buddhism

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีความสามารถและมีความสุข ได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่เปลี่ยนไปจากเดิมได้มีการยุบรวมกรมต่างๆ ในส่วนกลางเข้าด้วยกันทั้งนี้เพื่อจัดความซ้ำซ้อนในการทำงานและเอื้อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษาที่สังกัดแต่ละกรม โดยมุ่งหวังให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการมาตรา 39 ระบุว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งหมายความว่า เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะมีอำนาจมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษามากขึ้นตามที่กฎหมายกำหนดโดยหวังว่า เมื่อมีการกระจายอำนาจออกจากกระทรวงไปแล้วขั้นตอนการบริหารจะน้อยลงเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจในแต่ละเรื่องจะสั้นลง ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะพึ่งตนเองมากขึ้นโดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติงานที่มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมาในด้านเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา แม้จะได้มีการออกกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการ

บริหารและการจัดการศึกษาแล้ว แต่หน่วยปฏิบัติยังไม่มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานและจัดการศึกษาเท่าที่ควร ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า มีการถ่ายโอนสถานศึกษาไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว 381 แห่ง การจัดการศึกษาของเอกชนยังไม่มี การขยายตัวเท่าที่ควร เนื่องจากนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐมีผลกระทบต่อการรับนักเรียนนักศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ส่วนสถานประกอบการและสถาบันต่างๆ มีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ยังมีสัดส่วนน้อยมาก อีกทั้งขาดแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540)

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษายุคไร้พรมแดน แม้ว่าจะมีการเคลื่อนไหวระดับชาติเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 จะมีมาแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 ด้วยการจัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งมีการประชุมทางวิชาการ บทความข้อเขียนเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการขาดแคลนแรงงานทักษะขั้นสูงซึ่งกำลังกลายเป็นแนวโน้มสำคัญของโลก แต่การเคลื่อนไหวในเรื่องดังกล่าวขาดความต่อเนื่องจริงจังของทุกฝ่าย การไม่มีเจ้าภาพองค์กรที่เป็นหลักในการประสานงานและดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจังถือเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไร้พรมแดน การอยู่นิ่งเฉย การทำแบบเดิมๆ ตามที่เคยชิน การรอรับนโยบายจากเบื้องบนแต่ฝ่ายเดียว ขณะที่การเมืองการปกครองไม่มีเสถียรภาพ ล้วนแล้วแต่สร้างความเสียหายต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศส่งผลให้ประเทศชาติขาดศักยภาพในการแข่งขันและเสียผลประโยชน์ เมื่อเปิดพรมแดนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2558 การเริ่มต้นในวันนี้อาจเข้าไปติด แต่ยังไม่สายเกินไปที่จะลงมือทำ โดยผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับในฐานะผู้มีอำนาจขององค์กรจะต้องตัดสินใจดำเนินการให้แผนยุทธศาสตร์และภารกิจของสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบ มีการสร้างคุณภาพสำหรับอนาคตบนพื้นฐานของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และติดตามกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง (รศสุคนธ์ มกรมณี, 2555)

นวัตกรรม แปลว่า การก่อสร้าง ซึ่งวงการศึกษานำคำนี้มาใช้ในความหมายของการทำขึ้นใหม่ หรือสิ่งที่ทำขึ้นใหม่ ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการสื่อและเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ทางการศึกษา เนื่องจากสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเป็นธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในจุดใดจุดหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อจุดอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในจุดใดจุดหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อจุดอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ย่อมส่งผลต่อการศึกษอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาจึงจำเป็นต้องปฏิรูปปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพของปัญหาและความต้องการ มนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนแสวงหาแนวคิด แนวทาง และวิธีการใหม่ๆ เพื่อช่วยให้สภาพปัญหานั้นหมดไป และทำให้เกิดสภาพที่ต้องการขึ้น ศักยภาพ ของมนุษย์นั้นดูเหมือนจะไม่มีที่สิ้นสุดสิ่งใหม่ๆ ความคิดใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นตลอดเวลา

นวัตกรรมเป็นสิ่งที่ทำขึ้นซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำหรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนจึงอาจมีลักษณะเป็นแนวคิด หรือการกระทำหรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนจึงอาจมีลักษณะเป็นแนวคิดหรือวิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามความใหม่ มิใช่เป็นคุณสมบัติประการเดียวของนวัตกรรม ถ้าเป็นเช่นนั้นของทุกอย่างที่เข้ามาใหม่ๆ ก็จะเป็นนวัตกรรมทั้งสิ้น นวัตกรรมไม่ว่าจะเป็นด้านใดจำเป็นต้นมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ 1) เป็นสิ่งใหม่ 2) เป็นสิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบว่าจะใช้ได้ผลมากน้อยเพียงใด

ในบริบทนั้น 3) เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้แต่ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติหากการยอมรับนำไปใช้นั้นได้กลายเป็นการใช้อย่างเป็นทางการเป็นปกติในระบบงานของที่นั้นแล้วก็ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรมอีกต่อไป 4) เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการยอมรับนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลาย คือยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ พิมดี และคณะ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการพัฒนาทางการศึกษา ภายใต้ประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 คือการเป็นจุดเริ่มต้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การขับเคลื่อนไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง พอเพียงและยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการที่มีการผลักดันการปฏิรูป โครงสร้างการวิจัยและการพัฒนาการศึกษา การพัฒนากำลังภายใต้แนวคิดประชารัฐ การวิจัยพัฒนาบุคลากร การศึกษาและผู้เรียนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากการรู้จักเติมเต็มพอเพียง แบ่งปัน รับผิดชอบและให้คุณค่า การหาความรู้อย่างต่อเนื่อง การมีคุณธรรม วัฒนธรรมภิบาลเพื่อเป็นเกราะคุ้มกัน และการเรียนรู้ในทักษะศตวรรษที่ 21

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เดิมใช้ชื่อว่า โรงเรียนราษฎร์ของวัดเกิดขึ้นตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่า ด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด พุทธศักราช 2488 โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้มีความพัฒนาด้านการดำเนินงานมาโดยตลอด แต่เนื่องจากในช่วงแรกๆ ได้รับอุดหนุนเหมือนโรงเรียนเอกชนทั่วไป และไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนการสอนจากผู้ปกครองนักเรียนได้ สาเหตุจากผู้ปกครองนักเรียนร้อยละ 95 มีฐานะยากจนจึงทำให้โรงเรียนบางแห่งต้องเลิกกิจการและบางแห่งก็ได้โอนกิจการให้รัฐบาล ซึ่งการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยเหลือชุมชนด้าน การศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมสู่เยาวชนไทย จัดการศึกษาเพื่อการกุศลโดยไม่หวังผลกำไร มุ่งสงเคราะห์เด็ก ยากจน และเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา มุ่งปลูกฝังให้เยาวชนไทย เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความ เป็นเลิศทางด้านวิชาการ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีลักษณะเป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดเป็น เจ้าของและมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาตโดยตำแหน่ง การบริหารโรงเรียนอยู่ในรูปของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน การจัดการศึกษาแบบเรียนฟรี โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียน รัฐให้การอุดหนุนค่าใช้จ่าย รายบุคคล 100% จะเห็นได้ว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาการบริหารจัดการศึกษามุ่งช่วย พัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติอย่างแท้จริง ต่อมา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนด หลักการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน เพื่อทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาของรัฐ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับปรุง พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2522 ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2551 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจึงได้จัดพิมพ์พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2551) ซึ่งให้เห็นว่า การศึกษามี ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ในฐานะที่เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ ให้มีคุณภาพเหมาะสมและมีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังของประเทศ การศึกษา จึงหมายถึง การเจริญงอกงาม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน

คือ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ถ้าประเทศไทยใดประชากรมีการศึกษาสูง ประเทศนั้นก็จะมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มรายได้ต่อบุคคลให้สูงขึ้น การจัดการศึกษาที่ดีจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้เพราะว่าเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านความคิด ความรู้สึก บุคลิกภาพ ความสนใจ และความถนัด ดังนั้น การศึกษามีได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับความถนัดทางการเรียนของแต่ละบุคคล รวมทั้งองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกั สติปัญญาด้วย เช่น สถานภาพทางสังคม บุคลิกภาพ ความสนใจ และพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกอันเนื่องมาจากความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อเจตคติ ความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ตลอดจนการปรับตัวและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (นรินทร์ สังข์รักษา, 2552)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลให้แก่ผู้บริหารของโรงเรียนทั่วประเทศเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มีศักยภาพที่สมบูรณ์ท่ามกลางในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อันจะส่งผลให้โรงเรียนได้พัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และเป็นพลเมืองที่ดีของโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอแนะวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

2. ศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejice & Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (อ้างใน สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 357 คน

เครื่องมือ : แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีขั้นตอนดังนี้

1. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา (ฉบับร่างที่ 1)

2. การจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา (ฉบับร่างที่ 2)

ขั้นตอนที่ 3 เสนอนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ด้วยการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 4 นวัตกรรม ได้แก่

1. นวัตกรรมด้านการบริหารงานวิชาการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 10 นวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร 2) การรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 3) การใช้นวัตกรรมทางการบริหาร 4) การคำนึงถึงมาตรฐานวิชาการ 5) การใช้เทคโนโลยี สื่อ ICT และนวัตกรรมทางการศึกษา 6) การส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ แก่ชุมชน 7) การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนการเรียนรู้โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน 8) การจัดทำหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนที่เน้นหลักสมรรถนะ ซึ่งเน้นทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ 9) การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ 10) การจัดทำผลงานหรือชิ้นงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. นวัตกรรมด้านการบริหารงานบุคคลโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 5 นวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การบริหารงานบุคคลในด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้และประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของโรงเรียน 2) การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนโดยมีการคัดเลือก

บุคลากรจากฝ่ายต่างๆ ที่เหมาะสม กำหนดหลักสูตร และ Workshop พัฒนาบุคลากร 3) การจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนงบประมาณโดยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการพัฒนาตามหน้าที่และภาระงาน 4) ครูกลุ่มโรงเรียนเวียนสอน 5) ครูพี่ศิษย์น้อง โดยนวัตกรรมด้านการบริหารงานบุคคลโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

3. นวัตกรรมด้านการบริหารงบประมาณโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 5 นวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การจัดทำงบประมาณรายรับอย่างเป็นระบบ 2) การจัดทำและเสนอของบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดทำเอกสารการเงิน word, excel และ โปรแกรม formula 4) การปฏิบัติตามแผนตรวจสอบและวิเคราะห์โครงการ/กิจกรรม แล้วกำหนดแผนปฏิบัติงานในแต่ละกิจกรรม ให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของการจัดทำแผนงาน/โครงการ 5) การกำหนดกรอบงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (MTEF)

4. นวัตกรรมด้านการบริหารงานทั่วไปโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 8 นวัตกรรม ประกอบด้วย 1) การรู้จักมอบอำนาจและความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม 2) การบริการสาธารณะแก่ชุมชน และสังคม 3) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น 4) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน 5) การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานทั่วไปเป็นไปตามระบบ PDCA 6) การนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดทำเอกสารรับ-ส่งเอกสารทางราชการ มีระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ 7) การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอ 8) การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ประกอบด้วยนวัตกรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมด้านการบริหารงานวิชาการ 10 นวัตกรรม 2) นวัตกรรมด้านการบริหารงานบุคคล 5 นวัตกรรม 3) นวัตกรรมด้านการบริหารงบประมาณ 5 นวัตกรรม และ 4) นวัตกรรมด้านการบริหารงานทั่วไป 8 นวัตกรรม โดยนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทั้ง 4 ด้านจะต้องอาศัยผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง วัด และสถานที่ราชการร่วมกันบริหารโดยเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้พัฒนาเจริญก้าวหน้าในโลกของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของกรณีศึกษา จิตติกรประภาพงศ์ และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ, (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ 2) การใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยการใช้บริการเว็บบอร์ด คือ การใช้บริการสืบค้นข้อมูล การใช้บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล และ การใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ 3) การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการพัฒนาบุคลากรตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ พิมพ์ และคณะ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทัศน์ของการพัฒนาการศึกษาภายใต้ประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 คือ การเป็นจุดเริ่มต้น

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการขับเคลื่อนไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง พอเพียงและยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการที่ผลักดันการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนากำลังภายในได้แนวคิดประชารัฐ การวิจัยพัฒนาบุคลากรการศึกษาและผู้เรียน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการรู้จักเดิมเต็มพอเพียง แบ่งปัน รับผิดชอบ และให้คุณค่า ตลอดจนการหาความรู้อย่างต่อเนื่อง การมีคุณธรรมวัฒนธรรมมาภิบาลเพื่อเป็นเกราะคุ้มกันการเรียนรู้ในทักษะศตวรรษที่ 21 แบบ 6R12C3E

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นนวัตกรรมการบริหารโรงเรียน โดยนวัตกรรมการศึกษา (Educational Innovation) นวัตกรรมที่จะช่วยให้การศึกษา และการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิผลสูงกว่าเดิม เกิดแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมการศึกษา และประหยัดเวลาในการเรียนได้อีกด้วย โดยนำมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการบริหารโรงเรียน การปฏิบัติหน้าที่ภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิสัยทัศน์ตามที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้ โดยผู้บริหารสามารถนำนวัตกรรมการบริหาร 4 ด้าน นวัตกรรมด้านการบริหารงานวิชาการ นวัตกรรมด้านการบริหารงานบุคคล นวัตกรรมด้านการบริหารงบประมาณ และนวัตกรรมด้านการบริหารงานทั่วไป สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพัฒนาการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเป็นธรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมกิจการนักเรียน กิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมนักเรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมด้านต่างๆ เพื่อให้พัฒนาต่อยอดความคิดให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน สังคม และประเทศชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กรณ์สินี ฐิติกรประภาพงศ์ และปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2558). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *Veridian E-Journal, Slipakorn University* ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 8(3). 1-13.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งตนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. รายงานวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ไพฑูรย์ พิมพ์ดี และคณะ. (2560). การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 16(2). 199-205.

รสสุคนธ์ มกรมณี. (2555). การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. *วารสารการศึกษาไทย*. 3(1). 38-40.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น.

สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 11*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2551). *พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.

รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม* EFFECTIVE ADMINISTRATION MODEL OF DHAMMA PRACTICE CENTERS

¹พระอาทิตย์ สีสเตโช (สุข ณ วังไทร) PhraArthit Siratecho (Suk na wangsai),

²สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon,

³พระมหาสมบัติ ธนปญโญ Phramaha Sombat Dhanapañño

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phraarthit8@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร พระวิปัสสนาจารย์ และเจ้าหน้าที่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด 310 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป/คน และจัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา 3) เสนอรูปแบบ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์เพื่อบริหารสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ 3) โครงการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนที่ 3 การนำไปใช้ 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารที่มีประสิทธิภาพ, สำนักปฏิบัติธรรม

Abstract

This research article aimed to propose an effective management model of Dharma Practice Centers. Mixed methods research was designed, and there were 3 research steps as follows: 1) to study the condition of efficient administration of the Dharma Practice Office using a questionnaire for 310 sample group of executives Vipassana teacher and provincial Dharma practice office staff. Data were analyzed by statistical analysis which were percentage, frequency, mean, and standard deviation. 2) Develop a model by interviewing 10 key informants and focus group discussions with 10 experts, and data were analyzed by

*Received: December 11, 2021, Revised: December 25, 2021, Accepted: December 25, 2021.

content analysis. 3) Proposed a model. Results indicated that effective management model of Dharma Practice Centers was an operation in accordance with the Sangha's policy to manage the Dharma practice centers with sustainable efficiency. There were 4 components: Part 1 introduction, namely 1) Environment, 2) Principle, 3) Objectives; Part 2 Model which were 1) Work system, 2) Management process, 3) Project to develop the potential of Buddhist monks; Part 3 implementation, which were 1) structure, 2) decision making, 3) assessment guidelines; and part 4 success conditions, which depend on the context of the Dharma practice office.

Keywords: Model, Effective Administration, Dhamma Practice Centers

บทนำ

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเป็นหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเน้นการจัดฝึกอบรมศึกษาปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นลำดับขั้นแห่งกระบวนการศึกษาปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ละสำนักได้มีหลักสูตรการปฏิบัติธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ทั้งระยะสั้น คือ 3 วัน 2 คืน ระยะกลาง คือ 5 วัน 4 คืน และระยะยาวคือ 8 วัน 7 คืนขึ้นไป และมีหลักสูตรสำหรับเด็กและเยาวชนเน้นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามหลักเบญจศีล-เบญจธรรม หลักธรรมในชีวิตประจำวัน หรือหลักธรรมะขั้นพื้นฐานหลักการฝึกสมาธิขั้นพื้นฐาน และการเสริมธรรมเสริมปัญญาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) ทั้งนี้ในการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้น ได้เน้นการบริหารจัดการด้านสถานที่ เช่นมีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น เป็นต้น ด้านบุคลากร เช่น พระวิปัสสนาจารย์ เจ้าหน้าที่ และแนวการสอน เป็นต้น ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม และด้านบริหารจัดการอื่นๆ เช่น การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การดูแลด้านการรักษาความปลอดภัย ดูแลด้านสุขอนามัย เป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554) จะเห็นได้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมได้เน้นการบริหารจัดการปัจจัยด้านต่างๆ เป็นอย่างดี ขณะที่การดำเนินการสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจยังมีน้อย

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเข้าใจยากไม่สอดคล้องกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย (พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ทุมวโร (วัฒนคุณ), 2555) ซึ่งจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และกระจายข่าวสารอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง (พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กาพล สิริภทฺโท), 2555) และควรปรับปรุงเนื้อหาทำให้คนเกิดสนใจติดตาม (พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ทุมวโร (วัฒนคุณ), 2555) ทั้งนี้ จากการศึกษาารูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่เป็นมาตรฐานด้านการสื่อสารพบว่า ได้แก่ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน และทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ Facebook เป็นต้น รวมถึงจัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือ เป็นต้น (พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กาพล สิริภทฺโท), 2555) และการสำรวจทัศนะของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในสังคม มีความเห็นร่วมกันว่าการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรมควรใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายเข้ามาประกอบการจัดกิจกรรมให้เข้าใจง่าย ทำให้การเข้าร่วมอบรมไม่น่าเบื่อ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อทางวิทยุและ ซีดีธรรมะ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ

ธรรมะ จุลสารรายเดือน และสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วโลก (พระประเสริฐศักดิ์ รัตนญาโณ (ตันติขุหา), 2554) ซึ่งผลจากการวิจัยและข้อเสนอแนะด้านการสื่อสารดังที่กล่าวมาพบว่า สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่กำหนดให้สำนักปฏิบัติธรรมต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

โดยที่การปฏิบัติธรรมเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืน เพราะพระพุทธศาสนาจะดำรงมั่นคงอยู่ได้ ก็ต่อเมื่อพุทธบริษัทคือพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ร่วมด้วยช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาหลักพระธรรมวินัย การปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยและการเผยแผ่หลักพระธรรมคำสอนให้มีการนำไปประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน トラบใดที่พุทธศาสนิกชนยังมีการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่หลักพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางแพร่หลาย พระพุทธศาสนาก็ชื่อว่า ดำรงมั่นคงอยู่ トラบนั้นการปฏิบัติธรรมที่จะให้ได้ผลมุ่งหมายในเบื้องต้นคือจิตสงบพบความสุขที่เยือกเย็น และมีสติปัญญาารู้ตัวรู้ชั่วนั้นจำจะต้องไปฝึกปฏิบัติในสถานที่อันสงบร่มรื่นเป็นการเฉพาะ หากฝึกปฏิบัติที่บ้านหรือในที่ซึ่งมีคนพลุกพล่านก็ยากที่จะได้ผลที่มุ่งหมาย ซึ่งสถานที่ที่สงบร่มรื่นเหมาะแก่การฝึกปฏิบัติธรรมนั้น ส่วนใหญ่ ก็คือวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งบางวัดที่ใหญ่โตได้ปรับจัดแต่งสถานที่เพื่อการปฏิบัติธรรมไว้เป็นการเฉพาะ และนิยมเรียกวัดที่มีสถานที่เพื่อดำเนินการฝึกอบรมการปฏิบัติธรรมนั้นว่าคือสำนักปฏิบัติธรรม

ทั้งนี้สำนักปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในการบริหารจัดการอำนวยความสะดวกในด้าน การปฏิบัติธรรมยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนพุทธศาสนิกชนที่สนใจเป็นอย่างมาก แม้ว่าประเทศไทยจะมีวัดจำนวน 3 หมื่นกว่าวัด แต่วัดที่จัดตั้งดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมนั้นมีจำนวนไม่มากนัก แม้ว่าคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัด พ.ศ. 2543 เพื่อให้คณะสงฆ์ทุกจังหวัดคัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมเสนอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสำหรับบริการประชาชนที่ต้องการเข้าวัดปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิเจริญจิตตภาวนา ในโอกาสต่างๆ แต่กระนั้นก็ยังมีความจำเป็นที่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทั่วประเทศ เพียง 1,300 กว่าแห่ง โดยไม่กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่อำเภอ/ตำบลที่มีวัดตั้งอยู่ นอกจากนี้ยังขาดพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบพร้อมที่จะให้การอบรมสั่งสอนวิชากรรมฐานอีกส่วนหนึ่งด้วย แม้ว่าพระภิกษุในประเทศไทยจะมีจำนวน 3 แสนกว่ารูป แต่ส่วนใหญ่ก็ทำหน้าที่ในด้านคันถธุระ คือมุ่งศึกษา พระปริยัติธรรมหรือปฏิบัติงานบริหารกิจการของคณะสงฆ์ด้านอื่นๆ เป็นส่วนมาก พระภิกษุที่ทำหน้าที่ด้าน วิปัสสนาธุระจึงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนความต้องการของประชาชนผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการบริหารที่มี ประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมให้แก่สำนักวิปัสสนาในประเทศไทยและเพื่อเผยแผ่แนวทางปฏิบัติวิปัสสนา ให้ได้รับความนิยมและแพร่หลายเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม

2. ศึกษาสภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร พระวิปัสสนาจารย์ และเจ้าหน้าที่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 310 คน

เครื่องมือ : แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล : ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม มีขั้นตอนดังนี้

1. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม (ฉบับร่างที่ 1)

2. การจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม (ฉบับร่างที่ 2)

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม ด้วยการปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ 1) สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น นโยบายของวัด วิสัยทัศน์ของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม นโยบายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นต้น 2) ความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาของเจ้าสำนักพระวิปัสสนาจารย์ รวมถึงบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรม

2. หลักการ แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ให้นำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ การบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสาร เทคโนโลยี 2) กระบวนการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การประสานงาน และการควบคุม และการรายงาน

3. วัตถุประสงค์ เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลโดยเป็นประโยชน์ของการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มศักยภาพการดำเนินการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบงาน การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ คือ แนวทางการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมที่เสนอขอเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการบริหาร ดังนี้

1.1 การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมด้านสถานที่ 1) มีถนน และทางเท้า ภายในวัดหรือสำนักที่สะดวก 2) มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก 3) มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะ 4) การสร้างสถานที่เหมาะสมกับการปฏิบัติ 5) สำนักปฏิบัติธรรมเงียบสงบ ร่มเย็น ไม่ห่างไกลมาจากชุมชน และสะดวกในอาหารบิณฑบาต ยารักษาโรค เหมาะแก่ผู้ที่สนใจที่จะปฏิบัติ 6) มีการคัดเลือกตรวจสอบก่อนจะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

1.2 การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมด้านบุคลากร 1) พระวิปัสสนาจารย์ หรือพระวิทยากรผู้ฝึกสอนต้องมีภูมิลำเนาผ่านการอบรมการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม เป็นเจ้าอาวาส หรือเป็นพระวิปัสสนาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสเป็นลายลักษณ์อักษร 3) มีพระวิปัสสนาจารย์ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำสำนักอย่างน้อย จำนวน 3 รูป ขึ้นไป 4) บุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมนั้นได้แบ่งออกเป็นแผนกหรือหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย 5) พระวิปัสสนาจารย์ประจำสำนัก สามารถแก้ไขอารมณ์แก่ผู้มาปฏิบัติได้ 6) สำนักปฏิบัติธรรมในปัจจุบันจะได้รับการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์เป็นลายลักษณ์อักษร

1.3 การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมด้านการบริหารจัดการ 1) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม 2) มีหลักฐานการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่โปร่งใส เป็นระบบ สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ 3) การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมต้องไม่เป็นไปในลักษณะธุรกิจพาณิชย์ 4) การบริหารภายในสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าอาวาส หรือเจ้าสำนักจะมีกฎระเบียบสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัดและผู้สนใจปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 5) มีการแบ่งแผนกกัน หรือแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้การบริหารจัดการภายในวัดมีประสิทธิภาพ โดยจะมี

แผนกหรือหน้าที่รับผิดชอบ 6) การบริหารจัดการภายในสำนักปฏิบัติธรรมโดยภาพรวมจะมีเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักคอยดูแลตรวจสอบความถูกต้องและโปร่งใส

1.4 การบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมด้านการจัดกิจกรรม 1) มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมทั้งระยะสั้นและระยะยาว 2) มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่หรือติดประกาศไว้ชัดเจน 3) มีหลักฐานการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมเป็นรายเดือน/รายปี 4) การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมจะมีทุกช่วงวันสำคัญและมีกิจกรรมเสริมของสำนักปฏิบัติธรรม 5) การจัดกิจกรรมมีตารางปฏิบัติธรรมมีประชาชนคนที่สนใจปฏิบัติธรรมโดยเปิดให้ลงทะเบียนผ่านทางเว็บไซต์ โทรศัพท์ หรือสำนักปฏิบัติธรรม 6) ทางสำนักปฏิบัติธรรมจะมีตารางกำหนดเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมทั้งระยะสั้นและระยะยาวตามแต่ความสะดวกของผู้ปฏิบัติ มีการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมเป็นรายเดือน/รายปี การประเมินความพึงพอใจผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและปฏิทินกำหนดการตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน

2. กระบวนการจัดการ วิธีการดำเนินงาน กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

3. โครงการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสสนาจารย์ ซึ่งการจัดโครงการนั้นมีประโยชน์ช่วยให้การดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายหรือความต้องการของคณะสงฆ์ทำให้การดำเนินงานนั้นมีทิศทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เป็นหลักฐานและใช้ในการประเมินค่างานที่ผ่านมาและเป็นแนวทางในการดำเนินการครั้งต่อไปได้

ส่วนที่ 3 การนำไปใช้

1. โครงสร้าง ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล โดยมีโครงสร้างการบริหารโดยพระภิกษุเจ้าสำนัก ผู้บริหารจัดการจะต้องเป็นผู้ทรงคุณธรรมพิเศษ โดยความเป็นผู้ได้บริหารตน อบรมตน ตามพระธรรมวินัยอันเป็นธรรมนุญการปกครองพระภิกษุสงฆ์ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา ตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรแก่แล้วจึงจะสามารถทำหน้าที่บริหาร ปกครอง ดูแล รักษาหมู่คณะคือพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในพระธรรมวินัยให้ได้ผลดี

2. การตัดสินใจ กระบวนการเลือกทางเลือกที่ได้ประเมินแล้วว่าเป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของรูปแบบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการตัดสินใจซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้สำนักปฏิบัติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จในการนำรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมไปปฏิบัติ ดังนี้ 1) ผู้บริหาร พระวิปัสสนาจารย์ พระภิกษุ สามเณร และบุคลากรมีความรู้ความสามารถมีความประพฤติเรียบร้อย มีวิชามีจรรยา 2) มีหลักธรรม มีหลักปฏิบัติ มีระบบการอบรม อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมชัดเจน 3) ต้องมีสถานที่ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม 4) มีงบประมาณสนับสนุนและรางวัลแก่ผู้เกี่ยวข้อง

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบรูปแบบ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรม เช่น นโยบายของวัด วิสัยทัศน์ของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ความรู้ ความสามารถของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม และนโยบายของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน 2) กระบวนการจัดการ 3) โครงการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสณาจารย์ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง 2) การตัดสินใจ 3) แนวทางการประเมิน และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีการจัดโครงการนั้นมีประโยชน์ช่วยให้การดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายหรือความต้องการของคณะสงฆ์ทำให้การดำเนินงานนั้นมีทิศทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อความเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น คือ 1) สถานที่ ได้รับการพัฒนาให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม 2) บุคลากร เจ้าสำนักเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่น่าเคารพ เลื่อมใส มีพระวิปัสณาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนธรรมนำปฏิบัติ สามารถตอบปัญหาข้อข้องใจได้อย่าง ชัดเจน มีคณะทำงานแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3) งบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ มีกองทุนหรือมูลนิธิของวัดและรับบริจาคตามศรัทธา 4) การบริหารจัดการ มีการนำเอาระบบการจัดการ สมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการสำนัก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่างๆ อย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปราโมทย์ ภาพันธ์ (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม สำหรับพุทธศาสนิกชน ภาคอีสานตอนใต้ ควรมีการพัฒนารูปแบบทั้ง คือ 1) มีความพร้อมทางปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ 2) มีการบริหารจัดการงบประมาณในรูปแบบคณะกรรมการ 3) มีการฝึกอบรมบุคลากร 4) มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5) มีสุขอนามัยสอดคล้องกับหลักสัปปายะ 6) มีกิจกรรมที่สนองความต้องการของทุกเพศทุกวัย 7) มีกฎระเบียบที่ไม่เคร่งครัดเกินไปและสามารถยืดหยุ่น ได้ 8) มีการประสานงานกับชุมชน 9) มีการวางแผนประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 10) มีหลักสูตรทั้ง 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรสำหรับพระภิกษุสามเณร หลักสูตรสำหรับอุบาสกอุบาสิกาและหลักสูตรสำหรับเยาวชน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาวิริยานุโยค (บุญยงค์ ถาวโร) (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานได้พัฒนาในทุกด้าน โดยเน้นการจัด อาคารสถานที่ บุคลากร และภาพลักษณ์ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด รวมถึงกระบวนการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ต้องดำเนินการพัฒนาในแต่ละด้าน

โดยการพัฒนาแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรม ควรมีระบบงานการทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ด้าน คือ สถานที่ บุคลากร การบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมนั้น มีกระบวนการจัดการซึ่งเป็นวิธีการดำเนินงานและกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และโครงการพัฒนาศักยภาพพระวิปัสณาจารย์ โดยการจัดโครงการนั้นมีประโยชน์ช่วยให้การดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายหรือความต้องการของคณะสงฆ์ทำให้การดำเนินงานนั้นมีทิศทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์) (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ควรพัฒนา คือ 1) สถานที่ ควรมีการจัดให้มีความเป็นสัปปายะ สำหรับจัดกิจกรรมการสอนกัมมัฏฐานให้เพียงพอ และให้มีความอบอุ่นเพียงพอ 2) วิทยากร ควรมีความรู้ดี ควรประพฤติดี และมีความสามารถนำหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

3) การบริหารจัดการ ได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ควรมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอนกัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากังวาล ธีรธมโม (ศรชัย) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเกิดประสิทธิภาพนั้น คือการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือการวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยการ การควบคุมกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ นอกจากนี้บริบทของสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญในการทำให้รูปแบบสำเร็จหรือไม่สำเร็จขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสวัด ผู้บริหารวัด ดังนั้น หากผู้บริหารวัดมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความรู้ความสามารถปฏิบัติตนเป็นที่เคารพศรัทธาของพระในวัดและพุทธศาสนิกชนก็จะทำให้นสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กำพล สิริภทฺโท) (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการ ควรมีการจัดทำสถิติและข้อมูลการปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาต่อไป และประชาสัมพันธ์การปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง 2) วิทยากร ควรเพิ่มจำนวนวิทยากรให้มากขึ้น และจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้แก่วิทยากรให้มากขึ้น 3) สถานที่ ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำและห้องพักให้เพียงพอแก่ผู้ปฏิบัติธรรมและดูแลเรื่องความสะอาดเพิ่มขึ้น ซึ่งการบริหารจัดการภายในสำนักเป็นสิ่งดึงดูดให้ผู้สนใจในกรรมฐานมาร่วมปฏิบัติธรรมทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

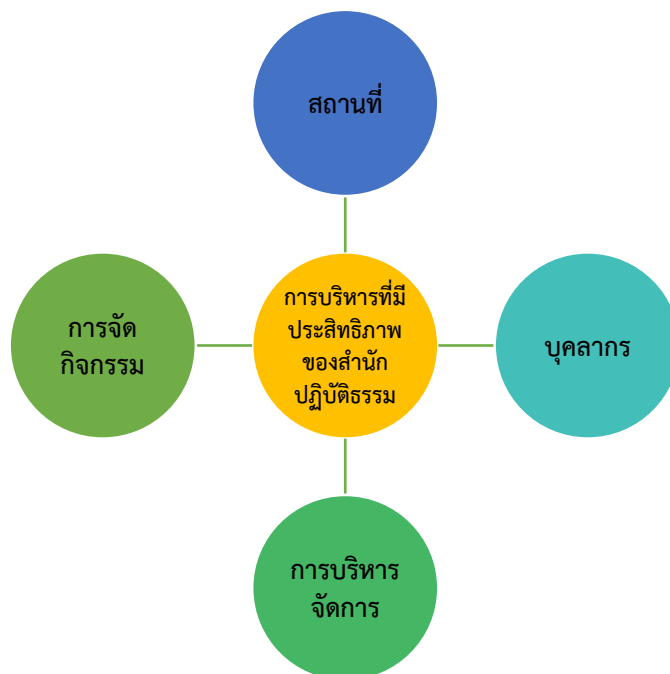
องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมอันเป็นแนวทางการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมที่ดีเด่นมีเกณฑ์มาตรฐานการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นการบริหารระบบที่ผ่านการวางแผนวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอนโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ความพร้อมของทรัพยากรในสำนักปฏิบัติธรรม และความเป็นผู้นำของผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมที่พร้อมจะดำเนินกิจกรรมและพร้อมที่จะพัฒนสำนักปฏิบัติธรรมให้เจริญก้าวหน้าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวดเร็วและในสังคมปัจจุบัน โดยหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพของสำนักปฏิบัติธรรมที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. สถานที่ สำนักปฏิบัติธรรมมีถนนและทางเท้าภายในวัดหรือสำนักที่สะดวก มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะ สถานที่เหมาะสมกับการปฏิบัติ โดยจะมีห้องปฏิบัติธรรมที่เงียบสงบ คนไม่พลุกพล่าน เหมาะกับการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้สนใจไม่ห่างไกลมาจากชุมชนและสะดวกในอาหารบิณฑบาต ยารักษาโรค เหมาะแก่ผู้สนใจที่จะปฏิบัติธรรม

2. บุคลากร พระวิปัสสนาจารย์ หรือพระวิทยากรผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานผ่านการอบรมการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม เป็นเจ้าอาวาส หรือเป็นพระวิปัสสนาจารย์ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสเป็นลายลักษณ์อักษร มีพระวิปัสสนาจารย์ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำสำนักอย่างน้อย จำนวน 3 รูป ขึ้นไป แบ่งแผนกหรือหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย โดยมีผู้บริหาร พระวิปัสสนาจารย์ประจำสำนัก เจ้าหน้าที่ฝ่ายสถานที่ เจ้าหน้าที่หน่วยรับบริจาคสำนักงาน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลภาพรวมและตรวจสอบเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดในการบริหารงานต่างๆ

3. การบริหารจัดการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม มีหลักฐานการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ที่โปร่งใส เป็นระบบ สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมต้องไม่เป็นไปในลักษณะธุรกิจ พาณิชย มีกฎระเบียบสำหรับพระภิกษุสามเณรภายในวัดและผู้สนใจปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยภายในสำนักปฏิบัติธรรมจะมีคณะกรรมการประจำสำนักซึ่งมีการประชุมกันเดือนละ 1 มีการแบ่งแผนกกันหรือแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้การบริหารจัดการภายในวัดมีประสิทธิภาพ โดยจะมีแผนกหรือหน้าที่รับผิดชอบ เช่น ฝ่ายพระวิปัสสนาจารย์ ฝ่ายบริจาคและการเงิน ฝ่ายสวัสดิการอาหารโรงครัว ฝ่ายสถานที่และภูมิคุ้ม ฝ่ายประชาสัมพันธ์เจ้าสำนักคอยดูแล ตรวจสอบความถูกต้องและโปร่งใส โดยเฉพาะเรื่องการเงิน เงินบริจาคจากผู้ศรัทธา

4. การจัดกิจกรรม สำนักปฏิบัติธรรมมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนัก ที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้ชัดเจน มีหลักฐานการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมเป็นรายเดือน/รายปี จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมจะมีทุกช่วงวันสำคัญและมีกิจกรรมเสริมของสำนักปฏิบัติธรรม เช่น การปฏิบัติธรรมสำหรับประชาชนทั่วไป แต่ละช่วงจะมีเวลา 3 วัน 5 วัน 7 วัน มีกิจกรรมแน่นทุกเดือน บางเดือนจะมีตารางปฏิบัติธรรมมีประชาชนคนที่สนใจปฏิบัติธรรมเต็มทุกช่วงกิจกรรม โดยทางวัดจะเปิดให้ลงทะเบียนผ่านทางเว็บไซต์ โทรศัพท์หรือผู้ที่มาติดต่อกับทางสำนักปฏิบัติธรรมมีตารางกำหนดเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมทั้งระยะสั้น และระยะยาวตามแต่ความสะดวกของผู้ปฏิบัติ มีการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมเป็นรายเดือน/รายปี การประเมินความพึงพอใจผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและปฏิทินกำหนดการตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สำนักปฏิบัติธรรมควรส่งเสริมด้านการเดินทางไปปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ที่มีแหล่งธรรมชาติที่สัปปายะเหมาะกับการปฏิบัติธรรมโดยอาศัยธรรมชาติช่วยในการส่งเสริมกรรมฐาน
 - 1.2 สำนักปฏิบัติธรรมควรส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาพระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความรู้ด้านวิปัสสนากรรมฐานโดยให้สามารถสอนและแก้กรรมแก่ผู้ปฏิบัติธรรมได้
 - 1.3 สำนักปฏิบัติธรรมควรมีการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีระบบรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง เช่น กล้องวงจรปิด ระบบการจัดการเพื่อป้องกันอันตรายจากพวกมีจลาชีพที่เข้ามาอาศัยวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมลักขโมย
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการศึกษากลยุทธ์การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ
 - 2.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ
 - 2.3 ควรศึกษาการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างความสนใจแก่ชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

- พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กาพล สิริภทฺโท). (2555). **ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูภาวนาวิริยานุโยค (บุญยงค์ ถาวโร). (2559). **กระบวนการบริหารจัดการโครงการอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปณฺโญ). (2557). **รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตีเด่นในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์). (2556). **รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วิสิทธิ์ ธมมวโร (วัฒน์คุ). (2555). **ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 2**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประเสริฐศักดิ์ รตนญาโณ (ตันติชูฟ้า). (2554). **ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ 1**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริย์ ธีรธมโม (ศรชัย). (2557). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัด. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปราโมทย์ ภาพันธ์. (2554). สำนักปฏิบัติธรรม : รูปแบบการจัดการเพื่อส่งเสริมคุณธรรม สำหรับ
พุทธศาสนิกชน ภาคอีสานตอนใต้. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุดรธานี:
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น 45 สำนัก พุทธศักราช
2554. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
ของวัดในกรุงเทพมหานคร*

A MODEL FOR LEARNING MANAGEMENT ON THERAVADA BUDDHIST TEMPLE
SCULPTURES IN BANGKOK

¹พระครูวิฑูรย์สุนทรกิจ (ชาญณรงค์ ติกขญาโณ) Phrakhrui Wittoonsunthomkij (Channarong Tikāyāno),

²สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon, ³สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Chansiri14@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 รูป/คน และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร เป็นกระบวนการเรียนรู้ให้เข้าถึงหลักพระพุทธศาสนาและการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทางศิลปะที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนาทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นสุข มีองค์ประกอบ 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการ ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประติมากรรมให้เกิดเป็นความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในเชิงวิเคราะห์และเชิงปฏิบัติของผู้เรียน 2) เพื่อกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 กระบวนการจัดการรูปแบบ 1) สาระการเรียนรู้ 2) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ 3) บูรณาการหลักพระพุทธศาสนา 4) กระบวนการตัดสินใจ ส่วนที่ 4 การนำรูปแบบไปใช้ 1) ควรทำความเข้าใจในขั้นตอนการนำไปใช้ 2) ควรสร้างชุดการเรียนรู้ 3) ผู้รับการพัฒนจะต้องสามารถจัดเวลาในการพัฒนา 4) การจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนา และส่วนที่ 5 การประเมินผล 1) ขั้นตอนการประเมินรูปแบบ 2) ขั้นตอนการปรับปรุงรูปแบบ

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนรู้, ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัด

Abstract

This research article aimed to propose a model for learning management of Theravada Buddhist sculptures of temples in Bangkok. It is a qualitative research consisting of documentary research and Interviews with 15 key informants and focus group discussion with 10 experts. Data were analyzed by content analysis. Results of the research found that a model for learning management of Theravada Buddhist sculptures of temples in Bangkok was a process of learning to reach the principles of Buddhism and learning about art history that are linked to religion enabling learners to learn happily. There were 5 components: Part 1 Principles, Part 2 Objectives consisted of 1) to develop learning sculptures to become knowledge, skills, and analytical and practical attitudes of learners, 2) to set goals and objectives; Part 3 Model Management Process which were 1) Learning Subject, 2) Learning Cognitive Activities and learning sources, 3) Integration of Buddhist principles, and 4) decision-making process; Part 4: Applying the model consisted of 1) should understand the implementation process, 2) should create a learning package, 3) the developer must able to allocate development time, 4) learning management of Buddhist sculptures, and part 5 evaluation which were 1) model evaluation stage, and 2) model improvement stage.

Keywords: Model, Learning Management, Theravada Buddhist Temple Sculptures

บทนำ

พระพุทธศาสนาจัดได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทยมานับแต่เดิมมาจึงมีความเกี่ยวข้องกับชาติไทยในทุกด้าน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนยังนับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติ โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมทางวัตถุและประเพณีของไทยจึงจัดเป็นความรุ่งเรืองและความเสื่อมของอาณาจักรตลอดมา พุทธประติมากรรมจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของพระพุทธเจ้าในเชิงศิลปะเป็นรูปของความคิดโดยเป็นตัวกลางในการนำเอาอารมณ์ความรู้สึกและความนึกคิดอันเป็นนามธรรมของผู้สร้างออกมาเป็นรูปธรรมไปสู่ผู้รับ บางทีผู้สร้างก็ถ่ายทอดปรัชญาที่เป็นเรื่องความดี ความจริง ความงาม การแสดงออกจึงเป็นเรื่องปัญญาและจิตใจเหนือกว่าด้านอื่นๆ จุดมุ่งหมายของการสร้างพระพุทธรูปไม่ใช่การแสดงรูปแบบของการลอกเลียนเท่านั้น เพราะพระพุทธรูป หรือพระพุทธรูปปฏิมาตามศัพท์คือ รูปเปรียบหรือรูปสัญลักษณ์แทนองค์พระพุทธเจ้า ไม่ใช่รูปเหมือนพระองค์ท่าน ซึ่งแต่เดิมในสมัยที่พระองค์ยังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ยังไม่มีการสร้างจนกระทั่งพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วจึงเริ่มมีการสร้างถาวรวัตถุอื่นๆ นอกเหนือจากพระอาราม หรือที่พักของพระสงฆ์ แต่ยังคงแสดงถึงภูมิปัญญาอันละเอียดอ่อนของผู้สร้างพระพุทธรูป (กรมศิลปากร, 2545)

การสร้างพระพุทธรูปโดยส่วนใหญ่จะคำนึงถึงอิริยาบถท่าทางเป็นสำคัญเรียกว่าคตินิยม ซึ่งลักษณะท่าทางและอิริยาบถของพระพุทธรูปที่แสดงเรียกว่าปางและมุทรา ปางเป็นการแสดงเวลาหรือพุทธประวัติตอนใดตอนหนึ่งของพระพุทธเจ้า ส่วนมุทราเป็นการแสดงความหมายด้วยมือใช้กับพระพุทธรูปที่เป็นตัวแทนพระพุทธเจ้าในฐานะมนุษย์ โดยทั่วไปการสร้างพระพุทธรูปส่วนใหญ่จะนิยมสร้างตามอิริยาบถหรือท่าทางต่างๆ หรือปางต่างๆ โดยมีเกณฑ์ใหญ่ๆ 2 อย่างคือ ท่าเคลื่อนไหวและท่านั่ง ทั้ง 2 ท่า

นี้แตกต่างกันโดยความรู้สีกอันสงบและเคลื่อนไหว ท่านั่งที่เห็นจากหลักฐานคือ พระพุทธรูปมีไข้อยู่ 3 ท่าคือ สมาธิเพชร สมาธิราบ และนั่งห้อยขา ปางเท่าที่เห็นก็จะมีปางสมาธิหรือโยคมุทรา หรือยานมุทรา ปางปฐมเทศนา หรือธรรมจักรมุทรา ปางประทานพร หรืออภัยมุทรา หรือวรมุทรา ปางมารวิชัย หรือภูมิสปรรตมุทรา ปางลีลา ปางไสยาสน์ เป็นต้น พระพุทธรูปที่ได้สื่อความหมายเกี่ยวกับความเป็นจริงและสิ่งที่มีอยู่นั้นเป็นการแสดงออกถึงแนวคิดทางปรัชญาสัจนิยม โดยถือว่าโลกแห่งความเป็นจริงตามธรรมชาติมีความเป็นจริง 2 ประการ คือ สสารและจิต หรือรูปและนาม กล่าวคือสิ่งที่มีอยู่และเป็นจริงตามธรรมชาติและสิ่งที่มีอยู่จะต้องเป็นสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส ซึ่งแม้จะเป็นสิ่งที่มนุษย์รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสก็จริง คือ พระพุทธรูปมีลักษณะทางกายภาพที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้และรับรู้ได้จากผัสสะว่ามีอยู่จริง แต่การมีอยู่นั้นเป็นอิสระจากการรับรู้ของมนุษย์ นอกจากนี้ งานพุทธประติมากรรมได้แสดงให้เห็นว่า แม้แต่สิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสก็เป็นสิ่งที่มีอยู่จริงด้วยเช่นกัน ซึ่งพระพุทธรูปยังแฝงไว้ด้วยความจริงทางนามธรรมเป็นความจริงที่เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเป็นเรื่องที่อยู่เหนือเหตุผลและการพิสูจน์ แต่เป็นสิ่งที่รับรู้ได้ว่ามีอยู่จริงก็โดยการพิสูจน์ทางจิตและปัญญาในส่วนของคติความเชื่อเกี่ยวกับการทำรูปเคารพนับตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ถึงปัจจุบัน (สุเชษฐ์ สมิตินันท์, 2517)

จากการศึกษาหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระไตรปิฎก โดยวัดในสมัยที่พระพุทธเจ้าเริ่มประกาศพระพุทธศาสนานั้นเป็นสถานที่สร้างเพื่อการใช้สอยตามความจำเป็นซึ่งเป็นอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติสมณธรรมไม่มีความหรูหรา หรือวิจิตรพิสดารแต่อย่างใด เป็นสถานที่สร้างด้วยความเรียบง่ายมุ่งประโยชน์ในการใช้สอยเป็นสำคัญ เช่น เป็นที่ป้องกันความหนาว ความร้อนจากลม ฝน และแสงแดดตลอดจนสัตว์ร้ายชนิดอื่นๆ ที่จะมาเบียดเบียนทำร้าย การถวายที่อยู่แก่พระสงฆ์จัดเป็นประโยชน์สูงสุดเพื่อเป็นที่หลักเรือนในที่อันสงัดเพื่อการเพ่งพิจารณาและเพื่อความเห็นแจ้ง วัดจึงเป็นสถานที่ทำกิจกรรมของชุมชน ดังที่ ศาสตราจารย์โชติ กัลยาณมิตร กล่าวว่า ในอดีตนั้นวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ให้การศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่เริ่มต้นหัดเขียนและอ่าน เป็นแหล่งควบคุมจริยธรรมของส่วนรวม เป็นที่สอนความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์ท้องถิ่น เป็นที่ปูพื้นฐานทางด้านศิลปะ เป็นแหล่งให้เกิดการสร้างสรรคในทางศิลปะสำคัญ (โชติ กัลยาณมิตร, 2539) ดังนั้น วัดจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนโดยเฉพาะงานช่างศิลปะและเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์รวมงานช่างแขนงต่างๆ เพราะการสร้างสรรควัดให้มีความสวยงามก็เป็นเรื่องสำคัญ นอกจากจะเป็นสถานที่บำเพ็ญบุญแล้ววัดยังเป็นหน้าตาของชุมชนอีกด้วย

ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม มีผลปรากฏเห็นได้จากองค์พระมหากษัตริย์ในอดีตหลายพระองค์ที่ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างหรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ พระพุทธรูปจึงเปรียบเสมือนเป็นเสมือนสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าและเป็นเสมือนเครื่องเตือนใจให้ตั้งมั่นในศีลธรรมอันดีงามเฉกเช่นพระพุทธรูป ในเชิงศิลปะเป็นรูปของความคิดโดยเป็นตัวกลางในการนำเอาอารมณ์ความรู้สึกและความนึกคิดอันเป็นนามธรรมของผู้สร้างออกมาเป็นรูปธรรมไปสู่ผู้รับ บางทีผู้สร้างก็ถ่ายทอดปรัชญาที่เป็นเรื่องความดี ความจริง ความงาม การแสดงออกจึงเป็นเรื่องปัญญาและจิตใจเหนือกว่าด้านอื่นๆ จุดมุ่งหมายของการสร้างพระพุทธรูปไม่ใช่ว่าการแสดงรูปแบบของการลอกเลียนเท่านั้น แต่ยังแสดงถึงภูมิปัญญาอันละเอียดอ่อนของผู้สร้างพระพุทธรูปในอดีตจนถึงปัจจุบัน การสร้างพระพุทธรูปในประเทศไทยจึงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งสะท้อนถึงความละเอียดอ่อน ประณีต บรรจงของคนไทยในการถ่ายทอดงานศิลปะลงบนผลงานประติมากรรมอย่างวิจิตรสวยงาม ซึ่งแฝงด้วยปรัชญาความเชื่อที่ผู้สร้างสรรคได้ถ่ายทอดลงไปเพื่อให้

ผู้พบเห็นได้ระลึกถึงปรัชญาธรรมของลัทธิความเชื่อและศาสนาขึ้นอย่างแท้จริง อันเป็นอุดมการณ์สูงสุดของการสร้างสรรค์และใช้เป็นเครื่องส่งเสริมให้พระพุทธรูปนั้นเป็นที่ประทับใจ สนใจ และเรียกร้องถึงความศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นอันแสดงถึงความเคารพนอบน้อมเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

จากการที่ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในงานประติมากรรมของวัดเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะพระพุทธรูป และการสร้างงานประติมากรรมที่ถูกจำกัดไว้โดยเฉพาะไม่สามารถถ่ายทอด หรือสร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ได้ เพราะเป็นงานที่ต้องอาศัยความศรัทธาและความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ผลงานและยังส่งผลต่อผู้สืบทอด หรือผู้ที่ให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ในศิลปกรรมในด้านนี้อย่างจริงจัง เพราะการเรียนรู้ หรือการสืบทอดงานด้านพุทธประติมากรรมนั้นต้องมีขั้นตอนและการปฏิบัติอย่างมาก รวมถึงสถานที่ในการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ อีกทั้งเอกสารเพื่อการเรียนรู้นั้นมีน้อยจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาวิจัยเฉพาะพระพุทธรูปภายในวัดเพื่อการเรียนรู้และสืบทอด เพราะที่ผ่านการการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูปส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเน้นการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะในแง่ของการลำดับเหตุการณ์ ยุคสมัย และลำดับศิลปะ ซึ่งเน้นการศึกษาตีความพระพุทธรูปด้วยหลักวิชาการทางด้านประติมานวิทยาอันเป็นการตีความศิลปวัตถุ แต่ยังขาดความสำคัญในด้านการศึกษาการเรียนรู้การสืบทอดองค์ความรู้ของพระพุทธรูป สืบเนื่องจากการสร้างพระพุทธรูปนั้น โดยส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดสืบทอดกันมาผ่านการเรียนรู้โดยการบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่น และยังไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรประกอบกันกับผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่มีอายุมากและต้องประกอบอาชีพประจำทำให้ไม่มีเวลาในการถ่ายทอดหรือจดบันทึกและตัวผู้สืบทอดก็ละทิ้งไม่สนใจอีกทั้งขั้นตอนในการเรียนรู้หรือสืบทอดนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อนซึ่งนับวันจะลดน้อยลงไป อันเนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปรับภูมิปัญญาสากล อีกทั้งยังมีการสรรหาตัวบุคคลในการสืบทอดภูมิปัญญา จึงทำให้การสร้างพระพุทธรูปในปัจจุบันกำลังจะถูกลบหายไป ประกอบกับยุคสมัยที่คนในปัจจุบันให้ความสำคัญกับพุทธศานาน้อยลง (กุลชาดา โตโกชนพันธุ์, มยุรี ขวบสันเทียะ และสุทธิยา ปิ่นมณี, 2551) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ในแต่ละยุคสมัยโดยแต่ละสมัยล้วนแล้วแต่มีพุทธลักษณะที่มีความงดงามอ่อนช้อยจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของประติมากรรม ซึ่งแต่ละสมัยแห่งประติมากรรมนั้นต่างก็มีการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและอุดมคติและแรงบันดาลใจของผู้สร้าง ตลอดจนภาพรวมความคิดของผู้คนในสมัยนั้น โดยแนวคิดที่ได้สะท้อนออกมานั้นเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากสังคม ศาสนา ปรัชญา และเศรษฐกิจ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการสืบทอดในหลักการวิชาประติมากรรมพุทธศิลป์ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจพร้อมทั้งเป็นหลักฐานในการจัดสร้างพระพุทธรูปภายในวัด ซึ่งในปัจจุบันยังมิได้มีผู้ใดได้ทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมกันนั้นเพื่อให้เกิดเป็นหลักฐานอ้างอิงถึงรูปแบบการสร้างพระพุทธรูปต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

การวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาหลักการและการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

1. การวิจัยเชิงเอกสาร

การวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับหลักการและการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

แหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : หลักการและการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

2. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร 15 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : การจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

1. การวิจัยเชิงเอกสาร

การวิจัยเชิงเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

แหล่งข้อมูล : ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 และ 2

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร (ฉบับร่าง)

2. การจัดสนทนากลุ่ม

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร 10 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลลัพธ์ที่ได้ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการ

1. หลักการที่ตอบสนองต่อความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร เน้นให้ผู้เรียนเกิดเป็นองค์ความรู้จากศิลปวิทยาในกระบวนการทางด้านปัญญา กระบวนการด้านทักษะ และกระบวนการด้านทัศนคติที่ดีต่อประติมากรรม

2. หลักการที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาและการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม และสามารถสร้างสร้างโดยนำองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างถูกวิธีโดยอาศัยวินัยธรรมการ เรียนรู้ในสมัยใหม่ มีการวางแผน มีการตรวจสอบความเข้าใจในหลักการ เพื่อนำไปสู่การบูรณาการจนสามารถ นำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ได้

3. หลักการที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการต่อยอดจากองค์ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปถ่ายทอดต่อไปให้กับรุ่นหลังต่อไป

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประติมากรรมให้เกิดเป็นความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในเชิงวิเคราะห์และเชิงปฏิบัติของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. เพื่อเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน

ส่วนที่ 3 กระบวนการจัดการรูปแบบ

1. สารการเรียนรู้ ประกอบด้วยเนื้อหา และกระบวนการในการเรียนรู้ที่ผู้สอนจะใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการการเรียนรู้ประติมากรรมของวัด โดยให้การสอนเสริมการเรียนรู้

2. กิจกรรมการจักการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ รวมถึงสื่อต่างๆ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในเชิงประจักษ์และวิเคราะห์ พร้อมทั้งได้เกิดทักษะในการเห็นถึงรูปลักษณะของประติมากรรมได้ชัดเจน ทั้งที่เป็นเชิงลอยตัว หรือจะเป็นนูนสูงและนูนต่ำ และยังทำให้เกิดมีทัศนคติที่ดีต่อประวัติศาสตร์ โดยอาศัยหลักพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

การจัดการเรียนรู้ประติมากรรม ประกอบด้วย 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) การนำความรู้ไปใช้ (Application) 3) ความคิดเห็นหรือทัศนคติ (Attitude)

3. บูรณาการหลักพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ รวมถึงเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา และความสงบ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในเชิงวิเคราะห์ การเรียนรู้ประติมากรรมออกเป็นยุคต่างๆ ได้แก่ 1) ยุคสมัยทวารวดี 2) ยุคสมัยศรีวิชัยภาคใต้ 3) ยุคสมัยเขมรหรือแบบลพบุรี 4) ยุคสมัยสุโขทัย 5) ยุคสมัยล้านนาหรือเชียงใหม่ 6) ยุคสมัยอยุธยา 7) ยุคสมัยรัตนโกสินทร์ รวมไปถึงประเภทของประติมากรรม ได้แก่ 1) ประเพทลอยตัว (Round – Relief) 2) ประเพทนูนสูง (High – Relief) 3) ประเพทนูนต่ำ (Bas – Relief)

4. กระบวนการตัดสินใจ โดยผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

ส่วนที่ 4 การนำรูปแบบไปใช้

1. หน่วยงานที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร ไปใช้จะต้องทำความเข้าใจในขั้นตอนการนำไปใช้ 2 ประการ ได้แก่ 1) การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานครในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ 2) การดำเนินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร ตามกระบวนการจัดการ

2. หน่วยงานที่นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานครไปใช้จะต้องสร้างชุดการเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถวัดผลและประเมินผลได้จริง

3. ผู้รับการพัฒนาจะต้องสามารถจัดเวลาในการพัฒนาให้เหมาะสมกับหน้าที่รับผิดชอบ เนื่องจากองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กระบวนการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานครจึงต้องมีการศึกษาข้อมูลขั้นต้นและสรุปผลด้วยตนเองในเบื้องต้นเพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการฝึกการพัฒนาตามขั้นตอนของรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร การจัดกิจกรรมถึงแหล่งเรียนรู้ และการใช้สื่อต่างๆ ที่ประกอบการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการเสริมความรู้ให้เห็นจากรูปลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเพื่อให้เกิดทักษะคือสามารถจับต้องได้ พร้อมกันเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ประติมากรรม

ส่วนที่ 5 การประเมินผล

1. ขั้นการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ

2. ขั้นการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร คือ นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงหลังนำรูปแบบไปประเมินความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

3. การประเมินผล เป็นการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร

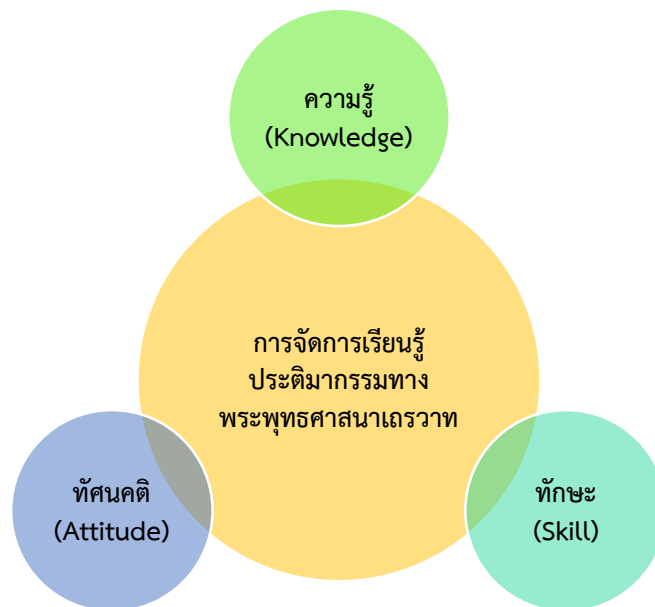
อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้เริ่มจากการศึกษาประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร และศึกษาหลักการและการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร จากนั้นจึงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร นำไปสู่การจัดรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) หลักการ (1) หลักการที่ตอบสนองต่อความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร (2) หลักการที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาและการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจ และสังคม (3) หลักการที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ประติมากรรม เพื่อให้เกิดเป็น ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในเชิงวิเคราะห์ และเชิงปฏิบัติของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (2) มีการวางเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ 3) กระบวนการจัดการรูปแบบ (1) สารการเรียนรู้ (2) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ (3) บูรณาการหลักพระพุทธศาสนา ถึงเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา และความสงบ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเชิงวิเคราะห์ (4) กระบวนการตัดสินใจโดยผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน 4) การนำรูปแบบไปใช้ (1) หน่วยงานที่จะนำรูปแบบ ไปใช้จะต้องทำความเข้าใจในขั้นตอนการนำไปใช้อย่างละเอียด (2) หน่วยงานที่นำรูปแบบไปใช้ (3) ผู้รับการพัฒนาจะต้องสามารถจัดเวลาในการพัฒนาให้เหมาะสมกับหน้าที่รับผิดชอบ (4) การจัดกิจกรรมถึงแหล่งเรียนรู้ 5) การประเมินผล (1) การประเมินรูปแบบ (2) ขั้นตอนการปรับปรุงรูปแบบ (3) การประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราโมทย์ เบญจกาญจน์ และคณะ (2548) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการพื้นฐาน วัตถุประสงค์ การประเมิน การปฏิบัติงาน การเข้ารับการพัฒนา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชวนคิด มะเสนะ (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ได้องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินการใช้รูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดในกรุงเทพมหานคร อันแบบแผนหรือสภาพการจัดการเรียนการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด โดยอาศัยวิธีการมาช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

หลักการจัดการเรียนรู้หลักการจัดการเรียนรู้ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของวัดใน กรุงเทพมหานคร ในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องโดยรวม มีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ประติมากรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย 1) ความรู้ (Knowledge) จัดว่าเป็นกระบวนการ สำคัญเพื่อเสริมสร้างและพัฒนา เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ 2) ทักษะ (Skill) เป็นพฤติกรรมที่ ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ ที่ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ได้ 3) ทัศนคติ (Attitude) การสร้างแนวคิดจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์การจัดระบบคุณค่า (Organization) สังเคราะห์ผสมผสานส่วนย่อยๆ เข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันอย่างมีระบบ

การเรียนรู้จากพระพุทธรูปอย่างมากมาย จนเกิดเป็นถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจน รูปแบบของพระพุทธรูปตามยุคสมัยต่างๆ ย่อมมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์ของผู้สร้างใน ปัจจุบันการเรียนรู้ต้องอาศัยระบบการจัดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ที่ถูกต้องเป็นขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นกระบวนการสำคัญอันดับแรกในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนา เพื่อให้เกิดสติปัญญา ความรู้ ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ อย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งความสามารถทางสติปัญญามีผลต่อตนเองในด้านหลักคำสอน และการนำรูปแบบและ สุนทรียภาพในพระพุทธรูปมาสู่การฝึกฝน สร้างสรรค์ และอดทนทำให้เกิดกระบวนการแห่งศีล สมาธิ และ ปัญญา และสร้างความเข้าใจ (Comprehension) พระพุทธรูปยังสามารถนำมาพัฒนาบุคลิกภาพในด้าน รูปทรงด้วยลีลาท่าทางอันงดงามแห่งพระพุทธรูปและอาจพัฒนาต่อไปจนสามารถเพิ่มทักษะให้กับตนเองและ สามารถถ่ายทอดสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ต่างๆ ไปสู่ผู้อื่นจนเกิดเป็นความชำนาญอันเป็นธรรมชาติ และ

สอดแทรกสิ่งใหม่เข้าไปกับทักษะเดิมที่มีมาก่อนอันเกิดจากการเรียนรู้และเกิดความพรากเพียรในการประพฤติปฏิบัติตนตามแบบอย่างของพระพุทธรูปในแต่ละปาง

2. ทักษะ (Skill) เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความพยายามฝึกฝนตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำๆ เพื่อที่จะให้เกิดความชำนาญตามแบบที่ตนสนใจให้ได้ ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจึงจะสามารถนำความรู้จากองค์พระพุทธรูปไปพัฒนาและมองเห็นถึงความงามที่จะนำไปเพิ่มพูนปัญญาให้กับตนเองในด้านการฝึกฝน

3. ทศนคติ (Attitude) เป็นการสร้างแนวคิดจัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์การจัดระบบคุณค่า (Organization) เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีสมบูรณ์และดีกว่าเดิมอาจเป็นการถ่ายทอดความคิดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย การสร้างพระพุทธรูปมาแต่อดีตจะเห็นแนวคิดวิธีใหม่ๆ ในการสร้างที่มีการคิดสร้างสรรค์ กระบวนการที่ใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งพระพุทธรูปก่อให้เกิดแนวทางการเรียนรู้ด้านจิตใจทำให้เกิดความร่มเย็น ศรัทธา และสามารถนำไปปฏิบัติตามและเป็นการสร้างบุคลิกภาพ (Characterization by value complex) ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากองค์พระพุทธรูปนั้นจัดเป็นปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับตนทำให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาช่วยขัดเกลาจิตใจให้เกิดความผ่องใส

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ในด้านประติมากรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปในวัดนั้นไม่ควรที่จะจัดให้แต่เพียงสถาบันทางด้านศิลปะแต่อย่างเดียว องค์การศึกษาที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนในการผลักดันให้เกิดมีกระบวนการ หลักสูตร หรือแม้แต่การเรียนการสอนในทุกระดับ เพราะการปลูกฝังในด้านศิลปะที่เป็นพุทธศิลป์นั้น ควรเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อครั้งยังเยาว์วัย และควรมีการอนุรักษ์มรดกด้านศิลปะประติมากรรมแขนงนี้ไว้ให้คงอยู่คู่กับประเทศชาติหรือพระพุทธศาสนาต่อไป

1.2 กระบวนการเรียนรู้เป็นได้แค่เพียงการจัดการ หรือการนำเอาวิธีการเรียนการสอนมาใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการศึกษา แต่สิ่งสำคัญคือการอนุรักษ์ศิลปะทางประติมากรรม ซึ่งนับวันสิ่งที่เป็นประติมากรรมตัวอย่างที่ทรงคุณค่าของประเทศ และพระพุทธศาสนาเริ่มจะเสื่อม และทรุดโทรมลงไปนั้น เกิดจากการขาดบุคลากรที่เอาใจใส่ และขาดการอนุรักษ์อย่างจริงจัง ทั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนออีกประการ คือ ควรมีการดำเนินการเปิดหลักสูตรในการเรียนการสอนวิชาอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยหรือการอนุรักษ์โบราณสถาน จนถึงระดับบัณฑิตศึกษา โดยมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับด้านศิลปะโดยตรง และอีกประการหนึ่ง ภาครัฐควรมีมาตรการในการอนุรักษ์หรือการรักษาประติมากรรมเหล่านั้นให้คงสภาพสภาพเดิม ตลอดจนการจัดพิมพ์เป็นเอกสารในการเผยแพร่งานวิจัยและประติมากรรมที่ได้รับการอนุรักษ์ เพื่อให้ประติมากรรมพระพุทธรูปได้มีการเผยแพร่ในทางที่ถูกต้องต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการสรรค์สร้างประติมากรรมในพุทธศาสนาเถรวาท

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการสืบทอดและอนุรักษ์มรดกประติมากรรมของวัดในพุทธศาสนา

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการสรรค์สร้างกระบวนการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้
ประติมากรรมไปสู่นวัตกรรม ในยุคใหม่

2.4 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาประติมากรรมร่วมสมัยระหว่างยุคสมัยเชียงแสนกับยุค
สุโขทัย เพื่อร่วมสมัยกับยุคของกำแพงเพชรเพื่อความงดงามที่ประติมากรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2545). **พระพุทธรูปสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.

กุลชาดา โตโกชนพันธุ์, มยุรี ขวบสันเทียะ และสุทธิดา ปิ่นมณี. (2551). **การสร้างแหล่งเรียนรู้บนเครือข่าย
อินเทอร์เน็ต: การหล่อพระ จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ชวนคิด มะเสนาะ. (2554). **รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง**. ดุษฎีนิพนธ์
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

โชติ กัลยาณมิตร. (2539). **สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปราโมทย์ เบญจกาญจน์ และคณะ. (2548). **รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. รายงานวิจัย. กระทรวงศึกษาธิการ.

สมชาย วรกิจเกษมสกุล. (2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุตรธานี:
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

สุเชษฐ์ สมิตินันท์. (2517). **พุทธศิลป์ในประเทศไทย**. วารสารรามคำแหง. 1(1). 102-105.

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

STUDY THE PRESENT STATES AND PROBLEMS OF PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY PROMOTION OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS
UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

¹ฉันทนา ภูมมา Chantana Phumma, ²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo,

³ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: Cyomok@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร 2) ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา และสถิติในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น สรุปผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ความสำคัญลำดับที่ 1 คือการจัดการความรู้ ลำดับที่ 2 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านภาวะผู้นำร่วม และด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ลำดับที่ 3 มีความต้องการจำเป็น คือด้านมีวิสัยทัศน์ร่วมและด้านชุมชนกัลยาณมิตร และลำดับที่ 4 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจและด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบันและปัญหา, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purpose of this research was to study the current condition and problems of the professional learning community of opportunity expansion schools under the Primary Educational Service Area Office. This research was a mixed methods research consisting of 1) document study, and 2) questionnaire was used for a sample group of directors of educational institutes, acting directors of an educational institute, or school teachers of opportunity expansion schools for 400 people. Data analysis contains content analysis and the statistics in the research were percentage, mean, standard deviation, and need analysis. Results of the study found that the current condition and problems of professional learning community of opportunity expansion schools under the Primary Educational Service Area Office in the descending significance started from the 1st order of Knowledge management, followed by the 2nd order of need assessment with two aspects which were co-leadership and professional learning and developing. For the 3rd order was the need assessment of co-vision and community friendship, and the 4th order was the need assessment of teamwork and structure of professional learning community promotion.

Keywords: Current Condition and Problems, Professional Learning Community, Opportunity Expansion Schools, Primary Schools

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันการพัฒนาคนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายพัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ที่ประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต การปรับกระบวนการเรียนรู้ และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ทักษะการใฝ่เรียนรู้ การแก้ปัญหา การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นการมีคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมืองดีด้วยความเน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะคือ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตากรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภา

การศึกษา, 2560) ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีครูเป็นโค้ชที่คอยออกแบบการเรียนรู้เพื่อช่วยผู้เรียนให้บรรลุผลได้ประการสำคัญ คือ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องไม่ตั้งตนเป็นผู้รู้ แต่ต้องแสวงหาความรู้ไปพร้อมกันกับผู้เรียนในขณะเดียวกันการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) ของนักเรียน สิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities: PLC) ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามกรอบกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 นโยบายปฏิรูประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2561 มาตรฐานที่ 2 มาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการการประเมินมาตรฐานด้านการพัฒนาครู และบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด เน้นที่ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพซึ่งต้องมีการพัฒนาที่ตรงตามความต้องการจำเป็นอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนของบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) นอกจากนี้ การพัฒนาครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังมีความเกี่ยวข้องกับการขอมิและขอเลื่อนวิทยฐานะแนวใหม่ตามหลักเกณฑ์หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ. 0206.3/ว21 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 กำหนดให้ครูที่ต้องการขอมิและขอเลื่อนวิทยฐานะต้องมีชั่วโมงการมีส่วนร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 50 ชั่วโมง และตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ศธ 0206.7/ว22 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 กำหนดให้ครูต้องเข้ารับการพัฒนาโดยเข้าฝึกอบรมในหลักสูตรที่สถาบันคุรุพัฒนารับรองตามมาตรฐานวิทยฐานะหรือที่ ก.ค.ศ.รับรองต่อเนื่องทุกปีโดยในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 12-20 ชั่วโมง และภายในระยะเวลา 5 ปีต้องมีชั่วโมงพัฒนาจำนวน 100 ชั่วโมงแต่หากภายในระยะเวลา 5 ปีชั่วโมงในการพัฒนาไม่ครบ 100 ชั่วโมง สามารถนำชั่วโมงชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่วนที่เกิน 50 ชั่วโมงในแต่ละปี มานับรวมเป็นจำนวนชั่วโมงการพัฒนาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาและเปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานกระจายไปตามต่างจังหวัดเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสถานศึกษาบางแห่งจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งภายในโรงเรียนเดียวกัน มีความแตกต่างของช่วงวัยค่อนข้างมาก ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนจึงมีความหลากหลายเช่นเดียวกัน และขณะเดียวกัน ครูผู้สอนมีความหลากหลายในสาขาวิชาเอกสามารถสอนได้ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อพัฒนาวิชาชีพครูด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่จะเกิดต่อคุณภาพนักเรียน ครู และโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยแบบสอบถาม โดยมีประชากรทั้งสิ้น 138,238 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครู จำนวน 400 คน และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 14 ท่าน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย นักวิชาการด้านการบริหาร การศึกษา นักวิชาการด้านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยวิธี $PNI_{modified}$ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดเรียงลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	ค่าเฉลี่ยของ สภาพคาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของ สภาพเป็นจริง (D)	(I – D)	$PNI_{modified}$ (I – D)/D	ลำดับ
1. มีวิสัยทัศน์ร่วม	4.58	3.75	0.83	0.22	3
2. ทีมร่วมแรงร่วมใจ	4.62	3.83	0.78	0.21	4
3. ภาวะผู้นำร่วม	4.62	3.76	0.86	0.23	2
4. การเรียนรู้ และการพัฒนา วิชาชีพ	4.60	3.74	0.86	0.23	2
5. ชุมชนกัลยาณมิตร	4.65	3.82	0.83	0.22	3
6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.63	3.82	0.81	0.21	4
7. การจัดการความรู้	4.58	3.67	0.90	0.25	1
รวม	4.61	3.77	0.84	0.22	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน และปัญหาที่มีความต้องการจำเป็นองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.21-0.25 โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.22$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็น ที่พบว่ามีค่าสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการความรู้ (0.25) ลำดับที่ 2 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านภาวะผู้นำร่วม (0.23) และด้านการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพ (0.23) ลำดับที่ 3 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านมีวิสัยทัศน์ร่วม (0.22) และด้านชุมชนกัลยาณมิตร (0.22) และลำดับที่ 4 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ (0.21) และด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (0.21)

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกันแบบไม่เข้าใจ และทำเพื่อให้ได้ชั่วโมงตามเกณฑ์การขอมิ และเลื่อนวิทยฐานะตามเกณฑ์ ว.21 โดยไม่ได้ประโยชน์ถึงเป้าหมายที่แท้จริง 2) ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพกันโดยที่ ผู้รวมกลุ่มไม่มีอาชีพ (professional) ไม่มีการเรียนรู้ (learning) ไม่เกิดชุมชน (community) ตามชื่อที่เรียกว่า professional learning community ดำเนินการไม่ต่อเนื่องไม่เป็นวิถี ไม่เกิดประโยชน์การเรียนรู้โดยตรงเป้าหมายที่แท้จริง 3) การรวมกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังขาดผู้ที่เชี่ยวชาญขาดผู้ที่มีความรู้จริง 4) ระบบการจัดการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังไม่ชัดเจน ขาดพี่เลี้ยง (Coaching) 5) ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีการสื่อสารทางเดียว ไม่มีการแลกเปลี่ยนออกมาทางความคิดร่วมกัน และมีแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ 1) ฝึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน (Share and Learn) ในเรื่องที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง, สนทนาสนทนา (Dialogue) เพื่อสร้างพื้นที่ว่างให้

โอกาสสร้างสรรค์ โดยการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) ฟังโดยปราศจากการตัดสินใจ รับรู้ถึงอารมณ์ คุณค่า ความต้องการ ความเชื่อ, Creative discussion การอภิปรายอย่างสร้างสรรค์ 2) เปิดโอกาสให้สมาชิก กลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทุกคนสลับสับเปลี่ยนบทบาทในกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพอยู่เสมอ แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจอย่างเสมอภาค 3) ใช้วิธีการสะท้อนกลับ ว่าคิดอะไร รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้ อะไร จะนำไปใช้อย่างไร 4) สร้างบรรยากาศสถานที่สิ่งแวดล้อมให้รู้สึกปลอดภัย สบายใจ อยู่แล้วรู้สึกอบอุ่นใจ เสริมพลัง (Empowerment) โดยการสื่อสาร การใช้ภาษากาย สีหน้าแววตา หรือสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ 5) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามโรงเรียน หรือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 6) กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ให้ชัดเจนเพื่อช่วยให้การรวมกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น Facilitator เป็นผู้กระตุ้นความคิด Noteaker บันทึกรายละเอียด เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านมีการจัดการความรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการรวบรวมความรู้ การปฏิบัติงานของครู ในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนไปจากเดิม จากบทบาทจากการสอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนต้องขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะ และสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) กล่าวไว้ในคู่มือการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาว่า ครูจะออกแบบการเรียนรู้ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียน สิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ครูเพื่อศิษย์ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคน ลำดับที่ 2 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านมีภาวะผู้นำร่วม และด้านมีการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากภาระหน้าที่ของครูมีความเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งตามกรอบกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ในมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการที่กล่าวถึงการพัฒนาครูให้ตรงความต้องการ โดยเน้นที่ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญของการพัฒนาส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จึงเป็นนโยบายที่ครูให้ความสำคัญเพราะส่งผลในเชิงระบบ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Scribner, J.P., Cockrell, K.S., Cockrell, H.D. and Valentine, J.W. (1999) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การสร้างชุมชนมืออาชีพในโรงเรียนผ่านการเรียนรู้ขององค์กร : การประเมินกระบวนการปรับปรุงโรงเรียนว่าปัจจัยที่เอื้อหรือขัดขวางการพัฒนาชุมชนวิชาชีพในแต่ละโรงเรียน คือผู้นำในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสร้างชุมชนทางวิชาชีพในโรงเรียนจะต้องอาศัยทีมผู้นำ การทำงานเป็นทีม เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเกิดการพัฒนาแบบทีม ลำดับที่ 3 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือด้าน มีวิสัยทัศน์ร่วมและด้านเป็นชุมชนกัลยาณมิตร ทั้งนี้อาจเนื่องจากการปฏิบัติงานของครูในยุคปัจจุบันมีกรอบนโยบายการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ครูจึงต้อง

เข้าใจทิศทางการพัฒนาการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมมือกันด้วยวิสัยทัศน์ร่วมมุ่งการเรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชนกัลยาณมิตร เป็นการรวมพลังของครูเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ Sergioanni, T. (1994) กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่มีทิศทางร่วมกันวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน และชุมชนกัลยาณมิตรเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ ต่อกันมีความเหนียวแน่นจากภายใน ใช้ความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการต่อกันทำให้ลดความโดดเดี่ยวระหว่างปฏิบัติงานสอนของครู เชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันทั้งในเชิงวิชาการ และวิชาชีพ และลำดับที่ 4 มีความต้องการจำเป็นเท่ากันสองด้านคือ ด้านเป็นทีมร่วมแรงร่วมใจ และด้านมีโครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากมาตรฐานการศึกษาของชาติว่าด้วยการจัดการศึกษาที่มุ่งให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และการบริหารที่เน้นสถานศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายอาจนำแนวทางการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการเสริมหนุนนโยบายการบริการวิชาการ และสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีการสร้าง และการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติ (ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม, 2553) สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2554) กล่าวว่า ทีมร่วมแรงร่วมใจเป็นรูปแบบของทีม โดยจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับเป้าประสงค์หรือพันธกิจ ในการดำเนินการของชุมชนการเรียนรู้ เช่น ทีมร่วมสอน ทีมเรียนรู้ และกลุ่มเรียนรู้ เช่นเดียวกับ Schmoker, M. (2004) กล่าวเกี่ยวกับทีมร่วมแรงร่วมใจไว้ว่าเป็นการเรียนรู้ของทีมและการเรียนรู้ของครูบนพื้นฐานงานที่มีลักษณะต้องมีการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ทำความเข้าใจร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน มีแนวปฏิบัติร่วมกัน ประเมินผลร่วมกัน และรับผิดชอบร่วมกันจากสถานการณ์การทำงานจริงและเป็นโจทย์ร่วม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นสภาพชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อันเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องที่ผู้บริหารและครูรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเพื่อพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาให้ดีขึ้นโดยใช้ องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 7 ประการ ได้แก่

1. มีวิสัยทัศน์ร่วม การที่ผู้บริหารและครูเห็นภาพเป้าหมายทิศทาง วิธีการปฏิบัติ และสิ่งที่เกิดจากการขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปในทิศทางเดียวกัน
2. ทีมร่วมแรงร่วมใจ การที่ผู้บริหารและครูที่มีเป้าหมาย แนวคิด ความจำหน้าที่เหมือนกันรวมกลุ่มกันสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาการทำงาน เกิดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของและยอมรับผิดชอบร่วมกัน
3. ภาวะผู้นำร่วม การที่ผู้บริหารและครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็นโดยอิสระอย่างเท่าเทียมกันในการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สนับสนุนให้เกิด แรงบันดาลใจทั้งทางตรงและทางอ้อมนำไปสู่การปฏิบัติตกลง และรับผิดชอบร่วมกัน
4. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ การที่ผู้บริหารและครูรวมกลุ่มสะท้อนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงหรือการลงมือปฏิบัติงานจริง แล้วสรุปออกแบบสร้างสรรควิธีการทำงานใหม่ๆ อย่างเป็นระบบสำหรับพัฒนาตนเองและการพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

5. ชุมชนกัลยาณมิตร สภาพการณ์ที่ผู้บริหารและครูที่มาร่วมกลุ่มสามารถเปิดใจ ไว้วางใจ และเคารพซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระเอื้ออาทรเกื้อกูลกันมีความสุขและมีเจตคติที่ดีต่อกัน

6. โครงสร้างสนับสนุนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เวลา ภาระ สถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ขนาดของกลุ่ม ข้อมูลสารสนเทศ และสภาพแวดล้อมภายในจิตใจที่มีผลกับความรู้สึกที่ดี การสื่อสารเชิงบวก การรู้จักเป็นมิตร ผ่อนคลายสบายใจ

7. การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวน และสะท้อนผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู มาใช้เป็นองค์ความรู้รูปแบบ วางแผน ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาการทำงานในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สภาพปัจจุบันและปัญหาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มีความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คือ ด้านมีการจัดการความรู้ เป็นความต้องการจำเป็นในลำดับที่สำคัญที่สุด เหตุนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครู ร่วมสร้างเครือข่ายในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมมือกันการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กำหนดรูปแบบการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเน้นกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนเข้าใจ ตระหนัก และเห็นคุณค่าในการส่งเสริม พัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมทั้งร่วมกันจัดระบบให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้กระบวนการส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำเร็จบรรลุ วัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการปรับกระบวนการพัฒนชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลัก กัลยาณมิตร ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบทั้งตัวครู ผู้บริหาร เครือข่ายนักวิชาการ และการบริหารจัดการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสู่วัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). การพัฒนาหลักเทียบสำหรับการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพใน โรงเรียน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตาปลาพับลิเคชั่น.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุตรธานี: คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ”สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คู่มือการประเมินให้ข้าราชการครู และบุคลากร ทางการศึกษา ตำแหน่งครู มีวิทยฐานะ และเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชน สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาระดับปฐมวัยระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษา พิเศษ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Schmoker, M. (2004). Learning communities at the crossroads: Toward the best Schools weve ever had. *Phi Delta Kappan*. 86(1). 84-88.
- Scribner, J.P., Cockrell, K.S., Cockrell, H.D. and Valentine, J.W. (1999). Creating Professional Communities in Schools through Organizational Learning: An Evaluation of a School Improvement Process. *Educational Administration Quarterly*. 35(1). 130-160.
- Sergiovanni, T. (1994). *Building community in schools*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

การประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19*

EVALUATION OF MEASURES TO PROVIDE REMEDIAL ASSISTANCE TO INSURED EMPLOYEES AFFECTED BY COVID-19

¹ทนงศักดิ์ อินเสนา Thanongsak Inseana, ²กมลพร กัลยาณมิตร Kamolporn Kalyanamitra,
³สถิตย์ นิยมญาติ Satit Niyomyaht, ⁴ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช Tassanee Lakkanapichonchat
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี Bangkokthonburi University, Thailand
E-mail: thanongsakinsena@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประเมินผลมาตรการในการเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการประเมินผลมาตรการในการเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง 19 คน จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเป็นอย่างดี ได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาองค์การลูกจ้าง ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ประกันสังคมระดับจังหวัด ประธานชมรม เครือข่ายแรงงาน นักวิชาการ และลูกจ้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาด้านบริบท พบว่า มาตรการจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกันตน แต่ก็ไม่มั่นใจว่า มาตรการนี้จะสามารถช่วยเหลือให้เดือดร้อนให้ลดน้อยลงได้ เพราะมาตรการยังไม่ครอบคลุม เพียงพอเหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า พบว่า อุปกรณ์สำนักงาน ระบบปฏิบัติการ บางประการของสำนักงานประกันสังคมยังไม่มีความพร้อมและเพียงพอในการดำเนินงานเพื่อให้บริหาร ทำให้เกิดความล่าช้า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่พอเพียงต่อการกิจ (2) กระบวนการบริหาร พบว่า กระบวนการบริหารของสำนักงานประกันสังคมยังขาดความชัดเจนในการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความล่าช้า ขาดการสื่อสาร เกิดความสับสน (3) ผลผลิต/ด้านประสิทธิภาพ พบว่า การดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมไม่ชัดเจน ยุ่งยาก ล่าช้า การช่วยเหลือไม่ครอบคลุม และไม่คำนึงสิทธิประโยชน์สูงสุดของผู้ประกันตน (4) ผลกระทบ พบว่า การดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมส่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจมากที่สุด ควรออกมาตราการเยียวยาเร่งด่วน และปรับปรุงมาตรการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (5) การขยายผล พบว่า ต้องการให้มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหาร ขั้นตอนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 2) ปัญหาและอุปสรรค พบว่า การดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมมีความล่าช้า เนื่องจาก ความไม่เพียงพอของทรัพยากรทางการเงิน ด้านบุคลากร

*Received: May 28, 2021, Revised: June 23, 2021, Accepted: June 25, 2021.

การช่วยเหลือไม่ครอบคลุม ตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ โครงสร้างต่างๆ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เทคโนโลยีที่ล้าสมัย ฐานข้อมูลที่มีอยู่ของหน่วยงานภาครัฐไม่บูรณาการเชื่อมโยงกัน

คำสำคัญ: การประเมินผลมาตรการ, การให้ความช่วยเหลือเยียวยา, ลูกจ้างผู้ประกันตน, โควิด-19

Abstract

The purpose of this research was to 1) to study the evaluation of measures to provide remedial assistance to insured employees affected by Covid-19 and 2) to study problems and obstacles for the evaluation of measures to provide remedial assistance to insured employees affected by Covid 19. This research was a qualitative. Data information was collected from 19 key informants obtained from purposive selection from knowledgeable persons, expertise and experience. It was very well connected, including the executives of the Ministry at the policy level, senior management, member of the House of Representatives, Chairman of the Employee Organization Council, Chairman of the Tourism Industry, Council Provincial social security officer, chairman of the labor network club, the academic persons and the employees. The results found that: 1) Context side -based remedial measures found that it would alleviate the suffering of insurers, but it was uncertain whether this measure could lessen their distress Because the measures were not comprehensive enough to suited the current problem. (1) In terms of input, it was found that the office equipment operating system, some aspects of the Social Security Office were not yet ready and sufficient to operate for the administration, the caused delay of the operators were not sufficient for the mission. (2) Administrative process, it was found that the administrative process of the Social Security Office would lacked clarity in solving the problem. Performance had been delayed, lack of communication confusion. (3) Productivity / Effectiveness found that the Social Security Office's operations were not clear, complicated, delayed, and assistance was not covered and did not take into the maximum benefits of the insured. (4) In terms of impact, it was found that the Social Security Office's operations had the greatest impact on the economy. Urgent remedial measures should be issued and improve measures to be in line with the current situation and could be used effectively. (5) On the expansion of the results, it was found that there was a need for a reform of the administrative structure. The operating process was transparent and verifiable and employees. 2) Problems and obstacles were found that the operation of the social security office was delayed due to inadequate financial resources, personnel, insufficient assistance, as well as laws, regulations and structures, inconsistent with the current situation, outdated technology. The existing databases of government agencies were not coherent.

Keywords: Evauation of Measures, Provide Remedial Assistance, Insured Employees, Covid-19

บทนำ

เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563 คณะกรรมการประกันสังคมมีมติเห็นชอบมาตรการช่วยเหลือนายจ้าง ลูกจ้าง ผู้ประกันตนกรณีสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยสรุปมาตรการจากคณะกรรมการประกันสังคมในการช่วยเหลือลูกจ้างที่ว่างงาน หรือตกงาน จากสถานการณ์ไวรัสโควิด-19 ทั้งจ่ายเงินชดเชย-ลดอัตราเงินสมทบ แต่กลับมีปัญหาเกิดขึ้นมากมายที่เกิดจากความไม่เข้าใจสภาพสังคมและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้มาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เต็มไปด้วยปัญหาและอุปสรรค สำหรับกลุ่มแรงงานลูกจ้าง ลูกจ้างชั่วคราวและอาชีพ อิสระ รวมถึงผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ตามกฎหมายประกันสังคม ผู้ประกันตนตามมาตรา 33 คือ ลูกจ้างผู้ทำงานให้กับนายจ้างที่อยู่ในสถานประกอบการหรือ พนักงานเอกชน ส่วนผู้ประกันตนตามมาตรา 39 คือ ผู้ประกันตนโดยสมัครใจซึ่งเคยเป็นลูกจ้างที่ทำงานอยู่ใน บริษัทเอกชนในมาตรา 33 มาก่อน และไม่ได้อยู่ในฐานะลูกจ้างอีกต่อไป แต่ต้องการรักษาสถานะประกันสังคมไว้ โดยส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมทุกเดือน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล, 2563)

สำนักงานประกันสังคมได้กำหนดรายละเอียดการจ่ายสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานไว้หลายกรณี คือ เนื่องจากเหตุสุดวิสัยในกรณีที่ลูกจ้าง ผู้ประกันตน ไม่ได้ทำงาน/นายจ้างไม่ให้ทำงาน อันเนื่องมาจากสัมผัส หรือใกล้ชิดผู้ติดเชื้อโควิด 19 /นายจ้างหยุดประกอบกิจการเอง หรือหยุดประกอบกิจการตามคำสั่งของทาง ราชการ ซึ่งทำให้ผู้ประกันตนได้รับผลกระทบและไม่ได้รับค่าจ้างสิทธิประโยชน์ที่ลูกจ้าง ผู้ประกันตนได้รับคือ สิทธิกรณีว่างงานร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวัน ไม่เกิน 90 วัน ส่วนลูกจ้าง ผู้ประกันตน ที่ได้รับการวินิจฉัย ปฏิเสธไม่ได้รับสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานจากเหตุสุดวิสัยนั้น สำนักงานประกันสังคมได้เตรียมความพร้อม รองรับข้ออุทธรณ์ จากผู้ที่ได้รับการปฏิเสธสิทธิดังกล่าวโดยมีคณะกรรมการอุทธรณ์ในการร่วมพิจารณาวินิจฉัย ให้กับผู้ที่ได้รับการปฏิเสธการขอรับสิทธิประโยชน์กรณีว่างงานอันเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัยแล้ว (สำนักงาน ประกันสังคม, 2563)

อุปสรรคสำคัญของการบริหารจัดการกับวิกฤตในครั้งนี้คือ ภาครัฐประเมินผลกระทบจากการปิด สถานประกอบการน้อยเกินไป ล่าช้าเกินไปและไม่ได้ประเมินผลกระทบล่วงหน้า รวมทั้งจำกัดการช่วยเหลือ เพียงแค่ 3 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากๆ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงประเด็นต่อมาคือ รัฐบาลคิด มาตรการช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ โดยเน้นไปที่กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบหนักๆ บางกลุ่มเท่านั้น โดยไม่ตระหนัก ว่าวิกฤตที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อคนเป็นวงกว้างในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องอาศัยแรงงานนอกระบบ ซึ่งมี จำนวนมาก แต่กลับมีบันทึกในข้อมูลของภาครัฐน้อย ดังนั้น มาตรการเยียวยาคนกลุ่มนี้หากจะพึ่งพาระบบ ฐานข้อมูลซึ่งไม่ครอบคลุมแรงงานนอกระบบและไม่ทันสถานการณ์ หากดูจากข้อมูลของสมาพันธ์แรงงานนอก ระบบ (ประเทศไทย) ระบุว่า แรงงานนอกระบบ มีจำนวนมากกว่า 20.4 ล้านคน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เป็น ผู้ประกันตนภายใต้การประกันสังคมมาตรา 39 และมาตรา 40 ในขณะที่รัฐบาลตั้งเป้าจะเยียวยาคนกลุ่มนี้เพียง 3 ล้านคนเท่านั้นตามมาตรการเยียวยารอบที่ 2 (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ และสมาพันธ์แรงงาน นอกระบบ ประเทศไทย, 2563) แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการบริหารวิกฤตเช่นนี้จะมีข้อมูลไม่พร้อมก็ตาม หน่วยงานราชการจำเป็นต้องทำงานกันอย่างมีบูรณาการมากขึ้น แต่ดูเหมือนว่าแต่ละหน่วยงาน แต่ละ กระทรวงต่างคนต่างทำ ไม่มีข้อมูลชุดเดียวกันเป็นฐานในการทำงาน ขณะที่หน่วยงานด้านข้อมูลหลักของ ประเทศอย่างสำนักงานสถิติแห่งชาติก็ไม่ได้เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการเรื่องนี้ทำให้การประสานงาน เป็นไปอย่างไร้เสถียรภาพ ขาดเอกภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องมีการยกเครื่องการ

จัดการแรงงานนอกระบบอย่างจริงจังต้องสนับสนุนให้มีสมาคมหรือกลุ่มต่างๆ ของแรงงานนอกระบบเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในอนาคต

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือลูกจ้างให้ได้รับผลประโยชน์ตามที่ควรได้และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้คัดเลือกไว้และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ที่ได้จากเอกสารประเภทต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการศึกษานี้ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive selection) จำนวน 19 คน ได้แก่ ผู้บริหารกระทรวงระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประธานสภาองค์การลูกจ้าง ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ประกันสังคมระดับจังหวัด ประธานชมรม เครือข่ายแรงงาน นักวิชาการ และลูกจ้าง

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structured interview) ที่ได้ทำมาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสัมภาษณ์โดยอาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปจัดทำใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยตนเองโดยการติดต่อนัดหมายขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงไว้แล้ว

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล และการสร้างข้อสรุป (Miles and Huberman, 1987) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) นำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปและการจดบันทึกมาอ่านหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ การตีความ ซึ่งใช้การแยกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องจากประเด็นการสัมภาษณ์

6.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากลดทอนข้อมูลตามประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้แสดงข้อมูลโดยใช้ตาราง (Table) ในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเรียงตามประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ข้อ รวมถึงปัจจัยความพร้อมที่เป็นสิ่งสนับสนุนหรืออุปสรรคเพื่อความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

6.3 การสร้างข้อสรุป (Conclusion) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกำหนดรหัสข้อมูล (Code) กำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค แล้วจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นทั้งกลุ่มประเด็นหลัก (Themes) และกลุ่มคำหลัก (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากข้อสรุปย่อยไปหาข้อสรุปใหญ่ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรและผล

7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลัก รวมทั้งตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การศึกษาเอกสารการสังเกต และการสัมภาษณ์

8. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยให้ความสำคัญมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นเครื่องมือของการวิจัยที่ต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับความปลอดภัยและเคารพสิทธิของผู้ให้ข้อมูลโดยทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

8.1 อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้และถ้าหากตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด

8.2 เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูล

8.3 ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผย

8.4 ในการนำเสนอข้อมูล และเขียนรายงานการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความและลำดับหมายเลขของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อและนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เฉพาะเจาะจงชื่อผู้ให้ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. การประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 โดยมีรายละเอียดทั้ง 6 ด้าน ได้แก่

1.1 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านบริบท พบว่า มีการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคม รับรู้รายละเอียดความช่วยเหลือตามมาตรการและเห็นว่ามาตรการจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกันตน แต่อีกนัยหนึ่ง ก็ไม่มั่นใจว่ามาตรการนี้จะสามารถแก้ไขหรือว่าช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่เดือดร้อนให้ลดน้อยลงได้ เพราะมาตรการยังไม่ครอบคลุม เพียงพอเหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน

1.2 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า อุปกรณ์สำนักงาน ระบบปฏิบัติการ บางประการของสำนักงานประกันสังคมยังไม่มีความพร้อมและเพียงพอในการดำเนินงานเพื่อให้บริหาร ทำให้เกิดความล่าช้า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่พอเพียงต่อการกิจ แม้จะมีความพยายามเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรแล้วก็ตาม เจ้าหน้าที่ทำงานช่วยเหลือเต็มที่ ให้บริการอย่างเต็มใจ มีความพยายามปรับปรุงแก้ไขประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีการเตรียมสำรองสภาพคล่องไว้รอการจ่ายเงินแล้ว

1.3 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านการบริหาร พบว่า สำนักงานประกันสังคม มีการมอบนโยบายการดำเนินงาน มีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำงานเชิงรุก ลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือ มีการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ มีการรับฟังปัญหาผลกระทบ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า กระบวนการบริหารของสำนักงานประกันสังคมยังขาดความชัดเจนในแนวทางแก้ไข ปัญหา การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความล่าช้า ขาดการสื่อสารจนทำให้เกิดความสับสน ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานและขั้นตอนต่างๆ ให้รวดเร็ว ไม่ซับซ้อน

1.4 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านผลผลิต/ด้านประสิทธิผล พบว่า ภาพรวมของผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ไม่พึงพอใจต่อมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาของสำนักงานประกันสังคมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าการทำงานของสำนักงานประกันสังคมไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ กระบวนการบริหารไม่ชัด กระบวนการทำงานยุ่งยาก ล่าช้า การช่วยเหลือไม่ครอบคลุม และไม่คำนึงสิทธิประโยชน์สูงสุดของผู้ประกันตนอย่างแท้จริง

1.5 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านผลกระทบ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เห็นว่ามาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนฯ ของสำนักงานประกันสังคม ส่งผลกระทบบนด้านเศรษฐกิจมากที่สุดจึง

ควรออกมาตรการเยียวยาเร่งด่วน และปรับปรุงมาตรการเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และนำไปใช้ได้จริงมีประสิทธิภาพ

1.6 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคม ด้านการขยายผล พบว่า สำนักงานประกันสังคม มีการปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพประโยชน์ช่วยเหลือผู้ประกันตนและนายจ้างลูกจ้าง มีการจัดโครงการฝึกอบรม และการให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนการทำงานที่ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือนายจ้างและลูกจ้าง มีการศึกษาเตรียมพร้อมสำหรับรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคต แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า อยากให้มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหาร ขั้นตอนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้

2. ปัญหาและอุปสรรคของมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคม พบว่า การดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมมีความล่าช้า อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น ระบบเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ฐานข้อมูลที่มีอยู่ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงกันได้ นายจ้างไม่มารับรองรายชื่อพนักงาน รายชื่อผู้ประกันตนตกหล่น นายจ้างไม่นำเงินส่งประกันสังคม ผู้ประกันตนส่งเงินประกันสังคมไม่ครบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาความไม่เพียงพอของทรัพยากรทางการเงิน ด้านบุคลากร การฉวยโอกาสของนายจ้างผลกระทบให้ประกันสังคม เอาเปรียบลูกจ้าง การช่วยเหลือไม่ครอบคลุม ตลอดจนกฎหมายระเบียบ โครงสร้างต่างๆ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19

1.1 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านบริบท พบว่า มีการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของมาตรการและรายละเอียดความช่วยเหลือตามมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาของสำนักงานประกันสังคมและเห็นว่า มาตรการจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประกันตน แต่เห็นว่า มาตรการยังไม่ครอบคลุม เพียงพอเหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน สอดคล้องกับการวิจัยของกานต์มณีสาเพิ่มทรัพย์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองและเยียวยาผู้ใช้แรงงาน ซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ แนวคิด หลักทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ใช้แรงงานแรงงานในด้านต่างๆ เสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะและมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองและเยียวยาผู้ใช้แรงงานซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองของประเทศไทยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับอนุสัญญาและข้อแนะขององค์การแรงงาน ระหว่างประเทศ มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการชุมนุมทางการเมืองของไทยและต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองและเยียวยาผู้ใช้แรงงานซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง จากการวิจัยพบว่า การชุมนุมทางการเมืองในแต่ละครั้งได้ส่งผลกระทบต่อระบบ เศรษฐกิจ ทำให้เศรษฐกิจเกิดการชะลอตัว เพราะผู้ประกอบการบางส่วนขาดความเชื่อมั่นจึงชะลอ การลงทุน อัตราการจ้าง

งานลดลงตามลำดับ เมื่อกิจการของนายจ้างได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง นายจ้างมีทางเลือกคือ 1) เลิกจ้างลูกจ้าง หรือ 2) ยังคงจ้างลูกจ้างอยู่ และใช้มาตรการอื่นๆ ประกอบ เพื่อประคับประคองกิจการของตนให้อยู่รอด นอกจากนี้ เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองยังส่งผลกระทบต่อจิตใจและสุขภาพกาย แม้จะมีได้รับอันตรายแก่กาย หรือเสียชีวิตก็ตาม และในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้ใช้แรงงานซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองในแต่ละเหตุการณ์เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ซึ่งในแต่ละครั้งจะมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือและมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันไป จากการศึกษาการคุ้มครองและเยียวยาผู้ใช้แรงงานซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อเป็นการคุ้มครองการจ้างงานในสถานการณ์การชุมนุมทางการเมือง ได้แก่ การเลิกจ้างและการใช้สิทธิปิดกิจการชั่วคราวของนายจ้าง ปัญหาการจ่ายเงินจากกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างให้แก่ลูกจ้างซึ่งถูกเลิกจ้าง เพราะกิจการของนายจ้างได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ควรมีการออกระเบียบคณะกรรมการกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้างว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์ อัตราเงินที่จะจ่ายและระยะเวลาการจ่ายกรณีได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง นอกจากนี้ ควรมีมาตรการเพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ใช้แรงงานซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมืองเพิ่มเติมให้ครอบคลุมผลกระทบที่ด้านต่างๆ ที่ผู้ใช้แรงงานได้รับอย่างเป็นระบบ ทั้งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ผลกระทบทางจิตใจและสุขภาพกาย โดยมีการวางแผนการดำเนินงานและกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ และควรมีคณะกรรมการในการพิจารณาและดำเนินการเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ใช้แรงงานซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งมาจากหน่วยงานของรัฐ นายจ้าง ลูกจ้าง มีลักษณะถาวร โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนแน่นอนเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

1.2 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าอุปกรณ์สำนักงานระบบปฏิบัติการยังไม่มีความพร้อมและเพียงพอในการดำเนินงานทำให้เกิดความล่าช้า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่พอเพียง เจ้าหน้าที่ทำงานช่วยเหลือเต็มที่ให้บริการอย่างเต็มที่ มีความพยายามปรับปรุงแก้ไขประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการเตรียมสำรองสภาพคล่องไว้รอการจ่ายเงินเยียวยา สอดคล้องกับการวิจัยของบรรจง โตเปาะ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) สำนักงานประกันสังคมมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) ปัจจัยการจัดการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ และ 3) อำนาจพยากรณ์ของประสิทธิภาพการจัดการ สามารถอธิบายความผันแปรของประสิทธิภาพการจัดการได้ ร้อยละ 30.6

1.3 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านกระบวนการบริหาร พบว่า มีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำงานเชิงรุก มีการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือ รับฟังปัญหา และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า กระบวนการบริหารยังขาดความชัดเจนในแนวทางแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานล่าช้า ขาดการสื่อสารที่ชัดเจน ทำให้เกิดความสับสน ควรมีการปรับปรุงการดำเนินงานให้รวดเร็ว ไม่ซับซ้อน สอดคล้องกับการวิจัยของสุขุม พันธุ์รงค์ และพิมลพรรณ บุญยะเสนา (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการให้ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้ให้บริการให้คะแนน

ความพึงพอใจในการพัฒนารูปแบบการให้บริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ตสูงสุด รองลงมาได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ ผู้ใช้บริการใน สปส. ขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่จะมีความพึงพอใจในการให้บริการของ สปส. น้อยกว่าผู้ให้บริการใน สปส. ขนาดเล็ก การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของ สปส. โดยสมการถดถอยที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการจะเพิ่มขึ้น เมื่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ดีขึ้น ความเชื่อมั่นในคุณธรรมและความโปร่งใสดีขึ้น และกระบวนการและขั้นตอนให้บริการดีขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร มีผลต่อความพึงพอใจแต่จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม

1.4 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านผลผลิต/ด้านประสิทธิภาพ พบว่า ภาพรวมของผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ไม่พึงพอใจต่อมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาของสำนักงานประกันสังคมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าการดำเนินงานไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ กระบวนการบริหารขาดความชัดเจน ขั้นตอนการทำงานยุ่งยาก ลำบาก การช่วยเหลือไม่ครอบคลุม ทั้งยังไม่คำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนเท่าที่ควร สอดคล้องกับการวิจัยของศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) การให้บริการของสำนักงานประกันสังคม พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานประกันสังคม โดยเจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสังคม (ส่วนมาก) สามารถให้บริการที่ทำให้ผู้ใช้บริการพึงพอใจได้ดีมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาจากการให้บริการของเจ้าหน้าที่ (บางส่วน) ทำให้ผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่และบุคลากรของสำนักงานประกันสังคม เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดที่มีต่อความพึงพอใจของการให้บริการของสำนักงานประกันสังคม 2) ปัจจัยที่มีความเสี่ยงต่อการพัฒนาบริการของสำนักงานประกันสังคม คือ การประชาสัมพันธ์/เผยแพร่ข้อมูล และการสื่อสารของสำนักงานประกันสังคมที่ยังไม่ตอบโจทยความต้องการด้านเนื้อหาสาระและผู้ประกันตนเข้าไม่ถึงข้อมูลต่างๆ ผู้ประกันตนไม่ทราบข้อมูล ไม่ทราบในสิทธิของตนเองและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร/การรับรู้สิทธิ/ช่องทางและวิธีใช้สิทธิของผู้ประกันตนผ่านเครือข่ายพันธมิตรด้านการรักษาพยาบาลยังไม่ดี

1.5 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคมด้านผลกระทบ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เห็นว่า มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนฯ ของสำนักงานประกันสังคมส่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจมากที่สุดจึงควรออกมาตรการเยียวยาเร่งด่วนออกมาช่วยเหลือเพิ่มเติมให้ชัดเจน เพียงพอ และครอบคลุมทุกคน สอดคล้องกับการวิจัยของกิตติ ธรรมสวัสดิ์ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า แรงงานนอกระบบมีการรับรู้สิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมของแรงงานนอกระบบ 5 ด้าน คือ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย กรณี ชราภาพ (เงินบำเหน็จ) กรณีชราภาพ (เงินบำนาญ) พบว่า กรณีตายมีค่าระดับ การรับรู้มากที่สุดในประเด็นได้รับเงินทำศพ 20,000 บาท เป็นร้อยละ 100.0 และระดับการรับรู้ต่ำที่สุดในประเด็นหากเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุต้องจ่ายเงิน สมทบ 1 ใน 6 เดือน จึงจะได้รับสิทธิเป็นร้อยละ 30.0 ส่วนความคาดหวังต่อสิทธิประโยชน์ส่วนใหญ่คาดหวังว่ารัฐจะช่วยค่าชดเชยสูงขึ้นและจ่ายเงินสมทบเพิ่มขึ้น

1.6 มาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้าง ผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้าง ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคม ด้านการขยายผล พบว่า มีการปรับปรุงเพิ่มสิทธิประโยชน์ช่วยเหลือผู้ประกันตนและนายจ้าง มีการจัดโครงการฝึกอบรมให้บริการ

ทางวิชาการ การทำบันทึกความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือทั้งนายจ้างและลูกจ้าง รวมถึงมีการศึกษาเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคต แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ประกันตนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ พบว่า อยากให้มีการปฏิรูปโครงสร้างการบริหาร ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ให้เป็นไปอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ สอดคล้องกับการวิจัยของศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะการจัดทำแผนมาตรการในการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการมีทั้งหมด 15 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการปลูกฝังค่านิยมองค์กรด้านความรักในงานบริการ โดยทำให้เจ้าหน้าที่ตระหนัก ถึงความสำคัญของงานบริการประชาชน 2) แนวทางส่งเสริมและให้ความรู้การใช้บริการผ่านระบบ อินเทอร์เน็ตของสำนักงานประกันสังคม 3) แนวทางสร้างความเชื่อมั่น การชำระเงินผ่านตัวแทนเครือข่ายพันธมิตร 4) แนวทางการบูรณาการระบบฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเชื่อมต่อฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน 5) แนวทางการพัฒนาความรู้ ของเจ้าหน้าที่เครือข่ายพันธมิตร ให้มีความเข้าใจงานบริการประกันสังคม 6) แนวทางการปรับปรุงกฎระเบียบ เงื่อนไขการปฏิบัติงานที่ล้าสมัยเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน การลดเอกสารซ้ำซ้อน 7) แนวทางการพัฒนารูปแบบ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงและชัดเจน 8) แนวทางการพัฒนารูปแบบ/วิธีการจัดส่ง เอกสารให้นายจ้าง/ผู้ประกันตนรูปแบบใหม่ 9) แนวทางการพัฒนาความรู้ของเจ้าหน้าที่ประกันสังคม อย่างจริงจัง/ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง/การตั้งศูนย์อบรมและมีตัวชี้วัดทดสอบ 10) แนวทาง การลดสถิติร้องเรียน 11) แนวทางการขยายฐานลูกค้าใหม่ (มาตรา 40) 12) แนวทางการพัฒนา บริการเครือข่ายด้านการรักษาพยาบาล 13) แนวทางการกำกับดูแลนายจ้างให้ปฏิบัติตามระเบียบของสำนักงานประกันสังคม 14) แนวทางการลดปัญหาผู้ประกันตนมาตรา 39 ไม่จ่ายเงินสมทบ อย่างต่อเนื่อง และ 15) แนวทางการลดปัญหาผู้ประกันตนมาตรา 40 ไม่จ่ายเงินสมทบอย่างต่อเนื่อง

2. ปัญหาและอุปสรรคของมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาลูกจ้างผู้ประกันตนที่ถูกเลิกจ้าง ลาออก หรือสิ้นสุดสัญญาจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ของสำนักงานประกันสังคม พบว่าการดำเนินงานมีความล่าช้า เนื่องจากจากระบบเทคโนโลยีที่ล้าสมัย ฐานข้อมูลที่มีอยู่ไม่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงกันได้ รายชื่อผู้ประกันตนตกหล่น นายจ้างไม่มารับรองรายชื่อพนักงาน ไม่นำเงินส่งประกันสังคม ผู้ประกันตนส่งเงินประกันสังคมไม่ครบ ความไม่เพียงพอของทรัพยากรทางการเงิน บุคลากร นายจ้างฉวยโอกาสผลักรถให้ประกันสังคม เอาเปรียบลูกจ้าง การช่วยเหลือไม่ครอบคลุม กฎหมาย ระเบียบ และโครงสร้างต่างๆ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ สอดคล้องกับการวิจัยของเจษฎาพงศ์ พรหมเผ่า (2559) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาความหมาย แนวคิดและทฤษฎี ความเป็นมาเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนตามระบบประกันสังคมของไทย หลักมาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์การแรงงาน ระหว่างประเทศกับระบบประกันสังคมของไทย ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 102 กฎหมายประกันสังคมของไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม ได้แก่ ราชอาณาจักรสวีเดน สาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหพันธรัฐมาเลเซีย ประกอบกับการนำหลักแนวคิดทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับคำนิยามศัพท์ของคำว่า “ลูกจ้าง” การขยายขอบเขตของการ ได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนและการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตน ตามกฎหมายประกันสังคม พ.ศ. 2533

และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558 รวมถึงการกำหนดอัตราการจ่ายเงินสมทบ ตลอดจนศึกษาหาแนวทางข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 102 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทยในปัจจุบัน อีกทั้งมีประสิทธิภาพในการคุ้มครอง ลูกจ้างผู้ประกันตนรอบด้านอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่า มีปัญหาในเรื่อง คำนิยามศัพท์ คำว่า “ลูกจ้าง” ซึ่งเดิม พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้กำหนดคำนิยามศัพท์คำว่า “ลูกจ้าง” หมายความว่า “ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้าง” แต่ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ได้ตัดถ้อยคำว่า “ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร” ออกไป ทำให้ เกิดปัญหาในการตีความเนื่องจากเป็นความหมายที่แคบและไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาของขอบเขตการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคมของไทยนั้นยังไม่มีบทบัญญัติให้การคุ้มครองไปถึงกรณีสงเคราะห์ครอบครัวและกรณีการขาดผู้อุปการะทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 102 ที่ได้กำหนดขอบเขต ความคุ้มครองขั้นต่ำของลูกจ้างผู้ประกันตนที่กว้างขวางกว่า รวมถึงสิทธิประโยชน์ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมตามกฎหมายประกันสังคม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558 หลายประการ เช่น กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีคลอดบุตรและกรณีชราภาพยังมีปัญหาความไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอย่างแท้จริง อีกทั้งมีปัญหาในการกำหนดอัตราเงินสมทบท้าย พระราชบัญญัติประกันสังคมที่มีได้มีการทบทวนแก้ไขมาเป็นเวลานานกว่า 25 ปี ทำให้เกิดความล้าสมัยตลอดจนการกำหนดค่าจ้างที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนก็ยังไม่สอดคล้องกับหลักการเฉลี่ยทุกข์และเฉลี่ยสุขอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินการแก้ไขกฎหมายประกันสังคมฉบับใหม่ โดยให้คำนิยามศัพท์ คำว่า “ลูกจ้าง” มีความหมายที่กว้างขวางชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มเติมคำว่า “ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร” ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหาความสับสนในทางปฏิบัติเกี่ยวกับลูกจ้างที่เรียกชื่ออย่างอื่น และได้เสนอแนะให้มีการขยายสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนให้ได้รับสิทธิประโยชน์กรณีสงเคราะห์ครอบครัวและกรณีขาดผู้อุปการะให้สอดคล้องกับอนุสัญญาของ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 102 อันจะเป็นการให้ความคุ้มครองลูกจ้างผู้ประกันตน รอบด้านอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้เสนอแนะให้มีการแก้ไขการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้าง ผู้ประกันตนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีคลอดบุตร และกรณีชราภาพ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ประกันตนได้รับสิทธิประโยชน์มีประสิทธิภาพและมีการชดเชยความเสียหายที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอย่างแท้จริง ประการสุดท้ายผู้วิจัยขอเสนอให้มีการแก้ไขการกำหนดอัตราการจ่ายเงิน สมทบ ให้มีความสอดคล้องกับสถานะภาพทางการเงินของกองทุนประกันสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้กองทุนประกันสังคมมีเสถียรภาพและความมั่นคงในการนำมาใช้เป็นหลักประกันแก่ลูกจ้างผู้ประกันตนต่อไปอันจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของประเทศไทยได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ลูกจ้างผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องมีการยกเครื่องการจัดการแรงงานนอกระบบอย่างจริงจัง ต้องสนับสนุนให้มีสมาคมของแรงงานนอกระบบเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในอนาคต สรุปลักษณะที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย มีอธิบายดังนี้

การประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 เป็นการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา 6 ด้าน ได้แก่

1. บริบท การประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายขององค์กร
2. ปัจจัยนำเข้า การประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน
3. กระบวนการบริหาร การประเมินระหว่างการทำงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ผลผลิต การประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผล
5. ผลกระทบ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผลที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบและอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายและมิใช่กลุ่มเป้าหมาย หรือผลกระทบต่อสถานการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม
6. การขยายผล การทำให้นั่นคงและทำให้เจริญก้าวหน้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ดังนี้
 - 1.1 ปรับปรุงกฎหมาย ข้อบังคับ กฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน
 - 1.2 พิจารณาความเป็นไปได้เกี่ยวกับการนำเงินกองทุนชราภาพบางส่วนออกมาใช้ก่อนครบกำหนดเกษียณอายุ
 - 1.3 วางแผนการเตรียมการในด้านมาตรการ งบประมาณ แนวทางปฏิบัติ วัสดุสิ่งของ อย่างเป็นระบบ เมื่อเกิดเหตุการณ์ลักษณะเช่นนี้ จะได้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด และทันเวลาที่
 - 1.4 การผลักดันให้สำนักงานประกันสังคมมีการบริหารงานอย่างเป็นอิสระและปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐ
 - 1.5 การดำเนินมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน
 - 1.6 พิจารณาสีทธิประโยชน์ในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกันตนให้ครอบคลุมทุกมิติ รวมไปถึงการพัฒนาสิทธิประโยชน์ให้สอดคล้องเหมาะสมสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ และสังคม ณ ปัจจุบัน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาการประเมินผลมาตรการในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการประเมินนโยบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
 - 2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผล รวมถึงความพึงพอใจในเรื่องการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ของกลุ่มผู้ประกันตนและนายจ้าง
 - 2.3 ควรมีการทำการวิจัยเชิงลึกเรื่องความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสำนักงานประกันสังคมต่อการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประกันตนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19

เอกสารอ้างอิง

- กานต์มณี สาเพิ่มทรัพย์. (2559). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองและเยียวยาผู้ใช้แรงงาน ซึ่งได้รับผลกระทบจากการชุมนุมทางการเมือง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- กิตติ ธรรมสวัสดิ์. (2561). **การรับรู้และความคาดหวังเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์กองทุนประกันสังคมของแรงงานนอกระบบในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เจษฎาพงศ์ พรหมเผ่า. (2559). **ปัญหาเกี่ยวกับการได้รับสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บรรจง โตเปาะ. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ และสมาพันธ์แรงงานนอกระบบ ประเทศไทย. (2563). **แรงงานนอกระบบ ภายใต้วิกฤตโควิด 19 เราไม่ทิ้งกันจริงๆ นะ**. แหล่งที่มา <https://prachatai.com/journal/2020/04/87130>. สืบค้นเมื่อ 5 มิ.ย. 2563.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. (2562). **การสำรวจความพึงพอใจ สำนักงานประกันสังคม ปี 2561**. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานประกันสังคม. (2563). **ประวัติสำนักงานประกันสังคม**. แหล่งที่มา <https://www.egov.go.th/th/profile/808/>. สืบค้นเมื่อ 12 มิ.ย. 2563.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. (2563). **มาตรการช่วยเหลือ นายจ้าง ลูกจ้าง ผู้ประกันตนจาก COVID-19**. แหล่งที่มา <https://www.thaigov.go.th/infographic/contents/details/2658>. สืบค้นเมื่อ 3 มิ.ย. 2563.
- สุขุม พันธุ์รงค์ และพิมลพรรณ บุญยะเสนา. (2560). **ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจการให้บริการของสำนักงานประกันสังคม (สปส.) ปี 2561**. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร*

LANGUAGE AND CULTURE OF LAO KRANG COMMUNITY IN PHICHIT PROVINCE

¹ธัมทัพนธ์ พิลึก Tumtawat Piluek, ²วีระกาญจน์ กนกกมลเสศ Weerakarn Kanokkamares,

³เรืองเดช ปั่นเขื่อนขัติย์ Ruengdet Pankhuenkhat

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: tumtawat123@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากข้อมูลที่เก็บจากผู้บอกภาษาและจากตำราภาษาไทยโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) การสุ่มตัวอย่างคำศัพท์ของภาษาลาวครั้งและภาษาไทย 2) แสวงหาผู้บอกข้อมูลเกี่ยวกับภาษาลาวครั้ง 3) เก็บข้อมูลศัพท์ภาษาลาวครั้งที่เป็นคำศัพท์และคำอื่นๆ 4) ศึกษาคำศัพท์ภาษาลาวครั้งกับคำศัพท์ในภาษาไทย สรุปผลการวิจัยพบว่า ภาษาลาวครั้งเป็นภาษาลาวภูคั้งอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได ภาษาถิ่นของคนกลุ่มน้อยที่พูดในบ้านสระยายชี หมู่บ้านเจ็ดหาบ ตำบลเนินปอ ตำบลหนองโสน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และวิถีชีวิตของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วยดนตรี การทอผ้า ประเพณีงานบวช ประเพณีงานการแต่งงาน การแต่งกายของชาวลาวครั้ง ประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อประเพณีสารทลาว เป็นต้น และผลการวิเคราะห์ภาษาลาวครั้งในจังหวัดพิจิตรเป็นคำถามลักษณะภาษา 13 กลุ่ม คือ 1) มนุษย์ 2) พืช 3) สัตว์ 4) ร่างกาย 5) อารมณ์ความรู้สึก 6) การติดต่อสื่อสาร 7) การดำรงชีวิต 8) ความเจริญก้าวหน้า 9) ศาสนา พิธีกรรม ประเพณีวัฒนธรรม 10) ท่าทาง การเคลื่อนไหว 11) ลักษณะ คุณภาพ จำนวน 12) คำเรียกขานตำแหน่งเครือญาติ 13) คำเรียกขานพระสงฆ์สามเณร

คำสำคัญ: ภาษา, วัฒนธรรม, ชุมชนลาวครั้ง

Abstract

This research article aimed to propose the language and culture of Lao Krang community in Phichit province. This was a qualitative research based on data collected from language speakers and Thai textbooks. The research methods were 1) sampling of Lao Krang and Thai language vocabularies, 2) seeking key informants about Lao Krang language, 3) to collect information on Lao Krang vocabularies consisted of vocabularies and other words, 4) study Lao Krang vocabulary and Thai vocabularies. Results indicated that Lao Krang is a Lao Phu Klang language belonging to the Tai-Kadai language family. The dialect of the minority that is spoken in Ban Sa Yai Chee, Chet Hap Village, Noen Por Sub-district, Nong Sanoo Sub-district, Sam Ngam District, Phichit Province. The way of life of the Lao Krang community in Phichit Province consisted of music, weaving, ordination traditions, wedding traditions, the dress of the Lao Krang people, ritual tradition, and beliefs of Sart Lao traditions, etc. The analysis of Lao Krang language in Phichit province were questions about 13 language characteristics, namely 1) humans, 2) plants, 3) animals, 4) bodies, 5) emotions, 6) communication, 7) Livelihood, 8) Progress, 9) Religion, rituals, traditions and culture, 10) gestures, movements, 11) characteristics, qualities, number, 12) names of relatives, and 13) names of monks novices.

Keywords: Language, Culture, Lao Krang Community

บทนำ

ลาวครั้ง คือ กลุ่มชนชาวลาวกลุ่มหนึ่งที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี แต่การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวลาวครั้งครั้งที่สำคัญเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2371 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เกิดเหตุการณ์กบฏขึ้นที่เมืองลาว เมื่อพระองค์ทรงปราบกบฏเรียบร้อยแล้วจึงได้กวาดต้อนผู้คนมาไว้ทางฝั่งไทย เพื่อไม่ให้สร้างเมืองขึ้นมาใหม่ได้อีก โดยโยกย้ายชาวลาวมาไว้ทางหัวเมืองในแถบภาคกลาง บริเวณจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร และนครปฐม โดยชาวลาวครั้งยังคงรักษาวินัยวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อไว้ได้อย่างต่อเนื่องและยังถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รู้ถึงความสำคัญของประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การบวชนาค และพิธีเลี้ยงขวัญข้าว ตลอดจนความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อดวงวิญญาณ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การตาย และประเพณีพิธีกรรมต่างๆ (บุษบา หินเธาว์, 2557) นอกจากนี้ ในจังหวัดนครปฐมมีชุมชนชาติพันธุ์-ลาวครั้งที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาที่สามารถต่อยอดพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ ซึ่งสามารถสังเคราะห์แหล่งภูมิปัญญาลาวครั้ง คือ 1) ภาษาถิ่น 2) การแต่งกาย 3) อาหารพื้นบ้าน 4) สมุนไพรพื้นบ้าน 5) ประเพณี 6) ศิลปะและวัฒนธรรม (วรากรณ์ พูลสวัสดิ์ นงนุช ยิ่งรอด และปิยนารถ อัมดี, 2564)

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านสระยายชี อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ได้กล่าวว่าประมาณปี พ.ศ. 2466 ราษฎรจากบ้านสว่าง (อำเภอสว่างอารมณ์ในปัจจุบัน) จังหวัดอุทัยธานีประมาณ 15 ครอบครัว

ได้อพยพเพื่อมาจับจองที่ไร่ที่นาเพื่อเป็นแหล่งทำกินและตั้งรกรากหลวงปู่ตาและยายปิ่น ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน และเป็นผู้หนึ่งที่ได้อพยพติดตามบิดามารดาในครั้งนั้นด้วยได้เล่าให้ฟังว่า การอพยพครั้งนั้นเป็นการอพยพทั้งครอบครัวโดยการเดินเท้าและใช้เกวียนเป็นยานพาหนะ ในการบรรทุกสิ่งของและมีการต้อนวัวต้อนควาย เพื่อใช้ในการทำการเกษตรมาด้วย ผู้ที่นำมาครั้งแรก ชื่อพ่อเผ่ากวน คำพา ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในการบวงสรวง เทวดาจึงถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้นำและพร้อมทั้งมีพ่อเผ่าบุญตา พ่อเผ่าบาง พ่อเผ่าเกาะ พ่อเผ่าทองศรี และแป๊ะยก ซึ่งอยู่อย่างใดก็ตามในประเทศไทย ภาษาไทยนอกจากจะเป็นภาษาที่มีประชากรพูดมากที่สุดแล้วยังมีภาษาถิ่นใหญ่ๆ อีก 4 ภาษาคือ ภาษาถิ่นกลาง ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน และภาษาถิ่นใต้นอกนั้นยังมีภาษาถิ่นย่อยอีกหลายภาษา ได้แก่ ภาษาลาวโซ่ง ลาวครึ่งเป็นต้น เป็นการเดินทางในครั้งนั้นได้เดินทางมาถึงบ้านไผ่ล้อม (อำเภอโพธิ์ประทับช้างจังหวัดพิจิตรในปัจจุบัน) ได้หยุดพักสำรวจหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำเกษตรนานประมาณ 1 เดือน ในการสำรวจครั้งนั้นได้พบสระอยู่ 2 สระ และต่อมาจึงได้ตั้งชื่อสระ 2 สระนั้นว่า สระยายชีและสระตาเถร บริเวณพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่ว่างเปล่าและมีต้นไม้ขึ้นประปราย ซึ่งแต่เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจนพิจารณาว่าทุกแห่งนี้นี้มีความเหมาะสมที่จะทำการเกษตรจึงได้ยึดเอาพื้นที่แห่งนี้เป็นหมู่บ้าน ต่อมาก็ได้มีครอบครัวอพยพติดตามมาอีกเป็นจำนวนมากจึงตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น เรียกว่า บ้านสระยายชี ขึ้นอยู่กับตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ผู้ใหญ่บ้านคนแรก ชื่อ นายคำ สุขเกษม (ประจบ เพชรพงศ์, 2542)

ภาษาลาวครั้งที่ผู้วิจัยจะศึกษาต่อไปนี้มีผู้พูดตามหมู่บ้านต่างๆ เช่น บ้านสระยายชี บ้านเจ็ดหาบ ตำบลเนินปอ ตำบลหนองโสน อำเภอสามง่ามในจังหวัดพิจิตรนอกจากนี้ยังมีผู้พูดประปรายในจังหวัดต่างๆ ในเขตภาคเหนือเช่น จังหวัดเลย พิชณุโลก เพชรบูรณ์ จังหวัดต่างๆ ในเขตภาคกลาง เช่น จังหวัดนครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร กาญจนบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ลพบุรี สระบุรี เป็นต้น

บ้านหนองโสนเดิมอยู่ในเขตการปกครองของตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ในปี พ.ศ. 2523 ทางราชการได้แยกหมู่บ้านหนองโสนและใกล้เคียงออกจากตำบลเนินปอ ตั้งเป็นตำบลหนองโสนตามชื่อหมู่บ้าน ปัจจุบันตำบลหนองโสน แบ่งการปกครองออกเป็น 19 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 63,962 ไร่ มีราษฎรอาศัยอยู่จริง 1,726 ครัวเรือน จำนวนประชากร 7,758 คน ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2538

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยเห็นว่าภาษาลาวครั้งเป็นภาษาของคนกลุ่มน้อย ใกล้จะหมดไปกับกาลเวลา เพราะเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจอันเนื่องมาจากวัฒนธรรมบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์ไปให้ความสนใจในวัฒนธรรมตะวันตกที่มีอิทธิพลมากกว่าครอบงำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร เพื่ออนุรักษ์ภาษาลาวครั้งให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไป เพราะภาษาถิ่นส่วนมากมักจะถูกอิทธิพลของภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาราชการที่บังคับให้พลเมืองทุกคนต้องเรียนรู้ ในที่สุดลูกหลานของชาวลาวครั้งก็จะพากันลืมภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนหมดสิ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการศึกษาลักษณะภาษาลาวครั้งครั้งนี้ได้ใช้วิธีการโดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เป็นหนังสือตำรา พจนานุกรม และวิทยานิพนธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งผู้บอกภาษาลาวครั้ง โดยวิธีการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยได้เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยดังนี้ 1) เตรียมเครื่องบันทึกเสียง 2) เตรียมสมุดบันทึกและดินสอ 3) เตรียมบัญชีคำศัพท์ภาษาลาวภูคั้ง

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินงานรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอนดังนี้

2.1 การดำเนินการโดยผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากในภาษาไทยทั้งสิ้น 1,200 คำ ภาษาไทยทั้งสิ้น 67 คำ จาก 1,200 คำ ที่พบในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าคำศัพท์ในภาษาไทยและคำศัพท์ในภาษาลาวครั้งคงจะแตกต่างกัน เพราะภาษาไทยต้องยืมคำในภาษาจีนและอื่นๆ ส่วนมากจะเป็นคำภาษาธุรกิจเช่นชื่ออาหาร เสื้อผ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน ภาษาลาวครั้งซึ่งเป็นภาษาไทยชาติพันธุ์ก็จะไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ดังนั้นการศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยและคำศัพท์ภาษาลาวครั้ง จะเน้นเฉพาะคำศัพท์ที่ใช้กับภาษาลาวครั้งเท่านั้น ถ้าไม่จำเป็นเกี่ยวกับวิชาการจะไม่กล่าวถึงที่ใช้กับคำกริยา โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1) การวิเคราะห์หน่วยเสียง หน่วยคำ ลาวครั้ง 2) การวิเคราะห์ประเภทของคำที่มีเสียงคล้ายคลึงกันของภาษาลาวครั้งกับภาษาไทย 3) รูปแบบของโครงสร้างของเสียง พยางค์ หน่วยคำ คำ โครงสร้าง ประโยคคำพยางค์เพียงคำพยางค์ปิดของภาษา 4) รูปแบบของเสียง เสียงแปรหรือสร้อยคำ (Particles)

2.2 รวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ติดต่อผู้บอกภาษา (Informant) เพื่อทำความเข้าใจและเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของประชากร คือผู้บอกภาษา โดยจัดเป็น 3 กลุ่มตามช่วงอายุไว้ดังนี้ 1) ผู้บอกภาษาลาวภูคั้งกลุ่มที่ 1 มีช่วงอายุตั้งแต่ 20-40 ปี โดยแบ่งเป็นผู้ชายสามคนและผู้หญิงสามคน 2) ผู้บอกภาษาลาวภูคั้งกลุ่มที่ 2 มีช่วงอายุตั้งแต่ 41-60 ปี โดยแบ่งเป็นผู้ชายสามคนและผู้หญิงสามคน 3) ผู้บอกภาษาลาวภูคั้งกลุ่มที่ 3 มีช่วงอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไปโดยแบ่งเป็นผู้ชายสามคนและผู้หญิงสามคน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 4) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ชาวบ้านบ้านสระยายชีและบ้านเจ็ดหาบ หมู่บ้านนาหนองขวัญ ตำบลเนินปอ ตำบลหนองโสน หมู่บ้านหนองโสน หมู่บ้านคลองเจริญ อำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร

2. บัญชีคำศัพท์ที่เตรียมไว้ไปถามผู้บอกภาษาให้ออกเสียงภาษาลาวครั้งให้ฟังเพื่อบันทึกคำศัพท์ละประมาณ 3-5 ครั้ง

3. ประเภทของบัญชีคำศัพท์ที่ใช้รวบรวมข้อมูล 13 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับมนุษย์ (2) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับพืช (3) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับสัตว์ (4) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับร่างกาย (5) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก (6) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร (7) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับการดำรงชีวิต (เครื่องมือ อาชีพ) (8) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้า (9) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับศาสนา พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม (10) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับท่าทาง การเคลื่อนไหว (11) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับลักษณะ คุณภาพ จำนวน (12) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับคำเรียกขานตำแหน่งเครือญาติ (13) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับคำเรียกขานพระสงฆ์สามเณร

4. เมื่อฟังจนแน่ใจ บางคำผู้วิจัยอาจออกเสียงทบทวนซ้ำแล้วจึงจดบันทึกเป็นสัทอักษร พร้อมกับบันทึกเสียงไว้ในเครื่องบันทึกเสียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีหลักการวิเคราะห์ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ประเภทของภาษาลาวครั้งกับภาษาไทย 2) วิเคราะห์รูปแบบของโครงสร้างประโยค 3) วิเคราะห์รูปแบบของเสียง เสียงแปร และประโยค

สรุปผลการวิจัย

ภาษาลาวครั้ง เป็นภาษาที่นักภาษาศาสตร์ได้จัดภาษาลาวอยู่ภายในตระกูลภาษาไท-กะได ภาษาถิ่นของคนกลุ่มน้อยที่พูดในบ้านสระยายชี หมู่บ้านเจ็ดหาบ ตำบลเนินปอ ตำบลหนองโสน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ส่วนวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้งนั้นเป็นวิถีชีวิตของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ ดนตรี การทอผ้า ประเพณีงานบวช ประเพณีงานการแต่งงาน การแต่งกายของชาวลาวครั้ง ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อประเพณีสารทลาว เป็นต้น นอกจากนี้ ด้านวัฒนธรรม การใช้คำลงท้ายในคำ วลี หรือประโยคบอกเล่า สำเนียงบอกภาษาจรรยาบอกสกุล มีอยู่ในชุมชนนั้นจริงๆ สะท้อนให้เห็นความคิดนาทศคติ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมอันดีงามของชนชาติแต่ละชาติ ภาษาลาวครั้งและในภาษาไทยทำให้ผู้วิจัยพบว่าประชากรลาวชาติพันธุ์ในประเทศไทยทุกหมู่เหล่ามีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ มีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ภาษาลาวในประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันว่ามีชนชาติพันธุ์ลาวอาศัยอยู่ถึง 4 กลุ่มคือ ลาวครั้ง ลาวโขง ลาวเวียง และลาวใต้ ชาวนาพันธุ์ลาวทั้ง 4 กลุ่มนี้ยังสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของตนไว้อย่างสม่ำเสมอ โดยมิได้สูญหายหรือกลายและกลมกลืนเข้ากับภาษาไทย

อย่างไรก็ตาม ยังมีคนรุ่นใหม่ได้ให้ความสนใจในการวิจัยศึกษาภาษาลาวครั้ง ซึ่งเป็นภาษาของคนกลุ่มน้อยเป็นจำนวนมาก ภาษาลาวครั้งที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นภาษาลาวครั้งที่ใช้พูดอยู่ที่หมู่บ้านสระยายชี ต.เนินปอ และ ต.หนองโสน อ.สามง่าม จ.พิจิตร แต่ก็ไม่นับในอนาคตเยาวชนคนรุ่นใหม่ของประชากรลาวชาติพันธุ์กลุ่มนี้อาจเลิกใช้ภาษาลาวครั้งของตนเอง และหันมาใช้ภาษาไทยทั้งหมดก็ได้

ส่วนเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวครั้งมี 5 เสียงเท่ากับเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานซึ่งมี 5 เสียง แต่เสียงแต่ละเสียงของทั้งสองภาษา ไม่ตรงกันเลยทีเดียว คือเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาวครั้งจะเพี้ยนไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสียงวรรณยุกต์ของอักษรกลางและอักษรสูงจะกลายมาเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรีในภาษาลาวครั้ง เป็นต้น นอกจากนั้น ภาษาลาวครั้ง หรือภาษาลาวถิ่นอื่นๆ ในประเทศไทยนับว่ามีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับครูอาจารย์ผู้สอนภาษาศาสตร์ และสอนภาษาไทยเป็นอย่างมาก เพราะสามารถเรียนรู้ระบบการกลายเสียงของภาษาไทยมาตรฐานได้เป็นอย่างดีและสามารถใช้เป็นข้อมูลในการเรียนภาษาถิ่นได้อีกด้วย

ภาษาลาวครั้งเป็นภาษาในตระกูลคำโดด มีวรรณยุกต์ (Tonal Levels) เป็นฐานของเสียงสำหรับแยกความหมาย ถ้าใช้เสียงวรรณยุกต์ต่างระดับกันเช่น ในภาษาไทยมาตรฐาน คำว่า/ป่า/ เสียงสามัญ (—) หมายถึงคำกริยา “แคว้ง” /ป่า/ เสียงเอก (‘) “ป่าไม้” /ป่า/ เสียงโท (ˊ) “พี่สาวของแม่” /ป่า/ เสียงตรี (ˋ) “เสียงบังคับให้แคว้ง” /ป่า/ เสียงจัตวา(+) “คุณพ่อ” ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำไปตามเสียงวรรณยุกต์ การเรียงคำในประโยคภาษาลาวครั้งถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ถ้าเรียงสลับที่ความหมายจะเปลี่ยนทันที เช่น เขาฆ่าเสือ หมายถึง เขาทำเอง ถ้าเรียงสลับที่ เสือฆ่าเขา เขาถูกเสือฆ่า หรือแต่งเล่นการพนัน สลับที่ การพนันเล่น

แดง “ทองขี้เล่น” สลับที่ ทองเล่นขี้บางครั้งถึงเรียงสลับที่ ความหมายก็คงที่เหมือนเดิมภาษาไทยกรุงเทพฯ ว่า “สั้มดำ” ภาษาลาวครั้ง “ดำสั้ม” ความหมายเหมือนกัน นอกจากนี้ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งในภาษาลาวครั้ง

ประเภทของบัญชีคำศัพท์ที่ใช้รวบรวมข้อมูล 13 กลุ่ม 13 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับมนุษย์ (2) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับพืช (3) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับสัตว์ (4) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับร่างกาย (5) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก (6) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร (7) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับการดำรงชีวิต (เครื่องมือ อาชีพ) (8) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้า (9) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับศาสนา พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม (10) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับท่าทาง การเคลื่อนไหว (11) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับลักษณะ คุณภาพ จำนวน (12) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับคำเรียกขานตำแหน่งเครือญาติ (13) กลุ่มข้อความถามเกี่ยวกับคำเรียกขานพระสงฆ์ สามเณร

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ภาษาลาวครั้งเป็นภาษาลาวภูคั้งอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได ภาษาถิ่นของคนกลุ่มน้อยที่พูดในบ้านสระยายชี หมู่บ้านเจ็ดหาบ ตำบลเนินปอ ตำบลหนองโสน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร และวิถีชีวิตของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วยดนตรี การทอผ้า ประเพณีงานบวช ประเพณีงานการแต่งงาน การแต่งกายของชาวลาวครั้ง ประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อประเพณีสารทลาว เป็นต้น และผลการวิเคราะห์ภาษาลาวครั้งในจังหวัดพิจิตรเป็นคำถามลักษณะภาษา 13 กลุ่ม คือ 1) มนุษย์ 2) พืช 3) สัตว์ 4) ร่างกาย 5) อารมณ์ความรู้สึก 6) การติดต่อสื่อสาร 7) การดำรงชีวิต 8) ความเจริญก้าวหน้า 9) ศาสนา พิธีกรรม ประเพณีวัฒนธรรม 10) ท่าทาง การเคลื่อนไหว 11) ลักษณะ คุณภาพ จำนวน 12) คำเรียกขานตำแหน่งเครือญาติ 13) คำเรียกขานพระสงฆ์สามเณร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ที่ผลการวิจัยพบว่า การแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษาถิ่น เช่น การมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาลาวถิ่นต่างๆ หรือการสัมผัสภาษา เช่น การมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาลาวและภาษาของชนกลุ่มอื่นๆ ที่พูดอยู่ในบริเวณเดียวกัน การแปรและการเปลี่ยนแปลงไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นเพียงในภาษาของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาของชนกลุ่มใหญ่เท่านั้น แต่ภาษาของชนกลุ่มใหญ่ก็อาจแปรหรือเปลี่ยนแปลงตามภาษาของชนกลุ่มน้อยได้เช่นเดียวกัน ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวรากรณ์ พูลสวัสดิ์ นงนุช ยักรอด และปิยนดา อิมดี (2564) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) ต้นทุนทางบริบทชุมชนด้านประวัติศาสตร์ชุมชนลาวครั้งและกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง กลุ่มชาติพันธุ์-ลาวครั้งมีความสัมพันธ์แบบเครือข่าย ทำให้รวมกลุ่มเป็นเครือข่ายกันได้ง่าย อีกทั้งมีความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมลาวครั้ง จึงมีความต้องการรวมตัวกันเพื่อสืบสานวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ลาวครั้ง 2) ต้นทุนทางวัฒนธรรมประเพณีลาวครั้ง ชุมชนลาวครั้งในจังหวัดนครปฐมมีวัฒนธรรมการแต่งกาย อาหาร ภาษา และประเพณีลาวครั้ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ทำให้ชาวลาวครั้งเกิดความภาคภูมิใจ และเกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้รวมตัวกันได้ง่าย เช่น ประเพณีแห่ธงสงกรานต์ การทำบุญเลี้ยงปี ชาวลาวครั้งจะรวมตัวกันเพื่อทำบุญทำอาหารที่วัด 3) ต้นทุนมนุษย์ ชุมชนลาวครั้งมีผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีองค์ความรู้ มีความรักและหวงแหนในความเป็นชาติพันธุ์ลาวครั้ง อีกทั้งยังมีจิตอาสาจึงทำให้มารวมกลุ่มเป็นเครือข่ายและพร้อมจะ

ขับเคลื่อนการทำงานของเครือข่ายได้ง่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา หินเธาว์ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ลาวครั้งเป็นชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายมาจากประเทศลาว เดิมตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่ใหญ่ในเขตเทือกเขาภูครั้ง เมืองหลวงพระบาง เลี้ยงครั้งซึ่งให้สีแดง สำหรับย้อมผ้าไว้ทอผ้าส่งให้ราชสำนักเรียกว่าผ้าทอลาวครั้ง เมื่อเกิดสงครามระหว่างไทย-ลาว ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายชนะจึงกวาดต้อนผู้คนให้อพยพลงมาอาศัยในส่วนต่างๆ ของไทย ชาวลาวครั้งมีการดำเนินชีวิตที่ยึดติดกับธรรมชาติและยังรักษวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมและความเชื่อของตนไว้เหมือนเดิมที่เคยเป็นอยู่ที่ลาวการดำรงชีวิตของลาวครั้งที่ตั้งถิ่นฐานในตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตร มีสังคมความเป็นอยู่ที่มีระบบครอบครัว เช่น ระบบครอบครัว เครือญาติ ลักษณะของวิถีชีวิตมีการปกครองดูแลกันในกลุ่มของตน มีหัวหน้าซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ มีการถ่ายทอดความรู้ในการทำมาหากิน เช่น การเกษตร การทอผ้า ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์คือ ผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจก มีเทคนิควิธีที่มีทั้งการจกและมัดหมี่ ใช้ทั้งฝ้ายและไหมในการประกอบเป็นผืน มีศาสนาที่ยึดเหนี่ยวสืบต่อกันมา ยืมนานวันระบบของสังคมยิ่งเข้มแข็งและชัดเจนมากขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการวิเคราะห์ภาษาและวัฒนธรรมของลาวครั้งอันเป็นอนุรักษ์ภาษาลาวครั้งให้ดำรงคงอยู่สืบต่อไป โดยสรุปเป็นภาษาลาวครั้งคำถามลักษณะภาษา 13 กลุ่ม คือ 1) มนุษย์ 2) พืช 3) สัตว์ 4) ร่างกาย 5) อารมณ์ความรู้สึก 6) การติดต่อสื่อสาร 7) การดำรงชีวิต 8) ความเจริญก้าวหน้า 9) ศาสนา พิธีกรรม ประเพณีวัฒนธรรม 10) ท่าทาง การเคลื่อนไหว 11) ลักษณะ คุณภาพ จำนวน 12) คำเรียกขานตำแหน่งเครือญาติ 13) คำเรียกขานพระสงฆ์สามเณร ดังในภาพที่ 1

ลักษณะภาษาลาวครั้ง
1) มนุษย์ 2) พืช 3) สัตว์ 4) ร่างกาย 5) อารมณ์ความรู้สึก 6) การติดต่อสื่อสาร 7) การดำรงชีวิต 8) ความเจริญก้าวหน้า 9) ศาสนา พิธีกรรม ประเพณีวัฒนธรรม 10) ท่าทาง การเคลื่อนไหว 11) ลักษณะ คุณภาพ จำนวน 12) คำเรียกขานตำแหน่งเครือญาติ 13) คำเรียกขานพระสงฆ์สามเณร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำภาษาของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตรไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์มรดกภาษาสำคัญไว้ด้วยการนำไปพัฒนาเป็นคู่มือการสอนภาษาลาวครั้ง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยซึ่งเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนลาวครั้งในจังหวัดพิจิตรไปพัฒนาให้เกิดเป็นชุมชนอย่างยั่งยืนและพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภาษาของชุมชนลาวครั้งในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนลาวครั้งในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบภาษาและวัฒนธรรมชุมชนลาวครั้งในแต่ละจังหวัดของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- บุษบา หินเธาว์. (2557). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 27(3). 132-144.
- ประจวบ เพชรพวงส์. (2542). *ชาติพันธุ์ลาวครั้ง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พินรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว. *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิพนธ์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวัทธ ยอดแก้ว. (2564). การดำรงอยู่ของการทอผ้าตีนจกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ*. 4(1). 79-91.
- ลักขณา เกตุราพันธ์ และคณะ. (2564). การศึกษาวัฒนธรรมไทยลาวครั้ง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 13(1). 163-174.
- วรากรณ์ พูลสวัสดิ์ นงนุช ยั่งรอด และปิยนารถ อิมดี. (2564). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยววิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 6(2). 194-211.

การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมในรายวิชาการอาหารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF TEAMWORK SKILL IN COOKING COURSE USING COOPERATIVE LEARNING APPROACH FOR GRADE 8 STUDENTS

¹จุไรรัตน์ อนันต์ไพฑูรย์ Jurairad Ananpaitoon ²เตชาเมธ เพียรชนะ Techameth Pianchana

^{1,2}วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

E-mail: jurairad.1994@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมในรายวิชาการอาหารโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยแหล่งข้อมูลของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 37 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ประเภท คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ประการที่ 1 และ 2 ใช้การทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t – test for dependent Samples) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยประการที่ 3 ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจในการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ทักษะการทำงานเป็นทีม, การเรียนรู้แบบร่วมมือ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this study aims to development of teamwork skill in cooking course using cooperative learning approach for grade 8 students. The data were gathered from a classroom of 37 grade 8 students, obtained from Cluster Random Sampling. The research instruments used consisted of 1) a Cooperative Learning Approach lesson plan, 2) a learning achievement test, 3) a teamwork skill assessment, and 4) a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed using data analysis for the purpose of the research. According to the first and the second objectives, t-test for dependent samples was used. The mean and standard deviation were used for finding the results of the third objective. The results revealed that the learning achievement of the grade 8 students after learning through Cooperative Learning Approach was higher than the achievement prior to learning through the approach with statistical significance at the .05 level. It was also found that the teamwork skills of the grade 8 students after learning through Cooperative Learning Approach were higher than the teamwork skills prior to learning through the approach with statistical significance at the .05 level. Finally, the results showed that the grade 8 students were satisfied with learning through Cooperative Learning Approach at high level.

Keywords: Teamwork Skills, Cooperative Learning Approach, Learning Achievement

บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนคนในชาติ อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) และการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมอุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องปลูกฝังความรู้ ความคิด ทักษะและค่านิยมที่ถูกต้องตั้งแต่ในวัยเยาว์ เพราะเยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญและเป็นหัวใจของชาติในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติในการเตรียมพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งสร้างสรรค์สังคมให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) และพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็น โดยเฉพาะทักษะความร่วมมือ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (วิจารณ์ พานิช, 2555) นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 ยังได้มีการกำหนดเป้าหมายด้านผู้เรียนอีกหลายด้านที่สำคัญ คือ ทักษะด้านความร่วมมือ ทักษะการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ประกอบกับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพเป็นกลุ่มสาระที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะในรายวิชางานอาหารผู้เรียนจำเป็นต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้งานของทีมนำสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แต่ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดังกล่าวเท่าที่ควรส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการทำงานเป็นทีม ขาดโอกาสแสดงความคิดเห็นและการเข้าร่วมกิจกรรม (เกษศิริรินทร์ ธนะไชย, 2553)

การทำงานเป็นทีมถือเป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม เกิดความคิดที่รอบคอบ กว้างขวางและเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่ศึกษาได้มากที่สุด (ทิตินา แคมมณี, 2560) ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนว่าผู้เรียนต้องมีทักษะความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) และทักษะการทำงานเป็นทีมจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (ปริญญา อันภักดี, 2558) ซึ่งผู้เรียนจำเป็นจะต้องเรียนรู้และเข้าใจสาระสำคัญในการทำงานเป็นทีมเพื่อให้มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล มีทักษะกระบวนการทำงาน จัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สอดคล้องกับประภาภรณ์ พลเยี่ยม (2560) ที่กล่าวถึงการทำงานเป็นทีมว่าการทำงานเป็นทีมจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถออกไปเป็นบุคลากรที่ดีในสังคมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ Johnson และ Johnson (1994 อ้างใน สำนักน คุณพล, 2557) ยังได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบร่วมมืออีกกว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถที่ต่างกันร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อให้ทุกคนเห็นความสำคัญของสมาชิกในกลุ่มที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยยึดหลักความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของสมาชิกทุกคน สอดคล้องกับทิตินา แคมมณี (2562) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความสามารถต่างกัน 3-6 คน ร่วมกันทำงานและรับผิดชอบในหน้าที่ของตนด้วยความตั้งใจ โดยถือว่าทุกคนสำคัญเท่าเทียมกัน ทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายของงานได้ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะทางสังคม เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหาและอื่นๆ ประกอบกับที่ชนมน ตั้งพิทักษ์ไกร (2558) ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ พบว่า ผู้เรียนที่มีกระบวนการทำงานกลุ่ม อยู่ในระดับมากจะมีความร่วมมือในการทำงานกลุ่มและการนำเสนองานกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด สมาชิกทุกคนมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน มีความรับผิดชอบงานร่วมกัน ช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายในการเรียน นอกจากนี้ อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์ (2560) ยังได้ศึกษาถึงการพัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีมด้วยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือ ในรายวิชาสัมมนาวารสารศาสตร์ พบว่า ผู้เรียนใส่ใจรับผิดชอบงานและรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นอย่างดีทำให้เกิดความสามัคคีในทีมนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่ม

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคนในชาติ โดยเฉพาะในด้านของการร่วมมือกันทำงานเป็นทีม การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนเพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังทัศนคติ ความคิด

และค่านิยมในการทำงาน ให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันและในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 ห้องเรียน ประกอบด้วยนักเรียนเพศชาย จำนวน 62 คน เพศหญิง จำนวน 47 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 109 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 37 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ (รายวิชางานอาหาร) เรื่องการแปรรูปอาหาร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการแปรรูปอาหาร เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 1 ฉบับ จำนวน 20 ข้อ แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.83

2.3 แบบประเมินทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม แบบ Rubric Scoring 5 ระดับ โดยแบ่งการประเมินพฤติกรรมออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 2) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 3) ด้านการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง 4) ด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีม และ 5) ด้านการปรึกษาและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.78

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.90

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้ 1) ปฐมนิเทศนักเรียน ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมก่อนการจัดการเรียนการสอน 3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่สร้างขึ้นมามีดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ 4) ระหว่างการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยทำการประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียน 2 สัปดาห์ ประเมิน 1 ครั้ง (สัปดาห์เว้นสัปดาห์) 5) เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจและประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม 6) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนที่ได้จาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมและแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ค่าทดสอบสถิติ t (t-test for dependent Samples) (ที่ระดับนัยสำคัญ .05)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ในรายวิชาการอาหาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยค่าทดสอบสถิติ t (t – test for dependent Samples) (ที่ระดับนัยสำคัญ .05) ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ด้วยค่าทดสอบสถิติ t (ที่ระดับนัยสำคัญ .05)

รายการประเมิน	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความรู้ความจำ	2.49	0.93	3.32	0.91	5.23*	0.00
2. ความเข้าใจ	1.65	0.72	2.46	0.61	6.06*	0.00
3. การนำไปใช้	1.46	0.96	3.03	1.26	7.25*	0.00
4. การวิเคราะห์	1.14	0.82	2.22	0.71	6.00*	0.00
5. การสังเคราะห์	1.43	0.93	2.19	0.91	6.69*	0.00
6. การประเมินค่า	1.00	0.78	1.49	0.56	4.07*	0.00
รวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	9.19	2.34	14.78	2.10	24.96*	0.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 9.19 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.34 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 14.78 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.10

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับคะแนนพัฒนาการระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เพิ่มสูงขึ้นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนำไปใช้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 1.57 คะแนน ด้านการวิเคราะห์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 1.08 คะแนน ด้านความรู้ความจำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.83 คะแนน ด้านความเข้าใจ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.81 คะแนน ด้านการสังเคราะห์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.76 คะแนน และด้านการประเมินค่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.49 คะแนน ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยค่าทดสอบสถิติ t (t – test for dependent Samples) (ที่ระดับนัยสำคัญ .05) ดังที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ด้วยค่าทดสอบสถิติ t (ที่ระดับนัยสำคัญ .05)

รายการประเมิน	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมาย	1.84	0.69	3.95	0.57	27.97*	0.00
2. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	2.16	0.55	3.97	0.64	17.87*	0.00
3. การตระหนักในหน้าที่ของตนเอง	1.95	0.52	3.49	0.51	16.80*	0.00
4. การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีม	1.97	0.16	3.70	0.52	20.70*	0.00
5. การปรึกษาและแก้ปัญหาาร่วมกัน	1.95	0.40	3.27	0.45	12.87*	0.00
รวม ทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม	1.97	0.12	3.68	0.30	38.47*	0.00

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คะแนนทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 1.97 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.12 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.64 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.30

เมื่อพิจารณาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับคะแนนพัฒนาการระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เพิ่มสูงขึ้นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 2.11 คะแนน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.81 คะแนน ด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีม มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.73 คะแนน

ด้านการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.54 คะแนน และด้านการปรึกษาและแก้ปัญหา ร่วมกัน มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.32 คะแนน ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน ทั้ง 3 ด้าน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน	4.30	0.67	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียน	4.16	0.74	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.26	0.72	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม 3 ด้าน $\bar{X}$	4.24	0.07	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม ทั้ง 3 ด้าน มีระดับคะแนนความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.24 คะแนน และมี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีคะแนนความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากและสามารถเรียงลำดับคะแนนความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านครูผู้สอน มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 คะแนน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.26 คะแนน และด้านกิจกรรมการเรียน มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.16 คะแนน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการทำการศึกษาการวิจัยในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแปรรูปอาหาร ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับคะแนนพัฒนาการระหว่าง คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เพิ่มสูงขึ้นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนำไปใช้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเพิ่มสูงขึ้น 1.57 คะแนน ด้านการวิเคราะห์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 1.08 คะแนน ด้านความรู้ ความจำ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.83 คะแนน ด้านความเข้าใจ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่ม สูงขึ้น 0.81 คะแนน ด้านการสังเคราะห์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.76 คะแนน และด้านการ ประเมินค่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 0.49 คะแนน ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมด้านการนำไปใช้มีคะแนนพัฒนาการหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุด คือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลัง เรียนสูงขึ้น 1.57 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 1.46 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยรวมหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.03 คะแนน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ที่เน้นการลงมือปฏิบัติงานจริงกับเพื่อนร่วมกลุ่ม

เพื่อให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการงานอาชีพ รายวิชางานอาหาร เป็นรายวิชาที่เน้นการลงมือปฏิบัติงาน จึงส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไปใช้ได้จริง ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านการนำไปใช้สูงที่สุดและคะแนนพฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ มีคะแนนพัฒนาการหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 คือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 1.08 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 1.14 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยรวมหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.22 คะแนน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในการเรียนร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยนักเรียนที่เก่งกว่าสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนกว่า ส่งผลให้นักเรียนในกลุ่มเข้าใจเนื้อหาบทเรียนและร่วมกันวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวันวิธส์ จันทลิกา (2554) ที่พบว่า การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของเขมวันต์ กระดังงา (2554) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับคะแนนพัฒนาการระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เพิ่มสูงขึ้นจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 2.11 คะแนน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.81 คะแนน ด้านการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นทีม มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.73 คะแนน ด้านการตระหนักในหน้าที่ของตนเอง มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.54 คะแนน และด้านการปรึกษาและแก้ปัญหาร่วมกัน มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.32 คะแนน ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมด้านร่วมกันวางแผนและกำหนดเป้าหมาย มีคะแนนพัฒนาการหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุด คือ 2.11 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 1.84 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยรวมหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.95 คะแนน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นหลัก ซึ่งกิจกรรมกลุ่มนี้เองส่งผลให้นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนปรึกษากันในทีมด้วยความตั้งใจ มีการกำหนดหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มที่ชัดเจน ช่วยให้นักเรียนที่มีความรู้ ทักษะความสามารถแต่ละด้านที่แตกต่างกันได้ช่วยเหลือกันในการเรียนรู้และช่วยเหลือกันในการปฏิบัติงานที่ตนถนัดได้เป็นอย่างดี เช่น นักเรียนที่มีความรู้ด้านเนื้อหาจะดำเนินการสืบค้นและเรียบเรียงข้อมูลด้านเนื้อหา ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถด้านการออกแบบและศิลปะจะรับมอบหมายในด้านการตกแต่งออกแบบชิ้นงานและนักเรียนที่มีทักษะการนำเสนอจะรับมอบหมายหน้าที่นำเสนอชิ้นงานหน้าชั้นเรียน อีกทั้งนักเรียนที่มีความสามารถในการประกอบอาหารสามารถให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่เพื่อนที่ขาดประสบการณ์ด้านการประกอบอาหารได้เป็นอย่างดีและคะแนนทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคะแนนพัฒนาการหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 คือ 1.81 คะแนน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 2.16 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยรวมหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 3.97 คะแนน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขั้นเตรียมการของแผนการสอนทุกแผน

ผู้สอนมีการกระตุ้นโดยการบอกวัตถุประสงค์ ข้อตกลงและบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยเน้นย้ำให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานและสื่อสารกับเพื่อนด้วยวาจาทำทางที่สุภาพ เพื่อให้การปฏิบัติงานกลุ่มเป็นไปได้อย่างดีและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ส่งผลให้นักเรียนช่วยเหลือกันในการทำงานเป็นอย่างดีและสื่อสารกับเพื่อนด้วยวาจาทำทางที่สุภาพจึงส่งผลให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมหลังเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์ (2560) ที่พบว่า รูปแบบการสอนแบบร่วมมือส่งผลให้ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของนักเรียนสูงขึ้น และงานวิจัยของชนมน ตั้งพิทักษ์ไกร (2558) ที่ศึกษาพบว่า การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

3. ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีระดับคะแนนความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.24 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.07 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดและสามารถเรียงลำดับคะแนนความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านครูผู้สอน มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.30 คะแนน ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.26 คะแนน และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.16 คะแนน และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อ มีระดับคะแนนความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก โดยมีจำนวน 1 ข้อ จากด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อที่ 2 คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงลำดับจากง่ายไปยาก นักเรียนมีคะแนนความพึงพอใจรวม น้อยที่สุด คือ 3.81 คะแนน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นแผนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยการแบ่งนักเรียนแบบละความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกันจึงส่งผลให้ในช่วงแรกนักเรียนอาจรู้สึกยากในการเรียนรู้และยากในการทำความเข้าใจบทเรียนร่วมกับเพื่อนที่ไม่คุ้นเคยตลอดจนอยู่ระหว่างการปรับตัวในการเรียนร่วมกันของนักเรียน นักเรียนจึงรู้สึกว่าการเรียนในช่วงแรกนั้นค่อนข้างยาก แต่เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนอยู่เสมอมันเกิดความคุ้นเคยและรู้สึกสนุกมีความสุขในการเรียนรู้ตลอดจนช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม โดยนักเรียนจะทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนตลอดแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีกระบวนการคิด วิเคราะห์และการตัดสินใจ ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกเปลี่ยนความคิดและกล้าตอบคำถามมากขึ้น และกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ ตลอดจนนักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครูผู้สอนและมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาการอาหารมากขึ้น จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเขมวันต์ กระดงา (2554) ที่พบว่า การจัดการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม สามารถสร้างความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ และงานวิจัยของณัฐวรรณ ทิพย์สูงเนิน (2553) ที่ศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ในรายวิชาการงานอาหาร โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนร่วมมือกันเรียนรู้และทำงานร่วมกัน ซึ่งจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการทำงานเป็นทีมและความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียน สรุปเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จากภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน พิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการงานอาชีพ ของผู้เรียนขณะศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นคนเก่ง ปานกลางและคนอ่อนเพื่อช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ ครูผู้สอนอธิบายถึงวัตถุประสงค์และบทบาทของผู้เรียนในการเรียนแบบร่วมมือ
2. ขั้นสอน ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์ของบทเรียน นำเสนอเนื้อหา ด้วยการบรรยายและอภิปรายร่วมกับผู้เรียน แจกใบงานหรือให้หัวข้องานกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยครูผู้สอนแนะนำแหล่งเรียนรู้และกระบวนการทำงานกลุ่ม ตลอดจนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานกลุ่มให้แก่ผู้เรียนได้ทราบ
3. ขั้นปฏิบัติงานกลุ่ม ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษา อภิปรายซักถามกันทั้งในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลแสดงความคิดเห็นกันและเริ่มทำใบงานหรือรายงานตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนเกิดข้อสงสัย
4. ขั้นนำเสนอผลงานกลุ่ม เมื่อสรุปเป็นผลงานของกลุ่มเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียนและเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
5. ขั้นสรุป ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ศึกษา รวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องและอภิปรายเกี่ยวกับการทำงานกลุ่มเพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยสำหรับการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมืออยู่เสมอ โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชางานอาหาร ในเรื่องอื่นๆ เช่น เรื่องการจัดตกแต่งจานอาหาร เรื่องการประกอบอาหารไทย เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและครูสามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมากขึ้น โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ไปใช้ในรายวิชางานอาหาร ในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตระหนัก เห็นคุณค่า และความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ มีระยะเวลาเก็บข้อมูลการวิจัย ทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ รวมทั้งสิ้น 6 คาบ อาจส่งผลให้นักเรียนบางกลุ่ม พัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อให้ นักเรียนพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีมได้มากขึ้นจนเกิดความชำนาญ

2.2 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่มเท่านั้น สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาค้นคว้าหรือทำการวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานเป็นทีม ของนักเรียนตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD หรือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกษศิรินิทร์ ธนะไชย. (2553). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง การประดิษฐ์ของใช้ด้วยเศษวัสดุ ในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี(งานประดิษฐ์) ของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองแสงโคกน้อยระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ STAD กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

เชมวันต์ กระดังงา. (2554). ผลการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับเว็บสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม วิชาการพัฒนาเว็บไซต์เบื้องต้น นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนมน ตั้งพิทักษ์ไกร. (2558). การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยในการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (การงานอาชีพ 1) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน

- ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐวรรณ ทิพย์สูงเนิน. (2553). ผลการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานธุรกิจ) เรื่อง งานธุรกิจในชีวิตประจำวันชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาภรณ์ พลเยี่ยม. (2560). การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ 2 ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปริญญ์ อันภักดี. (2558). การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม โดยจัดการเรียนรูปแบบโครงงานเป็นฐานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ วิชา IPST-MicroBOX ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมแพศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วันขรัส จันทลิกา. (2554). การปฏิบัติการพัฒนาทักษะปฏิบัติ เรื่อง งานช่าง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองจันทน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนวน คุณพล. (2557). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ในวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค.
- อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์. (2560). การพัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีมด้วยรูปแบบการสอนแบบร่วมมือทำงานเป็นทีมในรายวิชาสัมมนาวารสารศาสตร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย^{*}
AN INVESTIGATION OF LEARNING MANAGEMENT MODEL
TO CREATE RELIGIOUS HEIRS OF THE THAI BUDDHIST SANGHA

¹พระมหาวุฒิชัย สุวฑฺฒโก (บุญเสนอ) Phramaha Woot Suvuddhiko (Boonsaner),

²อินตา ศิริวรรณ Intha Siriwan, ³สิน งามประโคน Sin Ngamprakhon,

⁴พระมหาเผด็จ จิรกุล (จงสกุลศิริ) Phramaha Padet Chirakulo (Jongsakulsiri)

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phrawoot072@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย สทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ 17 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ใช้แจกแบบประเมินรูปแบบพระภิกษุสามเณร 200 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ และส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ความเป็นประโยชน์และความถูกต้อง และอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ความเป็นไปได้และความเหมาะสม

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการเรียนรู้, ศาสนทายาท, คณะสงฆ์ไทย

^{*}Received: December 19, 2021, Revised: December 24, 2021, Accepted: December 26, 2021.

Abstract

This research article aimed to examine learning management model for creating religious heirs of the Thai Buddhist Sangha. Mixed methods research was used and there were 3 research steps as follows: Step 1: Study the condition of learning management for creating religious heirs of the Thai Buddhist Sangha by interviewing 10 key informants, and the data was analyzed by content analysis. Step 2: Create a learning management model for creating religious heirs of the Thai Buddhist Sangha using focus group discussion with 17 experts, and data was analyzed by content analysis. Step 3: Examine and propose a learning management model for creating religious heirs of the Thai Buddhist Sangha. It was used to distribute the model assessment form with 200 monks and novices. The data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation. Results of the research found that examination of the learning management model for creating religious heirs of the Thai Buddhist Sangha consisted of part 1 introduction, part 2 learning management process, and part 3 the implementation of the process in actual practice, showed overall in a high level. When considering each aspect, it was found that at the highest level in 2 aspects which were usefulness and correctness, and at a high level in 2 aspects which were feasibility and suitability.

Keywords: Model, Learning Management, Religious Heirs, Thai Buddhist Sangha

บทนำ

พระพุทธศาสนาจะตั้งมั่นในประเทศใดได้นั้นจะต้องมีการสืบต่อศาสนทายาท คือ มีการบวชกุลบุตรในประเทศนั้นเพื่อที่จะทำให้อุบาสกอุบาสิกาได้กลายเป็นญาติแห่งพระพุทธศาสนา เหมือนกับครั้งที่พระโสณะและพระอุตตรเถระมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรกในสุวรรณภูมินั้นได้มีกุลบุตรกุลธิดาชาวสุวรรณภูมิเข้ามาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก เมื่อพระโสณะและพระอุตตรเถระนิพพานไปแล้ว พระภิกษุชาวพื้นเมืองก็ได้สืบต่อพระพุทธศาสนา เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป ถ้าไม่มีการบวชศาสนบุคคลก็ต้องหมดไป トラบใดที่ยังมีคนบวชศาสนทายาทก็ยังมีการสืบต่อไปได้อีก ในที่สุดก็จะกลายเป็นผู้เป็นธรรมทายาท เหตุนั้น พระภิกษุสามเณรเป็นศาสนทายาทที่สำคัญของพระพุทธศาสนาและเป็นรากฐานอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย คือ 1) การจัดบรรพชาอุปสมบทกุลบุตร 2) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง แผนกบาลีสนาภบาล และแผนกสามัญศึกษา 3) การศึกษาพัฒนาฝึกฝนการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ศาสนทายาทต้องมีการสืบต่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรก็จะได้ผลแห่งการอุปสมบทและบรรพชา กล่าวคือ พระพุทธศาสนาย่อมมีธรรมทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เหตุนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาภบาล นับเป็นรากฐานที่คณะสงฆ์ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจึงต้องส่งเสริมการสร้างศาสนทายาทผ่านช่องทางนี้ เมื่อผู้บริหารคณะสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของปริยัติธรรมว่าเป็นองค์ความรู้ที่ดียิ่งในการสร้างและการพัฒนาบุคลากร คือ พระภิกษุสามเณรให้เป็นพุทธศาสนทายาทจึงกำหนดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุ

สามเณรเพื่อการพัฒนาารูปแบบการศึกษา ภายหลังต่อมาได้จัดให้มีการพัฒนาการศึกษาตามมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ และคณะ, 2557)

การศึกษาภาษาบาลีเป็นประตูเปิดทางไปสู่การศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาบาลีซึ่งเป็นสิ่งที่รักษาคำสอนของพระบรมศาสดาให้สืบทอดยั่งยืนมาได้จนถึงทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่าความเจริญก้าวหน้าของการศึกษาภาษาบาลี คือ ความเจริญมั่นคงของพระพุทธศาสนา เหตุฉนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง จึงเป็นหัวใจของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะคัมภีร์สำคัญ คือ พระไตรปิฎกของฝ่ายเถรวาทจารึกไว้เป็นภาษาบาลีและการรักษาดั้งเดิมซึ่งเป็นภาษาบาลี เพื่อป้องกันพระพุทธรูปพจน์ไม่ให้คลาดเคลื่อนที่เรียกว่า สัทธรรมปฏิรูป จึงต้องมีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง เพราะในปัจจุบันน่าเป็นห่วงพระพุทธศาสนา มีคำกล่าวชวนให้คิดว่า ทุกวันนี้ปริยัติก็อาภัพ ปฏิบัติก็อาเพศ ปฏิเวธเลยอาพาธ คือ เป็นนักปริยัติมิได้เป็นนักปฏิบัติ เพราะรู้จัก รู้จำ แต่ไม่รู้จริง ไม่รู้แจ้ง บ้างก็เป็นนักปฏิบัติ มิได้เป็นนักปริยัติ เพราะรู้จริง รู้แจ้ง แต่ไม่รู้จัก ไม่รู้จำ ยิ่งกว่านั้นคือมิได้เป็นทั้งนักปริยัติทั้งนักปฏิบัติ เป็นแต่เพียงนักคิดนักพูด ทั้งไม่รู้จัก ไม่รู้จริง และไม่รู้แจ้ง แต่ถ้าได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง แล้วนำไปปฏิบัติ ให้รู้แจ้งเห็นจริงตามพระสัทธรรมจะเป็นทั้งนักปริยัติเป็นทั้งนักปฏิบัติ เพราะทั้งรู้จัก รู้จำ รู้จริง รู้แจ้ง และรู้จำนั่นเอง (พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน), 2544) อีกประการหนึ่ง พระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง เป็นระบบที่สอนน้อง ขาดทักษะในการสอน ไม่มีการพัฒนาไม่มีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน การนำหลักไตรสิกขามาใช้นั้นมีความสำคัญมากต่อการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง เพราะการปลูกฝังไตรสิกขาจะทำให้นักเรียนผู้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีเป้าหมายในการบวชที่แท้จริง มีความสำนึกในการเป็นศาสนทายาท มีความรู้ ความเข้าใจพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง ได้ดีขึ้นจนทำให้เรียนรู้พระสัทธรรมของพระพุทธเจ้า คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ได้ง่าย เหตุฉนั้น ครูผู้สอนจึงควรนำหลักไตรสิกขาและหลักสัทธรรม 3 มาใช้ในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง โดยมีสาเหตุที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การบริหารจัดการหรือการดำเนินการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมต้องมีคุณภาพ มีเป้าหมายในการสร้างศาสนทายาทที่ชัดเจนซึ่งเป็นอำนาจและภาระรับผิดชอบสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนโดยตรง (พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว, 2548)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง จึงนับว่าเป็นการศึกษาระดับสูงและเป็นการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนเพื่อทรงศาสนาและเผยแผ่คำสอนไปสู่ประชาชนเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยรวมก็ตาม แต่การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอการแก้ไข ดังจะเห็นได้จากปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ บุคคลเข้ามาบวชเรียนหนังสือลดน้อยลง ผู้ปกครองส่งเสริมบุตรหลานไปเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นักเรียนขาดแรงจูงใจในการศึกษา สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจของสำนักเรียนไม่เหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนั้น บุคลากรในสำนักเรียนไม่พร้อม คือ อาจารย์ผู้สอนหนังสือแต่ละชั้นประโยคไม่มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานในวิชาที่ตนสอนให้มีความทันสมัยและไม่มีการเปรียบเทียบวุฒิการศึกษาให้มีความชัดเจน เป็นต้น (พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมฺโม (เปจิตตัง), 2553) โดยในปัจจุบันมีสำนักเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทอย่างตลอดต่อเนื่องผ่านการเรียนปริยัติธรรม แผนกบาลีสนาทหลวง เช่น สำนักเรียนบาลีส่วนกลางวัดสามพระยา สำนักเรียนวัดโมลีโลกยาราม สำนักเรียนวัดเทพศิลา สำนักเรียนวัดพระธรรมกาย เป็นต้น มีระบบการจัด

การศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษา มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท เพื่อให้คณะสงฆ์นำไปใช้ได้ ต่อมา คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (2560) ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 20 ปี ระยะที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564 ยุทธศาสตร์ด้านศาสนศึกษาของการคณะสงฆ์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท 2) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย 3) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวงและแผนกบาลีสสนามหลวง พระปริยัติินเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง 4) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษารื่องการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาที่จะทำหน้าที่รักษาและสืบทอดคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เจ้าสำนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านการสร้างศาสนทายาทและด้านการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จำนวน 10 รูป ด้วยการเลือกเจาะจงมีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วย การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตบุคลากร หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 17 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง มีเครื่องมือการวิจัย คือ แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบและเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย โดยใช้แบบประเมินรูปแบบพระภิกษุสามเณรนักเรียนบาลี 200 รูป เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้อง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) หลักการสร้างศาสนทายาท 2) วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนาคนและคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้นประกอบด้วยหลักสัทธรรมและไตรสิกขา และส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง 1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน 2) ขั้นตอนดำเนินงาน 3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน

ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย พบว่า

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง และในระดับมาก ได้แก่ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ตามลำดับ

ส่วนนำของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ในระดับมาก คือ ความเป็นไปได้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเหมาะสม

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ในระดับมาก คือ ความเหมาะสม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเป็นไปได้

การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริงของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความเป็นไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

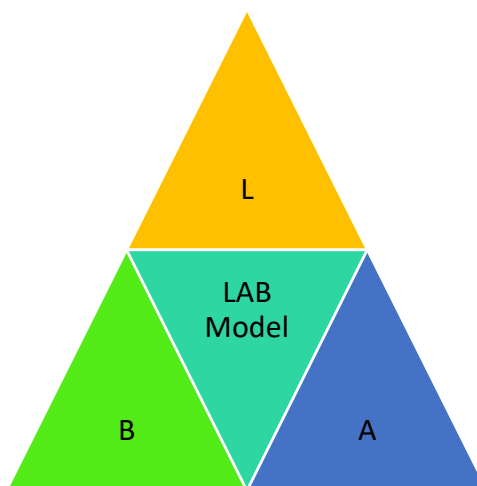
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยส่วนที่ 1 ส่วนนำ 1) หลักการสร้างศาสนทายาท 2) วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 3) บริบทความพร้อมของสำนักเรียน ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1) วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 2) การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 3) กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 4) หลักธรรมเพื่อการพัฒนาคนและคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น และส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติการจริง 1) ขั้นตอนเตรียมการดำเนินงาน 2) ขั้นตอนดำเนินงาน 3) ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีการนำหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท คือ สัทธรรม 3 ใช้จัดการเรียนรู้และไตรสิกขา ใช้สร้างศาสนทายาท มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2554) ที่กล่าวเรื่องการพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขาซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกิจกรรมล้วนการส่งเสริมการสร้างศาสนทายาท คือ กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษาไตรสิกขาไปสู่ความสำเร็จ เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมตามหลักพุทธธรรมและคุณลักษณะการสร้างศาสนทายาท โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการคิด การพูด

การทำ ด้วยหลักพระสัทธรรม 3 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการศึกษาของพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของอุดร เขียวอ่อน (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตสายต่างประเทศมีกระบวนการพัฒนาประกอบด้วยหลักการพัฒนา คือ หลักสัทธรรม 3 ได้แก่ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธ และวิธีการพัฒนา คือ การฝึกอบรมตามหลักสัทธรรม 3 ได้แก่ วิธีการฝึกอบรม เครื่องมือการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทยสรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 LAB Model

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย LAB Model มีคำอธิบายดังนี้

L = Learning management การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท การจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐานรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งประสิทธิภาพมากกว่าประสิทธิผล เน้นความเข้าใจในเนื้อหามากกว่าใช้สัญญาเป็นตัวนำ รูปแบบการเรียนการสอน ปรับประยุกต์ตามองค์ของพุทธ 5 ได้แก่ 1) พหุสสุตา คือ สังสมองค์ความรู้ให้นักเรียนมากที่สุด 2) ธตา พุดเน้นย้ำจนนักเรียนจำได้ สามารถจับสาระของพระบาลีได้ 3) วจสา ปรีชาปฏิบัติ เมื่อจำได้จนจัดเจนขึ้นใจ ก็สามารถท่องสาธยายได้อย่างคล่องปาก 4) มนสานุเปกขิตา พินิจนึกตรึกตรองให้ถ่องแท้ขึ้นใจ ไม่ใช่ท่องจำได้อย่างเดียว 5) ทิฏฐิยา สุปฏิวิธธา ขบทยุติให้แตก แยกประเด็นถูกสามารถเข้าถึง เข้าใจในทฤษฎีได้อย่างถ่องแท้

A = Activity กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสำหรับปลูกฝังอุดมการณ์ “บวชสร้างบารมี” 2) กิจกรรมสำหรับความมีส่วนร่วมในองค์กร “พุทธบุตรต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน” 3) กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร “ค่ายจองแชมป์” 4) กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “คนเปลี่ยนงานไม่เปลี่ยน” 5) กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ไตรสิกขาพาสู่ความสำเร็จ”

B = Buddhism หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น

1. หลักสัทธรรม 3 ใช้จัดการเรียนรู้ พระธรรมที่เป็นคำสอนคำบัญญัติตรัสสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดง ให้เปิดเผยปรากฏขึ้นนั้น เรียกว่า พระสัทธรรม จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ปริยัติสัทธรรม สัทธรรม คือ คำสั่งสอนที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พระบาลีพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก 2) ปฏิบัติสัทธรรม สัทธรรม คือ ปฏิปทาที่ต้องประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือไตรสิกขา 3) ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลที่บุคคลจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุได้ด้วยการศึกษาปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน

2. หลักไตรสิกขา ใช้สร้างศาสนทายาท ไตรสิกขา เป็นหลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขา จึงจัดอยู่ใน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ประกอบด้วย 1) อภิสัสสิกขา สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง 2) อภิจิตตสิกขา สิกขา คือจิตอันยิ่ง หมายถึง สมาธิ 3) อภิปญญาสิกขา สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เหตุฉะนั้น ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน สำหรับสร้างพุทธศาสนทายาทเพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 มหาเถรสมาคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทยไปพัฒนาเป็นคู่มือในการใช้รูปแบบ เพื่อให้สำนักเรียนได้มีมโนปณิธานร่วมกันที่จะสร้างศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา

1.2 มหาเถรสมาคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดโครงการสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทยเพื่อต่อยอดในการใช้ผลการวิจัยครั้งนี้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. (2560). **การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา**. แหล่งที่มา <http://www.buddhism4.com/web/index.php/9-1/4-2017-10-21-19-13-40>. สืบค้นเมื่อ 1 มิ.ย. 2562
- นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์. (2550). **การศึกษาภาษาบาลี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- บัญชายุทธ นาคมูลสินธุ์ และคณะ. (2557). แนวทางการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา. **วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**. 3(1). 137-156.
- พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ. (2545). **รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสุทธาวารี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี**. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- พระปลัดสัมฤทธิ์ เทวธมโม (เปจิตตัง). (2553). **รวมบทความวิชาการโครงการสัมมนาวิชาการในผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดีเด่น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2554). **สยามสามไตร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวาทโน). (2544). **นักเทศนายุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระมหาวิเชียร ตุ่นแก้ว. (2548). **สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติแผนกธรรม กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อุดร เขียวอ่อน. (2559). **รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ**. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(1). 159-167.

การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

ACCESSING FUNDING AND PROBLEMS OF COMMUNITY ENTERPRISE ENTREPRENEURS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

¹ศศินันท์ ศาสตรสาร Sasinan Sastsara ²กอบชัย เมฆดี Kobchai Mekdee

^{1,2}มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: sasinun.s@rmutsb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแหล่งที่มา ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแนวทางแก้ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือวิสาหกิจชุมชน 232 กลุ่ม หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการเงิน 4 ท่าน มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน คือ การขาดความรู้และความเข้าใจในเงื่อนไขของการให้กู้จากสถาบันการเงิน การทำระบบบัญชีไม่ชัดเจน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการขอกู้ ไม่ชัดเจน แนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ การสร้างความเข้าใจในเงื่อนไขการให้กู้ การเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการ การเขียนแผนธุรกิจ เพื่อให้สามารถเข้าใจเงื่อนไขการขอสินเชื่อจากแหล่งเงินทุน 2) การเปรียบเทียบปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกรณีใช้ทุนตนเองในสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เงินกู้จากแหล่งต่างๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ประกอบการที่เคยกู้เงินนอกระบบกับที่ไม่เคยกู้เงินนอกระบบ มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกับแนวทางแก้ไขปัญห พบว่า ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีความสัมพันธ์กับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, แหล่งเงินทุน, ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the sources of problems in accessing funding sources and solutions for accessing funding sources of community enterprise entrepreneurs in Phra Nakhon Si Ayutthaya province; 2) to compare the problem factors in accessing funding sources of community enterprise entrepreneurs in Phra Nakhon Si Ayutthaya province classified by sources of funding and 3) to study the relationship between problems in accessing funding sources and solutions to problems accessing funding sources of community enterprise entrepreneurs in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. This research deployed mixed research method with the use of questionnaires and interviews as research tools. The sample group consisted of 232 community enterprises, 4 government agencies and financial institutions. The statistics used in the data analysis were one-way ANOVA analysis and Pearson's correlation coefficient. The results of the research revealed that 1) Problems in accessing funding sources are the lack of knowledge and understanding of the terms of lending from financial institutions and the unclear accounting system that purpose of the loan is not clearly defined. The solution to the problems are building an understanding of loan terms and enhancing management skills writing a business plan; 2) Comparison of problem factors in accessing funding sources in case of using self-funding in different proportions have significant differences in accessing funding sources at the statistical level of 0.05, loans from different sources in different proportions have statistically significantly different in access to funding problems at the level of 0.05, Entrepreneurs who used to borrow money from the informal system and those who have never borrowed money outside the system have different problems in accessing funding sources with statistical significance at the level of 0.05; 3) The relationship between accessing funding problems and solutions found that problems in accessing funding sources were related to solutions for accessing funding.

Keywords: Community Enterprises, Funding Sources, Problems in Accessing Funding

บทนำ

โลกกำลังอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่จะเกิดขึ้นรวดเร็วและรุนแรงขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อการดำเนินธุรกิจและวิถีการใช้ชีวิตของเราทุกคน ถึงเวลาแล้วที่จะต้องทำความเข้าใจและเตรียมรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างเท่าทัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) นอกจากนี้ สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจประเทศไทยในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน มีการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) จะพบว่าเป้าหมายการพัฒนาประเทศโดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศเข้มแข็งและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ฐานการบริการและดิจิทัลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 ทำให้เกิดการปรับตัวของผู้ประกอบการภายในประเทศโดยจะเห็นได้จากการมีแพลตฟอร์มใหม่ ช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายหลากหลาย รวมถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้ในดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจสามารถแข่งขันกับคู่แข่งทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สำหรับธุรกิจขนาดใหญ่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ใหม่หรือสินค้าใหม่ๆ ออกจำหน่ายสามารถทำได้แต่ถ้าเป็นผู้ประกอบการรายย่อย ได้แก่ ผู้ประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือวิสาหกิจชุมชนความสามารถในการปรับตัวให้สินค้าหรือบริการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคก็จะสามารถทำได้ช้ากว่าธุรกิจขนาดใหญ่ เนื่องจากมีข้อจำกัดมากกว่าในด้านการลงทุน วิจัย และพัฒนาผลิตภัณฑ์

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชน (community enterprise) หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ดังนั้นความหมายของวิสาหกิจชุมชนโดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุนของชุมชน” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่ง “ทุนของชุมชน” ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิตความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการกิจการของชุมชนที่มีคนในชุมชนเป็นเจ้าของและร่วมกันดำเนินการ อาจอยู่ในรูปของนิติบุคคล หรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการ คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน 3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล 5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก และ 7) มีการพึ่งพาตนเอง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้มีความมุ่งเน้นผลกำไรที่สูงที่สุดแต่เน้นการสร้างเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งกระจายโอกาสในการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดการย้ายถิ่นฐานเพื่อการทำกินนอกพื้นที่ ที่สำคัญคือสามารถพึ่งพาตนเองได้ องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

สรุปจำนวนกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว (ข้อมูล ณ วันที่ 12 มิถุนายน 2564) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปจำนวนกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

พื้นที่ (อำเภอ)	กลุ่มการผลิตสินค้า = 253 กลุ่ม																	กลุ่มการให้บริการ = 25 กลุ่ม						
	1. การเลี้ยงสัตว์	2. การผลิตปศุสัตว์	3. การผลิตประมง	4. การแปรรูปและผลิตภัณฑ์	5. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม/เสื้อผ้า	6. เครื่องจักสาน	7. ดอกไม้ประดิษฐ์	8. เครื่องจักรกล	9. ของชำร่วย/ของที่ระลึก	10. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	11. เครื่องปั้น	12. เครื่องประดับ/ยูนิแมรี่	13. เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์	14. เครื่องหนัง	15. การผลิตแปรรูปอาหาร	16. เครื่องปั้น	17. สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ	18. การผลิตสินค้าอื่น ๆ	1. ร้านค้าชุมชน	2. ออมทรัพย์ชุมชน	3. ฟ้องเสียง	4. สุขภาพ	5. จอมเครื่องจักรกล	6. บริการอื่น ๆ
ท่าเรือ	5	2	1	8	2	2	1	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0
นครหลวง	5	0	0	9	4	4	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0	3	5	0	0	1	0	0	0
บางซ้าย	9	0	0	6	5	2	0	0	1	0	2	0	1	0	0	0	0	4	0	0	1	0	0	0
บางไทร	16	6	6	15	1	2	5	0	1	1	2	0	0	0	5	0	0	2	1	0	2	0	0	2
บางบาล	13	1	0	16	0	2	1	0	1	4	2	0	0	0	2	0	0	4	0	0	0	0	0	0
บางปะหัน	5	6	1	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0
บางปะอิน	10	1	1	4	1	2	2	0	2	4	3	0	0	0	3	0	0	4	1	0	1	0	0	0
บ้านแพรก	4	0	0	5	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ผักไห่	9	1	1	6	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2	1	0	0	0	0	3
พระนครศรีอยุธยา	5	0	0	8	1	3	1	0	1	2	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0
ภาชี	6	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	2
มหาราช	10	0	0	10	0	4	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0	0
ลาดบัวหลวง	11	4	1	16	2	1	1	0	0	1	3	0	1	0	2	0	0	6	0	0	0	0	0	0
วังน้อย	10	0	2	10	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0
เสนา	15	5	3	13	1	4	1	0	0	2	1	0	2	1	4	0	0	8	1	0	2	0	0	1
อุทัย	7	1	1	7	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	6	0	0	0	0	0	1
รวมทั้งสิ้น	140	28	17	140	19	31	15	0	9	20	20	0	5	2	20	1	3	53	5	1	8	2	0	9

สำหรับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว จำนวน 548 กลุ่ม โดยจำแนกประเภทของกิจการได้ 2 ประเภท คือ 1) กลุ่มการผลิตสินค้า จำนวน 523 กลุ่ม 2) กลุ่มการให้บริการ จำนวน 25 กลุ่ม รายละเอียดดังตารางที่ 1 สรุปจำนวนกิจการของวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียน

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจากการค้นคว้าข้อมูลเรื่องปัญหาและความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้พบว่า วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีปัญหาด้านเทคโนโลยี ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านแรงงาน ข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ ปัญหาการเข้าถึงการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาข้อจำกัดด้านการบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์กรภาครัฐและเอกชน ปัญหาคู่แข่งในตลาด รวมถึงอำนาจการต่อรองทางการตลาดมีน้อย และปัญหาที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน คือ ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จะมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ชื่อวัตถุดิบหรือการขยายกิจการ สอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์พิชชา กองคนขวา (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า สถาบันการเงิน คือ หน่วยเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งระดมเงินทุนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความต้องการด้านเงินทุนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ในระยะหลายปีที่ผ่านมาจะสังเกตเห็นว่าการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในประเทศไทยมีปริมาณลดลงเรื่อยๆ และยังพบปัญหาในการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คือ 1) สถาบันการเงินมักจะพิจารณาให้สินเชื่อให้กับกลุ่มผู้กู้รายเก่าหรือธุรกิจขนาดใหญ่ และมีการตั้งเงื่อนไขเพื่อคัดค้านลูกค้ารายใหม่ 2) สถาบันการเงินขาดความยืดหยุ่นในเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาด้านหลักประกัน 3) ผู้ประกอบการไม่มีความเข้าใจในการเดินบัญชีกับสถาบันการเงิน 4) ผู้ประกอบการขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับ/รายจ่ายหรือบัญชีกระแสเงินสด 5) ผู้ประกอบการเผชิญกับปัญหาบางประการ

ดังนั้น หากวิสาหกิจชุมชนทราบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนก็จะทำให้มีวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น มีเงินทุนในการนำไปพัฒนาสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ ทันสมัย ตรงต่อความต้องการของตลาด จากความเป็นมาข้างต้นจึงเป็นที่มาของการทำวิจัยเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งที่มา ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และแนวทางแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 ผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ สำนักงานเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 ท่าน และผู้แทนสถาบันการเงิน หรือธนาคารพาณิชย์ที่เป็นแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ได้ดำเนินการจดทะเบียนที่ดำเนินการอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปี 2564 จำนวน 548 กลุ่ม สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane มีความเชื่อมั่นที่ 95% ยอมให้มีความคลาดเคลื่อนที่ 5% ของจำนวนทั้งหมดได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 232 กลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น ประกอบด้วย นโยบาย/มาตรการในการส่งเสริม/สนับสนุน/ช่วยเหลือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สาเหตุ/เหตุผลที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ การปรับตัวของวิสาหกิจชุมชน ในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.2 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เป็นการสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำเนินการ ลักษณะการดำเนินงานของกิจการ จำนวนเงินทุนเริ่มแรก รายได้ของกิจการเฉลี่ยต่อเดือน ประเภทของวิสาหกิจชุมชน ลักษณะการลงทุน จำนวนสมาชิก วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเงินทุน ประกอบด้วย แหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในกิจการ สัดส่วนร้อยละของเงินทุนที่ใช้ในกิจการ สัดส่วนร้อยละของเงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งต่างๆ การยื่นขออนุมัติเงินกู้จากสถาบันการเงินหรือเงินกู้ธนาคาร วงเงินที่ได้รับการอนุมัติ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ลักษณะคำถามสร้างขึ้นเป็นคำถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวทางของไลเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับของปัญหา 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ลักษณะคำถามปลายปิดสร้างขึ้นเป็นคำถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวทางของไลเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับของปัญหา 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นของเสนอข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่มีความสำคัญ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

3. วิธีการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถาม (Construct Validity) รวมถึงภาษาที่ใช้ (Content Validity) ในแบบสอบถามว่ามีความเหมาะสมและความชัดเจนของถ้อยคำภาษาตรงประเด็นในการศึกษาและสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ คือ อาจารย์ด้านการเงิน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งเงินทุนให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

3.2 การทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร จำนวน 30 คน และนำมาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยวิธีการของอัลฟาครอนบาค ค่าที่ได้คือ 0.9104

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้นำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบกับกรอบแนวคิด เพื่อให้ได้ประเด็นที่ถูกต้องมากที่สุดแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงอุปนัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลมาเรียบเรียงให้เป็นระบบโดยการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง และดำเนินการบรรทุกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ ดำเนินการแยกข้อมูลออกเป็นประเด็นของคำให้สัมภาษณ์ที่สอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือคำให้สัมภาษณ์ที่มีความขัดแย้งกัน 2) ให้ความหมายกับข้อมูลด้วยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อความที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งตีความข้อมูลโดยผู้วิจัย 3) จัดหมวดหมู่ความหมายของข้อมูล นำความหมายที่จัดหมวดหมู่แล้วมาตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย สรุปข้อมูล และยืนยันให้เป็นข้อสรุปที่มีความถูกต้องและเที่ยงตรงเชื่อถือได้ วิเคราะห์และสรุปผล นำข้อมูลที่สรุปได้มาเชื่อมโยงกับผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที่แบบอิสระ (Independent sample t-Test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA: F-Test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายแบบเพียร์สัน Pearson Correlation Coefficient

สรุปผลการวิจัย

1. แหล่งที่มาของแหล่งเงินทุน ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแนวทางแก้ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 ที่มาของแหล่งเงินทุนที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนส่วนตัวในการดำเนินกิจการและเงินทุนจากการลงหุ้นของสมาชิกในกลุ่ม

1.2 ปัญหาที่พบในการเข้าถึงแหล่งที่มาของเงินทุน

ประเด็นที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน พิจารณา คือ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ขาดความรู้และความเข้าใจในเงื่อนไขของการให้กู้จากสถาบันการเงิน การทำระบบบัญชีไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน ไม่เป็นปัจจุบัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการกู้ไม่ชัดเจน

ในมุมมองที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีต่อสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร พบว่า มีประเด็นที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เนื่องมาจากการตอบสนองนโยบายสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจากภาครัฐมีความล่าช้าหรือมีผลกระทบต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้อย มีเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในการให้สินเชื่อที่ยุ่งยาก ใช้เวลาในการพิจารณาสินเชื่อ นาน ต้องใช้เอกสารประกอบการพิจารณาที่ยุ่งยาก มีอัตราดอกเบี้ยสูง และขาดคลินิกการให้คำปรึกษาด้านสินเชื่อ

ในมุมมองที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีต่อภาครัฐ พบว่า มีประเด็นที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เนื่องมาจากแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนมีน้อย นโยบายที่ภาครัฐออกมาสนับสนุนให้สถาบันการเงินสนับสนุนเงินทุนยังไม่ทั่วถึง

1.3 แนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งที่มาของเงินทุน

ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน มีประเด็นของแนวทางที่ต้องแก้ปัญหาย่างเร่งที่สุดคือ การขาดความรู้และความเข้าใจในเงื่อนไขการให้กู้จากสถาบันการเงิน(ธนาคาร) การขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการซึ่งครอบคลุมไปถึงการจัดการในภายในกลุ่ม การบัญชี การเงิน การตลาด การสร้างแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเขียนแผนธุรกิจ การจัดการสินค้าและวัตถุดิบ สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้องการให้สถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร กำหนดเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา คือ การมีคลินิกให้คำปรึกษาด้านสินเชื่อ มีนโยบายสนับสนุนสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจมากขึ้น รวมถึงนโยบายหรือมาตรการในการผ่อนปรนเรื่องการลดระยะเวลาในการพิจารณาสินเชื่อให้เร็วขึ้น เรื่องหลักทรัพย์ค้ำประกัน การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การเพิ่มระยะเวลาในการชำระหนี้สิน สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้องการให้ภาครัฐบาล มีนโยบายผลักดันให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อพิเศษเพื่อวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น มีอัตราดอกเบี้ยพิเศษ พิจารณาระยะเวลาในการชำระเงินกู้เป็นกรณีพิเศษ มีหน่วยงานหลักในการให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการโดยครอบคลุมทุกด้านรวมถึงแนวทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่างๆ

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุน ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วน

ปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ด้านผู้ประกอบการ	ระหว่างกลุ่ม	5.177	5	1.035	1.224	0.289
	ภายในกลุ่ม	188.059	226	0.832		
	รวม	193.236	231			
ด้านสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	ระหว่างกลุ่ม	7.726	5	1.545	3.488	0.005*
	ภายในกลุ่ม	100.114	226	0.443		
	รวม	107.841	231			
ด้านภาครัฐบาล	ระหว่างกลุ่ม	4.912	5	0.982	2.139	0.062
	ภายในกลุ่ม	103.824	226	0.459		
	รวม	108.736	231			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.128	5	1.026	2.793	0.018*
	ภายในกลุ่ม	82.977	226	0.367		
	รวม	88.105	231			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วน พบว่า เงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร แตกต่างกัน เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่มีจำนวน 5 คู่ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 20 มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่แตกต่างกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21 – 40, ร้อยละ 41 – 60, ร้อยละ 61 – 80, ร้อยละ 81 – 100 และใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเงินกู้จากแหล่งต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วน

ปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ด้านผู้ประกอบการ	ระหว่างกลุ่ม	5.177	5	1.035	1.224	0.289
	ภายในกลุ่ม	188.059	226	0.832		
	รวม	193.236	231			
ด้านสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	ระหว่างกลุ่ม	7.726	5	1.545	3.488	0.005*
	ภายในกลุ่ม	100.114	226	0.443		
	รวม	107.841	231			
ด้านภาครัฐบาล	ระหว่างกลุ่ม	4.912	5	0.982	2.139	0.062
	ภายในกลุ่ม	103.824	226	0.459		
	รวม	108.736	231			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.128	5	1.026	2.793	0.018*
	ภายในกลุ่ม	82.977	226	0.367		
	รวม	88.105	231			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามเงินกู้จากแหล่งต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วน พบว่า เงินกู้จากแหล่งต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เงินกู้จากแหล่งต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร แตกต่างกัน เมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่มิจำนวน 5 คู่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 81 – 100 มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่แตกต่างกับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเงินทุนของตนเองที่ใช้ในการดำเนินงานคิดเป็นสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 20, ร้อยละ 21 – 40, ร้อยละ 41 – 60, ร้อยละ 61 – 80 และไม่ได้กู้จากแหล่งเงินทุนใด

ตารางที่ 4 ผลความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการเคยกู้เงินนอกระบบเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน

ปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่ง เงินทุน	เคย (n=40)		ไม่เคย (n = 192)		t	P
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านผู้ประกอบการ	3.48	1.06	3.94	0.86	-2.612	0.012*
ด้านสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือ สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	3.70	0.91	4.21	0.59	-3.438	0.001*
ด้านภาครัฐบาล	4.06	0.89	4.39	0.62	-2.306	0.026*
รวม	3.70	0.80	4.16	0.54	-3.469	0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามการเคยกู้เงินนอกระบบเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยกู้เงินนอกระบบเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานกับผู้ที่ไม่เคยกู้เงินนอกระบบเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวงเงินที่เคยกู้เงินนอกระบบ

ปัจจัยปัญหาในการเข้าถึง แหล่งเงินทุน	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ด้านผู้ประกอบการ	ระหว่างกลุ่ม	3.767	3	1.256	1.370	0.267
	ภายในกลุ่ม	32.995	36	0.917		
	รวม	36.762	39			
ด้านสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ ธนาคาร	ระหว่างกลุ่ม	1.626	3	0.542	0.749	0.530
	ภายในกลุ่ม	26.042	36	0.723		
	รวม	27.668	39			
ด้านภาครัฐบาล	ระหว่างกลุ่ม	0.339	3	0.113	0.197	0.898
	ภายในกลุ่ม	20.697	36	0.575		
	รวม	21.036	39			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.771	3	0.257	0.548	0.653
	ภายในกลุ่ม	16.866	36	0.469		
	รวม	17.637	39			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างแหล่งที่มาของแหล่งเงินทุนและปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่ง เงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวงเงินที่เคยกู้ยืมระบบ พบว่า วงเงินที่เคยกู้ยืมระบบที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 6 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

	แนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน		
	ด้านผู้ประกอบการ	ด้านสถาบันการเงิน	ด้านภาครัฐบาล
ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน			
ด้านผู้ประกอบการ	0.341**	0.300**	0.237**
Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000
ด้านสถาบันการเงิน	0.359**	0.236**	0.350**
Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000
ด้านภาครัฐบาล	0.420**	0.466**	0.409**
Sig. (2-tailed)	0.000	0.000	0.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีความสัมพันธ์กับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนทุกคู่ของการศึกษา กล่าวคือ Sig. (2-tailed) น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมีความสัมพันธ์กับแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน มีจำนวน 232 ราย ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการในกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร แหล่งที่มาของเงินทุนคือเงินทุนของตนเองมากที่สุด สำหรับแหล่งเงินทุนอื่นๆ ได้แก่ เงินทุนจากหุ้นของสมาชิก เงินกู้จากสถาบันการเงิน เงินสนับสนุนจากภาครัฐ เงินกู้ยืมระบบ ตามลำดับ สถาบันการเงินที่เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญ คือ ธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนคือ ไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่สถาบันการเงินกำหนด ได้แก่ การขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ระบบการบริหารจัดการกิจการยังไม่ดีเท่าที่ควร การขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการซึ่งครอบคลุมไปถึงการจัดการในภายในกลุ่ม

การบัญชี การเงิน การตลาด การสร้างแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ การเขียนแผนธุรกิจ การจัดการสินค้าและวัตถุดิบ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2557) โดยประเด็นที่มีความสำคัญมากคือการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกิจการจะต้องมีความถูกต้อง ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน ดังนั้น ทางออกของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เมื่อต้องการเงินทุนก็จะนิยมไปกู้ยืมเงินนอกระบบมาใช้ในกิจการ ซึ่งปัญหาดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจภาวะหนี้และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของ SMEs (2543) จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร พบว่า ปัญหาสำคัญในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากความไม่ชัดเจนด้านการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยการบริหารจัดการ การเงิน การตลาด การผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์ (2559) อีกทั้ง ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนบางรายดำเนินกิจการไม่ต่อเนื่อง อีกทั้ง ความไม่มีวินัยในการชำระหนี้สินที่ผู้ประกอบการเคยกู้ยืมในอดีต ไม่ตรงต่อเวลาในการชำระหนี้ เมื่อครบกำหนดจึงทำให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนในครั้งต่อไปไม่ได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนแหล่งเงินทุน และต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพและทักษะในต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการ ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการกิจการ ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการของกลุ่ม รวมถึงมีนโยบายผลักดันให้สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อพิเศษเพื่อวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น สนับสนุนโดยมีเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์พิเศษที่เอื้ออำนวยต่อกิจการขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุษณีย์ เส่งพานิช (2564) ทั้งนี้มีความต้องการให้สถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร มีคลินิกให้คำปรึกษาด้านสินเชื่อ มีนโยบายสนับสนุนสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจชุมชนอย่างเพียงพอมากขึ้น รวมถึงมีนโยบายหรือมาตรการในการผ่อนปรนเรื่องการลดระยะเวลาในการพิจารณาสินเชื่อให้เร็วขึ้น เรื่องหลักทรัพย์ค้ำประกัน การลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ การเพิ่มระยะเวลาในการชำระหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมพร ทรงสุโรจน์ (2559)

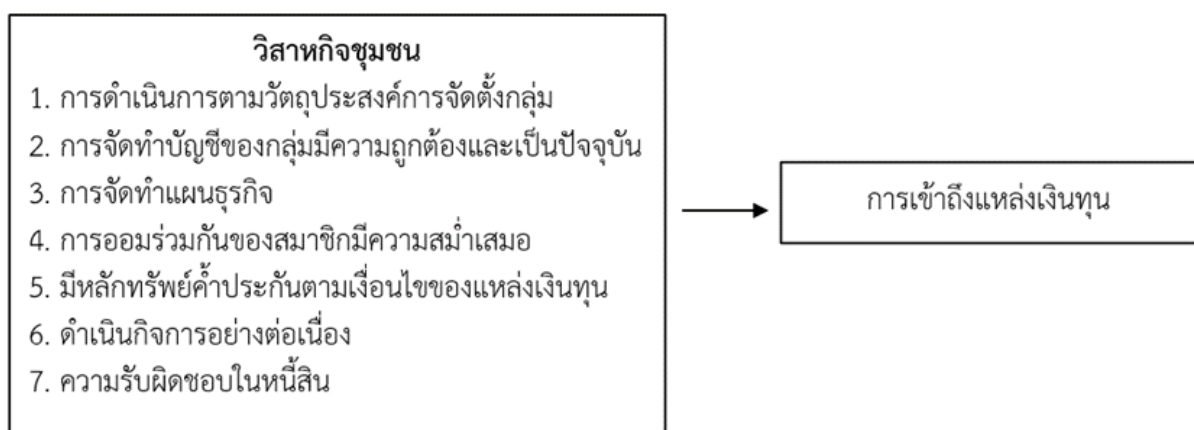
สรุปได้ว่า การที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนไม่ว่าจะเป็นแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ต้องมีการเตรียมความพร้อมในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนก่อน โดยเริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจในคุณสมบัติของผู้ที่มาขอสินเชื่อ เงื่อนไข กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเปิดบัญชีกับธนาคารที่ต้องการขอสินเชื่อ การนำเงินของสมาชิกในกลุ่มไปเปิดบัญชีและส่งเงินฝากไว้กับธนาคารที่ต้องการขอสินเชื่อ รวมถึงการวางแผนการดำเนินงานกิจการอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดการด้านการบัญชี การเงินที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง มีการทำแผนธุรกิจให้เห็นแนวโน้มการเติบโตของกิจการในอนาคต ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (เจ้าของเงินทุน) มีความมั่นใจในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น สำหรับนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริม/สนับสนุนในการเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำรงอยู่และดำเนินกิจการได้อย่างต่อเนื่อง สำหรับแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร มีการออกนโยบายที่เอื้ออำนวยให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจ

ชุมชนที่ต้องการเงินทุนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีหน่วยงานเฉพาะที่จะมาดูแลผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนให้มีความสะดวกในการขอรับบริการด้านสินเชื่อ อีกทั้งยังมีนโยบายพิเศษต่างๆ เช่น การพักชำระหนี้ หรือการยืดระยะเวลาในชำระหนี้ การให้สิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จะเห็นได้ว่าถ้าผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีคุณสมบัติที่ตรงกับเงื่อนไขการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน (ธนาคาร) หรือสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารการเข้าถึงแหล่งเงินทุนก็จะไม่ใช่ปัญหาที่มีความยุ่งยากอีกต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการวิจัยพบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้สาเหตุหลักคือความไม่พร้อมของวิสาหกิจชุมชนเอง ดังนั้นเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้มีความพร้อมในการเพิ่มศักยภาพเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น รวมถึงได้เรียนรู้กระบวนการบริหารจัดการสมัยใหม่โดยนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการพัฒนาสินค้า หรือบริการ สามารถใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความหลากหลายเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้มากขึ้น ถ้าวิสาหกิจชุมชนมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการนำไปเสริมสร้างศักยภาพให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นระดับประเทศคือการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากซึ่งจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน คือ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเหมาะสมและลดการละทิ้งถิ่นที่อยู่เพื่อออกมาหางานทำนอกพื้นที่อาศัย จากผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติของวิสาหกิจชุมชนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประกอบด้วย 1) การดำเนินการตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม 2) การจัดทำบัญชีของกลุ่มมีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน 3) การจัดทำแผนธุรกิจ 4) การออมร่วมกันของสมาชิกมีความสม่ำเสมอ 5) มีหลักทรัพย์ค้ำประกันตามเงื่อนไขของแหล่งเงินทุน 6) ดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง 7) ความรับผิดชอบในหนี้สิน กล่าวคือ ถ้าวิสาหกิจชุมชนมีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นก็จะมีสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ได้ สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรศึกษาความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดความเข้าใจ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบัญชี การเงิน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด เป็นต้น โดยการศึกษาหาความรู้จะเป็นประโยชน์ต่อกิจการในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น กิจการจะมีความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งมากขึ้น จะได้รับผลตอบแทนจากกิจการที่สูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้โดยไม่มีข้อจำกัด

1.2 ภาครัฐ โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรคัดเลือกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่มีความพร้อม มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ในการพัฒนากิจการให้เติบโต เป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการนำร่องให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนรายอื่นๆ ที่มีความต้องการพัฒนากิจการให้เติบโตต่อไป โดยหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบจะเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวมถึงสนับสนุน/ส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้นแบบให้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนรายอื่น

1.3 สถาบันการเงิน (ธนาคาร) และสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ควรให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนโดยอาจมีการจัดสรรเงินทุนให้เพิ่มมากขึ้น หรือการผ่อนปรนในเรื่องหลักเกณฑ์บางข้อเพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น สำหรับด้านความเสี่ยงในการวิเคราะห์สินเชื่อของสถาบันการเงิน (ธนาคาร) และสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร โดยจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่ในทางตรงกันข้ามผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันจึงทำให้มีปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านหนี้สินของวิสาหกิจชุมชน ด้านความคุ้มค่าในอัตราผลตอบแทนที่วิสาหกิจชุมชนได้รับหลังจากการนำเงินทุนที่ได้จากการกู้ยืมไปลงทุนต่อ

2.2 งานวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น ซึ่งหากนำปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนไปศึกษาจังหวัดอื่นผลการศึกษาที่ได้อาจจะมีความแตกต่างกัน โดยอาจจะพบกับปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่แตกต่างจากงานวิจัยฉบับนี้หรือค้นพบแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). รายงานสรุปประเภทกิจการวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำแนกตามพื้นที่. แหล่งที่มา https://smce.doe.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id=17 สืบค้นเมื่อ 12 มิ.ย. 2564.
- กานต์พิชา กองคนขวา. (2561). การศึกษาสภาพปัญหาการปล่อยสินเชื่อเพื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) : สถาบันการเงินในจังหวัดพะเยา. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn University Journal) มหาวิทยาลัยศิลปากร. 38(4). 89-105.
- จันทนา โรจน์รุ่งศศิธร. (2555). การเงินธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ท็อป.
- ชนะใจ เดชวิทยาพร. (2546). การเงินธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 10(1). 97-122.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). ธุรกิจไทยปรับตัวอย่างไร ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/256301Conversation.aspx> สืบค้นเมื่อ 20 ส.ค. 2564.
- ปฐมพร ทรงสุโรจน์. (2559). การศึกษาพฤติกรรมทางการเงินของผู้ประกอบการ SMEs. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณพร ทองประเสริฐ. (2562). การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกรท้อฟ้าในประเทศไทย. สารนิพนธ์หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศศิภา พจน์วาทิ. (2559). การเงินธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ท็อป.
- สมชาย น้อยฉ่ำ และคณะ. (2560). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน อำเภออัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารเกษมบัณฑิต. 19 ฉบับพิเศษ. 130-139.
- สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน. แหล่งที่มา <http://www.sceb.doe.go.th/Ssceb2.htm> สืบค้นเมื่อ 12 มิ.ย. 2564.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. (2564). สถาบันการเงินประชาชน. แหล่งที่มา <https://pfi.fpo.go.th/#download> สืบค้นเมื่อ 15 ก.ค. 2564.
- สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์. (2559). กลยุทธ์การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ RMUTT Global Business and Economics Review. 11(1). 186-199.
- อนรรตน์ อนันทนาธร. (2562). การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุษณีย์ เส่งพานิช. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อข้อจำกัดในการดำเนินงานและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพิษณุโลก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 15(1). 13-26.

ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*

A STUDY OF ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON BUDDHIST PRINCIPLE
OF HOME ECONOMIC TECHNOLOGY FACULTY, RAJAMANGALA
TECHNOLOGY UNIVERSITY

¹ธัญนันท์ อบถม Thanyanun Obthom, ²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo,

³ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: mam-2504@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยี คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการบริหารงานวิชาการสู่ความสำเร็จด้วยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ และหลักพรหมวิหาร 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหารในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีภารกิจการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 9) การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, หลักพุทธธรรม, อิทธิบาท, พรหมวิหาร

Abstract

This research article aimed to study academic administration based on Buddhist principles of the Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology. This was a qualitative research which consisted of documentary analysis and interviews with 5 key informants. Data were analyzed by content analysis. Results of research found that Academic administration based on Buddhist principles of the Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology was an academic administration to success by integrating Buddhist principles which consisted of Iddhipada IV which are principles that help to work successfully, or the way of success, and Brahma Vihara IV principles, which are principles for executives to hold the spirit of their subordinates. The mission of academic administration consisted of 1) curriculum development, 2) learning process development, 3) measurement and evaluation, comparing academic results, 4) research to improve educational quality, 5) development of innovative media and technology 6) development of learning resources, 7) educational supervision, 8) development of quality assurance systems, and 9) building academic networks with other organizations.

Keywords: Academic Administration, Buddhist Principle, Iddhipada, Brahmavihara

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันจากกระแสโลกศตวรรษที่ 20 มาเป็นโลกในศตวรรษที่ 21 หรือในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ กำหนดนโยบายด้วยการสร้างปัญญาและนวัตกรรม โดยใช้องค์ความรู้ กลไกต่างๆ ด้านวิจัยมาพัฒนาต้องมีระบบอุดมศึกษาที่เข้มแข็ง มีแรงผลักดันให้ทุกองค์กรปรับตัวเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และมีความยั่งยืน โดยมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และมุ่งสู่ความเป็นเลิศในทุกด้าน โดยปัจจัยสำคัญที่จะสามารถเผชิญต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่เกิดขึ้นแล้ว อีกทั้งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต คือ คุณภาพของคน ทั้งนี้เพราะในยุคปัจจุบันและในอนาคตต่อไปภายหน้า โดยมีเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนความเจริญไม่ใช่ที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบ หรือเงินทุน แต่จะเป็นปัญญาและความรู้ เพราะสังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมแห่งเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Society) (วิจารณ์ พานิช, 2551) รวมถึงเพื่อสอดคล้องกับนโยบายโมเดล Thailand 4.0 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

ประเทศไทยกำลังประสบกับการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพของการแข่งขันจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทำให้ประเทศไทยต้องมีความพร้อมด้านการจัดการศึกษามีการส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา พัฒนาค้น หรือทรัพยากรมนุษย์เข้าสู่สังคมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดกว้างในการเรียนรู้ที่มีลักษณะไร้พรมแดนภายใต้ข้อตกลง AFTA (เขตการค้าเสรีอาเซียน) ในสาขาการศึกษานั้น บุคลากรภาคการศึกษาทุกฝ่ายต้องมีความตระหนักถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการส่งเสริมความร่วมมือกับประชาคมโลก ทั้งนี้ให้

หมายความร่วมมือถึงองค์การระหว่างประเทศทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากล เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนที่จะต้องรับผิดชอบต่อประเทศชาติสืบไปในภายภาคหน้าให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามความคาดหวัง ดังนั้น บุคลากรทางการศึกษา ครู คณาจารย์ ต้องร่วมกันขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่เวทีโลกอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเปิดเสรีด้านการค้าและบริการการรวมตัวของประเทศอาเซียน ดังนั้น การจัดการศึกษาในทุกระดับจึงต้องรับรู้และตระหนักอย่างยิ่งต่อภาระการพัฒนาคุณภาพของคนในฐานะที่เป็นหน่วยที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นหลักและกระบวนการในการพัฒนากำลังคนในระยะยาว ดังที่ ไพฑูรย์ สินนารัตน์ (2555) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจัดเป็นการจัดการศึกษาในระดับสูงและเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคน โดยใช้ระบบการจัดการศึกษาซึ่งมีลักษณะเด่นอยู่ 3 ประการ ได้แก่ การสร้างความรู้ การสร้างคน และการสร้างสังคม กล่าวคือ สถาบันอุดมศึกษามีจุดมุ่งหมายในการสร้างความรู้ ต้องทำการวิจัย ค้นคว้า จุดมุ่งหมายในการสร้างคน คือ การผลิตบัณฑิต หรือการจัดการเรียนการสอนและจุดมุ่งหมายในการสร้างสังคม คือ การบริหารทางวิชาการ ซึ่งทั้งนี้ หมายความร่วมมือถึง การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วย การสร้างความรู้จัดได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะการศึกษาในระดับนี้เป็นที่รวมของบุคคลที่มีประสบการณ์ และมีวิชาการเป็นพื้นฐานรองรับมากกว่าสถาบันอื่นในสังคมทั้งสิ้น ภาระในการบริหารจัดการวิชาการตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพจึงเป็นความจำเป็น เพราะการศึกษาในระดับอื่นๆ โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาด้วยแล้ว ความจำเป็นทางวิชาการทั้งสองระดับที่กล่าวแล้วยังไม่ลึกซึ้ง และเข้มข้นเพียงพอที่จะมีความพร้อมในการที่จะพัฒนาความรู้ทางวิชาการจึงเป็นสิ่งที่ดำเนินไปได้โดยยาก

จากที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นจึงเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีการสร้างความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ การบริหารงานทางวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญลำดับแรกของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญต่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของการบริหารสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจัดเรียงลำดับความสำคัญในการบริหารสถานศึกษา คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล กิจกรรมนักเรียนนักศึกษา งานธุรการ อาคารสถานที่ และการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน (จิตติมา วรณศรี, 2557)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นสถาบันด้านการศึกษาของรัฐในระดับอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับการสถาปนาเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 มีภารกิจความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เช่นเดียวกับกับมหาวิทยาลัยของรัฐหรือมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐอื่นๆ ทุกประการ ในปัจจุบัน ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน รวมทั้งหมด 9 แห่ง

คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์เป็นคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เพราะเป็นคณะที่เปิดทำการสอนสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเดิม แต่เมื่อได้รับการสถาปนาเป็นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในวาระแรก และยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในลำดับต่อมาจึงได้รับการยกระดับขึ้นคณะ (Faculty) หนึ่งในคณะต่างๆ กัน ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งประกอบด้วย 8 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาอาหาร และ

โภชนาการ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร สาขาการพัฒนาลิขสิทธิ์ สาขาธุรกิจอาหาร สาขาธุรกิจเสื้อผ้า สาขาเทคโนโลยีเสื้อผ้า และแพทเทิร์น สาขาการออกแบบแฟชั่น และสาขาคหกรรมศาสตร์ศึกษา ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนที่ใช้ในปัจจุบัน ได้ถูกบรรจุไว้แต่แรก และได้ใช้มาจนปัจจุบันนี้ แม้จะมีการกำหนดนโยบายให้มีการปรับปรุงหลักสูตรในทุกระยะเวลา 5 ปี มีการปรับปรุงแต่เฉพาะเนื้อหา ส่วนการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบของการบริหารวิชาการในภาพรวมอย่างครบวงจร ยังมิได้มีการพัฒนา จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลซึ่งจะทำให้บัณฑิตที่คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ได้ผลิตออกไป มีคุณภาพตามความคาดหวัง และสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน สังคม และประเทศชาติได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ทำการการวิจัยเรื่องศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่สูงสุดต่อสถาบัน ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพทางด้านการจัดการศึกษาของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีการดำเนินการวิจัย : ศึกษาเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการพุทธธรรมกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และข้อมูลคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

แหล่งข้อมูล : หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย เว็บไซต์

เครื่องมือ : แบบการศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : การบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีการดำเนินการวิจัย: การสัมภาษณ์สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

แหล่งข้อมูล : ผู้บริหารและคณาจารย์คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยการเลือกเป็นแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ที่ได้ : การบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

สรุปผลการวิจัย

การบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยี คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการบริหารงานวิชาการสู่ความสำเร็จด้วยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ และ หลักพรหมวิหาร 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหารในการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีภารกิจ การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 9) การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร

ปัญหา: 1) การจัดทำหลักสูตรไม่ตอบสนองและไม่สามารถผลิตบัณฑิตต่อความต้องการของสถานประกอบการได้ 2) หลักสูตรยังไม่มีความเป็นมาตรฐาน 3) บุคลากรผู้สอนขาดความเป็นเจ้าของวิชาไม่สามารถ ยกหรือปรับได้เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรแต่ละครั้ง

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) จัดทำหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ 2) จัดทำหลักสูตรให้เป็นมาตรฐาน 3) บุคลากรผู้มีส่วนในการจัดการเรียนการสอนหรือเจ้าของวิชาควรมีส่วน ร่วมในการปรับปรุงหลักสูตรแต่ละครั้ง

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ปัญหา: 1) คณาจารย์ผู้สอนยังยึดติดกับเนื้อหาและวิธีการสอนแบบเดิมๆ เพราะปรับตัวไม่ทัน 2) บุคลากรขาดความสามารถในการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติธรรมิให้นักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว ไม่สามารถปฏิบัติงานได้

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) คณะอาจารย์ผู้สอนจะต้องจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับจุดประสงค์ ตรงตามที่หลักสูตรกำหนด 2) บุคลากรต้องมีการไปอบรมแล้วนำทฤษฎีหลักการปฏิบัติมาให้นักศึกษาได้ลงมือ จจริงและสามารถปฏิบัติจริงได้ 3) มีการใช้หลักพุทธธรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

ปัญหา: 1) การวัดผลและประเมินผลยังคงเป็นแบบเดิมๆ ต่างคนต่างสอนต่างคนต่างกับเกรดทำให้ ผู้รับบริการไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา 2) สภาพการติดตามประเมินผลไม่มีหรือมีก็กว้างจนไม่ สามารถนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้สอนจบให้เกรดนักศึกษาเรียบร้อยแล้วทำงานเสร็จ

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) ต้องมีการติดตามประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้และต้องทำจริงจังสม่ำเสมอเนื่องรวมทั้งนำผลมาทำแผนปรับปรุงแก้ไข 2) กำหนด หลักเกณฑ์หรือแบบฟอร์มการวัดและประเมินผลให้มีขอบเขตและการตัดเกรดคะแนนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ปัญหา: 1) บุคลากรสอนมากเกินไปไม่มีเวลาที่จะทำ 2) ประมาณในการทำวิจัยมีไม่ค่อนมี

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) จ้างบุคลากรเพิ่มเพื่อบุคลากรจะได้มีเวลาทำวิจัย 2) จัดหาทุนหรืองบประมาณในการวิจัยโดยการขอจากหน่วยงานอื่นๆ

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

ปัญหา: 1) สื่อการสอนที่นำมาใช้สอนนักศึกษายังขาดความทันสมัยทั้งการผลิตและการใช้ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงความรู้ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เป็นคุณลักษณะของคนในทศวรรษที่ 21 ได้

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) จัดหางบประมาณมาช่วยในการผลิตสื่อหรือจัดซื้อสื่อการจัดการเรียนการสอน

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ปัญหา: 1) แหล่งเรียนรู้ยังขาดความทันสมัย 2) แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) ปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใหม่ให้มีความทันสมัยและพร้อมใช้งาน 2) สร้างแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

7. การนิเทศการศึกษา

ปัญหา: 1) ไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศ 2) ขาดการนิเทศแผนการสอนการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศ 2) นิเทศแผนการสอนการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรผู้สอนประจำวิชานั้นๆ

8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ

ปัญหา: 1) ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา 2) เนื้อหามาตรฐานตัวชี้วัดยัง ไม่มีการแบ่งผู้รับผิดชอบเป็นสัดส่วน

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ออกคำสั่งเนื้อหามาตรฐานตัวชี้วัดให้มีบุคคลรับผิดชอบ

9. การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น

ปัญหา: 1) บุคลากรต่างมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาเดียวกันขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน 2) การทำกิจกรรมระหว่างมหาวิทยาลัยมีน้อย

แนวทางการแก้ปัญหา: 1) สร้างเครือข่ายบุคลากรต่างมหาวิทยาลัยและสาขาเดียวกัน 2) มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยเพื่อจะให้อาจารย์และนิสิตเกิดความรักสมัครสมานสามัคคี

การบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอริยบท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ และหลักพรหมวิหาร 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหารในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนี้

อริยบท 4 หลักทำที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ (หรือทางแห่งความสำเร็จ) ประกอบด้วย

1. ฉันทะ ความรัก ความพอใจ ในการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา มีโครงสร้างหลักสูตรและการนำไปใช้ หลักสูตรต้องได้รับการประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาทุกปี หรือตามความเหมาะสมของหลักสูตร

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล และประเมินเทียบโอน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมจัดการเรียนการสอน และพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย

2. วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร สภาพแวดล้อม ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะพึงประสงค์ พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ให้ทำงานวิจัย พัฒนาสื่อ และประเมินงานวิชาการให้มีคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้แก่ชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา มีความพยายาม ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอนใจกว่างานจะสำเร็จ

3. จิตตะ ความเอาใจใส่จดจ่อ อุทิศตนต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร นำหลักสูตรใช้ทำแผนการสอน เอกสารประกอบการสอน พัฒนาระบบเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการวัดผล ประเมินผล หลักจากเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ทุกครั้ง นำผลไปปรับปรุงแก้ไข หรือทำการวิจัย และนำไปปรับใช้ในการสอนครั้งต่อไป

4. วิมังสา การทำงานด้วยปัญญา ส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ให้ทำงานวิจัย และผลงานทางวิชาการ เพื่อพัฒนาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ มีการนิเทศการศึกษาติดตามการเรียนการสอน ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้แก่ชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา การวางแผน วิเคราะห์ ปรับปรุง เพื่อให้การจัดการ และการบริหารงานวิชาการได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

พรหมวิหาร 4 ธรรมสำหรับผู้บริหารในการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งแสดงถึงคุณธรรม ประกอบด้วย

1. เมตตา ความรักใคร่ ประารถนาให้ผู้ร่วมงานมีความสุข มีความเป็นกัลยาณมิตร ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังผลใด พร้อมที่จะรับฟังเหตุผลของกันและกัน ไม่ยึดถือความเห็นแก่ตัว ไม่สร้างความลำบากใจให้แก่ผู้บังคับบัญชา รักผู้อื่นเสมอด้วยรักตนเอง

2. กรุณา ความสงสาร ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้พ้นจากความเดือดร้อนช่วยให้พ้นทุกข์เอาใจใส่ต่อการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. มุทิตา ความยินดี มีจิตใจผ่องใส ยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทำงานอย่างมีความสุข ร่วมแรงร่วมใจให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการสร้างไมตรี

4. อุเบกขา ความมีจิตใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง วางเฉย สงบใจมองดูผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานให้ได้ผลดี

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

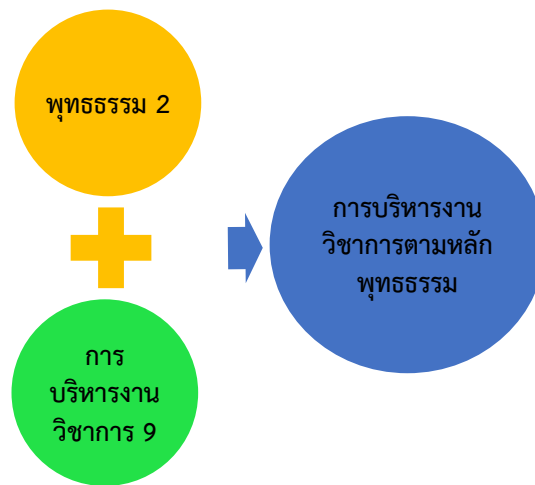
การบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยี คหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นการบริหารงานวิชาการสู่ความสำเร็จด้วยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือหลักอริยบท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ และหลักพรหมวิหาร 4 อันเป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหารในการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีการจัดการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและ

เทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 9) การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น ซึ่งเป็นผลจากสัมมนาและการศึกษาเอกสาร ซึ่งการบริหารงานวิชาการ 9 ประการนั้น มีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเทพ สารนันท์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ควรดำเนินการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ 1) การนิเทศและพัฒนาบุคลากร 2) ด้านส่งเสริมและควบคุมงานวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) หลักสูตร 5) การวัดและประเมินผล นอกจากนี้ การนำหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับการบริหารงานวิชาการนั้น นับว่าเป็นการบริหารงานวิชาการหลักพุทธบริหาร การศึกษาที่ยอมรับได้และปฏิบัติได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ว.วชิรเมธี (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จหรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ คือมีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน 2) วิริยะ คือพากเพียรทำงาน รักแล้วต้องขยัน ความขยันคือ ภาวปฏิบัติของความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะ คือจดจำจ่อจิต ทำอะไรให้เจาะลงไปในเรื่องนั้นอย่างลึกซึ้ง มุ่งมั่นจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4) วิมังสา คือวินิจฉัย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนานั่นเอง เมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พิถีพิถันสร้างสรรค์พัฒนา และหลักพุทธธรรมในการบริหารงานวิชาการ คือ หลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสามารถนำไปปฏิบัติได้ในโครงการกิจกรรมของการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สอดคล้องกับที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2546) ที่กล่าวว่า พรหมวิหาร 4 คือหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมของผู้เป็นใหญ่ ประกอบด้วย 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดี มีจิตใจอันแผ่ไมตรีและให้เขามีสุข 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้เขาพ้นทุกข์ บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน 3) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เป็นกระบวนการบริหารงานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ต้นนโยบาย การวางแผน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 6) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ 9) การสร้างเครือข่ายวิชาการกับองค์กรอื่น โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม 2 ประการ คือ อิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรม

1.2 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ควรนำผลการวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมไปพัฒนาการจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารงานวิชาการให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละโครงการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก: โรงพิมพ์รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- พรเทพ สารนันท์. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. คุษะณินิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมคุษะณินิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ไพฑูรย์ สินนารัตน์. (2555). กรอบคุณวุฒิของประเทศไทย Thailand qualifications framework. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ว.วชิรเมธี. (2551). คนสำราญ งานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2551). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

ประมวลรายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ*
THE COMPILATION OF THAI MEDICINAL PLANTS USING
TISSUE CULTURE METHOD PROPAGATION

¹ศราวุฒิ ทับช่วยขวา Sarawut Thapchuaikhwa, ²วนิษา ปันฟ้า Wanisa Punfa,
³จักรกฤษณ์ คณารีย์ Chakkrit Khanaree, ⁴กันยานุช เทาประเสริฐ Kanyanoot Taoprasert,
⁵ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert
^{1,2,3,4,5}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: Sarawut-Thapchuaikhwa2535@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ประมวล และรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากการสืบค้นงานวิจัยการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรไทยด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยนำงานวิจัยที่สืบค้นมารวบรวมข้อมูลชนิดพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้า และวิเคราะห์เพื่อจำแนกชนิดของพืชสมุนไพรไทยโดยใช้เกณฑ์การจัดจำแนกตามวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จากการรวบรวมรายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่ปรากฏในเอกสารตำราทางการแพทย์แผนไทย และบัญชียาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ นำมาสืบค้นงานวิจัยการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรจนสำเร็จเป็นต้นกล้า จำนวน 226 ชนิด ซึ่งพืชสมุนไพรที่สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจนสำเร็จเป็นต้นกล้าสามารถจัดจำแนกตามวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อได้ 3 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะ (Organ culture) จำนวน 164 ชนิด 2) วิธีเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture) จำนวน 52 ชนิด และ 3) วิธีเพาะเลี้ยงด้วยเอ็มบริโอ (Embryo culture) จำนวน 14 ชนิด โดยมีพืชสมุนไพรจำนวน 4 ชนิดได้แก่ กระเทียม คนทีสอ เจตมูลเพลิงแดง และสวาด ที่พบรายงานการวิจัยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ 2 วิธี ซึ่งงานวิจัยนี้ทำให้ทราบชนิดพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้า เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนบัณฑิตแพทย์แผนไทยให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรไทยที่มีคุณภาพ ได้ปริมาณมาก และไม่กลายพันธุ์ สำหรับสนับสนุนการเพาะปลูกสมุนไพรให้มีคุณภาพและมีสรรพคุณยาที่ดีต่อไป

คำสำคัญ: พืชสมุนไพร, การขยายพันธุ์, การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

Abstract

The objectives of this documentary research article were to investigate and to gather a list of Thai medicinal plants that could be propagated by tissue culture methods. The compilation was derived from Thai medicinal plants propagation using tissue culture method research. The focus was on Thai medicinal plants that could be propagated as seedlings and then analyzed for classification based on tissue culture method criteria. The results revealed that there were 226 species grown as seedlings ready for planting, with 3 technics of seedlings propagation as follows: 1) 164 organ culture, 2) 52 callus culture, and 3) 14 embryo culture. Most of medicinal plants could be propagated by only 1 technic, however, 4 species could be propagated by 2 technics. This research has revealed the species of Thai medicinal plants that can be propagated by successful tissue culture methods. It can be fruitful in the teaching and learning process and can be used as a guideline for expanding the bond of high-quality Thai medicinal plants with large quantities and without mutations in order to support the cultivation of high quality medicinal plants.

Keywords: Medicinal Plants, Propagation, Tissue Culture

บทนำ

หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตในระดับปริญญาตรีมีการเรียนการสอนครอบคลุมทั้ง 4 สาขา ได้แก่ เวชกรรมไทย การนวดไทย ผดุงครรภ์ไทย เภสัชกรรมไทย เพื่อให้บัณฑิตสามารถประกอบวิชาชีพ การแพทย์แผนไทยที่กระทำ หรือมุ่งหมายจะกระทำต่อมนุษย์ เกี่ยวกับการแนะนำ การตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การรักษาโรค การป้องกันโรค การส่งเสริม และการฟื้นฟูสุขภาพ ทั้งนี้ด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทยซึ่งถ่ายทอดหรือพัฒนาสืบต่อกันมาตามตำราการแพทย์แผนไทย หรือจากสถานศึกษาที่สภา การแพทย์แผนไทยรับรอง (พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556, 2556) โดยกรรมวิธีการรักษาโรคของการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วยวิธีการรักษาโรคด้วยมือ (หัตถเวช) และการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร (เภสัชเวช) โดยเฉพาะการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร นักศึกษาต้องเรียนรู้ตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบสมุนไพร การผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการรักษาโรค ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอนด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ ตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ที่มีสรรพคุณยาที่ดี การขยายพันธุ์ที่ได้ปริมาณมากและไม่กลายพันธุ์ การเพาะปลูกที่ให้ผลผลิตปริมาณมากในพื้นที่จำกัด และสามารถเก็บเกี่ยวได้อย่างยั่งยืน สำหรับนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เพื่อให้ได้วัตถุดิบสมุนไพรที่มีสรรพคุณสม่ำเสมอและปลอดภัยจากการปนเปื้อนโลหะหนัก สารเคมีตกค้าง และจุลินทรีย์ก่อโรค

ในกระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใช้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับการรักษาโรค ในปัจจุบันพบว่า วัตถุดิบสมุนไพรส่วนใหญ่ยังต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งที่เป็นพืชสมุนไพรที่สามารถเพาะปลูกได้ในประเทศไทย จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2559 พบว่าประเทศไทยมีการนำเข้าวัตถุดิบสมุนไพรจากต่างประเทศถึงร้อยละ 95 ของวัตถุดิบทั้งหมด มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่เป็นวัตถุดิบสมุนไพรภายในประเทศ (หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, 2559) อันเนื่องมาจากสมุนไพร

หลายชนิดไม่ได้มีการเพาะปลูกในเชิงพาณิชย์และเป็นวัตถุดิบสมุนไพรที่ได้จากป่าธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้มีวัตถุดิบสมุนไพรไม่เพียงพอต่อการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ชลีพร บุตรโคร, 2557) ทั้งนี้ภาครัฐและเอกชนได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทยจึงได้กำหนดแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 – 2564 โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมผลิตผลของสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ (กระทรวงสาธารณสุขและองค์การภาครัฐและเอกชน, 2559) จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้การผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ เพื่อลดปริมาณการนำเข้าวัตถุดิบสมุนไพรจากต่างประเทศ ช่วยลดการเก็บเกี่ยววัตถุดิบสมุนไพรจากป่าธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด และสามารถส่งเสริมเกษตรกรไทยให้มีการเพาะปลูกพืชสมุนไพรไทยที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับใช้รักษาโรค

การผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยความรู้การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรที่สามารถรักษาสายพันธุ์ที่ดีไว้ได้อย่างสม่ำเสมอและมีปริมาณเพียงพอต่อการเพาะปลูก โดยการเลือกใช้วิธีการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของพืชสมุนไพร ความชำนาญของนักขยายพันธุ์ และปริมาณการใช้ต้นกล้า ซึ่งวิธีการขยายพันธุ์แต่ละวิธีมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การขยายพันธุ์แบบอาศัยเพศ ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดทำให้ได้ต้นกล้าปริมาณมาก แต่มีโอกาสกลายพันธุ์ได้ง่าย หากเป็นไม้ยืนต้นที่ต้องการเก็บเกี่ยวส่วนดอกและผล เมื่อใช้วิธีการเพาะเมล็ดจะใช้ระยะเวลานานหลายปีจึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เมื่อเปรียบเทียบกับ การทาบกิ่ง การต่อกิ่ง และการตอนกิ่ง ที่ใช้ระยะเวลาน้อยกว่า ส่วนการขยายพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ เช่น วิธีการปักชำ การตอนกิ่ง การแยกหน่อ การทาบกิ่ง การต่อกิ่ง เป็นต้น เป็นวิธีการที่นิยมใช้ขยายพันธุ์พืชเศรษฐกิจหลายชนิดทำให้ได้ลักษณะต้นพันธุ์ที่ไม่กลายพันธุ์แต่ก็ได้ในปริมาณที่จำกัด สำหรับวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเป็นการขยายพันธุ์ที่ได้ปริมาณมากในเวลาอันรวดเร็วและไม่กลายพันธุ์จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร (วรารณ ภูตะลูน, 2557)

จะเห็นได้ว่าการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อนั้นมีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพในยุคปัจจุบันอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้ได้ต้นกล้าปริมาณมากในเวลาอันรวดเร็วและสามารถรักษาสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณที่ดีไว้ได้เหมือนกันทุกต้น ซึ่งส่งผลทำให้วัตถุดิบสมุนไพรไทยมีคุณภาพที่สม่ำเสมอ แต่ในปัจจุบันยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการเรียนการสอนบัณฑิตแพทย์แผนไทยด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรไทยที่มีคุณภาพสำหรับใช้ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคของผู้ป่วยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประมวลและรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการรวบรวมรายชื่อพืชสมุนไพรในตำราทางการแพทย์แผนไทย โดยนำรายชื่อพืชสมุนไพรมาตรวจสอบความซ้ำซ้อนและระบุชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง จากนั้นสืบค้นงานวิจัยการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชสมุนไพรแต่ละชนิด โดยกำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมรายชื่อพืชสมุนไพรไทยจากตำราเอกสารทางการแพทย์แผนไทย ได้แก่

1.1 ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม โดยกองประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองประกอบโรคศิลปะ, 2541)

1.2 คู่มือเภสัชศาสตร์ไทยและเภสัชกรรมไทย โครงการพัฒนาเอกสารตำราวิชาการโดยวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2557)

1.3 บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ว่าด้วยบัญชียาจากสมุนไพร (ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562, 2562)

จากนั้นนำรายชื่อพืชที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความซ้ำซ้อนของรายชื่อพืชสมุนไพร โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel และระบุชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชสมุนไพรที่ถูกต้อง

2. สืบค้นข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชสมุนไพร ที่ปรากฏในฐานข้อมูลงานวิจัยและวารสาร เช่น ResearchGate, National Center for Biotechnology Information (NCBI), Science Alert เป็นต้น

3. รวบรวมรายชื่อพืชสมุนไพรที่พบรายงานวิจัยการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่สำเร็จเป็นต้นกล้า และนำมาจำแนกชนิดของพืชสมุนไพรที่มีวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อออกเป็น 3 วิธี ได้แก่ วิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะของพืช (Organ culture) วิธีการเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture) และวิธีการเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอ (Embryo culture)

4. วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยทำการประมวล และรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาประมวล และรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาประมวลรายชื่อพืชสมุนไพรไทย จาก 1) ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม 2) คู่มือเภสัชศาสตร์ไทยและเภสัชกรรมไทยและ 3) บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พบพืชสมุนไพรที่สามารถระบุชื่อวิทยาศาสตร์ได้จำนวน 684 ชนิด เมื่อนำมาสืบค้นงานวิจัยการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่มีผลการวิจัยจนสำเร็จเป็นต้นกล้า พบจำนวนสมุนไพร 226 ชนิด โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของพืชสมุนไพรมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ในการเรียนการสอนนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรไทยด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยเฉพาะพืชสมุนไพรที่มีการใช้ในตำรับยาไทยเพื่อใช้ในการรักษาโรคตัวอย่าง เช่น ตำรับยาคุมธาตุ ที่มีสรรพคุณรักษาแผลในกระเพาะอาหาร โดยมีส่วนประกอบสำคัญ เช่น ขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย ไพล มะตูม เป็นต้น ตำรับยารักษาโรคหืด มีส่วนประกอบสำคัญคือ หนุมานประสานกาย

และชะเอมเทศ นอกจากนี้ยังมีตำรายาไทยอีกหลายตำรับที่ใช้ในการรักษาโรคอื่นๆ ได้ดี โดยสามารถสรุปรายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจนสำเร็จเป็นต้นกล้า ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้า

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
1	กกลังกา	33	กุ่มบก	65	จันทน์แดง
2	ก้นปิด	34	เก็กฮวย	66	จามจุรี
3	กรด (กรดน้ำ)	35	แก้ว	67	เจตมูลเพลิงขาว
4	กรรณิการ	36	โกกงาง	68	เจตมูลเพลิงแดง
5	กระจับ	37	โกฐจุฬาลัมพา	69	ชบา
6	กระเจียวแดง	38	ขจร (สลิด)	70	ชมพู่น้ำดอกไม้
7	กระชาย	39	ขนุน	71	ชะมดต้น
8	กระชายดำ	40	ขมิ้นชัน	72	ชา (เมี่ยง)
9	กระแตไต่ไม้	41	ขมิ้นอ้อย	73	ข้าพลุ
10	กระถินไทย	42	ขลุ่	74	ชุมเห็ดเทศ
11	กระทกรก (ผ้าขี้ริ้วห่อทอง)	43	ข่อย	75	ชุมเห็ดไทย
12	กระทงลาย	44	ชำ	76	ดองดึง
13	กระทิง	45	ชำตาแดง	77	ดีปลี
14	กระทุ้งหมาบ้า	46	ชำน้ำ (ดาหลา)	78	โตไม้รู้ลัม
15	กระทุ่ม	47	ข้าวเย็นใต้	79	ตองแตก
16	กระเทียม	48	ข้าวเย็นเหนือ	80	ตะไคร้
17	กระพังโหมเล็ก	49	ชิง	81	ตะไคร้ต้น
18	กระเพียด	50	ชี้เหล็ก	82	ตะแบก
19	กระวานแดง	51	เขี้ยววู	83	ตาตุ่ม
20	กระวานเทศ	52	คนที่เขมา	84	ตำแยแมว
21	กรูงเขมา	53	คนที่สอ	85	ตำลึง
22	กล้วยน้ำว้า	54	ครอบสีฟัน	86	เตยหอม
23	กลอย	55	คว่ำตายหงายเป็น	87	เต่าเกียด
24	กวาวเครือขาว	56	คาง (คางแดง)	88	แดงไทย
25	กวาดัน	57	คำไทย	89	แดงหนู
26	กะทือ	58	คำฝอย	90	ถั่วเขียว
27	กะเพรา	59	โคกกระสุน	91	ถั่วพู
28	กะเม็ง	60	โคกกระออม	92	ทองพันชั่ง
29	การบูร	61	โคคลาน	93	ทับทิม
30	กำแพงเจ็ดชั้น	62	งาดำ	94	ท้าวยายม่อม (ไม้เท้าฤๅษี)

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
31	กายานไทย	63	จ๊ว	95	เทียนกิ่ง
32	กุ่มน้ำ	64	จักรนารายณ์	96	เทียนขาว (ยี่ห่วย)
97	เทียนตาตั๊กแตน	131	พญาอ	165	ยี่โถฝรั่ง (รำเพย)
98	เทียนสัตตบุษย์	132	พริก (พริกชี้ฟ้า)	166	ระย้อมน้อย
99	โทองเทง	133	พริกไทย	167	ละหุ่งขาว
100	ไทรกร่าง	134	พลู	168	ลั่นทม (ลีลาวดี)
101	บวบขม	135	พลูควา (ผักควาตอง)	169	ลำโพง
102	บวบเหลี่ยม	136	พืมนั่น	170	เล็บมือนาง
103	บัวบก (ผักหนอก)	137	พุทธรักษาดอกแดง	171	เลี่ยน
104	บัวหลวง	138	พุ่มเรียงบ้าน	172	ว่านชักมดลูก
105	เบญจมาศบ้าน	139	เพกา	173	ว่านนางคำ
106	ประทัดจีน	140	เพชรสังฆาต	174	ว่านน้ำ
107	ปลาไหลเผือก	141	แพงพวยบก	175	ว่านเพชรหึง
108	ปอบิด (ลูกบิด)	142	ไพล	176	ว่านมหาเมฆ
109	ปีบ	143	ฟักทอง	177	ว่านร้อนทอง
110	เปราะป่า	144	ฟ้าทะลายโจร	178	ว่านหางจระเข้
111	เปราะหอมขาว	145	ไฟเดือนห้า	179	สนุ่น (ไคร้สนุ่น)
112	เปราะใหญ่	146	มหาสดำ	180	สบู่ดำ
113	โปรงฟ้า	147	มะกรูด	181	ส้มกุ่ม
114	ผักกาดน้ำ	148	มะกล่ำตาหนู	182	ส้มซ่า
115	ผักกาดหัว	149	มะขามเทศ	183	สมอไทย (สมออัพยา)
116	ผักโขมหนาม	150	มะตูม	184	สมอพิเภก
117	ผักโขมหิน	151	มะเฟือง	185	สวาด
118	ผักเค็ด	152	มะม่วงหิมพานต์	186	สระระแห่น
119	ผักชีลา	153	มะระขี้นก (ผักไห่)	187	สั๊ก
120	ผักปลัง	154	มะรุม	188	สันพร้าวญ
121	ผักเป็ดขาว	155	มะละกอ	189	สับปะรด
122	ผักเสี้ยนกิน	156	มะฮอกกานี	190	สามสิบ (รากสามสิบ)
123	ผักเสี้ยนผี	157	มังคุด	191	สิงหโมรา
124	ผักหนาม	158	เมี่ยงอีลาม (ชาดอย)	192	เสนียด
125	ผักหวานบ้าน	159	โมกมัน	193	แสมทะเล
126	ไผ่บง	160	โมกหลวง	194	หงอนไก่ดอกกลม
127	ไผ่ป่า	161	ไมยราบ	195	หญ้ากระต่ายจาม
128	ฝรั่ง (ฝรั่งขี้นก)	162	ย่านาง	196	หญ้ากระทืบยอด

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
129	ฝ้ายแดง	163	ยอป่า	197	หญ้าวงช้าง
130	ฝ้ายเทศ	164	ยี่โถไทย	198	หญ้าดอกขาว
199	หญ้าไต้ใบ	209	หมาก	219	อบเชยเทศ
200	หญ้าน้ำนมราชสีห์	210	หมากผู้	220	อ้อ
201	หญ้าแฝกหอม (แฝกหอม)	211	หมี่เหม็น (หมี่)	221	อ้อย
202	หญ้าพันธุ์ขาว	212	หว่า	222	อัคคีทวาร
203	หญ้าพันธุ์เขียว	213	หอม	223	อัญชันบ้าน
204	หญ้าหนวดแมว	214	หุเสือ (เนียมหุเสือ)	224	อินทนิลน้ำ
205	หญ้าแห้วหมู	215	แห้วไทย	225	อีเหนียวเล็ก
206	หนาด	216	โหระพา	226	เอื้องหมายนา
207	หนุมานประสานกาย	217	โหราเดือยไก่		
208	หม่อน	218	โหรามหุรา (อุตพิต)		

2. จากรายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจนสำเร็จเป็นต้นกล้าทั้งหมด 226 ชนิด สามารถจำแนกวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อออกเป็น 3 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะ (Organ culture) เป็นการนำอวัยวะของพืช เช่น ส่วนปลายยอด ส่วนตาข้าง ส่วนข้อ ส่วนลำต้นใต้ดิน ส่วนเหง้า เป็นต้น นำมาชักนำให้เกิดยอดใหม่ตามจำนวนที่ต้องการและชักนำรากให้เกิดเป็นต้นกล้าที่สมบูรณ์ 2) วิธีเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture) เป็นการกระตุ้นชิ้นส่วนพืช เช่น ใบ ลำต้น ราก ข้อ ปลายยอด ใบเลี้ยง หรือลำต้นใต้ใบเลี้ยง เมล็ด เป็นต้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มเซลล์เป็นก้อนแคลลัส จากนั้นทำการชักนำแคลลัสให้พัฒนาเป็นยอดพิเศษและทำให้เกิดราก 3) การเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอ (Embryo culture) เป็นการเพาะเลี้ยงส่วนของเอ็มบริโอที่อยู่ภายในเมล็ด โดยจะใช้เอ็มบริโอที่แก่พร้อมที่จะงอกเป็นต้นต่อไป

3. ผลการศึกษาข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้าสามารถจำแนกตามวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ได้ 3 วิธี ดังนี้ 1) วิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะ (Organ culture) จำนวน 164 ชนิด 2) วิธีเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture) จำนวน 52 ชนิด และ 3) วิธีเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอ (Embryo culture) จำนวน 14 ชนิด นอกจากนี้ยังปรากฏพืชสมุนไพรที่สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อได้มากกว่า 1 วิธี จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ (1) กระทิง สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอและการเพาะเลี้ยงอวัยวะส่วนปลายยอด (2) คนทีสอ สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะพืชจากส่วนยอดและการเพาะเลี้ยงแคลลัสจากลำต้น (3) เจตมูลเพลิงแดง สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะพืชจากส่วนยอดและตาข้างรวมถึงการเพาะเลี้ยงแคลลัสจากส่วนข้อและส่วนใบ (4) สวาด สามารถเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะพืชจากส่วนรากและการเพาะเลี้ยงแคลลัสจากส่วนก้านใบ โดยมีรายชื่อสมุนไพรที่มีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อในแต่ละวิธี ดังในตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะ (Organ culture)

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
1	กกลังกา	33	ขมิ้นอ้อย	65	ตะไคร้
2	ก้นปิด	34	ขลุ้	66	ตะไคร้ต้น
3	กรวด (กรวดน้ำ)	35	ข่อย	67	ตะแบก
4	กรรณิการ	36	ชำ	68	ตาตุ่ม
5	กระเจียวแดง	37	ชำตาแดง	69	เต่าเกียด (โหรา)
6	กระชาย	38	ชำน้ำ	70	แตงไทย
7	กระชายดำ	39	ชำเย็นใต้	71	ทับทิม
8	กระถินไทย	40	ชำเย็นเหนือ	72	เทียนกิ่ง
9	กระทกรก	41	ชิง	73	เทียนสัตตบุษย์
10	กระทงลาย	42	เขี้ยววู	74	โทอง
11	กระทิง	43	คนที่เขมา	75	ไทรกร่าง
12	กระทุ้งหมาบ้า	44	คนที่สอขาว	76	บวบขม
13	กระพังโหมเล็ก	45	คว่ำตายหงายเป็น	77	บวบเหลี่ยม
14	กระเพียด	46	คาง (คางแดง)	78	บัวบก (ผักหนอก)
15	กระวานแดง	47	คำฝอย	79	บัวหลวง
16	กระวานเทศ	48	โคกกระสุน	80	เบญจมาศบ้าน
17	กล้วยน้ำว้า	49	โคกกระอม	81	เปราะหอมขาว
18	กลอย	50	โคกลาน	82	เปล้าใหญ่
19	กวาวเครือขาว	51	จั่ว	83	โปรงฟ้า
20	กวาดัน (ทองกวาว)	52	จักรนารายณ์	84	ผักกาดหัว
21	กะทือ	53	จามจุรี (ก้ามปู ฉ่ำฉา)	85	ผักโขมหิน
22	กะเพราขาว-แดง	54	เจตมูลเพลิงขาว	86	ผักเค็ด
23	กะเม็ง	55	เจตมูลเพลิงแดง	87	ผักปลัง
24	การบูร	56	ขบา	88	ผักเป็ดขาว
25	กำแพงเจ็ดชั้น	57	ชมพู่น้ำดอกไม	89	ผักเสี้ยนกิน
26	กุ่มบก	58	ชา (เมี่ยง)	90	ผักหนาม
27	เก็กฮวย	59	ชำพลู (ผักอีไร)	91	ผักหวานบ้าน
28	โกก้าง	60	ชุมเห็ดเทศ	92	ไผ่บง
29	โกฐจุฬาลัมพา	61	ชุมเห็ดไทย	93	ไผ่ป่า
30	ขจร (สลิด)	62	ดองดิง	94	ฝรั่ง (ฝรั่งขึ้นก)
31	ขนุน	63	ดีปลี	95	ฝ้ายแดง
32	ขมิ้นชัน	64	ดองแตก (หนติ)	96	พญาอ
97	พริก (พริกชี้ฟ้า)	120	ยอป่า	143	หญ้าไต้ใบ

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
98	พริกไทย	121	ยี่โถไทย	144	หญ้าน้ำนมราชสีห์
99	พลู	122	ระย้อมน้อย	145	หญ้าแฝกหอม
100	พลูคว (ผักควตอง)	123	ลั่นทม (ลีลาวดี)	146	หญ้าพันธุ์ขาว
101	พืชมะดัน	124	ว่านชักมดลูก	147	หญ้าพันธุ์เขียว
102	พุทธรักษาดอกแดง	125	ว่านนางคำ	148	หญ้าแห้วหมู
103	พุ่มเรียงบ้าน	126	ว่านน้ำ	149	หนาด
104	เพชรสังฆาต	127	ว่านเพชรหึง	150	หนุมานประสานกาย
105	ไพล	128	ว่านมหาเมฆ	151	หม่อน
106	ฟ้าทะลายโจร	129	ว่านร้อนทอง	152	หมากผู้
107	ไฟเดือนห้า	130	ว่านหางจระเข้	153	หมีเหม็น (หมี)
108	มหาศดำ (เนระพูสีเทศ)	131	สนุ่น (ไคร้สนุ่น)	154	หว่า
109	มะกรูด	132	สบู่ดำ	155	หูเสือ (เนียมหูเสือ)
110	มะขามเทศ	133	ส้มกุ้ง (สนขี้มด)	156	โหระพา
111	มะตูม	134	ส้มซ่า	157	โหระพาเดี่ยวไก่
112	มะเฟือง	135	สมอไทย (สมออัพยา)	158	อ้อ
113	มะม่วงหิมพานต์	136	สมอพิเภก	159	อ้อย
114	มะฮอกกานี	137	สวาด	160	อัคคีทวาร
115	มังคุด	138	สัก	161	อัญชันบ้าน
116	เมี่ยงอีลาม (ชาดอย)	139	สับปะรด	162	อินทนิลน้ำ
117	โมกมัน	140	สิงหโมรา (ผักหนามแดง)	163	อีเหนียวเล็ก
118	โมกหลวง	141	แสมทะเล	164	เอื้องหมายนา
119	ไมยราบ	142	หญ้างวงช้าง		

ตารางที่ 3 รายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture)

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
1	กระเจี๊ยบ (กระเจี๊ยบใหญ่)	6	ขมิ้นชัน	11	โตไม้รูลัม
2	กระแตไต่ไม้	7	คนทีสอ	12	ตำแยแมว
3	กระเทียม	8	ครอบสีฟัน	13	ตำลึง
4	กรู้งเขมา	9	เจตมูลเพลิงแดง	14	เตยหอม
5	กุ่มน้ำ	10	ชะมดตัน (ฝ้ายผี)	15	แตงหนู
16	ถั่วพู	29	เพกา	42	สันพร้ามอญ
17	ทองพันชั่ง	30	แพงพวยบก	43	สามสิบ (รากสามสิบ)
18	เทียนขาว (ยี่ห่วย)	31	ฟักทอง	44	เสนียด
19	เทียนตาตั๊กแตน	32	มะกล่ำตาหนู	45	หงอนไก่ดอกกลม

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
	(ผักชีลาว)				
20	ประทัดจีน	33	มะระขี้นก (ผักไห่)	46	หญ้ากระต่ายจาม
21	ปลาไหลเผือก	34	มะรุม	47	หญ้ากระต่ายยอด
22	ปอปัด	35	มะละกอ	48	หญ้าหนวดแมว
23	ปื	36	ยี่โถฝรั่ง (รำเพย)	49	หมาก
24	เปราะป่า	37	ลำโพง	50	หอม (หอมแดง)
25	ผักกาดน้ำ	38	เล็บมือนาง	51	แห้วไทย
26	ผักโขมหนาม	39	เลี่ยน	52	โหระพา (อติพิต)
27	ผักชีลา	40	สวาด		
28	ผักเสี้ยนผี	41	สระระแห่น		

ตารางที่ 4 รายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอ (Embryo culture)

ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร	ลำดับ	ชื่อพืชสมุนไพร
1	กระทิง (สารภีทะเล)	6	คำไทย (คำเงาะ)	11	ฝ้ายเทศ (ฝ้ายสำลี)
2	กระทุ้ม	7	งาดำ	12	ละหุ่งขาว
3	กำยานไทย	8	จันทน์แดง	13	หญ้านาง (หญ้ามกนิ)
4	แก้ว	9	ถั่วเขียว	14	อบเชยเทศ
5	ขี้เหล็ก (ขี้เหล็กบ้าน)	10	ท้าวายม่อม (ไม้เท้าฤๅษี)		

อภิปรายผลการวิจัย

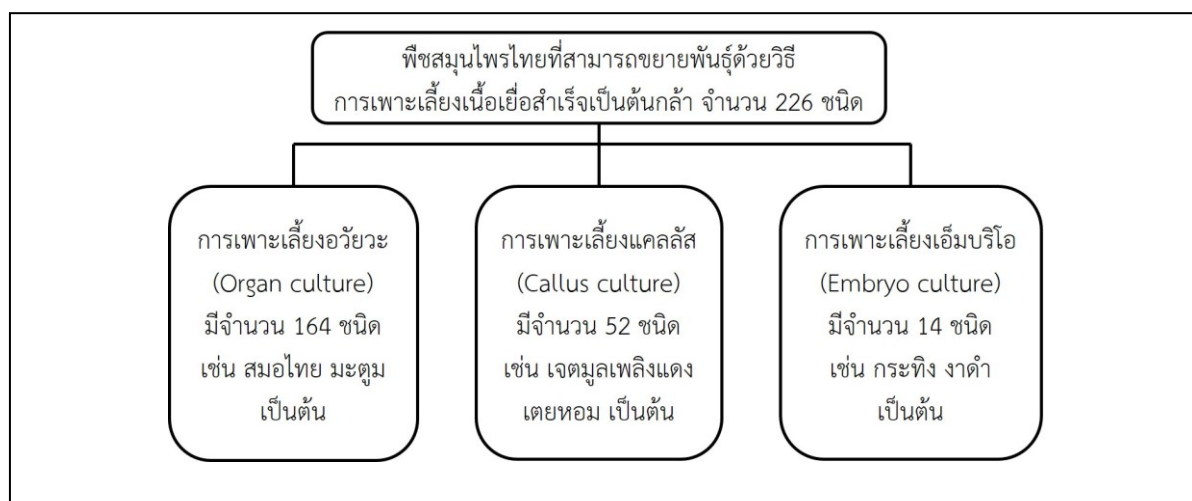
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การประมวลรายชื่อพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการรวบรวมรายชื่อพืชสมุนไพรไทยในตำราทางการแพทย์แผนไทย จากตำราแพทย์แผนไทยโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม คู่มือเภสัชศาสตร์ไทยและเภสัชกรรมไทย และบัญชียาหลักแห่งชาติบัญชียาจากสมุนไพร พบว่าพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้ามีจำนวน 226 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนประกอบในตำรับยาไทย เช่น ตำรับยาเบญจกูล ตำรับยาประสะไพล ตำรับยาตรีผลา เป็นต้น โดยสามารถขยายพันธุ์พืชสมุนไพรไทยด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจนสำเร็จเป็นต้นกล้าแบ่งออกได้ 3 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะ (Organ culture) 2) วิธีเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture) 3) การเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอ (Embryo culture) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพินญา คำขจร สุริยา ตันติวิวัฒน์ ประศาสตร์ เกื้อมณี และคนอื่นๆ (2540) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการขยายพันธุ์มะตูม (*Aegle marmelos* L.) ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงอวัยวะจากส่วนตาข้างที่ปลอดเชื้อนำมาเลี้ยงบนอาหารกึ่งแข็งจนสำเร็จเป็นต้นกล้า อีกทั้งยังมีงานวิจัยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อของกรณกรภัทรชัยกุล ศักดิ์ชัย กรรमारงกู และจิรนนท์ กล่อมมนรา แก้วรักษา (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการขยายพันธุ์ขมิ้นชัน (*Curcuma longa* L.) ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงแคลลัสจากส่วนตาอ่อนจากเหง้า นำมาเลี้ยงบน

อาหารเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่ทำให้เกิดแคลลัสได้ดี จากนั้นชักนำแคลลัสให้เกิดยอดและเกิดราก จนเป็นต้นกล้าที่สมบูรณ์ และยังมีการวิจัยของ Thengane, Bhosle Deodhar et al. (2006) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงกระตัง (*Calophyllum inophyllum* L.) ด้วยการเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอจนสำเร็จเป็นต้นกล้า จากงานวิจัยทำให้ทราบว่าพืชสมุนไพรไทยส่วนใหญ่มีรายงานวิจัยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชเฉพาะชนิดพืชที่นักวิทยาศาสตร์ให้ความสนใจ แต่ยังคงขาดการรวบรวมงานวิจัยการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้าจำนวน 226 ชนิด สามารถใช้เป็นข้อมูลในการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีความต้องการใช้ในปริมาณมากและไม่กลายพันธุ์ และสามารถนำมาศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมงานวิจัยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชแต่ละชนิดเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชสมุนไพรสำหรับสนับสนุนการเพาะปลูกต่อไป สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “พืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย มีคำอธิบายดังนี้

การขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อถือเป็นวิธีการขยายพันธุ์ที่ได้ต้นกล้าในปริมาณมากและไม่กลายพันธุ์ โดยพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจนสำเร็จเป็นต้นกล้าจำนวน 226 ชนิด แบ่งออกได้ 3 วิธี คือ การเพาะเลี้ยงอวัยวะ (Organ culture) เป็นการนำอวัยวะของพืช เช่น ส่วนปลายยอด ส่วนตาข้าง ส่วนข้อ ส่วนลำต้นใต้ดิน ส่วนเหง้า เป็นต้น นำมาชักนำให้เกิดยอดใหม่ตามจำนวนที่ต้องการและชักนำรากให้เกิดเป็นต้นกล้าที่สมบูรณ์ พบจำนวน 164 ชนิด เช่น สมอไทย มะตูม เป็นต้น การเพาะเลี้ยงแคลลัส (Callus culture) เป็นการกระตุ้นชิ้นส่วนพืช เช่น ใบ ลำต้น ราก ข้อ ปลายยอด ใบเลี้ยง หรือลำต้นใต้ใบเลี้ยง เมล็ด เป็นต้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มเซลล์เป็นก้อนแคลลัส จากนั้นทำการชักนำแคลลัสให้พัฒนาเป็นยอดพิเศษและทำให้เกิดราก พบจำนวน 52 ชนิด เช่น เจตมูลเพลิงแดง เตยหอม เป็นต้น

และการเพาะเลี้ยงเอ็มบริโอ (Embryo culture) เป็นการเพาะเลี้ยงส่วนของเอ็มบริโอที่อยู่ภายในเมล็ด โดยจะใช้เอ็มบริโอที่แก่พร้อมที่จะงอกเป็นต้นนำมาชักนำให้เกิดยอดโดยตรงและชักนำให้เกิดรากจนเกิดเป็นต้นกล้าที่สมบูรณ์จำนวน 14 ชนิด เช่น กระตัง จาดำ เป็นต้น ซึ่งมีพืชสมุนไพรบางชนิดที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อได้มากกว่าหนึ่งวิธี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการประมวลและรวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โดยเฉพาะพืชสมุนไพรที่สามารถเพาะปลูกได้ในประเทศ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูล ประกอบการเรียนการสอนของบัณฑิตแพทย์แผนไทยด้านการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพ ในกระบวนการขยายพันธุ์ที่ได้ปริมาณมากและไม่กลายพันธุ์ เพื่อใช้ในการเพาะปลูกให้มีสรรพคุณที่ดีอย่างสม่ำเสมอให้มีปริมาณเพียงพอต่อการใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับการรักษาโรค

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปควรนำข้อมูลพืชสมุนไพรไทยที่สามารถขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำเร็จเป็นต้นกล้าที่มีความต้องการใช้ในปริมาณมากนำมาวิจัยการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่มีต้นทุนต่ำเช่น ขมิ้นชัน ไพล ว่านน้ำ หนุมานประสานกาย เป็นต้น เพื่อใช้ในการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชสมุนไพรใกล้มือในชุมชน และพืชสมุนไพรที่มีความต้องการใช้ปริมาณมากหรือหายากที่ยังไม่มีรายงานวิจัยการขยายพันธุ์วิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อควรมีการศึกษาวิจัยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อการผลิตต้นกล้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรณ์ กรภัทร์ชัยกุล, ศักดิ์ชัย กรรमारางกูร และจิรนนท์ กล่อมมนรา แก้วรักษา. (2560). การเกิดต้นจากการเพาะเลี้ยงแคลลัสของขมิ้นชันในหลอดทดลอง. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา*. 22(1). 1-13.
- กระทรวงสาธารณสุขและองค์การภาครัฐและเอกชน. (2559). *แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564*. นนทบุรี: ทีเอสอินเตอร์พรีนท์.
- ชลีพร บุตรโคตร. (16 พ.ค. 2557). เปิดเอเชีย-อนาคต'สมุนไพรไทย'น่าห่วง 'วัตถุดิบ'สู้อาเซียนไม่ได้-เจอ กม.บีบซ้ำ. แหล่งที่มา <https://www.tcijthai.com/news/2014/16/scoop/4227> สืบค้นเมื่อ 20 ส.ค. 2563.
- ประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบยาแห่งชาติ เรื่อง บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ง หน้า 270-330. (25 ส.ค. 2563).
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนที่ 10 ก หน้า 2 (1 ก.พ. 2556).
- วรารณณ์ ภูตะลุน. (2557). *เทคโนโลยีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืชสมุนไพร: จากพื้นฐานสู่การประยุกต์ใช้ทางเภสัชศาสตร์*. ขอนแก่น: ขอนแก่นพิมพ์พัฒนา.
- วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2557). *คู่มือเภสัชศาสตร์ไทยและเภสัชกรรมไทย*. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.

- สุพินญา คำขจร, สุรียา ตันติวิวัฒน์, ประศาสตร์ เกื้อมณี และคนอื่นๆ. (2540). การขยายพันธุ์มะตูมด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 35: สาขาพืช ส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร อุตสาหกรรมเกษตร. 351-358.
- หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. (1-4 พ.ค. 2559). สมาอุตสาหกรรมสินค้าอาหารแก้เหตุน้ำท่วมขัง ร่วงปลูกพืชสมุนไพรลดนำเข้าปี ละแสนล้านบาท. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ. แหล่งที่มา <https://www.thansettakij.com/content/business/49030> สืบค้นเมื่อ 20 ส.ค. 2563.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองการประกอบโรคศิลปะ. (2541). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- Thengane, S. R., Bhosle, S. V., Deodhar, S. R., et al. (2006). Micropropagation of Indian laurel (*Calophyllum inophyllum*) a source of anti-HIV compounds. **Current Science**. 90(10). 1393-1397.

“ผัวเมีย” : ความหลากหลายทางความหมาย*
/phǔa/ /mia/ : THE DIVERSITY OF MEANING

¹ภัสร์วรวิญญู เอี่ยมสอาด Bhasrvarin Iamsa-ard ²วิไลศักดิ์ กิ่งคำ Wilaisak Kingkham

^{1,2}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

E-mail: arpond.ia@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเสนอความหลากหลายทางความหมายของคำว่า “ผัวเมีย” และรูปภาษาอื่นที่มีความหมายเดียวกัน ได้แก่ “สามี” “สวามี” “ภริยา” และ “ภรรยา” ในกฎหมายลักษณะผัวเมียของแต่ละสมัย และเอกสารเชิงประวัติที่ร่วมสมัยกัน รวมถึงมิติทางความหมายในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นความเป็นพลวัตของภาษา คำว่า “ผัวเมีย” ในอดีต หมายถึง ชายหรือหญิงที่เป็นคู่ครองกัน มีการผูกพันต่อกันทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย เมื่อพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะผัวเมีย พุทธศักราช 2473 ประกาศใช้กำหนดให้ “ผัวเมีย” หรือ “สามีภริยา” ซึ่งเป็นรูปภาษาที่ใช้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว จะต้องจดทะเบียนสมรสเท่านั้น ดังนั้นกฎหมายนี้จึงเป็นการนิยามความหมายของ “ผัวเมีย” ในอีกมิติหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตาม ในภาษาไทยปัจจุบันคำดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทำให้สามารถนำคำนี้ไปใช้ในหลายบริบทมากขึ้น และมีความหมายที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายลักษณะผัวเมียทั้งอดีต ปัจจุบันและพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นผลจากการใช้ของผู้ใช้ภาษาแต่ละบุคคลในแต่ละทำเนียบภาษา รวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของภาษาด้วย

คำสำคัญ: ผัว, เมีย, ความหลากหลายทางความหมาย

Abstract

The article aimed to present the diversity of meaning of /phǔa/ /mia/ and the synonyms: /sǎ:mi:/, /sâwǎ:mi:/, /phâ:rija:/ and /phanrâja:/ in the spouse law and diachronic documents. Likewise, this article also indicated the meaning in current Thai that related to the dynamic of language. /phǔa/ /mia/ in the past signified that man or woman who were a spouse in legality and behavior. Since the spouse law Amendment Act, B.E. 2473 (1930) came into force, this Amendment Act enacted /phǔa/ /mia/ or /sǎ:mi:/ /phâ:rija:/, the forms in this Amendment Act, had to register a marriage certificate. Therefore, it was a definition in another way. However, these words were highly changed in current Thai. These words can be used in

various contexts that differed from the spouse law and Royal Institute Dictionary. This phenomenon caused by speakers in each register and concept about the prestige of language.

Keywords: /phŭa/, /mia/, The Diversity of Meaning.

บทนำ

ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจึงสามารถใช้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ภาษา การเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอกเป็นผลจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กัน ปัจจัยภายในเกิดขึ้นจากความซับซ้อนในภาษา มีปัจจัยจากตัวผู้ใช้ภาษาช่วยสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพยายามใช้ภาษาที่สังคมมองว่ามีศักดิ์ศรีเหนือกว่าการใช้รูปแบบหนึ่ง (จรัลวิไล จรุงโรจน์, 2557) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำซึ่งได้รับอิทธิพลจากการใช้คำของผู้ใช้ภาษาแต่ละสมัย

คำว่า “ผัวเมีย” เป็นตัวอย่างของคำที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย มีรูปภาษาอื่นๆ ที่มีความหมายเดียวกัน ได้แก่ “สามี” “สวามี” “ภรรยา” และ “ภริยา” เป็นคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นิยามความหมายไว้สอดคล้องกัน คือ หญิงหรือชายที่เป็นคู่ครองกัน

อย่างไรก็ตาม การใช้คำดังกล่าวในภาษาไทยปัจจุบันจะเกี่ยวข้องกับระดับความสุภาพและความเป็นทางการของการสนทนา กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาถือว่า “สามี” “ภริยา” และ “ภรรยา” อยู่ในระดับภาษาทางการ แม้ว่าคำว่า “ผัวเมีย” จะเป็นคำดั้งเดิมในภาษาไทยก็ตาม ซึ่งเมื่อสืบย้อนจากเอกสารเชิงประวัติจะพบคำนี้ในสมัยสุโขทัยเป็นอย่างน้อย

นอกจากนี้คำว่า “ผัวเมีย” ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ เช่น วลี “สามีแห่งชาติ” หรือการนำคำข้างต้นไปเรียกความสัมพันธ์แบบคู่รักของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน ดังนั้นคำว่า “ผัวเมีย” รวมถึงรูปภาษาอื่นๆ ที่มีความหมายอย่างเดียวกัน จึงมีความหลากหลายทางความหมายอันแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสมัย ซึ่งเป็นประเด็นที่นำศึกษาต่อไป

บทความวิชาการเรื่อง “ผัวเมีย” : ความหลากหลายทางความหมาย จะนำเสนอคำดังกล่าวในมิติของกฎหมายลักษณะผัวเมียและเอกสารเชิงประวัติที่ร่วมสมัยกัน เพื่อแสดงความหมายของคำและสะท้อนลักษณะสังคมในแต่ละสมัย ตลอดจนพลวัตทางความหมายและการใช้คำว่า “ผัวเมีย” ในภาษาไทยปัจจุบันผ่านแหล่งข้อมูลออนไลน์ต่างๆ อาทิ Facebook Twitter และเว็บไซต์ข่าว ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะภาษาที่มีใช้จริงในปัจจุบัน

“ผัวเมีย-สามีภรรยา” ในกฎหมายกฎหมายลักษณะผัวเมียและเอกสารเชิงประวัติ

“ผัวเมีย” หรือ “สามีภรรยา” เป็นสถานภาพรูปแบบหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อชายหญิงเริ่มสร้างครอบครัวอันเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เนื่องจากมีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคน (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2550) ดังนั้น กฎหมายไทยจึงกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสามีภรรยา โดยกล่าวถึงการหมั้นหมาย การสมรส การหย่าร้างและภาระผูกพันที่มีต่อกันแตกต่างกันในแต่ละสมัย สะท้อนให้เห็นมุมมองทางความหมายของคำว่า “ผัวเมีย” และ “สามีภรรยา”

กฎหมายลักษณะผัวเมียในสมัยสุโขทัยได้รับอิทธิพลจากธรรมเนียมและวัฒนธรรมอินเดีย ผ่านทางชนชาติขอมและมอญ (กมลวรรณ อยู่วัฒนะ, ม.ป.ป.) กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งร่วมสมัยกัน คือ มังรายศาสตร์ หรือวินัยมัยมังราย เป็นกฎหมายของพระเจ้ามังราย กษัตริย์ล้านนาและเป็นพระธรรมศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดของเมืองเชียงใหม่

มังรายศาสตร์มีต้นฉบับจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์และชำรุด อาทิ มังรายศาสตร์ ฉบับวัดกิตติวงศ์ ฉบับวัดศิริชัยนิมิต ฉบับวัดหนองเจือก และฉบับวัดแม่ คือ (ทุนศรี บัญช, 2535) จัดเป็นกฎหมาย ที่ครอบคลุมการเมืองการปกครองของสมัยดังกล่าวในทุกมิติ อย่างไรก็ตามประเสริฐ ณ นคร (2515) สันนิษฐานว่า ต้นฉบับที่เก่าแก่ที่สุดของกฎหมายมังรายศาสตร์ คือ ฉบับวัดเสาไห้ โดยมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะผัวเมีย ประกอบด้วย ลักษณะหมั้น ลักษณะหย่า และการแบ่งสินสมรส ดังตัวอย่าง

“ลักษณะผัวเมียหย่ากัน มีดังนี้ มาตรา 1 ผู้ชายไปอยู่กับผู้หญิง นำเงินไปคำรักคำขั้น นำเงินไปซื้อที่อยู่ท่อนอน นำเงินไปเปลอยลาวาน แลเป็นการรักเคารพต่อตาแม่ยายเมื่อเขาทั้งสองอยู่ด้วยกันไม่ได้ ทั้งคู่ไม่มี ความผิด แต่จะหย่ากัน ให้คืนเงินคำขั้นให้แก่ผู้ชาย...”

(ประเสริฐ ณ นคร, 2515)

มังรายศาสตร์ ฉบับวัดเสาไห้ เป็นฉบับที่ผ่านการปริวรรตและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ณ ขณะนั้น ผู้ปริวรรตนำคำว่า “สามีภริยา” ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาบาลีมาใช้แทนคำว่า “ผัวเมีย” ดังตัวอย่าง

“ผิตายทั้งสามีภริยา ให้สมบัติเป็นของพ่อแม่พี่น้องฝ่ายหญิง ถ้าพ่อแม่พี่น้องฝ่ายหญิงไม่มี ให้สมบัติ เป็นของพ่อแม่พี่น้องฝ่ายชาย”

(ประเสริฐ ณ นคร, 2524)

แม้ว่ามังรายศาสตร์ ฉบับวัดเสาไห้ จะผ่านการเรียบเรียง แต่ผู้ศึกษาสันนิษฐานว่ามีความเป็นไปได้สูงที่จะปรากฏคำว่า “สามีภริยา” ในภาษาไทยสมัยนั้นร่วมกับคำว่า “ผัวเมีย” เนื่องจากภาษาไทยสมัยสุโขทัยได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤต ดังที่ปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 12-17 ว่า

“ผู้ท่วยมีศรัทธาในพระพุทธานุภาพทรงศีล เมื่อพระราชทุกคน เมื่อโอภาพระราชกรณภักขึ้น เดือนถึงจิง แล้ว เมื่อกรณภักขึ้นมีพนมเบี๋ย พนมหมาก มีพนมดอกไม้ มีหมอนนึ่ง หมอนโนน บริวารภักขึ้นโอยทานแลปีแล้ ญิบล้านไปสูตญัตติภักขึ้นถึงอรัญญิกพูน”

(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2562)

มังรายศาสตร์ ฉบับนอตอง ต้นฉบับของกงสุลฝรั่งเศสประจำเชียงใหม่ ชื่อ “นอตอง” (ทุนศรี บัญช, 2535) ปรากฏใช้คำว่า “ลูกเมีย” สันนิษฐานว่า มีการใช้คำว่า “ผัว” ด้วย เนื่องจากเป็นคู่คำที่เกิดคู่กัน ดังตัวอย่าง

“...อนึ่งตัดดัดอำนาจาอาญาข่มเหงแลดัด อนึ่งชิงเอาข้าวของ ลูกเมียเพินแลดัด 2 อนึ่งผู้หญิงตัด 3 อนึ่งตัดเมื่อคืน 4 อนึ่งตัวหากตัดที่เรือนตัว 5 อนึ่งตัดความยังที่สงัด 6 ...”

(ประเสริฐ ณ นคร, 2524)

คำว่า “เมีย” ปรากฏในกฎหมายล้านนาโบราณ ประเภทธรรม คือ ธรรมมูลกัณฑ์ไตร ฉบับวัดผา บ่อง มีลักษณะเป็นธรรมเทศนาที่เล่าเรื่องยาวต่อเนื่องกันในกฎหมาย ดังตัวอย่าง

“...เมื่อนั้นโชตราชหันมูลกัณฑ์ไตรกุ่มมาได้ 16 ปี ญาณุชาภิเสกนามูลกัณฑ์ไตรกุ่มมารี หื้อเปนเมียแก่เจ้ามูลกัณฑ์ไตรแล้ว ตั้งราชกุ่มมารไว้ในที่เป็นราชบุตรหั้น...”

(คณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่, 2526)

ประเด็นสำคัญในกฎหมายธรรมมุขลัทธิไตร ฉบับวัดผาแบ่ง คือ การใช้คำว่า “เมีย” กับชนชั้นสูง คือ เจ้ามูลลัทธิไตร แสดงให้เห็นว่า “เมีย” เป็นคำที่สามารถใช้ได้กับทุกชนชั้นสังคม และไม่เกี่ยวข้องกับความสุภาพหรือไม่สุภาพอย่างในภาษาไทยปัจจุบัน

เอกสารเชิงประวัติอื่นๆ ที่ร่วมสมัยกัน อาทิ จารึกลานเงินเสด็จพ่อพระยาสอย ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 6-8 ดังตัวอย่าง

“ขอมีขุมเงินขุมทอง อาจให้ทานขอมี เมียแก้ว ลูกแก้ว หลานแก้ว มนตรีแก้ว ช่างแก้ว โยธาแก้ว...”
(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2550)

รวมถึงไตรภูมิกถา ผูก 3 เลขที่ 6057 ก็ปรากฏคำดังกล่าวเช่นกัน ดังตัวอย่าง

“อนึ่งเมื่อเขาเรารักกันแลจอยู่ด้วยกันแรกเปนผัวเปนเมียกันวันนั้นแม่แลลูกกดี พอแลลูกกดีเขาบ
หอนได้กันผัวเปนเมียเพราะว่าเขาผู้นั้นเป็นคนนักบุญ แลเทพยดาหากตกแดงเขาให้เปนธมมาเขาแล”
(กรมศิลปากร, 2555)

ข้อความจากไตรภูมิพระร่วงสนับสนุนบรรลัทธิลักษณะความสัมพันธ์ทางเพศของ “ผัวเมีย” อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มสูงที่สมัยสุโขทัย คำว่า “ผัวเมีย” จะปรากฏใช้มากกว่า “สามีภรรยา” ซึ่ง “สามีภรรยา” อาจใช้เฉพาะบางทำเนียบภาษา คือ ทำเนียบภาษาพระพุทธรศาสนา นอกจากนี้ผู้ศึกษาดังข้อสังเกตเบื้องต้นว่า คำว่า “ผัว” ปรากฏน้อยกว่า “เมีย” คาดว่าเกิดจากสถานะทางสังคมของชายสูงกว่าหญิงหรือภรรยาเป็นสมบัติของสามี รวมถึงหญิงไม่มีโอกาสทางการศึกษาและการปกครองเทียบเท่าชาย ดังนั้นกฎหมายและเอกสารอื่นๆ จึงถูกสร้างขึ้นในมุมมองของฝ่ายชายหรือกล่าวถึงฝ่ายตรงข้าม คือ ฝ่ายหญิง มากกว่า

กฎหมายลักษณะผัวเมียสมัยอยุธยา เรียกว่า “พระไอยการลักษณะผัวเมีย” เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของครอบครัว บัญญัติขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1904 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 1905 (แลงการ์ด โรเบิร์ต, 2489)

พระไอยการลักษณะผัวเมีย กำหนดให้การสมรส จะต้องเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายหญิงไม่เป็นภรรยาของชายอื่นอยู่ก่อนแล้ว หากหญิงมีความสัมพันธ์เชิงชู้สาวกับชายอื่นที่มีใช้สามีจะเป็นเพียงชายชู้เท่านั้น และชายชู้จะต้องส่งหญิงคืนสามี แสดงให้เห็นว่า ความหมายของ “ผัวเมีย” ตามพระไอยการลักษณะผัวเมีย ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์เท่านั้น แต่สถานภาพของผัวเมียมาจากบทบัญญัติทางกฎหมายและสอดคล้องกับหลักศีลธรรมดังตัวอย่าง

“มาตราหนึ่ง ผู้ใดทำชู้ด้วย แลชายชู้นั้นจะเอาเมียท่านมาเปนเมียตน ท่านว่าอย่าพึงให้ ให้ส่งหญิงนั้นให้แก่ผัวมันจงได้ ข้าเมียแลบาดเบียเท่าใดให้ไหมท่านนั้นให้แก่ผัวจงสิ้น”

(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ในพระไอยการลักษณะผัวเมีย ยังกล่าวถึงการสมรสกับภิกษุสามเณร ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจนห้ามภิกษุมีภรรยา หากฝ่าฝืนถือว่า “ปราชิก” ดังตัวอย่าง

“มาตราหนึ่ง พระครูภิกษุสามเณร ผิดเมียท่านถึงข้าเราชื่อว่าปราชิก ให้สึกออกเสียแล้วให้ไหมโดยพระราชกฤษฎีกา”

(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.)

นอกจากคำว่า “ผัวเมีย” ที่ปรากฏในพระไอยการลักษณะผัวเมียแล้ว ยังพบคำว่า “ภริยาสามี” ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกัน และใช้ในบริบทเดียวกัน ดังตัวอย่าง

“มาตราหนึ่ง ภริยาสามมีชอบเนื้อพึงใจกัน เขาจะหย่ากันใช้ตามน้ำใจเขา เหตุว่าเขาทั้งสองนั้น สิ้นบุญกันแล้ว จะจำใจให้อยู่ด้วยกันนั้นมิได้”

(สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.)

คำว่า “ภริยา” สันนิษฐานว่ามาจากภาษาบาลี น่าจะมาจากคำว่า “ภริยา” เหตุที่พระไอยการลักษณะผัวเมียใช้อักษรวิธีดังกล่าว คาดว่า เกิดจากการคัดลอกและความเข้าใจของอาลักษณ์ ซึ่งขณะนั้น ภาษาไทยยังไม่มีกฎเกณฑ์การเขียนคำที่แน่นอน ทำให้อาลักษณ์ใช้อักษรวิธีตามความเข้าใจของตนเอง ความหลากหลายของอักษรวิธีปรากฏในกฎหมายตราสามดวงด้วยเช่นกัน (กรมศิลปากร, 2521)

เช่น น้ดา น้ดดา อภิญา อภิญญา ไพ ไพย ไพ เป็นต้น

ในบันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุณธร (โกษาปาน) 2229 พบคำว่า “เมีย” ใช้กับภรรยาของ “ผีดาว” มาจากภาษาโปรตุเกส คือ Fidalgo หมายถึง ขนชั้นผู้ดี ข้อมูลส่วนนี้ชี้ชัดว่า “เมีย” เป็นคำทั่วไป ใช้ได้ในทุกบริบทและทุกสถานการณ์โดยไม่เกี่ยวข้องกับชนชั้นทางสังคม ดังตัวอย่าง

“ครั้นรับพระทานอาหารแล้ว ปลัดนายกำปั่นมาบอกว่าหญิงเมียผีดาว 7 คน ผีดาว 8 คน จะมาทัก ท่าน”

“ในวันเดียวนั้นหญิงเมียผีดาวคนหนึ่ง แลหญิงชาวเมืองแบรต 7 คน มาเยียนข้าพเจ้าฯ ก็ส่งปราศรัย ตามสมควร”

(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2562)

สมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายที่ใช้ในขณะนั้น เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” เนื้อหาตามที่ปรากฏในฉบับพิมพ์ของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองมีทั้งสิ้น 28 เรื่อง ส่วนที่กล่าวถึงกฎหมายลักษณะผัวเมีย จัดแบ่งประเภทภรรยาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. เมียกลางเมือง คือ หญิงที่บิดามารดา “กุมมือ” ให้เป็นเมียชาย
2. เมียกลางเมืองนอก คือ ชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นอนุภรรยาหล้นเมียหลวงลงมา
3. เมียกลางทาสี คือ หญิงมีทุกข์ยากและชายช่วยไถ่มา

ทั้งนี้การกำหนดประเภทของภรรยา แต่ไม่ได้กำหนดประเภทสามีสะท้อนระบบปิตาธิปไตย (patriarchy) หรือระบบสังคมที่เพศชายเป็นผู้มีบทบาทหลักในสังคมไทย และยังเป็นการสืบทอดระบบผัวเดียวหลายเมีย (polygamy) อย่างต่อเนื่องอีกด้วย

กฎหมายตราสามดวง ปรากฏคำว่า “ภรรยา” ซึ่งเป็นคำในภาษาสันสกฤต ในการกล่าวถึงประเภทภรรยาข้าราชการและพระภรรยาเจ้า ดังตัวอย่าง

“อนึ่งภรรยาข้าราชการ คือ ภรรยาพระราชทาน ภรรยาหลวงก็ดี ถือศักดิ์นาคิงนำผัวตามบันดาศักดิ์ อนุภรรยาศักดิ์นาคิงภรรยาหลวง ทาสภรรยามีบุตรแล้ว ศักดิ์นาคิงอนุภรรยา”

(กรมศิลปากร, 2521)

“พระภรรยาเจ้าทั้ง 4 พระราชกุมารพระราชนัดดาถวายบังคมถือน้ำในหอพระ กว้านั้นนั่งในมณฑลภิเศก”

(กรมศิลปากร, 2521)

ข้อความในส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะผัวเมีย ซึ่งต้องการบังคับใช้ในประชาชนทั่วไป พบใช้คำว่า “ผัวเมีย” ดังตัวอย่าง

“ผู้เมียหย่ากันแบ่งสิ่งของแลผู้ลักของเมียๆ ลักของผู้”

(กรมศิลปากร, 2521)

ตัวอย่างข้างต้นผู้ศึกษาสันนิษฐานว่า อาจเป็นจุดเริ่มต้นการแยกสถานภาพของ “ภรรยา” และ “เมีย” มีผลโดยตรงต่อความหมายและวิธีใช้คำ คำว่า “ภรรยา” จะใช้กับภรรยาของชนชั้นปกครอง ได้แก่ ภรรยาข้าราชการและพระภรรยาเจ้า หรือภรรยาของพระมหากษัตริย์ที่มีพระกำหนดเป็นเจ้า (จิรวรรณ อดุลตะกุล, 2552)

อย่างไรก็ตามกฎหมายตราสามดวง ปรากฏการใช้ “ภรรยา” โดยไม่เกี่ยวข้องกับชนชั้นทางสังคม ด้วย ดังตัวอย่าง

“อำแดงบ่อมภรรยานายบุญศรีฟ้องหย่านายบุญศรีๆ ให้การแก่พระเกษมว่าอำแดงบ่อมนอกใจทำชู้ด้วยนายราชารรรถแล้วมาฟ้องหย่านายบุญศรีๆ ไม่หยา”

(กรมศิลปากร, 2521)

“อนึ่งผู้ได้รับเอาพระสนมออกจากวังใช้ให้ตัดคอริบเรื่อน ส่วนบุตรภรรยาเอาตัวลงหญาช้าง”

(กรมศิลปากร, 2521)

การใช้คำว่า “ภรรยา” ในข้อความที่เกี่ยวข้องกับอำแดงบ่อมฟ้องหย่านายบุญศรีเป็นส่วนประกาศพระราชปรารภตอนต้นของกฎหมายตราสามดวง จึงอาจมีผลต่อการเลือกใช้คำของอาลักษณ์ ข้อสังเกตอีกประการ คือ “ภรรยา” จะถูกใช้กับคนทั่วไปเมื่อปรากฏพร้อมกับคำว่า “บุตร” อาจเป็นผลจากคำที่เกิดคู่กัน และเป็นคำยืมจากภาษาสันสกฤตเช่นเดียวกัน ขณะที่คำว่า “ลูก” จะปรากฏคู่กับ “เมีย” เสมอ

ข้อสังเกตข้างต้น มีข้อมูลสนับสนุนที่น่าสนใจในสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) (2471) ใช้คำว่า “ภรรยา” กับตัวละครที่เป็นชนชั้นปกครองเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การใช้คำดังกล่าวเมื่อกล่าวถึงภรรยาของเล่าเหิง ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์พระเจ้าฮั่นเก๋งเต้

“เล่าเหิงเปนเชื้อวงศ์พระเจ้าฮั่นเก๋งเต้ เล่าเหิงตายยังแต่ภรรยา เล่าปี่บุตรมีกตัญญูรักษามารดามีให้อาหาร”

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2471)

ทั้งนี้ยังพบการใช้คำว่า “สามี” ลักษณะเดียวกับการใช้ “ภรรยา” โดยกล่าวถึงสามีของนางเดียวเสียน คือ ลิโป้ ผู้เป็นยอดขุนศึก จัดเป็นชนชั้นปกครองอีกกลุ่มเช่นกัน ดังตัวอย่าง

“นางเดียวเสียนจึงตอบว่า ซึ่งจะทรمانในชาตินี้ ก็ยังได้ความลำบากนัก เพราะเจ้ากรรมมาตามทันชาตินี้บุญน้อยแล้วมิได้อยู่ปรนนิบัติท่านผู้เปนสามี”

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2471)

ในประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2410 คือ พระราชบัญญัติเรื่องผู้ชายเมียบิดามารดาขายบุตร (ม.ป.ป.) พบการใช้คำว่า “ภรรยา” ร่วมกับ “ผู้” และใช้กับหญิงที่เป็นภรรยาชนชั้นใดก็ได้ สันนิษฐานว่า อาจทำให้คำว่า “ภรรยา” มีความหมายทั่วไป (generalization) และปรากฏใช้ได้หลากหลายบริบท

“ครั้นความทราบได้ผู้ลาลองรู้ลืพระบาทดังนี้ จึงทรงพระราชดำริหว่าผู้ลักเอาชื่อภรรยาไปขายภรรยาไม่ได้รู้ได้เห็นด้วย จะเรียกว่าปนเรื่อนบี้ยไม่ควร”

(หอพระสมุดวชิรญาณ, 2562)

อย่างไรก็ตามคำว่า “เมีย” ยังคงปรากฏคู่กับ “ผู้” ในประกาศเรื่องเดียวกันนี้เช่นกันทำให้เห็นการปะปนในการเลือกใช้คำ ซึ่งน่าจะเป็นผลจากการเลือกใช้ของผู้ใช้ภาษา ณ ขณะนั้น

คำว่า “ผัวเมีย” จากกฎหมายลักษณะผัวเมียในอดีตที่ผ่านมา รองรับสภาพของอนุภรรยาไว้ด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะผัวเมีย พุทธศักราช 2473 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของระบบหนึ่งผัวหลายเมียของสังคมไทย และส่งผลทางตรงต่อความหมายของคำดังกล่าวในทางนิตินัย พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้คำว่า “สามีภรรยา” ดังตัวอย่าง

“มาตรา 27 ฐานะภริยาหลงในการสมรสที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ ท่านว่ามีได้ต่อเมื่อสามีได้จดทะเบียนแสดงไว้ในเวลาจดทะเบียนสมรส หรือในเวลาใดที่ยังเป็นสามีภริยากันอยู่

ถ้าสามีมีภริยาหลงอยู่แล้ว ท่านว่าการจดทะเบียนภริยาอื่นเป็นภริยาหลงอีกย่อมไม่มีผล แต่ทั้งนี้ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอก”

(พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะผัวเมีย พุทธศักราช 2473, 2473)

อย่างไรก็ตามในทางพฤตินัยกฎหมายอนุโลมให้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนแต่กฎหมายรับรองสภาพของภรรยาหลงเท่านั้น อันเป็นผลให้ความหมายของสามีภรรยาเปลี่ยนแปลงไปด้วยและเป็นจุดเริ่มต้นของระบบผัวเดียวเมียเดียว (monogamous) ในสังคมไทย

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว บังคับใช้ในปัจจุบัน บัญญัติหน้าที่ตามกฎหมายที่ “สามีภรรยา” พึงปฏิบัติต่อกัน อาทิ มาตรา 1461 ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน หรือมาตรา 1463 หากศาลสั่งให้ฝ่ายใดเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ อีกฝ่ายย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ผลจากการบัญญัตินี้จึงทำให้ความหมายของสามีภรณีกว้างขึ้นในทำเนียบภาษากฎหมาย ทั้งนี้การหย่าร้างตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะผัวเมีย พุทธศักราช 2473 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว จะเกิดขึ้นเมื่อเป็นการหย่าร้างระหว่างชายหญิงที่จดทะเบียนสมรสด้วยเช่นกัน

ข้อสังเกตสำคัญ คือ กฎหมายลักษณะผัวเมียตั้งแต่ปี 2473 เป็นต้นมา จะใช้คำว่า “สามี” คู่กับ “ภรรยา” เสมอ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาบาลี ทำให้เกิดการใช้ชุดคำที่เข้าคู่กัน และใช้คำชุดนี้ในกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่กล่าวถึงสามีภรรยาด้วย อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการในมุมมองกฎหมายปัจจุบัน คือ ความหมายของสามีภรรยาถูกจำกัดเฉพาะเพศชายและหญิงโดยกำเนิดเท่านั้น แม้ว่าสังคมขณะนี้จะเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางเพศ เห็นได้จากร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต ให้ความหมายของ “คู่ชีวิต” ไว้ดังนี้

“คู่ชีวิต หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดและได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

(กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, ม.ป.ป.)

ข้อความข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า “สามีภรรยา” มีปัจจัยเกี่ยวกับเพศเป็นตัวกำหนดด้วย แม้ว่าในทางปฏิบัติบุคคลที่มีเพศเดียวกันโดยกำเนิดจะใช้ชีวิตหรือมีความสัมพันธ์ที่บุคคลดังกล่าวเรียกว่าเป็นความสัมพันธ์ฉันสามีภรณาก็ตาม

มิติของ “ผัวเมีย” ในภาษาไทยปัจจุบัน

ภาษามีพลวัตหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติ ซึ่งผู้ใช้ภาษาสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถพัฒนาต่อไปทำให้ระบบภาษาเปลี่ยนแปลงหรืออาจไม่มีผลกระทบใดๆ ก็ได้

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดจากคำว่า “ผัวเมีย” เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายซึ่งส่งผลต่อการใช้ด้วย นอกจากความหมายที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะผัวเมียและเอกสารเชิงประวัติต่างๆ แล้วในภาษาไทยปัจจุบันคำดังกล่าวก็มีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจเช่นกัน

รูปภาษาอีกหนึ่งรูปภาษาที่หมายถึง “ผัว” คือ “สามี” ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่า คำนี้ไม่เกิดข้อถกเถียงทางด้านการใช้คำ เนื่องจากระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “สามี” เป็นคำราชาศัพท์ (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2563) สำหรับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์เท่านั้น ขณะที่คำว่า “สามีภรรยา” ถูกนำมาใช้เป็นภาษาทางการ เห็นได้จากการใช้คำนี้ในหนังสือราชการ หรือเอกสารที่เป็นทางการของหน่วยงานต่างๆ รวมถึงงานเขียนเชิงวิชาการ ดังตัวอย่าง

“การรับรองให้ผู้รับรองตรวจสอบว่า ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นคณะกรรมการ / คณะทำงาน มีส่วนเกี่ยวข้องกับฐานะ สามี ภรรยา บุตร หรือพี่น้อง กับผู้มีส่วนได้เสียและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือไม่”

(สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

“คดีปกครองที่ได้นำมาเล่าสู่กันฟังในคอลัมน์กฎหมายใกล้ตัวฉบับนี้ เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับผู้เสนอราคาที่เป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย”

(บุญญาภา ไชยคำมี, 2556)

ผลจากการใช้คำว่า “สามีภรรยา” ตามลักษณะข้างต้น ทำให้คำว่า “ผัวเมีย” กลายเป็นภาษาไม่เป็นทางการ หรือภาษาพูด แม้ว่าคำดังกล่าวจะเป็นคำดั้งเดิมในภาษาไทยก็ตาม ประเด็นนี้สันนิษฐานว่าเกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรี (prestige) ของภาษา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545) ซึ่งผู้ใช้ภาษาถือว่าภาษาบาลีสันสกฤตมีศักดิ์ศรีเหนือภาษาไทย ทำให้คำว่า “สามีภรรยา” นำไปใช้ในการสื่อสารที่เป็นทางการ และผู้ใช้ภาษายอมรับว่ามีความสุภาพเหนือกว่า “ผัวเมีย”

หากพิจารณาอย่างลึกซึ้ง พบว่า ระดับความสุภาพของคำว่า “ผัว” และ “เมีย” ก็แตกต่างกัน ซึ่งเป็นประเด็นถกเถียงในสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบปิตาธิปไตยในสังคมไทยที่มีผลเกี่ยวเนื่องมาถึงการใช้ภาษา ทำให้การเรียก “ผัว” จากฝ่ายหญิง เป็นสิ่งต้องห้ามหรือไม่ควรกระทำ แต่การเรียก “เมีย” จากฝ่ายชาย เป็นสิ่งที่กระทำได้ตามปกติ

นอกจากนี้คำว่า “ผัวเมีย” ยังเกิดการขยายความหมายอย่างชัดเจน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ “ผัว” และ “เมีย” ไว้ดังนี้

“ผัว หมายถึง น. สามี, ชายที่เป็นคู่ครองของหญิง, คู่กับ เมีย.”

“เมีย หมายถึง น. ภรรยา, หญิงที่เป็นคู่ครองของชาย, คู่กับ ผัว.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

จากความหมายข้างต้นอาจอนุมานได้ว่า “ผัวเมีย” มีผลผูกพันทางนิตินัยและพฤตินัยต่อกัน คำว่า “ผัวเมีย” ในภาษาไทยปัจจุบัน เกิดการขยายความหมายแบบกว้างออก เนื่องจากสามารถใช้คำดังกล่าวกับความสัมพันธ์ของคู่รักที่คบหาดูใจกัน อาจสื่อถึงพฤตินัยหรือเพศสัมพันธ์ด้วย ดังที่บุรินทร์ นาคสิงห์ (2561) เสนอทัศนะว่า การใช้ “ผัวเมีย” ลักษณะนี้สะท้อนความใกล้ชิดและความเป็นพวกพ้องของผู้ใช้ภาษา

คำว่า “ผัวเมีย” ได้ขยายความหมายต่อไปอีก โดยเฉพาะคำว่า “ผัว” สามารถใช้เรียกฝ่ายชายที่ฝ่ายหญิงหรือเพศเดียวกันชื่นชอบโดยไม่จำเป็นต้องคบหากัน ดังนั้น มุมมองของคำว่า “ผัวเมีย” ในภาษาไทยปัจจุบันจึงไม่จำกัดอยู่ที่การเป็นคู่ครองและการมีเพศกำเนิดเดียวกันเท่านั้นเห็นได้จากการสนทนาในชีวิตประจำวันและการตอบโต้ในสังคมออนไลน์ ดังตัวอย่าง

“ที่สุดของผัวทิพย์ (“ทิพย์” ทำหน้าที่เป็นคำวิเศษณ์ในภาษาไทยปัจจุบัน หมายถึง จินตนาการของผู้ใช้ภาษาหรือสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ดังนั้น “ผัวทิพย์” จึงหมายถึง สามีนจินตนาการ) ซิริยว้าย เพื่อนๆ ให้ใครเพราะอะไรคะ 5 วินาทีตอบค่ะ”

(T-Pageant Club FB, 2564)

การขยายความหมายของคำว่า “ผัว” นำไปสู่วลี “สามีแห่งชาติ” นิยมใช้เรียกฝ่ายชายที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มนักแสดงและนักร้อง ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่า การเลือกใช้คำว่า “สามี” แทน “ผัว” ในวลีข้างต้น เป็นการยกสถานะของบุคคลผ่านแนวคิดศักดิ์ศรีของภาษา เพื่อแสดงความนิยมของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังตัวอย่าง

“บทเท่จนสาวกรีด! รวมเหล่าดารา ขึ้นแท่นสามีแห่งชาติ เพราะตัวละครนำพา”

(Undubzapp, 2564)

พลวัตอีกประการของคำว่า “ผัว” คือ สามารถใช้เรียกเพศหญิงได้เช่นกัน โดยเป็นเพศหญิงที่บุคคลทั่วไปเห็นว่า มีบุคลิกหรือเสน่ห์ดึงดูด (sex appeal) คล้ายเพศชาย ซึ่งไม่จำกัดเพศวิถีของฝ่ายหญิงที่ถูกเรียก ดังตัวอย่าง

“(ชื่อบุคคล) เป็นดีเจที่ผัวเก๋เกิด ลูกก็คือผัวมากก ภาพจำน้องมะลิแสนหวานหายไปเลย ชอบอะความ Age gap relationship คุณแม่เท่มาก”

(ใต้เตียงดารา, 2564)

พลวัตข้างต้นส่งผลต่อการขยายความหมายของคำว่า “เมีย” ในภาษาไทยปัจจุบันด้วยทำให้ “เมีย” สามารถใช้เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิง รวมถึงแสดงความชื่นชอบต่อบุคคลสาธารณะเพศหญิงที่สังคมลงความเห็นว่ามีลักษณะของ “ผัว” ดังตัวอย่าง

“ขอสมัครเป็นเมียคุณแม่นักคนอื่นคะ” “ขอสมัครเป็นเมียทิพย์ 1 อัตรา หล่อมากแม่”

(ใต้เตียงดารา, 2564)

นอกจากนี้ “ภริยา” และ “ภรรยา” ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มีความหมายตรงกันทุกประการ แต่ผู้ใช้ภาษาใช้คำดังกล่าวแตกต่างกัน อาจอนุมานได้ว่า ผู้ใช้ภาษาแยกความหมายของคำนี้ออกจากกัน โดยคำว่า “ภรรยา” มักใช้กับภรรยาของบุคคลทั่วไป ขณะที่ “ภริยา” พบใช้กับภรรยาของชนบุคคลระดับสูง อาทิ ประธานาธิบดี ทูตประจำประเทศต่างๆ ดังตัวอย่าง

“สภากาชาดไทย ร่วมกับ คณะภริยาทูตประจำประเทศไทย จัด งานออกร้านคณะภริยาทูต ครั้งที่ 54 ขวนซื้อสินค้านานาชาติจากทั่วโลกโดยไม่ต้องเดินทาง”

(กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

“นางบริจิตต์ มาครง ภริยาประธานาธิบดี เอ็มมานูเอล มาครง ของฝรั่งเศส มีผลโควิด-19 เป็นบวก”

(ประชาชาติธุรกิจ, 2564)

ประเด็นข้างต้นพรทิพย์ เดชทิพย์ประภาพ (ม.ป.ป.) นักวรรณศิลป์ชำนาญการ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา เคยเสนอทัศนะไว้ว่า ผู้ใช้ภาษาแยกความหมายและการใช้คำว่า “ภรรยา” และ “ภริยา”

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ อยู่วัฒนะ. (ม.ป.ป.). **กฎหมายลักษณะครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (ม.ป.ป.). **บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ.** แหล่งที่มา http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_5/2561/5.11.2561.pdf. สืบค้นเมื่อ 30 เม.ย. 2564.
- กรมศิลปากร. (2521). **กฎหมายตราสามดวง**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2555). **ไตรภูมิคำ พระราชนิพนธ์พญาสิทธิไทย**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- กรุงเทพธุรกิจ. (24 มีนาคม 2564). **‘กริยาทูต’...ชวนซื้อสินค้าจากทั่วโลกโดยไม่ต้องเดินทาง**. กรุงเทพธุรกิจ. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/928957>. สืบค้นเมื่อ 30 เม.ย. 2564.
- คณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่. (2526). **ธรรมมูลกัณฑ์ไตร**. เชียงใหม่: คณะกรรมการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- จรัลวิไล จรุงโรจน์. (2557). **ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิรวรรณ อุตตะมกุล. 2552. **พระภรรยาเจ้าและสมเด็จพระเจ้าฟ้าในรัชกาลที่ 5**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.
- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (2471). **สามก๊ก**. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- ใต้เตียงดารา. (2564). **ความผิดของคุณแม่**. แหล่งที่มา <https://www.facebook.com/underbedstar>. สืบค้นเมื่อ 27 เม.ย. 2564.
- ทวนศรี บัวนุช. (2535). **การศึกษาความหมายในกฎหมายจารีต “มังรายศาสตร์”**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประชาชาติธุรกิจ. (10 มกราคม 2564). **บริจิตต์ มาครง กริยาประธานาธิบดีฝรั่งเศส ผลโควิดเป็นบวก**. ประชาชาติธุรกิจ. แหล่งที่มา <https://www.prachachat.net/world-news/news-591438>. สืบค้นเมื่อ 30 เม.ย. 2564.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2515). **มังรายศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2524). **มังรายศาสตร์ ฉบับถอด**. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- บุญญาภา ไชยคำมี. (2556). **สามภรรยาต่างคนต่างยื่นเสนอราคา..ถือว่ามีผลประโยชน์ร่วมกัน**. **วารสารกรมประชาสัมพันธ์**. (กันยายน). 1-3.
- ปฐมนิเทศ นาคสิงห์. (14 กุมภาพันธ์ 2561). [สัมภาษณ์โดย พีพีทีวี]. **“ผัว-เมีย” นิยามฉบับวัยรุ่นยุค 4.0**. แหล่งที่มา <https://today.line.me/th/v2/article/lwXWBL>. สืบค้นเมื่อ 27 เมษายน 2564.
- พรทิพย์ เดชทิพย์ประภาพ. (ม.ป.ป.). **ภรรยา กับ กริยา เหมือนหรือต่างกันอย่างไร**. แหล่งที่มา <http://legacy.orst.go.th/?knowledges>. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2564.
- พรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. (2550). **จิตวิทยาครอบครัว**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายลักษณะผัวเมีย พุทธศักราช 2473. (2473). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 47 หน้า 399 – 414 (22 ก.พ. 2473).

- พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 171 – 191 (22 พ.ค. 2562).
- พีพีทีวี. (14 กุมภาพันธ์ 2561). “**ผัว-เมีย**” **นิยามฉบับวัยรุ่นยุค 4.0**". พีพีทีวี. แหล่งที่มา <https://today.line.me/th/v2/article/lwXWBL>. สืบค้นเมื่อ 27 เม.ย. 2564.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน
- แลงการ์ด โรแบร์ต. (2489). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2550). **จารึกลานเงินเสด็จพ่อพระยาสอย**. แหล่งที่มา http://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/image_detail/43. สืบค้นเมื่อ 29 มี.ค. 2564.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2562). **จารึกพ่อขุนรามคำแหง**. แหล่งที่มา http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/inscribe_detail.php?id=47. สืบค้นเมื่อ 29 มี.ค. 2564.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2562). **บันทึกรายวันของออกพระวิสุทสุนทร (โกษาปาน)**. แหล่งที่มา <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/4184>. สืบค้นเมื่อ 29 เม.ย. 2564.
- สถาบันนิติธรรมมาลัย. (2564). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนิติธรรมมาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (ม.ป.ป.). **200 ปี กฎหมายตราสามดวง**. แหล่งที่มา <http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=40>. สืบค้นเมื่อ 29 เม.ย. 2564.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). **ราชาศัพท์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). **คู่มือระเบียบสำนักงานสถิติแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- หอพระสมุดวชิรญาณ. (2562). **ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 ภาค 7 ประกาศพระราชบัญญัติเรื่องผัวขายเมีย บิดามารดาขายบุตร**. แหล่งที่มา <https://vajirayana.org>. สืบค้นเมื่อ 4 เม.ย. 2564.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). **ภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Undubzapp. (2564). **บทเท่จนสาวกรีด! รวมเหล่าดารา ขึ้นแท่นสามีแห่งชาติ เพราะตัวละครนำพา**. แหล่งที่มา <https://undubzapp.com/สามีแห่งชาติ2020/>. สืบค้นเมื่อ 30 เม.ย. 2564.
- T-Pageant Club FB. (2564). **ผัวทิพย์**. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/groups/tpageant>. สืบค้นเมื่อ 27 เม.ย. 2564.

ภาคผนวก

กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัย ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธ ศาสนา การศึกษา การบริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาศาสตร์ การสอนสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาสังคม และ สาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านประเมิน ต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย และการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้นเพียงผู้เดียว และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

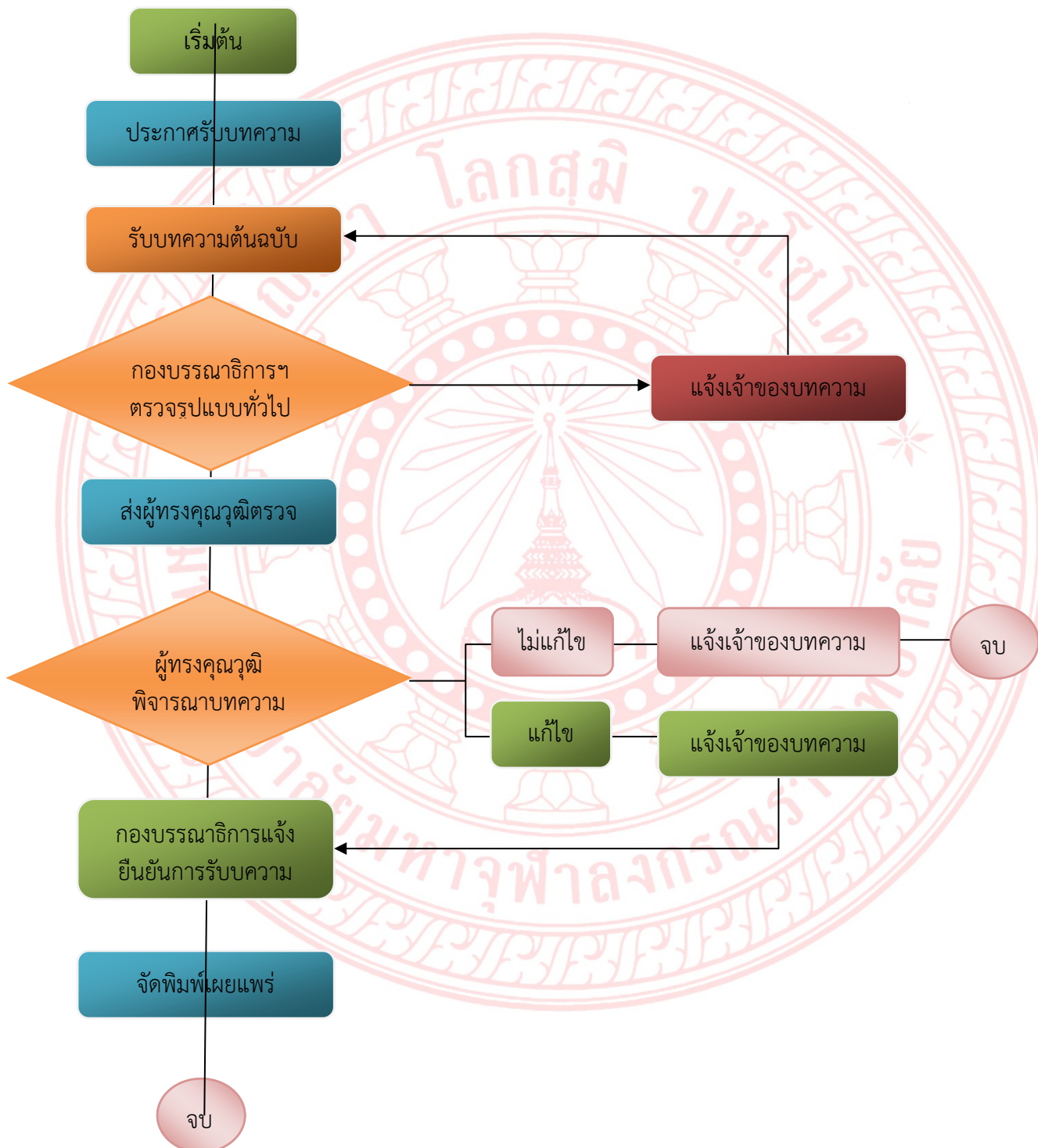
กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบ หลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์/นักวิจัย/นิสิต
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของต้นฉบับ
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขานั้นๆ อ่าน ประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดพิมพ์ต้นฉบับวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. จัดส่งต้นฉบับ ดำเนินการจัดทำรูปเล่ม
7. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสาร

กระบวนการและขั้นตอนการจัดทำวารสารศาสตร์ปริทรรศน์

**หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของ
วารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ
6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์วารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 3) ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 4) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียน
- 5) ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 6) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียนร่วม
- 7) E-mail อีเมลของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา และเบอร์โทรติดต่อ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 8) หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 9) เนื้อหาบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่ควรเกิน 300-350 คำต่อบทคัดย่อ
- 10) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 11) หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
- 12) หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย
- 13) เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

1.4 จำนวนเอกสารอ้างอิง ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

2.1 บทความวิจัย

- 1) **ชื่อเรื่อง** ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- 2) **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
- 3) **ที่อยู่** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4. บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผลการวิจัย (Research Result) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสเก็ตช์ได้

9) อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์

10) องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge) อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์

11) ข้อเสนอแนะ (Research Suggestion) เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.2. บทความวิชาการ

1) **ชื่อเรื่อง** ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) **สังกัด** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน

4) **บทคัดย่อ / Abstract** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

5) **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา ปัญหาการวิจัย เหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) **เนื้อหา (Material)** ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหาได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการค้นคว้า

7) **บทสรุป (Summary)** เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล รวมถึงเสนอแนะองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษา

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.3 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียน ปีที่ตีพิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

1) พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
ตัวอย่าง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11.
กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย**.
ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.
ตัวอย่าง.

พระมหาญาณวฑฒน์ วิฑูตพัฒโน (บุตดาวงษ์). (2558). **การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณา
ภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). **กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์). เลขหน้าที่อ้างอิง.
ตัวอย่าง.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). **กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา**. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(3). 26-27

5) บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน **ชื่อบรรณาธิการ**. **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. (เลข
หน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.
ตัวอย่าง.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโย. (2542). **ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) : วิเคราะห์
จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. ใน **มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. **ชีวิต
และผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) และนันทาทศนะของนักวิชาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
(40-42). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6) สื่ออินเทอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).
ตัวอย่าง.

วัดญาณเวศกวัน. (2556). **ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)**. แหล่งที่มา
http://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 17 ก.ย. 2556.

7) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

เดลินิวส์. (27 ก.พ. 2562). **เริ่มนำร่องการเรียนรู้สถิติสมมติเป็นฐานภาคเรียนที่ 1-62**. เดลินิวส์.แหล่งที่มา <https://www.dailynews.co.th/education/695610> สืบค้นเมื่อ 17 ส.ค. 2562.

8) ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (30 พ.ค. 2562).

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น 5
ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035-24800 ต่อ 8284, 095-542-6695
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU>

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อ 1 เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร มีดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และ

ติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

โดยวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org/>